Lời Phật Dạy trong Kinh Tạng Nikaya - Tập 2 (Thích Quảng Tánh)

Nikaya — bài lẻ & đối chiếu

Lôøi Phaät daïy trong Kinh taïng Nikaøya Taäp II

I. AÂN UOÁNG & SÖÙC KHOÛE

238 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

1- AÂN NHIEÀU KHOÂNG TOÁT CHO SÖÙC KHOÛE Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi. Luùc baáy giôø, vua Pasenadi nöôùc Kosala thöôøng aên nhöõng böõa aên thònh soaïn. Roài vua Pasenadi sau khi aên xong, no ñuû, thoûa thích, ñi ñeán ñaûnh leã Theá Toân vaø ngoài xuoáng moät beân. Theá Toân sau khi bieát vua Pasenadi ñaõù aên xong, no ñuû, thoûa thích, ngay luùc aáy lieàn noùi baøi keä: Con ngöôøi thöôøng chaùnh nieäm/Ñöôïc aên, bieát phaûi chaêng/Chöøng möïc, caûm thoï maïnh/Giaø chaäm, tuoåi thoï daøi. Luùc aáy, vua Pasenadi lieàn goïi thanh nieân Baø la moân Sudassana ñang ñöùng haàu sau löng: Naøy baïn, haõy hoïc thuoäc loøng baøi keä töø Theá Toân, vaø trong khi doïn aên cho ta haõy ñoïc leân baøi keä aáy, ta seõ caáp thöôøng nhaät cho baïn moät traêm ñoàng tieàn vaøng. Thanh nieân Sudassana vaâng lôøi vua, hoïc thuoäc loøng baøi keä vaø moãi khi doïn côm cho nhaø vua thöôøng ñoïc leân baøi keä naøy. Roài vua Pasenadi tuaàn töï aên uoáng haïn cheá, cho ñeán chæ aên nhieàu nhaát laø moät naølika. Sau moät thôøi gian, thaân theå nhaø vua trôû neân khoûe maïnh, töï xoa boùp chaân tay vaø noùi leân lôøi caûm höùng nhö sau: OÂi, thaät söï Theá Toân ñaõù thöông töôûng nghó ñeán lôïi ích cho ta, caû hai ñôøi hieän taïi vaø vò lai! (ÑTKVN (*), Töông Öng Boä I, chöông 3, phaåm 2, phaàn Ñaïi thöïc, VNCPHVN (**) aán haønh, 1993, tr.186)

LÔØI BAØN: AÊn uoáng haøng ngaøy laø caùch toát nhaát ñeå chuyeån caùc döôõng chaát töø beân ngoaøi vaøo nuoâi döôõng vaø phaùt trieån cô theå, phuïc hoài söùc löïc. Tuy nhieân, neáu khoâng bieát tieát ñoä vaø choïn löïa thöïc phaåm phuø hôïp thì aên uoáng laïi laø moät trong nhöõng nguyeân nhaân daãn ñeán beänh taät. Vì theá, töø raát xa xöa “beänh tuøng khaåu nhaäp” laø moät kinh nghieäm,

kieán thöùc phoå thoâng veà aên uoáng cho moïi ngöôøi. Ngaøy nay, nhöõng beänh taät coù lieân quan maät thieát ñeán vieäc aên uoáng thieáu tieát ñoä nhö beänh beùo phì ñang trôû thaønh chöùng nan y, laø nguy cô veà söùc khoûe vaø tuoåi thoï cho xaõ hoäi, nhaát laø taïi nhöõng quoác gia phaùt trieån. AÊn uoáng quaù nhieàu coäng vôùi vieäc ít vaän ñoäng laøm cho cô theå taêng caân nhanh choùng ñoàng thôøi phaùt sinh nhieàu taät beänh raát khoù chöõa trò. Vì theá, vôùi tueä giaùc cuûa Theá Toân, Ngaøi chæ cho pheùp haøng ñeä töû xuaát gia aên moãi ngaøy moät böõa ñoàng thôøi reøn luyeän thaân theå baèng caùch ñi boä khaát thöïc haøng ngaøy. Vôùi cheá ñoä aên uoáng vaø theå duïc hôïp lyù coäng vôùi vieäc noã löïc reøn luyeän tinh thaàn baèng thieàn ñònh, nhöõng ngöôøi ñeä töû Phaät deã daøng phaùt trieån trí tueä, ñaït ñöôïc

Thaùnh quaû. Truyeàn thoáng aên chay cuûa Phaät giaùo, ngoaøi vieäc nuoâi döôõng vaø phaùt trieån taâm töø bi coøn laø lieäu phaùp dinh döôõng raát coù lôïi cho söùc khoûe, nhaát laø phöông dieän boå döôõng vaø tinh khieát. Khoa hoïc veà dinh döôõng vaø trò lieäu ñaõ chöùng minh cuï theå ñieàu aáy. ÖÙng duïng vaø thöïc haønh theo lôøi daïy cuûa Theá Toân, hieän nay vaán ñeà aên chay vaø ñi boä ñang trôû thaønh thôøi thöôïng, ñöôïc aùp duïng roäng raõi khaép theá giôùi, ñaëc bieät ôû Hoa Kyø vaø caùc nöôùc Taây phöông. ÔÛ nöôùc ta, tuy beänh beùo phì do aên uoáng quaù ñoä chöa trôû thaønh vaán naïn cuûa xaõ hoäi nhöng daáu hieäu cuûa vaán ñeà ñaõ xuaát hieän ôû caùc ñoâ thò, ñaëc bieät laø ñoái vôùi phuï nöõ, treû em, thieáu nhi vaø moät boä phaän nam giôùi (uoáng nhieàu röôïu bia). Noi göông vua Pasenadi, nhöõng ngöôøi con Phaät phaûi bieát kham nhaãn, tieát ñoä vaø chöøng möïc trong aên uoáng, thöïc haønh aên chay ñeå thaân theå ñöôïc goïn gaøng, traùng kieän ñoàng thôøi giuùp cho tinh thaàn saùng suoát, minh maãn. Ñoù cuõng laø caùch toát nhaát ñeå phaùt trieån töø taâm, naâng cao tuoåi thoï, giaûm thieåu beänh taät vaø laø phöông chaâm soáng theo lôøi Phaät daïy.[

(*)
Ñaïi taïng kinh Vieät Nam
(**)
Vieän Nghieân cöùu Phaät hoïc Vieät Nam
240 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

2- NAÊM PHAÙP LAØM GIA TAÊNG TUOÅI THOÏ Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Vesaøli, taïi Ñaïi Laâm. Roài Theá Toân vaøo buoåi chieàu, töø thieàn ñònh ñöùng daäy, ñi ñeán thaêm moät Tyû kheo bò beänh, sau ñoù baûo caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù naêm phaùp khoâng gia taêng tuoåi thoï. Theá naøo laø naêm? Laøm vieäc khoâng thích ñaùng, khoâng bieát vöøa phaûi trong vieäc thích ñaùng, aên caùc ñoà khoâng tieâu hoùa, du haønh phi thôøi vaø soáng khoâng phaïm haïnh. Naêm phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, khoâng gia taêng tuoåi thoï. Nhöng naøy caùc Tyû kheo, coù naêm phaùp gia laøm gia taêng tuoåi thoï. Theá naøo laø naêm? Laøm vieäc thích ñaùng, bieát vöøa phaûi trong vieäc thích ñaùng, aên caùc ñoà aên tieâu hoùa, du haønh phaûi thôøi vaø soáng phaïm haïnh. Naêm phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, laøm gia taêng tuoåi thoï. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Beänh, phaàn Tuoåi thoï, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.543)

LÔØI BAØN: Soáng laønh maïnh, aên uoáng ñieàu ñoä, laøm vieäc chöøng möïc vaø giöõ cho taâm hoàn thanh thaûn laø xu höôùng chung cuûa con ngöôøi trong ñôøi soáng hieän ñaïi nhaèm soáng laâu vaø khoûe maïnh. Bôûi söï ñaày ñuû tieän nghi vaät chaát cuøng vôùi nhòp soáng coâng nghieäp taát baät vaø giaûi trí ña daïng cuûa ñôøi soáng hieän ñaïi vaãn chöa ñuû ñeå phuïc vuï cho söùc khoûe con ngöôøi, ñoâi khi coøn coù taùc duïng ngöôïc laïi. Nhöõng caên beänh hieåm ngheøo nhö beùo phì, tim maïch, roái loaïn taâm lyù… thöôøng ñöôïc goïi laø beänh “ngöôøi giaøu” raát phoå bieán. Moät trong nhöõng nguyeân nhaân goùp phaàn gia taêng tai naïn giao thoâng laø do aên uoáng voâ ñoä daãn ñeán maát töï chuû. Ñaïi dòch cuûa theá kyû, beänh

AIDS, noãi kinh hoaøng cuûa moïi ngöôøi ña phaàn xuaát phaùt töø söï buoâng thaû,

quan heä böøa baõi, phoùng tuùng. Ñeå gia taêng tuoåi thoï, theo tueä giaùc cuûa Theá Toân, con ngöôøi caàn xaây döïng vaø tuaân thuû naêm ñieàu kieän trong ñôøi soáng. Ñoù laø: coù coâng vieäc phuø hôïp vaø löông thieän; laøm vieäc chöøng möïc, bieát nghæ ngôi; aên uoáng ñieàu ñoä, dinh döôõng; ñi laïi trong ñieàu kieän thôøi tieát toát vaø sau cuøng laø giöõ gìn ñaïo ñöùc vaø nhaân caùch, khoâng rôi vaøo ñam meâ, sa ñoïa vaø truïy laïc. Naêm ñieàu kieän treân duø ñöôïc tuyeân thuyeát töø raát xa xöa nhöng thieát nghó vaãn laø nhöõng chuaån möïc raát cô baûn ñeå ñem laïi söùc khoûe vaø soáng thoï cho con ngöôøi trong thôøi vaên minh, hieän ñaïi. Xaây döïng moät neáp soáng laønh maïnh, thaân vaø taâm luoân bình oån vaø nheï nhaøng laø moät trong nhöõng lieäu phaùp hieäu quaû nhaát ñeå giöõ gìn söùc khoûe. Soáng thoï vaø khoûe maïnh laø moät phöôùc baùo, laø mô öôùc cuûa moïi ngöôøi. Ñöøng ñeå hoái tieác khi coøn chöa quaù muoän, ñöøng phí phaïm söùc khoûe vaø maïng soáng vì moät khi ñaõ maát ñi khoâng bao giôø laáy laïi ñöôïc. Haõùy soáng vaø thöïc haønh lôøi Phaät daïy ñeå coù moät ñôøi soáng an vui, khoûe maïnh vaø tröôøng thoï.[

3- LÔÏI ÍCH CUÛA KINH HAØNH Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetavana, vöôøn oâng Anaøthapindika. Taïi ñaáy, Theá Toân daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù naêm lôïi ích cuûa kinh haønh. Theá naøo laø naêm? Kham nhaãn ñöôïc ñöôøng tröôøng; kham nhaãn ñöôïc tinh caàn; ít beänh taät; ñöa ñeán tieâu hoùa toát ñeïp caùc thöùc aên, thöùc uoáng; ñònh chöùng ñöôïc trong khi kinh haønh toàn taïi laâu daøi. Nhöõng phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, laø naêm lôïi ích cuûa kinh haønh. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Naêm phaàn, phaàn Kinh haønh, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.346)

LÔØI BAØN: Kinh haønh hay thieàn haønh laø moät phaùp tu quan troïng, ñöôïc öùng duïng roäng raõi, phoå caäp cho haøng ñeä töû Phaät. Khoâng phaân bieät toâng phaùi, trình ñoä, caên cô, baát kyø ñoái töôïng naøo cuõng coù theå haønh trì vaø gaët haùi ñöôïc keát quaû, lôïi ích thieát thöïc. Kinh haønh laø ñi boä, ñi daïo hoaëc taûn boä trong traïng thaùi thaân taâm chaùnh nieäm. Ñi nhöng khoâng nhaèm muïc ñích ñeán maø ñi ñeå “trôû veà”. Trôû veà vôùi chaùnh nieäm ñöông taïi, ruõ boû nhöõng aâu lo, saàu muoän cuûa quaù khöù ñoàng thôøi buoâng xaû nhöõng döï ñònh, toan tính cho töông lai. Kinh haønh laø ñi trong thaûnh thôi, an laïc vôùi moãi böôùc ñi cuûa mình. Neáu ñi boä maø khoâng chaùnh nieäm thì khoâng phaûi kinh haønh, song vaãn thu ñöôïc nhieàu lôïi ích cho söùc khoûe. Ngaøy nay, ñi boä trôû thaønh moät moân theå thao ñaïi chuùng, laø lieäu phaùp tích cöïc vaø deã thöïc haønh nhaát nhaèm naâng cao söùc khoûe, ñaåy luøi beänh taät, nhaát laø nhöõng beänh hieåm ngheøo do ñôøi soáng hieän ñaïi gaây ra.

Thöïc taäp kinh haønh ñeàu ñaën trong cuoäc soáng haøng ngaøy, ngoaøi vieäc phuïc hoài vaø naâng cao söùc khoûe, coøn taïo ra hieäu öùng phaán chaán tinh thaàn, taâm tö thanh thaûn, tónh laëng. Lôïi ích thieát thöïc nhaát cuûa kinh haønh laø söï kham nhaãn, sieâng naêng, nhaãn naïi ñoái vôùi coâng vieäc, ñaëc bieät laø taêng cöôøng khaû naêng chòu ñöïng ñoái vôùi aùp löïc ngaøy caøng cao cuûa cuoäc soáng hieän ñaïi. Maët khaùc, kinh haønh giuùp ñieàu hoøa cô theå, beàn bæ vaø deûo dai, taêng cöôøng chöùc naêng tuaàn hoaøn, tieâu hoùa v.v... Ñaëc bieät, kinh haønh giuùp oån ñònh tinh thaàn, deã daøng duy trì chaùnh nieäm, phaùt huy vaø taäp trung ñònh löïc cao ñoä, laøm cô sôû cho vieäc thaønh töïu trí tueä, giaûi thoaùt. Vôùi caùc lôïi ích cuûa kinh haønh nhö lôøi Phaät ñaõ daïy, ngöôøi Phaät töû caàn öùng duïng vaø thöïc taäp kinh haønh trong ñôøi soáng haøng ngaøy. Cuoäc soáng seõ coù yù nghóa hôn neáu con ngöôøi bieát öùng duïng kinh haønh ñeå coù ñöôïc söï khoûe maïnh vaø an oån tinh thaàn.[

4- TRAÊM NAÊM TRONG COÕI NGÖÔØI TA Moät thôøi, Theá Toân ôû Raøjagaha, taïi Truùc Laâm, choã nuoâi döôõng caùc con soùc. ÔÛ ñaáy, Theá Toân daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, ngaén nguûi thay laø tuoåi thoï loaøi ngöôøi ôû ñôøi naøy, roài phaûi ñi trong töông lai. Haõy laøm ñieàu laønh. Haõy soáng phaïm haïnh. Khoâng coù gì sinh ra laïi khoâng bò töû vong. Naøy caùc Tyû kheo, ngöôøi soáng laâu chæ coù moät traêm naêm, hoaëc ít hôn, hoaëc nhieàu hôn. Loaøi ngöôøi thoï maïng ngaén/Ngöôøi laønh phaûi lo aâu/Nhö chaùy ñaàu, haõy soáng/Töû vong roài phaûi ñeán/Ngaøy ñeâm coù troâi qua/Thoï maïng coù chaám döùt/Maïng ngöôøi phaûi khoâ caïn/ Nhö suoái nhoû ñaàu non. (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 4, phaåm 1, phaàn Tuoåi thoï [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.241)

LÔØI BAØN: Traêm naêm trong coõi ngöôøi ta tuy coù tôùi ba vaïn saùu ngaøn ngaøy nhöng thaät laø ngaén nguûi. Caøng ngaén nguûi hôn vì maáy ai soáng tôùi traêm naêm. Voâ thöôøng seõ laàn löôït ñeán vôùi moïi ngöôøi maø khoâng bao giôø heïn tröôùc. Do vaäy, phaûi yù thöùc saâu saéc veà thoï maïng, veà söï toàn taïi ngaén nguûi cuûa kieáp ngöôøi ñeå xaây döïng ñôøi soáng thaät toát ñeïp vaø coù yù nghóa nhaát. Haõy ñöùng leân laøm laïi ñôøi mình, laøm ñeïp cho cuoäc ñôøi. Haõy tha thöù vaø yeâu thöông, ruõ boû taát caû nieàm ñau vaø thuø haän. Thôøi gian raát quyù giaù, laïi troâi nhanh nhö boùng caâu qua cöûa soå. Ñöøng ñeå moät mai löïc baát toøng taâm, ñöøng ñeå bao yù nieäm toát ñeïp phaûi theo mình veà nôi ñaát laïnh. Moãi ngaøy ñi qua ñôøi mình nhö con löøa ñang treân ñöôøng daãn ñeán loø saùt sinh thì coù vui gì khi coá níu keùo nhöõng ngoïn coû beân veä ñöôøng. Vì maïng ngöôøi mong manh, neân phaûi laøm ñieàu laønh,

phaûi soáng phaïm haïnh. Sôû dó ngöôøi ta tranh chaáp, giaønh giaät, ñaáu ñaù nhau chí töû moät maát moät coøn vì khoâng yù thöùc ñöôïc söï thaät cuûa thaân phaän kieáp ngöôøi. Cöù töôûng raèng theá löïc, söùc maïnh cuûa mình laø tröôøng cöûu

neân chaúng bao giôø bieát nhöôøng nhòn, chia seû trong tinh thaàn ñoâi beân cuøng lôïi ích maø cöù lo tranh ñoaït, thaâu toùm cho rieâng mình. Ñoù cuõng laø moät trong nhöõng nguyeân nhaân daãn ñeán xung ñoät, taøn haïi vaø gieát choùc laãn nhau, gaây bieát bao ñau khoå cho nhaân loaïi. Moät ñôøi ngöôøi maáy ai soáng tôùi traêm naêm, tuy thôøi gian aáy khoâng phaûi laø daøi nhöng cuõng ñuû cho ta chieâm nghieäm veà nhöõng giaù trò soáng. Roát cuoäc thì troïng taâm cuûa ñôøi soáng naøy laø gì, phaûi chaêng chæ laø höôûng thuï, tranh giaønh vaø chieám ñoaït? Chæ caàn moät ngaøy giaùc ngoä ñöôïc Chaùnh phaùp, bieát soáng vaø laøm ñeïp cuoäc ñôøi, bieát yeâu thöông, tha thöù vaø bao dung, bieát nhaän laõnh traùch nhieäm veà nhöõng nghieäp nhaân ñaõ gaây taïo… thì daãu voâ thöôøng, kieáp ngöôøi taïm bôï nhöng cuoäc ñôøi naøy vaãn ñeïp vaø ñaùng soáng. Vì theá, yù thöùc veà voâ thöôøng, quaùn chieáu veà thoï maïng ngaén nguûi, söï soáng mong manh khoâng phaûi laø thaùi ñoä bi quan, tieâu cöïc maø ngöôïc laïi chính ñieàu ñoù giuùp chuùng ta soáng coù ích hôn, khoâng laõng phí cuoäc ñôøi, bieát quyù troïng söùc khoûe, bieát taän duïng thôøi gian quyù baùu ñeå tu taäp, laøm taát caû nhöõng vieäc laønh coù theå ñeå giuùp mình vaø giuùp ngöôøi.[

5- THAÂN BEÄNH NHÖNG TAÂM KHOÂNG BEÄNH Moät thôøi, Theá Toân soáng giöõa daân chuùng Bhayga, röøng Bhesaka, vöôøn Nai. Roài gia chuû Nakulapitaø ñi ñeán ñaûnh leã baïch Theá Toân: Baïch Theá Toân, con ñaõ giaø, tuoåi ñaõ lôùn, thaân beänh hoaïn, luoân oám ñau, mong Theá Toân haõy giaûng daïy cho con ñeå con ñöôïc haïnh phuùc, an laïc laâu daøi. Naøy gia chuû, thaät söï laø nhö vaäy, thaân cuûa gia chuû laø beänh hoaïn, laø oám ñau, bò oâ nhieãm che ñaäy. Naøy gia chuû, ai mang caùi thaân naøy, laïi töï cho laø khoâng beänh, daàu chæ trong moät phuùt; ngöôøi aáy phaûi laø ngöôøi thieáu trí! Do vaäy, naøy gia chuû, caàn phaûi hoïc taäp nhö sau: Daàu cho thaân toâi coù beänh, taâm seõ khoâng bò beänh. Nhö vaäy, naøy gia chuû, ñaây laø ñieàu gia chuû caàn phaûi hoïc taäp. (ÑTKVN, Töông Öng Boä III, chöông 1, phaåm Nakulapitaø, phaàn Nakulapitaø, Nxb Toân Giaùo, 2000, tr.9)

LÔØI BAØN: Con ngöôøi soáng treân ñôøi quyù nhaát laø söùc khoûe, bôûi coù söùc khoûe laø coù taát caû. Theá nhöng, tröø moät vaøi tröôøng hôïp hi höõu ñaày ñuû phöôùc baùo veà söùc khoûe, chaúng bieát oám ñau vaø thuoác thang laø gì, coøn laïi haàu heát moïi ngöôøi ñeàu mang trong mình nhieàu beänh taät. Beänh hoaïn, oám ñau, giaø yeáu laø thuoäc tính cuûa ñôøi soáng con ngöôøi, laø quy luaät cuûa söï soáng, laø thaân phaän cuûa chuùng sinh. Ñaõ beänh taát nhieân phaûi khoå, noãi khoå caøng ñöôïc nhaân leân khi veà giaø. Giaø yeáu vaø beänh taät ñaõ vaø ñang gaëm nhaám söï soáng con ngöôøi. Noãi khoå naøy laø moät söï thaät maø töï thaân moãi ngöôøi ñeàu chöùng nghieäm ñöôïc vaø chaúng ai traùnh khoûi. Vaäy thì ngöôøi con Phaät phaûi laøm gì ñeå vöôït qua thaân phaän sinh laõo beänh töû?

Theo tueä giaùc cuûa Theá Toân, tröôùc heát phaûi nhaän ra giaø beänh cuûa thaân laø moät söï thaät, laø baûn chaát cuûa taám thaân töù ñaïi naøy. Hình haøi, thaân theå chæ laø traïm trung chuyeån, ñieåm döøng taïm thôøi cuûa boán yeáu toá ñaát, nöôùc, gioù vaø löûa voán luaân löu baát taän. Boán ñaïi ñieàu hoøa taïm goïi laø khoûe, khoâng ñieàu hoøa goïi laø beänh, nhöng maáy khi boán ñaïi thöïc söï ñieàu hoøa. Nhaän ra söï thaät veà giaø beänh cuûa thaân coù tính taát yeáu ñeå chaáp nhaän vaø thieát thaân vôùi noù laø ñieàu raát quan troïng. Ñaây laø moät tueä giaùc. Nhöng khoå ñau lôùn nhaát cuûa con ngöôøi khoâng phaûi do giaø beänh maø do chaáp thuû thaân naøy laø toâi, laø cuûa toâi vaø töï ngaõù cuûa toâi. Thöïc ra, chaúng coù gì trong boán ñaïi vaø naêm uaån naøy ñích thöïc laø toâi caû. Vì khoâng phaûi laø töï ngaõ neân ta khoâng theå baét boán ñaïi vaän haønh theo mong muoán rieâng mình. Ta khaùt khao ñöôïc khoûe maïnh, tröôøng thoï trong khi boán ñaïi cöù laïnh luøng vaän haønh theo höôùng giaø cheát. Phaûi quaùn saùt ñeå thaáy roõ raøng khoâng chæ thaân theå maø caû caûm thoï, tri giaùc, tö duy vaø nhaän thöùc khoâng coù chuû theå, khoâng phaûi laø toâi. Nhôø thaáy roõ nhö vaäy, khi naêm uaån thay ñoåi, bieán hoaïi, muïc naùt thì ngöôøi con Phaät vaãn thaûn nhieân, khoâng saàu bi khoå öu naõo. Ñaây chính laø tueä giaùc lôùn maø Theá Toân ñaõ huaán thò cho gia chuû Nakulapitaø thöïc taäp ñeå vöôït thoaùt khoå ñau giaø beänh vaø cuõng chính laø ñieàu moïi ngöôøi con Phaät phaûi thöïc haønh nhaèm ñaït ñeán bình an, bôûi söï thaät laø “daàu cho thaân toâi coù beänh, taâm seõ khoâng bò beänh”.[

6- AÊN ÑUÙNG GIÔØ COÙ NAÊM LÔÏI ÍCH Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Kimbilaø, taïi Veluvana daïy caùc Tyû kheo: Coù naêm lôïi ích naøy, naøy caùc Tyû kheo, trong gia ñình aên côm ñuùng thôøi. Theá naøo laø naêm? Ñoái vôùi chö Thieân, laõnh thoï caùc vaät cuùng döôøng ñuùng thôøi; ñoái vôùi caùc Sa moân töø boû aên phi thôøi, cuùng döôøng ñuùng thôøi; ñoái vôùi khaùch ñeán thaêm, môøi côm ñuùng thôøi; nhöõng ngöôøi phuïc vuï, laøm coâng ñöôïc thoaûi maùi; caùc moùn aên, khi aên ñuùng thôøi coù ñaày ñuû chaát boå döôõng. Coù naêm lôïi ích naøy, naøy caùc Tyû kheo, trong gia ñình aên côm ñuùng thôøi. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Du haønh daøi, phaàn Böõa aên, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.728)

LÔØI BAØN: Ngaøy xöa, moãi böõa aên thöôøng ngaøy, duø ñaïm baïc hay thònh soaïn, ngöôøi xöa luoân caån troïng nhôù nghó ñeán cuùng döôøng, môøi thænh chöù khoâng phaûi ngoài vaøo baøn laø aên nhö chuùng ta baây giôø. Baøy côm ra, tröôùc thaønh taâm cuùng döôøng leân chö Thieân, thaùnh thaàn, baø con coâ baùc khuaát maøy khuaát maët, keá ñeán laø quaùn saùt xem ñaõ tuøy duyeân cuùng döôøng caùc baäc tu haønh, caùc Sa moân, Baø la moân hay chöa vaø sau cuøng, thaân môøi khaùch baïn (neáu coù) roài môùi aên côm. Nhöõng nghi thöùc naøy coù veû nhö leã meã, röôøm raø, maát thì giôø ñoái vôùi nhòp soáng hoái haû, taát baät trong hieän taïi nhöng bieåu hieän roõ neùt söï cung kính, bieát ôn, quan taâm ñeán moïi ngöôøi. Vaø ít ai nghó raèng, chính söï thaønh taâm cuùng döôøng, boá thí ñoù laø cô hoäi vun boài phöôùc baùo cho töï thaân vaø gia ñình. Maët khaùc, vieäc aên côm vaø nghæ

ngôi ñuùng giôø seõ taïo ra söï thoaûi maùi

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 249

cho nhaân vieân, nhöõng ngöôøi laøm coâng, giuùp vieäc, goùp phaàn naâng cao hieäu quaû lao ñoäng. Nhöõng nhaø quaûn lyù lao ñoäng hieän nay seõ ngaïc nhieân vaø thích thuù khi bieát töø xa xöa, Theá Toân ñaõ quan taâm ñeán moái quan heä giöõa hieäu quaû lao ñoäng, aên uoáng vaø nghæ ngôi. Quan troïng nhaát, aên côm ñuùng giôø thì thöùc aên coù ñaày ñuû chaát boå döôõng. Chuùng ta ñeàu bieát thöùc aên sau khi cheá bieán xong seõ daàn phaân huûy. Do vaäy, caàn phaûi aên uoáng kòp thôøi, ñuùng giôø. Ngaøy nay, trong caùc leã trai taêng, thöïc phaåm daâng cuùng ña phaàn ñöôïc cheá bieán töø raát sôùm vaø leã tieát cuùng döôøng ñoâi khi quaù röôøm raø laøm thöùc aên nguoäi laïnh, ñieàu ñoù aûnh höôûng khoâng nhoû ñeán söùc khoûe cuûa chö Taêng. Theá Toân khoâng nhöõng quan taâm ñeán giaùc ngoä vaø giaûi thoaùt, Ngaøi coøn ñaëc bieät chuù troïng ñeán nhöõng vaán ñeà bình thöôøng nhö aên uoáng ñuùng giôø giaác. Thaân vaø taâm voán coù quan heä maät thieát, taùc ñoäng qua laïi, aûnh höôûng laãn nhau. Do vaäy, ngoaøi vieäc tu taäp, tinh luyeän taâm, ngöôøi con Phaät luoân chuù troïng ñeán chaêm soùc söùc khoûe. Vaø moät trong nhöõng lieäu phaùp naâng cao söùc khoûe con ngöôøi laø söï ñieàu ñoä, aên uoáng ñuùng giôø.[

250 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

7- AI CUÕNG COÙ BEÄNH Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetavana, goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coùù hai loaïi beänh naøy. Theá naøo laø hai? Beänh veà thaân vaø beänh veà taâm. Naøy caùc Tyû kheo, chuùng ta thaáy coù chuùng sinh töï nhaän laø mình khoâng coù beänh veà thaân ñöôïc moät naêm, ñöôïc naêm naêm, ñöôïc möôøi naêm, ñöôïc naêm möôi naêm, cho ñeán ñöôïc moät traêm naêm. Nhöng naøy caùc Tyû kheo, raát khoù tìm ñöôïc ôû ñôøi laø nhöõng chuùng sinh töï nhaän mình khoâng coù beänh veà taâm duø chæ trong moät khoaûnh khaéc, tröø nhöõng baäc Thaùnh ñaõ ñoaïn tröø caùc laäu hoaëc. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 4, phaåm Caùc caên, phaàn Beänh [trích], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.86)

LÔØI BAØN: Beänh taät laø moät noãi khoå lôùn, luoân gaén lieàn vôùi ñôøi soáng con ngöôøi. Haàu nhö khoâng moät ai traùnh khoûi beänh taät, coù khaùc chaêng laø beänh naëng hay nheï vaø bình phuïc chaäm hay nhanh ôû moãi ngöôøi. Coù voâ soá chöùng beänh ñang haønh haï con ngöôøi, chung quy khoâng ngoaøi thaân beänh vaø taâm beänh. Vôùi tieán boä khoâng ngöøng cuûa y hoïc, hieän nay nhieàu caên beänh nan y ñaõ coù thuoác chöõa. Vaø töông lai, trong chöøng möïc naøo ñoù, coù theå noùi giaûi quyeát caùc vaán ñeà veà thaân beänh khoâng phaûi laø ñieàu khoù, seõ ñöôïc thöïc hieän nhanh choùng nhôø caùc thaønh töïu y hoïc hieän ñaïi. Thöïc teá cho thaáy hieän coù nhieàu ngöôøi raát ít beänh vaø moät vaøi tröôøng hôïp caù bieät suoát ñôøi gaàn nhö khoâng bò beänh. Tuy nhieân, theo tueä giaùc Theá Toân, duø cho nhöõng ngöôøi aáy coù söùc

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 251

khoûe, traùng kieän ñeán maáy thì vaãn laø ngöôøi beänh, vì taâm beänh. Taâm con ngöôøi mang beänh thöôøng tröïc vôùi caùc trieäu chöùng laø nhöõng bieåu hieän lieân tuïc cuûa tham lam, thuø haän, ganh tî, böïc boäi, caêng thaúng, yeâu gheùt, buoàn vui..., noùi chung laø taâm taùn loaïn, maát kieåm soaùt, khoâng theå laøm chuû chính mình. Thaân vaø taâm voán quan heä maät thieát, taùc ñoäng vaø chi phoái hoã töông laãn nhau neân khoù thieát laäp ñöôïc söï khoûe maïnh toaøn dieän, khi chæ chuù troïng giaûi quyeát caùc vaán ñeà veà thaân beänh maø boû queân hoaëc xem nheï ñeán trò lieäu taâm beänh. Vaø ñaây cuõng chính laø moät trong nhöõng vaán ñeà then choát cuûa caùc phöông thöùc trò lieäu hieän ñaïi. Taâm beänh cuõng caàn noäi soi, phaãu thuaät, baêng boù... vaø phaûi duøng caùc loaïi thuoác ñaëc trò töông thích nhö thaân beänh. Coù nhieàu phöông thöùc trò lieäu taâm beänh nhöng Thieàn ñònh Phaät giaùo, coù theå noùi laø ñaëc saéc vaø toaøn trieät nhaát. Hieän nay, ngaønh taâm lyù trò lieäu ñaõ phaùt trieån, thieàn ñònh ñöôïc aùp duïng vaø ñem laïi hieäu quaû ñieàu trò cao nhöng thöïc söï chöa ñöôïc nhieàu ngöôøi quan taâm. Thöïc ra taâm beänh môùi chính laø caên nguyeân cho caùc tröôøng hôïp thaân beänh. Vì vaäy, duø thaân ñau yeáu hay khoûe maïnh vaãn caàn trò lieäu taâm beänh. Caùc phöông thöùc Thieàn ñònh Phaät giaùo seõ giuùp chuùng ta oån ñònh söùc khoûe, taâm lyù moät caùch an toaøn vaø hieäu quaû nhaát. Haõy ñeán vôùi Thieàn ñeå trò lieäu thaân taâm; ñeå soáng vui, khoûe vaø thoï.[

252 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

8- BÒ BEÄNH VAÃN TU ÑÖÔÏC Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Vasaøli, taïi Ñaïi Laâm. Vaøo buoåi chieàu, Theá Toân ñi ñeán thaêm moät Tyû kheo bò beänh naëng. Sau khi ñeán, Ngaøi ngoài xuoáng moät beân vaø baûo caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, neáu naêm phaùp naøy khoâng rôøi boû moät keû oám yeáu beänh hoaïn, thôøi ngöôøi aáy khoâng bao laâu seõ ñoaïn dieät caùc laäu hoaëc, ngay trong hieän taïi, vôùi thaéng trí seõ chöùng ngoä vaø an truù voâ laäu taâm giaûi thoaùt vaø tueä giaûi thoaùt. Theá naøo laø naêm? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, vò Tyû kheo soáng quaùn baát tònh treân thaân, vôùi töôûng gheâ gôùm ñoái vôùi caùc moùn aên, vôùi töôûng khoâng thích thuù ñoái vôùi taát caû theá giôùi, quaùn voâ thöôøng trong taát caû haønh, vaø noäi taâm an truù trong töôûng veà cheát. Naøy caùc Tyû kheo, neáu naêm phaùp naøy khoâng rôøi boû moät keû oám yeáu beänh hoaïn, thôøi ngöôøi aáy khoâng bao laâu seõ ñoaïn dieät caùc laäu hoaëc, ngay trong hieän taïi, vôùi thaéng trí seõ chöùng ngoä vaø an truù voâ laäu taâm giaûi thoaùt vaø tueä giaûi thoaùt. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Beänh, phaàn Ngöôøi bò beänh, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.539)

LÔØI BAØN: Hieän taïi, söùc khoûe cuûa chö Taêng noùi chung laø moät vaán ñeà caàn ñöôïc nghieân cöùu nghieâm tuùc nhaèm tìm ra nguyeân nhaân vaø phöông phaùp trò lieäu, vì coù khaù nhieàu vò bò beänh. Taát nhieân beänh taät laø moät thuoäc tính coá höõu cuûa con ngöôøi, coù thaân aét coù beänh. Ñaõ beänh thì khoâng laøm ñöôïc vieäc gì nhöng neáu coá gaéng thì vaãn tu ñöôïc, keå caû nhöõng ngöôøi ñang laâm beänh hieåm ngheøo, ñoái dieän vôùi thaäp töû nhaát sinh.

Thöôøng thì ñoái vôùi ngöôøi ñang laâm beänh, thaân theå bò haønh haï ñau ñôùn khieán cho taâm tö phieàn muoän, khoå naõo, thaäm chí coù luùc bi quan, tuyeät voïng. Ai ñaõ töøng bò beänh dai daúng hoaëc mang nhöõng caên beänh nan y thì kinh nghieäm saâu saéc veà ñieàu naøy. Trong daân gian coù phöông thöùc trò lieäu "laáy ñoäc trò ñoäc", cuõng vaäy, ngöôøi beänh coù theå choïn ñeà muïc thieàn quaùn ngay nôi thaân beänh cuûa mình. Thay vì lo nghó vaø saàu muoän, ngöôøi beänh haõy duõng caûm nhìn vaøo söï thaät cuûa chính mình. Thaáy roõ thaân naøy laø taïm bôï vaø baát tònh. Thaân theå chæ laø taäp hôïp cuûa töù ñaïi, nhôø thöùc aên vaøo ra maø hình thaønh. Thaân naøy roài ñaây seõ tan raõù, töù ñaïi seõ phaân taùn vaø vaïn söï vaïn vaät treân ñôøi cuõng voâ thöôøng taùn tuï nhö vaäy. Nhaän dieän moät söï thaät raèng khoâng coù caùi gì vónh cöûu, toàn taïi maõi maõi chính laø tueä giaùc. Vaäy thì, khi taám thaân beänh hoaïn naøy ñaõ reäu raïo, hoûng hoùc thì neáu coù boû ñi, chaúng coù gì ñeå luyeán tieác nöõa. Vaø ngay caû caùi cheát cuõng chæ laø moät söï "thay aùo môùi", khoâng coù gì ñeå sôï haõi. Moät ngöôøi beänh duy trì lieân tuïc caùc ñeà muïc thieàn quaùn nhö theá veà thaân taâm vaø theá giôùi thì chaéc chaén khoâng coøn baän taâm, lo laéng nhieàu veà thöïc traïng cuûa chính mình. Neáu noã löïc hôn nöõa, ngöôøi beänh coù theå giaùc ngoä söï thaät, thaønh töïu chaùnh trí vaø giaùc ngoä, giaûi thoaùt.[

9- BOÁN LOAÏI BEÄNH CUÛA NGÖÔØI XUAÁT GIA Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù boán loaïi beänh naøy cho ngöôøi xuaát gia. Theá naøo laø boán? Naøy caùc Tyû kheo, ngöôøi coù duïc lôùn, böïc boäi töùc toái, khoâng töï baèng loøng vôùi boán vaät duïng. Ngöôøi aáy vì duïc lôùn, khoâng baèng loøng vôùi boán vaät duïng khôûi leân theøm khaùt, aùc duïc, muoán ñöôïc caùc lôïi döôõng, cung kính, danh voïng. Vò aáy noã löïc, coá gaéng ñeå ñöôïc caùc ñieàu aáy. Sau khi tính toaùn, vò aáy ñi ñeán caùc gia ñình thuyeát phaùp. Nhö vaäy, naøy caùc Tyû kheo, ñaây laø boán chöùng beänh cuûa ngöôøi xuaát gia. Do vaäy, naøy caùc Tyû kheo, caùc oâng caàn hoïc taäp nhö sau: "Ta seõ khoâng coù duïc lôùn, böïc boäi töùc toái, töï baèng loøng vôùi boán vaät duïng. Ta seõ khoâng khôûi leân theøm khaùt, aùc duïc, muoán ñöôïc caùc lôïi döôõng, cung kính, danh voïng. Ta seõ khoâng noã löïc, coá gaéng ñeå ñöôïc caùc ñieàu aáy. Ta seõ kham nhaãn noùng laïnh, ñoùi khaùt vaø nhöõng lôøi noùi khoù chòu... Nhö vaäy, naøy caùc Tyû kheo, caùc thaày caàn phaûi hoïc taäp. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 4, phaåm Caùc caên, phaàn Beänh [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.86)

LÔØI BAØN: Mong muoán nhieàu, bò lôïi danh troùi buoäc laø caên beänh traàm kha cuûa chuùng sinh. Daãu raèng phaán ñaáu ñeå ñaït lôïi danh chính ñaùng khoâng phaûi laø ñieàu xaáu nhöng ñoái vôùi söï nghieäp giaûi thoaùt thì ñoù laø moät chöôùng ngaïi. Vaø nguy hieåm hôn, khi haøng sô taâm hoïc ñaïo xem nhöõng thaønh töïu aáy laø söï nghieäp, laø muïc tieâu höôùng ñeán treân böôùc ñöôøng tu hoïc.

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 255

Ai cuõng bieát raèng mong muoán nhieàu laø khoå nhieàu. Tuy vaäy, caùm doã cuûa vaät duïc, lôïi danh luoân thoâi thuùc, môøi goïi vaø cuoái cuøng khoâng phaûi ai cuõng vöôït qua. Nhöõng vöôùng maéc aáy Theá Toân goïi laø beänh vaø dó nhieân ñaõù vöông beänh thì phaûi trò lieäu, chaïy chöõa. Do ñoù, thieåu duïc vaø tri tuùc laø phöông thuoác khoâng theå thieáu cho haønh trình tröôûng döôõng taâm linh, thaêng hoa tueä giaùc cuûa ngöôøi xuaát gia. Ñieàu ñaëc bieät nôi phaùp thoaïi naøy laø moät soá ngöôøi tuy noã löïc laøm nhöõng Phaät söï nhöng muïc ñích vì mình chöù khoâng phaûi höôùng ñeán lôïi ích chuùng sinh. Thaân caän, thuyeát phaùp cho haøng cö só aùo traéng nhöng khoâng höôùng ñeán muïc tieâu giaùo hoùa, chuyeån meâ khai ngoä maø chæ nghó ñeán lôïi döôõng, danh voïng vaø cung kính. Vaø chính ñieàu naøy ñaõ ñaët ra khoâng ít thaéc maéc, nghi ngôø cho nhieàu ngöôøi tröôùc nhöõng vieäc laøm nhaân danh töø bi, voâ ngaõ, vò tha. Tham voán haèn saâu vaøo taâm thöùc cuûa moïi ngöôøi. Chöa chöùng A la haùn thì tham vaãn coøn. Vì theá, phaûi caûnh giaùc vôùi taâm tham, bieát chaáp nhaän, kham nhaãn vaø baèng loøng vôùi hieän taïi ñeå soáng thanh thaûn, nheï nhaøng. Hay noùi caùch khaùc, ñoái vôùi ngöôøi xuaát gia, tham laø beänh. Caên beänh naøy seõ ñöôïc giaûm thieåu vaø chöõa laønh neáu sieâng naêng duøng caùc phöông thuoác thieåu duïc, tri tuùc, kham nhaãn vaø noã löïc thieàn quaùn ñeå queùt saïch voâ minh, thaønh töïu tueä giaùc.[

256 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

10- SÖÙC MAÏNH Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Raøjagaha, Ngaøi cho goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù taùm söùc maïnh naøy. Theá naøo laø taùm? Naøy caùc Tyû kheo, söùc maïnh cuûa con nít laø khoùc; söùc maïnh cuûa ñaøn baø laø phaãn noä; söùc maïnh cuûa ngöôøi aên troäm laø vuõ khí; söùc maïnh cuûa vua chuùa laø uy quyeàn; söùc maïnh cuûa keû ngu laø aùp ñaûo; söùc maïnh cuûa baäc hieàn trí laø caûm hoùa; söùc maïnh cuûa vò nghe nhieàu laø thaåm saùt; söùc maïnh cuûa Sa moân, Baø la moân laø nhaãn nhuïc. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây laø taùm söùc maïnh. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä III, chöông 8, phaåm Gia chuû, phaàn Söùc maïnh [1], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.587)

LÔØI BAØN: Noùi ñeán söùc maïnh, chuùng ta thöôøng lieân töôûng ngay ñeán nhöõng ngöôøi to khoûe, vai u vaø thòt baép. Thöïc ra thì moãi ngöôøi ñeàu coù moät söùc maïnh rieâng, moät thöù vuõ khí rieâng ñeå toàn taïi. Bieát ñöôïc theá maïnh cuûa moãi haïng ngöôøi ñeå xaây döïng soáng hoøa hôïp vaø an vui laø ñænh cao cuûa ngheä thuaät soáng. Tieáng khoùc laø söùc maïnh cuûa treû con. Tieáng khoùc aáy caát leân nhö laøn roi quaát vaøo loøng meï, coù quyeàn uy chi phoái haønh ñoäng ñöông taïi cuûa meï ñeå höôùng veà noù. Ngöôøi meï seõ buoâng heát coâng vieäc, thaäm chí baát chaáp hieåm nguy, lao veà phía con khi con khoùùc. Phaùi yeáu voán dó chaân yeáu tay meàm, dòu daøng duyeân daùng nhöng khi hoï noåi giaän thì chôù xem thöôøng. Nhö nöôùc trong ñaïi döông, nhöõng con soùng laên taên voã veà bôø caùt ngoan hieàn aáy moät khi ñaõ bieán thaønh cuoàng noä thì cuoán phaêng vaø nhaän chìm taát caû.

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 257

Coá nhieân aên troäm thì luoân sôï ngöôøi ta phaùt giaùc, phaûi haønh söï thaät nhanh, laëng leõ, goïn gaøng roài chuoàn eâm. Muoán thao taùc ñöôïc vaäy, ngöôøi aên troäm phaûi coù nhöõng khí cuï ñaëc bieät nhö khoùa vaïn naêng, keàm coäng löïc... Khi bò phaùt giaùc vaø truy ñuoåi, hoï khoâng ngaàn ngaïi söû duïng vuõ löïc ñeå thoaùt thaân. Ñoái vôùi vua quan, söùc maïnh ñích thöïc cuûa hoï laø uy quyeàn. Trong boái caûnh cuûa moät xaõ hoäi laïc haäu, thieáu daân chuû thì chaân lyù luoân naèm trong tay keû maïnh. Vua quan coù theå döïa vaøo quyeàn löïc ñeå bieán hoùa voâ cuøng nhaèm thuû lôïi vaø cuûng coá theâm söùc maïnh quyeàn uy cuûa hoï. Ngöôøi thieáu thoâng minh thì duøng söùc maïnh cô baép. AÙp ñaûo, laán löôùt ñoàng loaïi theo kieåu "laáy thòt ñeø ngöôøi", duøng söùc maïnh ñeå öùc hieáp keû yeáu laø vuõ khí ñoàng thôøi laø söùc maïnh cuûa hoï. Baäc hieàn trí thì hieám khi duïng löïc maø chuyeân veà duïng taâm. Phaùt huy trí tueä vaø töø bi ñeå caûm hoùa ngöôøi aùc thöùc tænh, quay veà soáng ñôøi hieàn thieän laø söùc maïnh cuûa nhöõng baäc hieàn trí. Ñoái vôùi nhöõng baäc hoïc roäng, nghe nhieàu, hieåu bieát saâu saéc veà cuoäc soáng thì söùc maïnh cuûa hoï laø thaåm saùt. Chính nhöõng ngöôøi naøy môùi coù khaû naêng thaåm ñònh, xem xeùt vaø ñaùnh giaù caùc vaán ñeà. Nhaãn nhuïc laø söùc maïnh cuûa Sa moân, Baø la moân. Ngöôøi tu khoâng caàn döïa daãm vaøo caùc loaïi söùc maïnh vaø quyeàn löïc theá gian, bôûi hoï coù söùc maïnh rieâng. Nhaãn nhuïc veà hình thöùc coù veû nhö chòu ñöïng, thuï ñoäng nhöng thöïc ra nhaãn ñöôïc moïi chuyeän môùi ñích thöïc laø ñaïi huøng vaø ñaïi löïc. Vöôït qua moïi chöôùng ngaïi trong cuoäc ñôøi vôùi tueä giaùc voâ thöôøng, voâ ngaõ thì môùi coù theå an truù vaø baát ñoäng.[

II. NGUÛ NGHÆ, THÖ GIAÕN

260 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

1- ÑEÂM DAØI LAÉM MOÄNG Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Vesaøli, taïi Ñaïi Laâm, giaûng ñöôøng coù noùc nhoïn. Roài Theá Toân cho goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù naêm haïng ngöôøi ban ñeâm nguû ít thöùc nhieàu. Theá naøo laø naêm? Ngöôøi ñaøn baø, naøy caùc Tyû kheo, thao thöùc ñeán ñaøn oâng, ban ñeâm nguû ít thöùc nhieàu. Ngöôøi ñaøn oâng, naøy caùc Tyû kheo, thao thöùc ñeán ñaøn baø, ban ñeâm nguû ít thöùc nhieàu. Ngöôøi aên troäm, naøy caùc Tyû kheo, thao thöùc ñeán ñoà aên troäm, ban ñeâm nguû ít thöùc nhieàu. Vò vua, naøy caùc Tyû kheo, lo laéng caùc coâng vieäc cuûa vua, ban ñeâm nguû ít thöùc nhieàu. Vò Tyû kheo, naøy caùc Tyû kheo, thao thöùc ñeán ly heä phöôïc, ban ñeâm nguû ít thöùc nhieàu. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Vua, phaàn Chuùng nguû raát ít, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.563)

LÔØI BAØN: Laáy ñeâm laøm ngaøy laø xu theá chung cuûa ñôøi soáng hieän ñaïi. Vì theá, chöùng maát nguû hoaëc nguû raát ít ngaøy caøng gia taêng, aûnh höôûng khoâng toát ñeán söùc khoûe vaø hieäu quaû lao ñoäng. Trong ñoù, ngoaøi nhöõng ngöôøi do coâng vieäc phaûi nguû ít, coøn ña phaàn thao thöùc vì suy nghó, toan tính

cho nhöõng tham voïng coá höõu cuûa con ngöôøi. Thöôøng thì nhöõng luùc cuoäc soáng bò bieán ñoäng do aùp löïc coâng vieäc, tình caûm thaùi quaù cuøng vôùi bao noãi lo toan seõ daãn ñeán caêng thaúng, khoù nguû hoaëc khoâng nguû ñöôïc. Ai ñaõ töøng "thöùc khuya môùi bieát ñeâm daøi" vaø ít nhieàu coù cô hoäi ñoái dieän vôùi chính mình khi xung quanh ñeàu vaéng laëng roài töï khaùm phaù raèng "ñeâm thaáy ta laø thaùc ñoå". Boùng ñeâm thaät ñaùng sôï, vì ñoù laø luùc con ngöôøi caûm nhaän moät caùch saâu saéc veà nhöõng ñieàu saâu kín, tieàm aån trong taâm hoàn. Nhöõng

nieàm vui, noãi buoàn, yeâu thöông vaø thuø haän, nhaân caùch cao thöôïng hay thaáp heøn, nhöõng khaùt khao thaàm kín, chaùy boûng... taát caû ñeàu traøo tuoân, suûi boït vaø tung toùe treân doøng soâng tö töôûng. Ñaëc bieät nhaát laø nhöõng suy tö lieân heä ñeán aùi vaø duïc. Nhöõng ñeâm traéng thao thöùc deät moäng vaøng ñaõ nung naáu vaø ñoát chaùy thôøi gian nghæ ngôi cuûa con ngöôøi. Maët khaùc, nhöõng döï ñònh, toan tính cho söï nghieäp ngaøy mai ñeàu goùp phaàn laøm cho con ngöôøi thöùc nhieàu, nguû ít. Nhöng ñeâm daøi laém moäng neân ngoaøi nhöõng suy tö ñem ñeán haïnh phuùc cho caù nhaân vaø xaõ hoäi coøn coù nhieàu möu ñoà ñen toái vaø xaáu xa lôïi mình, haïi ngöôøi. Tuy nhieân, coøn khoâng ít ngöôøi bieát taän duïng quyõ thôøi gian ít oûi cuûa ñôøi ngöôøi ñeå suy nghó, tìm caùch ñem laïi lôïi ích, an laïc vaø haïnh phuùc cho tha nhaân. Ñaëc bieät laø söï thao thöùc ñeán vieäc kieän toaøn nhaân caùch ñeå trôû thaønh con ngöôøi hoaøn thieän, coù ích cho xaõ hoäi. Maëc duø Theá Toân khoâng cho pheùp haøng ñeä töû nguû nghæ quaù nhieàu, bôûi tham ñaém söï nguû nghæ seõ chöôùng ngaïi tu taäp vaø laøm cho con ngöôøi trôû thaønh bieáng nhaùc, nhöng Ngaøi cuõng khoâng taùn thaønh vieäc ít nguû ñeå tö duy nhöõng vieäc khoâng caàn thieát. Phaûi bieát taän duïng thôøi gian, taäp trung vaøo coâng vieäc, nhaát laø nhöõng vieäc lôïi mình vaø lôïi ngöôøi laø phöông chaâm soáng cuûa nhöõng ngöôøi con Phaät.[

2- THIEÀN, LIEÄU PHAÙP CUÛA GIAÁC NGUÛ BÌNH AN Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Kimbilaø, taïi Veluvana, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù naêm nguy haïi naøy ñoái vôùi ngöôøi thaát nieäm, khoâng tænh giaùc rôi vaøo giaác nguû. Theá naøo laø naêm? Nguû moät caùch khoå sôû; thöùc daäy moät caùch khoå sôû; thaáy aùc moäng; chö Thieân khoâng phoøng hoä; baát tònh chaûy ra. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây laø naêm nguy haïi ñoái vôùi ngöôøi thaát nieäm, khoâng tænh giaùc rôi vaøo giaác nguû. Naøy caùc Tyû kheo, coù naêm lôïi ích naøy ñoái vôùi ngöôøi truù nieäm, tænh giaùc rôi vaøo giaác nguû. Theá naøo laø naêm? Nguû moät caùch ngon laønh; thöùc daäy moät caùch ngon laønh; khoâng thaáy aùc moäng; ñöôïc chö Thieân phoøng hoä; baát tònh khoâng chaûy ra. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây laø naêm lôïi ích ñoái vôùi ngöôøi truù nieäm, tænh giaùc rôi vaøo giaác nguû. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Kimbilaø, phaàn Thaát nieäm, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.713)

LÔØI BAØN: Cuoäc soáng lao ñoäng haøng ngaøy, ñoái vôùi haàu heát moïi ngöôøi thaät gian nan vaát vaû. Moät giaác nguû say, ñaày ñuû vaø an laønh vaøo ban ñeâm laø cô hoäi quyù baùu nhaèm nghæ ngôi, phuïc hoài sinh löïc ñeå baét ñaàu cho moät ngaøy lao ñoäng môùi. Tuy vaäy, ñeå coù moät giaác nguû bình an ngon laønh, ñieàu töôûng chöøng nhö quaù deã daøng vaø ñôn giaûn nhöng thöïc söï laø nieàm mong öôùc cuûa raát nhieàu ngöôøi. Tình traïng quaù caêng thaúng do aùp löïc coâng vieäc cuøng vôùi caùc bieán ñoäng phöùc taïp cuûa ñôøi soáng hieän ñaïi ñaõ laøm toån thöông söï bình

yeân tinh thaàn. Con ngöôøi ña phaàn phaûi soáng trong hoài hoäp, lo aâu, buoàn böïc, hôn thua, haän thuø vaø sôï haõi… Chính taâm traïng boàn choàn naøy laø keû thuø phaù hoaïi giaác nguû, gaëm nhaám ñeán cuøng kieät sinh löïc vaø tinh thaàn cuûa con ngöôøi. Thuoác nguû coù theå taïm thôøi laøm dòu ñi nhöõng caêng thaúng, ru ta vaøo giaác nguû vuøi ngoån ngang moäng mò nhöng tænh daäy trong tình traïng phôø phaïc, meät moûi. Theo tueä giaùc cuûa Theá Toân, muoán nguû bình an thì trong cuoäc soáng haøng ngaøy hoaëc ít nhaát tröôùc khi nguû, taâm hoàn phaûi bình an, nheï nhaøng vaø thö thaùi. Noùi caùch khaùc laø phaûi tu taäp chaùnh nieäm haøng ngaøy vaø thöïc haønh thieàn buoâng thö tröôùc khi nguû. Ruõ boû moïi lo aâu, toan tính; taâm truù nieäm vaøo phaùp moân (nieäm Phaät, nieäm hôi thôû…); vaøi phuùt thieàn haønh; thö giaõn toaøn thaân; tuyeät ñoái khoâng duøng caùc chaát kích thích nhö traø, caø-pheâ… laø lieäu phaùp raát toát cho moät giaác nguû ngon laønh. Nhöõng ai bieát truù nieäm vaø tænh giaùc rôi vaøo giaác nguû thì deã daøng ñaït ñöôïc moät giaác nguû saâu, an laønh. Giaác nguû saâu duø ngaén vaãn ñem laïi söï an laïc, sung maõn cho thaân taâm hôn haún nguû nhieàu trong chaäp chôøn, aùc moäng. Nguû bình an laø neàn taûng cuûa thöùc giaác bình an vaø ngöôïc laïi. Nguû an laønh laø moät phaùp tu coù taùc duïng nuoâi döôõng vaø baûo hoä thaân taâm an laïc. Vì theá, haøng Phaät töû trong cuoäc soáng haøng ngaøy thöôøng taâm nieäm nguyeän ngaøy an laønh, ñeâm an laønh…[

3- NGUÛ BAN NGAØY Moät thôøi, moät Tyû kheo truù giöõa daân chuùng Kosala, taïi moät khu röøng. Luùc baáy giôø, vò Tyû kheo aáy thöôøng hay nguû ban ngaøy. Roài moät vò Thieân ôû trong khu röøng ñoù, thöông xoùt vò Tyû kheo aáy, muoán caûnh giaùc lieàn ñi ñeán. Sau khi ñeán, vò Thieân noùi leân baøi keä caûnh giaùc cho Tyû kheo aáy: Tyû kheo, haõy thöùc daäy/Sao oâng haõy coøn naèm/OÂng ñöôïc lôïi ích gì/Trong giaác nguû cuûa oâng/Keû bònh, keû truùng teân/Bò ñaùnh, sao nguû ñöôïc/Vì loøng tin xuaát gia/Boû nhaø, soáng khoâng nhaø/Tín aáy caàn phaùt trieån/Chôù ñeå nguû chinh phuïc. (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 9, phaàn Saên soùc, haàu haï [trích], VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.434)

LÔØI BAØN: Nguû nghæ laø moät trong nhöõng nhu caàu quan troïng cuûa ñôøi soáng con ngöôøi. Giaác nguû coù taùc duïng trò lieäu, nghæ ngôi, thö giaõn, phuïc hoài söùc

khoûe cho thaân vaø taâm. Khoâng nguû, thieáu nguû hoaëc maát nguû laø beänh hoaëc seõ daãn ñeán beänh. Tuy vaäy, nguû nhieàu, nguû quaù thôøi gian cho pheùp cuõng khoâng phaûi laø ñieàu hay. Ñoái vôùi ngöôøi tu haønh, meâ ñaém nguû nghæ laø moät trong nhöõng yeáu toá ngaên che, chöôùng ngaïi thieàn ñònh. Nguû nhieàu seõ sinh bieáng nhaùc, giaûi ñaõi, meâ muoäi vaø maát thôøi gian cho coâng phu tu taäp. Vì theá, muoán phaùt trieån thieàn ñònh thì nguû nghæ caàn phaûi ñöôïc tieát cheá, giaûm thieåu trong ñôøi soáng haøng ngaøy. Khi phieàn naõo coøn daãy ñaày, voâ minh coøn che laáp taâm trí thì ngöôøi tu ñöôïc xem nhö ñang "bò beänh, bò ñaùnh, moät keû bò truùng teân", do vaäy khoâng neân laõng phí thôøi gian cho nguû nghæ, phaûi doàn heát thôøi gian ñeå tu taäp. Maët khaùc, ñôøi ngöôøi voâ thöôøng, thaân maïng mong

manh, vì theá khoâng neân höùa heïn hay chôø ñôïi maø phaûi tinh taán, noã löïc tu hoïc ôû ngay ñaây vaø baây giôø. Tuy haïn cheá nguû nghæ ñeán toái ña, ngaøy ñeâm saùu thôøi coâng phu, thöùc khuya daäy sôùm nhöng ngöôøi tu vaãn khoûe khoaén, minh maãn saùng suoát, khoâng daät dôø ñoùi nguû. Bí quyeát ñem ñeán thaønh töïu naøy chính laø thieàn ñònh vaø giaác nguû saâu. Thieàn ñònh ñaõ mang laïi söï thö giaõn cho thaân theå, saâu laéng vaø an tònh cho taâm hoàn, nhôø ñoù caùc haønh giaû deã daøng ñaït ñeán giaác nguû saâu khi nguû. Khoâng aùc moäng, khoâng chaäp chôøn hay giaät mình thöùc giaác, giaác nguû saâu taïo ra söï nghæ ngôi gaàn nhö tuyeät ñoái, nhanh choùng phuïc hoài söùc löïc, taïo ra söï saûng khoaùi, höng phaán tinh thaàn, duø thôøi gian nguû khoâng nhieàu. Nguû ít nhöng saâu vaø an laønh laø moät trong nhöõng yeáu toá ngöôøi tu caàn ñieàu chænh thaân taâm ñeå thaønh töïu. Ñöôïc nhö vaäy, ngoaøi vieäc tieát kieäm ñöôïc thôøi gian daønh cho tu taäp, ngöôøi tu coøn traùnh ñöôïc giaûi ñaõi, löôøi bieáng vaø nhöõng chi phoái cuûa voïng töôûng do nguû "nöôùng" phaùt sanh. Tröø beänh taät, ngöôøi tu khoâng nguû quaù nhieàu vaøo ban ngaøy, bôûi khoâng chæ bò ngöôøi cheâ cöôøi, chö Thieân quôû traùch maø coøn ñaùnh maát haïnh tinh taán, ñieàu caàn yeáu cho vieäc phaùt trieån, thaønh töïu thieàn ñònh.[

4- BOÁN CAÙCH NAÈM Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Kosambi, taïi khu vöôøn Ghosita, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù boán caùch naèm naøy. Theá naøo laø boán? Caùch naèm cuûa ngaï quyû, caùch naèm cuûa keû höôûng thoï duïc voïng, caùch naèm cuûa sö töû vaø caùch naèm cuûa Nhö Lai. Theá naøo laø caùch naèm cuûa ngaï quyû? Naøy caùc Tyû kheo, phaàn lôùn caùc ngaï quyû naèm ngöûa. Naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø caùch naèm cuûa ngöôøi höôûng thoï caùc duïc voïng? Phaàn lôùn caùc ngöôøi höôûng thoï caùc duïc voïng naèm nghieâng phía beân traùi. Theá naøo laø caùch naèm cuûa sö töû? Naøy caùc Tyû kheo, sö töû, vua caùc loaøi thuù naèm nghieâng veà phía hoâng beân phaûi, hai chaân gaùc leân nhau. Vaø naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø caùch naèm cuûa Nhö Lai? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, vò Tyû kheo ly duïc… chöùng ñaït vaø an truù Töù thieàn, ñaây laø caùch naèm

cuûa Nhö Lai. Naøy caùc Tyû kheo, coù boán caùch naèm naøy. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 4, phaåm Sôï haõi phaïm toäi, phaàn Caùch naèm [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.282)

LÔØI BAØN: Naèm laø tö theá lyù töôûng ñeå nghæ ngôi, thö giaõn, nguû nghæ voán khoâng theå thieáu trong ñôøi soáng haøng ngaøy. Bình thöôøng thì ngöôøi ta naèm theo thoùi quen, thích sao thì naèm vaäy hoaëc naèm xoay trôû vôùi nhieàu tö theá khaùc nhau. Khoâng phaûi ai cuõng yù thöùc ñöôïc raèng caùch naèm cuûa mình coù lieân heä raát nhieàu ñeán söï an oån thaân taâm vaø söùc khoûe. Thöïc ra, naèm ñuùng oai nghi cuõng laø moät caùch tu. Tö theá naèm phaûn aùnh taâm traïng vaø aûnh höôûng saâu saéc ñeán söï an tònh cuûa thaân taâm

cuûa ngöôøi naèm. Theo tueä giaùc cuûa Theá Toân, nhöõng ngöôøi naøo thích naèm ngöûa theå hieän noãi khaùt khao, bò khoå ñau daèn vaët. Vì theá, naèm ngöûa khoù nhieáp phuïc taâm khaùt aùi, voïng töôûng hôn caùc tö theá khaùc. Ngoaøi ra, naèm ngöûa seõ taïo ra söï hôù heânh, nhaát laø luùc nguû say coù theå ñaùnh maát oai nghi. Tö theá naèm nghieâng beân traùi phaûn aùnh taâm traïng cuûa phaàn lôùn nhöõng ngöôøi öa thích thoï höôûng duïc voïng. Maët khaùc, naèm nghieâng beân traùi cuõng aûnh höôûng khoâng toát ñeán heä tuaàn hoaøn. Vì theá, ngöôøi tu thöôøng khoâng naèm theo hai tö theá naøy. Naèm nghieâng beân phaûi, hai chaân gaùc leân nhau nhö sö töû laø tö theá hoäi ñuû oai nghi, moät trong nhöõng teá haïnh cuûa ngöôøi tu. Ñaây laø tö theá naèm caùt töôøng, taïo ra söï yeân laønh, an oån cho thaân theå vaø nhaát laø taâm luoân ñaït ñöôïc söï giaùc tænh. Lyù töôûng nhaát laø naèm vôùi taâm an truù trong an tònh cuûa Töù thieàn, ñaây laø caùch naèm cuûa Nhö Lai. Ñeå ñaït ñöôïc caùch naèm naøy, toát nhaát laø reøn luyeän thaân taâm vôùi tö theá naèm caùt töôøng cuûa sö töû. Tu taäp caàn phaûi ñöôïc thöïc hieän lieân tuïc trong boán oai nghi ñi, ñöùng, naèm, ngoài. Do vaäy, choïn caùch naèm ñuùng phaùp ñeå an tònh thaân taâm laø moät trong nhöõng noäi dung tu taäp quan troïng cuûa moãi ngöôøi con Phaät.[

5- NGUÛ AN LAØNH Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Raøjagaha, taïi röøng Sìta. Luùc baáy giôø, cö só Anaøthapindika (Caáp Coâ Ñoäc) ñeán Raøjagaha ñeå laøm moät vaøi coâng vieäc, muoán yeát kieán Theá Toân. Roài cö só suy nghó: Nay chöa phaûi thôøi, ngaøy mai môùi phaûi thôøi ñeå yeát kieán Theá Toân. Vôùi yù nghó nhö vaäy, Anaøthapindika naèm nguû. Trong ñeâm aáy, oâng thöùc daäy ba laàn, töôûng raèng trôøi ñaõ saùng. Roài cö só Anaøthapindika ñi ñeán röøng Sìta. Luùc baáy giôø, Theá Toân thöùc daäy khi ñeâm vöøa maõn vaø ñang ñi kinh haønh ngoaøi trôøi. Theá Toân thaáy Anaøthapindika töø xa ñi ñeán lieàn noùi vôùi cö só: Haõy ñeán ñaây, Sudatta! Cö só Anaøthapindika cuùi ñaàu ñaûnh leã vaø baïch Theá Toân: Baïch Theá Toân, Ngaøi nguû coù an laïc chaêng? Theá Toân traû lôøi: Baø la moân tòch tònh/Luoân soáng trong an laïc/Khoâng ñeøo boøng duïc voïng/Thanh löông, khoâng sinh y/Moïi

tham aùi ñoaïn dieät/Tòch tònh, soáng an laïc/Taâm tö ñaït hoøa bình. (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 10, phaàn Sudatta [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.465)

LÔØI BAØN: Trong khi chôø ñôïi nhöõng coâng vieäc quan troïng saép xaûy ra hay gaëp nhöõng phieàn muoän, raéc roái, ña phaàn chuùng ta caûm thaáy boàn choàn, thaáp thoûm, khoâng nguû ñöôïc. Söï thao thöùc aáy voán xaûy ra raát bình thöôøng trong cuoäc soáng con ngöôøi, neáu khoâng bieát caùch khaéc phuïc

seõ aûnh höôûng khoâng nhoû ñeán söùc khoûe vaø coâng vieäc saép ñoái dieän. Cö só Caáp Coâ Ñoäc cuõng vaäy, mong sôùm ñöôïc dieän kieán Theá Toân neân ñaõ giaät mình, thöùc giaác ñeán ba laàn, cöù nghó laø trôøi ñaõ saùng vaø chaéc chaén, ngaøy hoâm sau söùc khoûe cuûa oâng seõ bò suy giaûm vì maát nguû. Theo tueä giaùc cuûa Theá Toân, nguû an laønh laø moät yeáu toá quan troïng ñeå giöõ gìn söùc khoûe, luoân tænh taùo, vui veû, töôi taén trong cuoäc soáng vaø nhaát laø taïo ra saûng khoaùi, laøm thaêng hoa tinh thaàn. Muoán ñöôïc vaäy, tröôùc heát phaûi thieát laäp moät ñôøi soáng an tònh cho caû thaân vaø taâm. Veà thaân, moät cheá ñoä laøm vieäc vaø aên uoáng hôïp lyù raát caàn thieát, traùnh duøng nhieàu nhöõng chaát kích thích, chaát beùo; aên chay cuõng laø moät phöông thöùc döôõng sinh raát toát cho giaác nguû. Ñaëc bieät laø phaûi thieát laäp ñöôïc söï bình oån tinh thaàn. Deät moäng, tô töôûng, mong öôùc, hoaïch ñònh cho töông lai cuõng raát caàn cho cuoäc soáng nhöng noù cuõng chính laø thuû phaïm quaáy phaù giaác nguû an laønh. Noùi caùch khaùc, chính loøng tham, duïc voïng vaø nhöõng ñieàu khoâng nhö yù ñaõ khuaáy ñaûo taâm tö, laøm cho con ngöôøi ñau khoå, baát an. Ngoaøi ra, nhöõng nieàm vui thaùi quaù cuõng goùp phaàn laøm dao ñoäng, khoâng nguû ñöôïc. Vì vaäy, nhieáp taâm, tònh taâm baèng nhöõng phöông thöùc thieàn ñònh laø ñieàu caàn thieát ñoái vôùi moïi ngöôøi. Moät ngöôøi khi taâm thanh tònh, khoâng coøn bò duïc voïng chi phoái, luoân soáng trong nieàm tònh laïc thì luùc thöùc cuõng nhö nguû ñeàu an laønh. Môùi hay, haïnh phuùc ñích thöïc ôû ñôøi laø coù thaân theå khoûe maïnh vaø tinh thaàn an laïc, ñieàu maø oâng cha ta ñaõù töøng kinh nghieäm “AÊn ñöôïc, nguû ñöôïc laø tieân”.[

6- ÑOÙI AÊN, MEÄT NGUÛ Moät thôøi, Theá Toân ôû Raøjagaha, taïi Veluvana. Roài Theá Toân sau khi ñaõ ñi kinh haønh ngoaøi trôøi ñeán khi ñeâm gaàn maõn, Ngaøi röûa chaân, böôùc vaøo tinh xaù naèm xuoáng phía hoâng beân phaûi theo theá naèm cuûa con sö töû, hai chaân gaùc leân nhau, chaùnh nieäm tænh giaùc vaø nghæ ñeán luùc thöùc daäy. Roài aùc ma ñi ñeán, noùi leân baøi keä sau ñaây vôùi Theá Toân: Sao Ngaøi coøn naèm nguû/Sao Ngaøi vaãn naèm nguû/Sao Ngaøi nguû nhö vaäy/Nhö keû cheát naèm co/Nghó raèng nhaø troáng khoâng/Neân Ngaøi nguû nhö vaäy/Sao Ngaøi nguû nhö vaäy/Khi maët trôøi ñaõ moïc? Theá Toân ñaùp: Khi khoâng coøn tham aùi/Vôùi löôùi trieàn noïc ñoäc/Ngöôøi vaäy ñöôïc giaûi thoaùt/Khoâng bò daãn nôi naøo/AÙc ma, Baäc Giaùc ngoä/Moïi sinh y dieät taän/Vò aáy neáu coù nguû/Caùc oâng

laøm ñöôïc gì? (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 4, phaåm 1, phaàn Thuïy mieân, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.238)

LÔØI BAØN: Caùc thieàn sö ñôøi sau ñaõ hoïc theo haïnh "ñoùi aên, meät nguû" cuûa Theá Toân, ñuùng laø "voâ taâm ñoái caûnh hoûi chi Thieàn". Khi "vieäc laøm ñaõ xong, gaùnh naëng ñaõ ñaët xuoáng" thì caùc Ngaøi coù theå tha hoà tuøy yù, töï taïi voâ ngaïi. Ñoái vôùi Theá Toân, naèm nguû hay toïa thieàn, hai vieäc naøy xem ra chaúng khaùc gì nhau. Chuùng ta khoâng theå naøo ñem taùnh phaøm ñeå löôïng Thaùnh, töùc phaùn xeùt veà haønh vi, lôøi noùi hay öùng xöû phi phaøm cuûa Phaät, Boà taùt hay caùc thieàn sö ñaõ giaùc ngoä. Bôûi taát caû moïi bieåu hieän ñeàu trôû thaønh dieäu duïng ñoä sinh cuûa caùc Ngaøi. Ñoâi luùc, caùc Ngaøi theå hieän moät soá

vieäc laøm coù veû nhö traùi ñaïo (haønh tung cuûa Teá Ñieân Hoøa thöôïng chaúng haïn) nhöng thöïc ra ñoù chæ laø nghòch haïnh, nhaèm giaùo hoùa nhöõng ñoái töôïng ñaëc bieät vaø heát thaûy nhöõng vieäc laøm aáy ñeàu khoâng ngoaøi bi nguyeän ñoä sanh. Nhö Theá Toân, Ngaøi vaãn naèm daøi nguû say khi maët trôøi ñaõ moïc khieán cho aùc ma thaáy raèng ñaây laø cô hoäi toát ñeå coâng kích Ngaøi. Nhöng aùc ma ñaâu coù ngôø raèng ñoù cuõng laø cô hoäi cho Theá Toân giaùo hoùa. Nhôø ñoù, aùc ma thaáy raèng, ñoái vôùi ngöôøi ñaõ giaùc ngoä giaûi thoaùt thì ra khoûi löôùi ma, khoâng moät theá löïc naøo coù theå chi phoái ñöôïc, hoï laø thaày cuûa trôøi ngöôøi. Tuy nhieân, ñoái vôùi haøng sô cô nhaäp ñaïo thì nguû nghæ laø moät trong nhöõng trieàn caùi laøm ngaên che tueä giaùc, chöôùng ngaïi thieàn ñònh ñoàng thôøi coøn laø moät trong naêm moùn duïc öa thích nhaát ñoái vôùi chuùng sinh. Vì theá, trong nhaø thieàn goïi meâ nguû laø con ma, laø raén ñoäc caàn phaûi loaïi tröø. Khi vieäc lôùn sinh töû chöa giaûi quyeát xong thì ñam meâ nguû nghæ laø ñoïa laïc, nhöng khi ñaõ giaùc ngoä roài thì nguû hay thöùc ñeàu laø phöông tieän tuøy duyeân hoùa ñoä chuùng sinh.[

7- LO TOAN Moä t thôø i , Theá Toâ n truù ôû Saø v atthi, taï i vöôø n oâ n g Anaøthapindika. Taïi ñaáy Theá Toân goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù hai haïng ngöôøi caùc laäu hoaëc taêng tröôûng. Theá naøo laø hai? Haïng ngöôøi lo laéng nhöõng vieäc khoâng ñaùng lo laéng vaø haïng ngöôøi khoâng lo laéng nhöõng vieäc ñaùng lo laéng. Hai haïng ngöôøi naøy, naøy caùc Tyû kheo, caùc laäu hoaëc taêng tröôûng. Coù hai haïng ngöôøi, naøy caùc Tyû kheo, caùc laäu hoaëc khoâng taêng tröôûng. Theá naøo laø hai? Haïng ngöôøi khoâng lo laéng nhöõng vieäc khoâng ñaùng lo laéng vaø haïng ngöôøi lo laéng nhöõng vieäc ñaùng lo laéng. Hai haïng ngöôøi naøy, naøy caùc Tyû kheo, caùc laäu hoaëc khoâng taêng tröôûng. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 2, phaåm Keû ngu [trích], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.157)

LÔØI BAØN: Bieát lo toan töùc coù söï tieân lieäu veà keát quaû cuûa nhöõng vieäc mình saép laøm. Nhôø vaäy maø coù theå traùnh ñöôïc nhöõng sai soùt, laàm loãi

khoâng ñaùng coù vaø hy voïng coù theå ñi ñeán thaønh coâng. Moät ngöôøi khoâng coù khaû naêng lo lieäu vaø toan tính cho coâng vieäc cuûa baûn thaân vaø gia ñình thì xem nhö hoûng hoaëc chæ laø ngöôøi “aên chöa no, lo chöa tôùi”. Lo laéng hay bieát lo xa laø toát. Tuy vaäy khoâng phaûi luùc naøo lo laéng cuõng laø ñieàu hay, bôûi coù nhöõng moái lo khoâng caàn thieát. Theo tueä giaùc Theá Toân, ngöôøi lo laéng nhöõng vieäc khoâng ñaùng lo laéng vaø khoâng lo laéng nhöõng vieäc ñaùng lo laéng laø nguyeân nhaân khieán cho caùc laäu hoaëc taêng tröôûng vaø ngöôïc laïi chæ lo nhöõng ñieàu ñaùng lo, coøn laïi phaûi xaû buoâng ñeå cho thaân taâm an tònh, thaûnh thôi. Con ngöôøi soáng ôû ñôøi mang nhieàu noãi lo: Lo laøm giaøu, lo tích luõy taøi

saûn, lo maát maùt, lo tranh danh ñoaït lôïi, lo toâ boài baûn ngaõ... Nhöõng lo toan naøy gaàn nhö chieám phaàn lôùn thôøi gian cuûa moät ñôøi ngöôøi vaø laø coäi nguoàn phaùt sinh moïi phieàn naõo trong cuoäc soáng. Vaø cuoái cuøng thì duø sang hay heøn, thaønh coâng hay thaát baïi trong cuoäc ñôøi, khoâng ai traùnh khoûi ñieàu hoï luoân lo sôï, aùm aûnh nhaát laø caùi cheát, söï maát maùt vaø ra ñi vónh vieãn. Trong khi ñaùng ra ñieàu naøy phaûi öu tieân lo laéng thaät nhieàu ñeå nhaän ra söï mong manh, taïm bôï, voâ thöôøng cuûa theá gian maø xaây döïng loái soáng nheï nhaøng, thanh thaûn vaø thöông yeâu nhau hôn. Nhôø lo laéng ñuùng ñaén veà nhöõng ñieàu caàn phaûi lo neân xaû ly tham aùi vaø chaáp thuû, toân troïng nhaân quaû, bieát laøm laønh traùnh döõ, xaây döïng cuoäc soáng theo höôùng thieän laønh, goùp phaàn thieát laäp bình an vaø haïnh phuùc cho caù nhaân cuøng toaøn theå xaõ hoäi.[

III. NAM GIÔÙI

276 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

1- NGÖÔØI ÑAØN OÂNG LYÙ TÖÔÛNG Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Raøjagaha, taïi Truùc Laâm, choã nuoâi döôõng caùc con soùc. Ngaøi cho goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, ñaày ñuû naêm ñöùc taùnh naøy, moät ngöôøi ñaøn oâng hoaøn toaøn khoâng khaû yù ñoái vôùi nöõ nhaân. Theá naøo laø naêm? Khoâng coù nhan saéc, khoâng coù taøi saûn, khoâng coù giôùi haïnh, löôøi bieáng vaø khoâng coù khaû naêng sinh con. Naøy caùc Tyû kheo, ñaày ñuû naêm ñöùc taùnh naøy, moät ngöôøi ñaøn oâng hoaøn toaøn khoâng khaû yù ñoái vôùi nöõ nhaân. Naøy caùc Tyû kheo, ñaày ñuû naêm ñöùc taùnh naøy, moät ngöôøi ñaøn oâng hoaøn toaøn khaû yù ñoái vôùi nöõ nhaân. Theá naøo laø naêm? Coù nhan saéc, coù taøi saûn, coù giôùi haïnh, khoâng bieáng nhaùc vaø coù khaû naêng sinh con. Naøy caùc Tyû kheo, ñaày ñuû naêm ñöùc taùnh naøy, moät ngöôøi ñaøn oâng hoaøn toaøn khaû yù ñoái vôùi nöõ nhaân. (ÑTKVN, Töông Öng Boä IV, chöông 3, phaåm Trung löôïc, phaàn Khaû yù, khoâng khaû yù, Nxb Toân Giaùo, 2001, tr.384)

LÔØI BAØN: Laøm ngöôøi, ai cuõng mong muoán töï hoaøn thieän mình, nhaát laø caùc ñaáng maøy raâu, töï cho mình laø phaùi maïnh thì phaûi luoân phaán ñaáu giöõ

gìn “nam nhi chi chí” ñeå xöùng ñaùng laø baäc tröôïng phu. Cuõng khoâng khaùc bieät gì maáy so vôùi ñaøn baø, ñaøn oâng luoân khaùt voïng, mô öôùc trôû thaønh trung taâm chuù yù cuûa chò em, ñaëc bieät laø mong muoán laøm ñeïp loøng yù trung nhaân cuûa mình. Duø raát coá gaéng nhöng khoâng phaûi ai trong caùnh ñaøn oâng cuõng bieát laøm haøi loøng phuï nöõ, nhaát laø nhöõng ngöôøi mình raát möïc yeâu thöông. Ñoù cuõng chính laø nguyeân nhaân cuûa nhöõng ñoå vôõ, maát maùt vaø tang thöông cuûa khoâng ít ñaøn oâng phaûi gaùnh chòu trong cuoäc

ñôøi naøy. Moät ngöôøi ñaøn oâng lyù töôûng, khaû yù ñoái vôùi phuï nöõ, theo tueä giaùc cuûa Theá Toân phaûi hoäi ñuû naêm tieâu chuaån, ñoù laø: Coù nhan saéc, coù taøi saûn, coù giôùi haïnh, khoâng bieáng nhaùc vaø coù khaû naêng sinh con. Ñaây laø naêm ñieàu kieän caàn vaø ñuû ñeå trôû thaønh ngöôøi choàng, ngöôøi cha toát. Neáu thieáu moät trong naêm ñieàu kieän naøy thì ñaøn oâng tröôùc neân töï traùch mình tröôùc nhöõng bieán coá, tan vôõ, baát haïnh cuûa baûn thaân vaø gia ñình. Trong xu theá bình ñaúng giöõa vôï choàng, nam nöõ cuûa xaõ hoäi hieän ñaïi, khi maø ngöôøi vôï coù khaû naêng töï laäp cao, khoâng coøn phuï thuoäc nhieàu vaøo ngöôøi choàng thì ñaøn oâng hôn luùc naøo heát phaûi thöïc söï chöùng toû baûn lónh ñaøn oâng cuûa mình. Noã löïc hoaøn thieän mình nhaèm laøm ñeïp loøng phuï nöõ ñeå ñöôïc hoï maõùi yeâu thöông, luoân kính troïng, saét son chung thuûy ñoàng thôøi ñoù cuõng laø caùch theå hieän tình caûm, loøng bieát ôn vaø söï toân vinh cuûa ñaøn oâng ñoái vôùi phuï nöõ. Moät trong nhöõng ñöùc tính cao ñeïp cuûa phuï nöõ laø saün saøng hy sinh taát caû vì choàng con, vì gia ñình neáu hoï ñöôïc thöông, ñöôïc hieåu vaø ñöôïc ñeïp loøng. Vì theá, ñaøn oâng phaûi luoân phaán ñaáu, töï kieän toaøn ñeå trôû thaønh ngöôøi ñaøn oâng lyù töôûng. Haïnh phuùc gia ñình do chính caùc thaønh vieân trong gia ñình aáy töï xaây döïng neân. Do vaäy, laøm moät ngöôøi choàng, ngöôøi cha toát vaø luoân ñöôïc moïi ngöôøi yeâu meán laø muïc tieâu phaán ñaáu cuûa nhöõng nam cö só.[

2- BA HAÏNG CON TRAI Ñieàu naøy ñaõ ñöôïc Theá Toân noùi ñeán, ñaõ ñöôïc baäc A la haùn noùi ñeán vaø toâi ñaõ ñöôïc nghe: Naøy caùc Tyû kheo, coù ba haïng con trai naøy xuaát hieän, coù maët ôû ñôøi. Theá naøo laø ba? Öu sanh, tuøy sinh vaø lieät sanh. Naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø ngöôøi con trai öu sanh? ÔÛ ñaây, cha meï cuûa ngöôøi con khoâng quy y Phaät, khoâng quy y Phaùp, khoâng quy y Taêng, khoâng töø boû saùt sinh, khoâng töø boû laáy cuûa khoâng cho, khoâng töø boû taø haïnh trong caùc duïc, khoâng töø boû noùi laùo, khoâng töø boû ñaém say röôïu men röôïu naáu, aùc giôùi theo aùc phaùp. Coøn ngöôøi con trai cuûa hoï quy y Phaät, quy y Phaùp, quy y Taêng, töø boû saùt sinh, töø boû laáy cuûa khoâng cho, töø boû taø haïnh trong caùc duïc, töø boû noùi laùo, töø boû ñaém say röôïu men röôïu naáu, giöõ giôùi theo thieän phaùp. Naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø ngöôøi con trai tuøy sanh? ÔÛ ñaây, cha meï cuûa ngöôøi con quy y Phaät, quy y Phaùp, quy y Taêng, töø boû saùt sinh, töø boû laáy cuûa khoâng cho, töø boû taø haïnh trong caùc duïc, töø boû noùi

laùo, töø boû ñaém say röôïu men röôïu naáu, giöõ giôùi theo thieän phaùp. Ngöôøi con trai cuûa hoï cuõng quy y Phaät, quy y Phaùp, quy y Taêng, töø boû saùt sinh, töø boû laáy cuûa khoâng cho, töø boû taø haïnh trong caùc duïc, töø boû noùi laùo, töø boû ñaém say röôïu men röôïu naáu, giöõ giôùi theo thieän phaùp. Naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø ngöôøi con trai lieät sanh? ÔÛ ñaây, cha meï cuûa ngöôøi con quy y Phaät, quy y Phaùp, quy y Taêng, töø boû saùt sinh, töø boû laáy cuûa khoâng cho, töø boû taø haïnh trong caùc duïc, töø boû noùi laùo, töø boû ñaém say röôïu men röôïu naáu, giöõ giôùi theo thieän phaùp. Vaø ngöôøi con trai cuûa hoï khoâng quy y Phaät, khoâng quy y Phaùp, khoâng quy y Taêng, khoâng töø boû saùt sinh, khoâng töø boû laáy cuûa khoâng cho, khoâng

töø boû taø haïnh trong caùc duïc, khoâng töø boû noùi laùo, khoâng töø boû ñaém say röôïu men röôïu naáu, aùc giôùi theo aùc phaùp. (ÑTKVN, Tieåu Boä I, chöông 3, phaåm 3, Nxb TP.HCM, 1999, tr.383)

LÔØI BAØN: Ngaøy nay, sinh con trai hay con gaùi khoâng laø vaán ñeà vì neáu coù ñaày ñuû phöôùc duyeân thì sinh con naøo cuõng toát ñeïp caû. Bôûi ngay caû khi sinh ñöôïc con trai thì chöa haún ngöôøi con trai aáy ñem ñeán haïnh phuùc, an vui cho gia ñình vì con trai coù ñeán ba haïng, neáu sinh con trai laø haïng lieät sinh thì chaéc chaén seõ khoâng haïnh phuùc. Khi con caùi coù nhöõng ngoã nghòch, caùc baäc cha meï thöôøng töï an uûi vôùi quan nieäm cha meï sinh con nhöng trôøi sinh taùnh. Thöïc ra, trôøi khoâng sinh taùnh maø chính laø bieät nghieäp cuûa caäu trai vaø coäng nghieäp cuûa gia ñình. Duyeân nghieäp quaù khöù raøng buoäc, ñöa ñaåy ñeå hieän ñôøi laøm quyeán thuoäc cuûa nhau, cuøng nhau chia buøi seû ngoït nghieäp baùo cuûa caû gia ñình. May maén vaø phöôùc ñöùc cho nhöõng gia ñình naøo coù con hôn cha, con trai thuoäc haïng öu sanh. Haïnh phuùc vaø bình an cho nhöõng gia ñình coù con baèng cha, con trai cuûa hoï thuoäc haïng tuøy sanh. Baát haïnh vaø tuûi nhuïc cho nhöõng gia ñình con thua cha, coù con trai thuoäc haïng lieät sanh. Nhöõng ai mong muoán sinh con trai thuoäc haïng öu sanh vaø tuøy sanh thì phaûi noã löïc chuyeån hoùa nghieäp löïc cuûa chính mình. Tu taäp ñeå taïo ra coäng nghieäp toát ñeïp cho caû gia ñình nhaèm traùnh quaû baùo con trai rôi vaøo haïng lieät sinh laø ñieàu caàn laøm ñoái vôùi taát caû nhöõng ngöôøi con Phaät.[

3- SINH CON - GAÙI HAY TRAI ÑEÀU TOÁT Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi. Vua Pasenadi nöôùc Kosala ñi ñeán, sau khi ñaûnh leã Theá Toân vaø ngoài xuoáng moät beân. Roài moät ngöôøi ñi ñeán vua Pasenadi baùo tin keà beân tai nhaø vua: Thöa Ñaïi vöông, hoaøng haäu Mallikaø ñaõ hai sinh ñöôïc moät ngöôøi con gaùi. Khi ñöôïc nghe nhö vaäy, vua Pasenadi nöôùc Kosala khoâng ñöôïc hoan hyû. Sau khi bieát vua Pasenadi nöôùc Kosala khoâng ñöôïc hoan hyû, ngay luùc aáy Theá Toân noùi leân baøi keä: Naøy Nhaân chuû, ôû ñôøi/Coù moät soá thieáu nöõ/Coù theå toát ñeïp hôn/So saùnh vôùi con trai/Coù trí tueä, giôùi ñöùc/Khieán nhaïc maãu thaùn phuïc/

Roài sinh ñöôïc con trai/Laø anh huøng, quoác chuû/Ngöôøi con trai nhö vaäy/Cuûa ngöôøi vôï hieàn ñöùc/Thaät xöùng laø Ñaïo sö/ Giaùo giôùi cho toaøn quoác. (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 3, phaåm 2, phaàn Ngöôøi con gaùi, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.193)

LÔØI BAØN: “Con naøo cuõng laø con” hoaëc “trai hay gaùi khoâng thaønh vaán ñeà” laø caâu noùi gaàn nhö cöûa mieäng cuûa moïi ngöôøi soáng trong xaõ hoäi vaên minh, daân chuû vaø bình ñaúng ngaøy nay. Theá nhöng quan nieäm aáy ñöôïc neâu leân caùch nay hôn 25 theá kyû trong xaõ hoäi AÁn Ñoä coå ñaïi, khi maø nöõ giôùi ñöôïc xem nhö “ngoïn ñuoác soi saùng con ñöôøng daãn xuoáng ñòa nguïc” vaø “sinh con gaùi laø theâm moät trôû ngaïi, moät baát haïnh trong gia ñình” quaû laø moät tuyeân ngoân saám seùt, vó ñaïi vaø tieân phong nhaát trong lòch söû phaùt trieån cuûa nhaân loaïi veà caûi caùch xaõ hoäi, quyeàn bình ñaúng nam nöõ.

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 281

Vôùi tueä giaùc cuûa Theá Toân, Ngaøi ñaùnh giaù nhaân caùch moät con ngöôøi toát hay xaáu, höõu duïng hay voâ duïng hoaøn toaøn khoâng döïa vaøo giôùi tính, ñòa vò, giai caáp hoaëc chuûng toäc maø tuøy thuoäc vaøo nghieäp löïc (nghieäp cuõ vaø môùi) cuûa chính caù nhaân aáy. Do vaäy, duø laø con trai hay con gaùi, nam hoaëc nöõ neáu mang moät nghieäp cuõ toát ñoàng thôøi bieát tích luõy, trau gioài vaø phaùt trieån thieän nghieäp cuûa mình trong hieän taïi thì chaéc chaén seõ trôû thaønh moät ngöôøi toát, höõu ích cho chính baûn thaân, gia ñình vaø xaõù hoäi. Khoâng chæ ôû phöông dieän xaõ hoäi, veà khaû naêng tu taäp giaûi thoaùt, quan ñieåm cuûa Theá Toân ñoái vôùi nöõ giôùi cöïc kyø khoaùng ñaït vaø chaân xaùc. Ngaøi tuyeân boá raèng giôùi tính khoâng phaûi laø trôû ngaïi chính cho vieäc thanh loïc thaân taâm, neáu ñöôïc tu taäp trong Chaùnh phaùp ñaày ñuû kyû cöông, giôùi luaät thì haøng nöõ löu vaãn chöùng ñaéc Thaùnh quaû. Söï hình thaønh giaùo hoäi Tyû kheo ni vaø caùc vò Thaùnh ñeä töû Ni ñaõ xaùc chöùng ñieàu aáy. Sinh moät ngöôøi con gaùi coù trí tueä vaø giôùi ñöùc coù theå toát hôn con trai, lôøi daïy cuûa Theá Toân ñaõ laøm ruùng ñoäng xaõ hoäi AÁn Ñoä, vang voïng khaép theá giôùi, ngaøy nay vaãn coøn nguyeân giaù trò vaø taùc duïng, nhaát laø ôû nhöõng quoác gia coøn mang naëng aâm höôûng cuûa taøn dö phong kieán, troïng nam khinh nöõ. Ngöôøi Phaät töû nhaän thöùc saâu saéc veà lôøi Phaät daïy, giaùo döôõng vaø thöông yeâu con caùi trong tinh thaàn bình ñaúng, quan taâm ñeán vieäc taùc thaønh cho con caùi giôùi ñöùc vaø trí tueä ñeå trôû thaønh ngöôøi con ngoan hieàn, hieáu thaûo laø haønh ñoäng thieát thöïc cuûa caùc baäc phuï maãu, ñeä töû Phaät.[

282 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

4- SÖÏ TROÙI BUOÄC GIÖÕA NAM VAØ NÖÕ Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Vesaøli, goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, nöõ nhaân troùi buoäc nam nhaân vôùi taùm hình töôùng. Theá naøo laø taùm? Nöõ nhaân troùi buoäc nam nhaân vôùi nhan saéc; nöõ nhaân troùi buoäc nam nhaân vôùi tieáng cöôøi; nöõ nhaân troùi buoäc nam nhaân vôùi lôøi noùi; nöõ nhaân troùi buoäc nam nhaân vôùi lôøi ca; nöõ nhaân troùi

buoäc nam nhaân vôùi nöôùc maét; nöõ nhaân troùi buoäc nam nhaân vôùi aùo quaàn; nöõ nhaân troùi buoäc nam nhaân vôùi vaät taëng; nöõ nhaân troùi buoäc nam nhaân vôùi xuùc chaïm. Naøy caùc Tyû kheo, nam nhaân cuõng troùi buoäc nöõ nhaân vôùi taùm hình töôùng töông töï nhö theá. Vôùi taùm hình töôùng naøy, naøy caùc Tyû kheo, nam nöõ troùi buoäc laãn nhau. Caùc loaøi höõu tình bò troùi buoäc bôûi caùc hình töôùng aáy, gioáng nhö bò troùi buoäc bôûi baãy saäp. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä III, chöông 8, phaåm Lôùn, phaàn Söï troùi buoäc cuûa nöõ nhaân, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.555)

LÔØI BAØN: Do nghieäp löïc, neân moãi loaøi chuùng sinh ñeàu ñöôïc phaân chia thaønh hai phaùi tính, coù haáp löïc thu huùt laãn nhau ñeå töï sinh toàn. Loaøi ngöôøi cuõng vaäy, luyeán aùi giöõa nam vaø nöõ laø baûn chaát cuûa con ngöôøi vaø trôû thaønh moät trong nhöõng vaán ñeà troïng ñaïi cuûa caû ñôøi ngöôøi. Kinh nghieäm daân gian cho raèng “gaùi yeâu baèng tai, trai yeâu baèng maét” hay “gaùi ham taøi, trai ham saéc” nhöng thöïc teá thì söï luyeán aùi nam nöõ xaûy ra khoâng chæ giôùi haïn ôû ñoù maø traûi roäng treân taùm phöông dieän. Töø nhan saéc cho ñeán lôøi noùi; töø lôøi ca, tieáng haùt cho ñeán trang phuïc; töø quaø taëng cho ñeán xuùc chaïm thaân theå; thaäm chí caû tieáng cöôøi vaø nöôùc maét, taát caû ñeàu laø nhöõng taùc nhaân taïo ra haáp

löïc hình thaønh neân söï yeâu thöông, luyeán aùi laãn nhau. Taát nhieân, caên nguyeân saâu xa cuûa söï thöông yeâu, troùi buoäc laãn nhau giöõa nam nöõ laø loøng aùi duïc. Söï töï nguyeän troùi buoäc, luyeán aùi laãn nhau seõ ñaït ñeán ñænh cao neáu ñöôïc hoã trôï ñaày ñuû caùc ñieàu kieän nhö treân. Naém vöõng nguyeân taéc naøy, con ngöôøi hieän ñaïi bieát khai thaùc vaø taän duïng trieät ñeå nhöõng lôïi theá maø mình coùù, ñeå bieán mình luoân luoân laø “caïm baãy” cho baát cöù ñoái töôïng khaùc phaùi naøo. Ñoái vôùi ngöôøi xuaát gia, phaùt nguyeän soáng ñôøi phaïm haïnh, ly duïc thì nhôø naém vöõng nhaân duyeân cuûa söï troùi buoäc, luyeán aùi nam nöõ neân deã daøng traùnh duyeân. Nhôø ñoù, ngöôøi kheùo tu bieát tieàm aån nhöõng lôïi theá cuûa mình vaø giöõ ñöôïc töï chuû, khoâng bò lung laïc tröôùc lôïi theá cuûa ngöôøi neân vieân thaønh phaïm haïnh. Rieâng haøng Phaät töû taïi gia, vì ñaõ töï nguyeän troùi buoäc laãn nhau neân caàn phaùt huy hôn nöõa moïi lôïi theá cuûa mình ñeå gaén boù, thöông yeâu nhau trong suoát cuoäc ñôøi. Töï chaêm soùc mình vaø chaêm soùc ngöôøi baïn ñôøi ñeå maõi maõi “troùi buoäc” nhau, xaây döïng ñôøi soáng gia ñình haïnh phuùc laø ñieàu caàn laøm theo lôøi Phaät daïy.[

5- THÍCH SINH CON TRAI Moät thôøi, Theá Toân ôû Vesaøli, taïi giaûng ñöôøng coù noùc nhoïn, daïy caùc Tyû kheo: Thaáy naêm ñieàu naøy, naøy caùc Tyû kheo, meï cha muoán con trai sinh trong gia ñình. Theá naøo laø naêm? Ñöôïc giuùp ñôõ, seõ giuùp ñôõ chuùng ta; hay seõ laøm coâng vieäc cho chuùng ta; seõ duy trì laâu daøi truyeàn thoáng gia ñình; seõ tieáp tuïc di saûn thöøa höôûng; seõ cuùng döôøng hieán vaät cho

caùc höông linh bò meänh chung. Do thaáy naêm ñieåm naøy, naøy caùc Tyû kheo, meï cha muoán con trai sinh trong gia ñình. Do thaáy naêm söï vieäc/Baäc trí muoán con trai/Ñöôïc giuùp, giuùp ta laïi/Seõ laøm vieäc cho ta/Seõ duy trì laâu daøi/Truyeàn thoáng cuûa gia ñình/Seõ tieáp tuïc gìn giöõ/Gia saûn ñöôïc thöøa höôûng/Hay ñoái vôùi höông linh/Hieán daâng caùc vaät cuùng/Do thaáy söï vieäc aáy/Baäc trí muoán con trai/Baäc Hieàn thieän, Chaân nhaân/Nhôù ôn, bieát traû ôn/Nhôù ñeán vieäc laøm xöa/Hoï hieáu döôõng meï cha/Hoï laøm moïi coâng vieäc/Nhö tröôùc laøm cho hoï/Thöïc hieän lôøi giaûng daïy/Ñöôïc giuùp, hieáu döôõng laïi/Vôùi truyeàn thoáng gia ñình/Duy trì ñöôïc laâu daøi/Ñaày ñuû tín vaø giôùi/Con trai ñöôïc taùn thaùn. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Sumana, phaàn Con trai, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.371)

LÔØI BAØN: Ngöôøi xöa raát coi troïng vaán ñeà sinh ñöôïc con trai. Hoï quan nieäm “Nhaát nam vieát höõu, thaäp nöõ vieát voâ” nghóa laø sinh möôøi ngöôøi con gaùi cuõng laø soá khoâng, vì con gaùi laø con ngöôøi ta, con trai môùi laø con cuûa mình.

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 285

Ñaøn oâng, con trai ñöôïc chuù troïng vì hoï coù söùc maïnh ñeå coù theå lao ñoäng, saên baét, chieán ñaáu vôùi keû thuø, giuùp ñôõ vaø phuïng döôõng nhöõng ngöôøi thaân, giöõ gìn truyeàn thoáng gia toäc, noái doõi toâng ñöôøng, keá thöøa taøi saûn vaø nhaát laø cuùng kính oâng baø toå tieân. Tuy vaäy, khoâng phaûi ngöôøi ñaøn oâng, con trai naøo cuõng göông maãu, coù traùch nhieäm, hoäi ñuû caùc ñöùc tính toát ñeïp keå treân. Neáu khoâng ñöôïc nuoâi döôõng vaø giaùo duïc ñeán nôi ñeán choán ñoàng thôøi baûn thaân ngöôøi aáy khoâng töï reøn luyeän, noã löïc ñoaïn tröø nhöõng ñieàu xaáu aùc ñeå thaêng hoa ñeán hoaøn thieän thì duø coù sinh möôøi ngöôøi con trai nhö vaäy cuõng chaúng ích gì. Trong khi coù nhöõng gia ñình sinh con gaùi nhöng nhôø kheùo nuoâi daïy trôû neân ngoan hieàn, hieáu nghóa. Nhö vaäy, vaán ñeà khoâng phaûi laø sinh con trai hay con gaùi maø quan troïng laø söï giaùo döôõng theá naøo ñeå con caùi trôû neân hieáu thuaän, coù ích cho baûn thaân, gia ñình vaø cuoäc ñôøi. Trong boái caûnh hieän nay, con trai hay con gaùi ñeàu coù theå hoïc taäp, lao ñoäng, coù traùch nhieäm vôùi gia ñình vaø coáng hieán cho xaõ hoäi nhö nhau neân quan nieäm “con naøo cuõng laø con” trôû neân phoå bieán. Ñaây laø moät tueä giaùc, bôûi phöông baùo gia ñình cuøng vôùi söï taän taâm giaùo döôõng cuûa cha meï seõ un ñuùc neân tinh thaàn traùch nhieäm, ñaïo ñöùc, ngoan hieàn, hieáu thuaän cho con, duø cho ñoù laø con trai hay con gaùi.[

IV. PHUÏ NÖÕ

288 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

1- NGÖÔØI CON GAÙI TRÖÔÙC THEÀM HOÂN NHAÂN Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Bhaddiya, trong röøng Jaøti. Roài Uggaha ñi ñeán ñaûnh leã, môøi Theá Toân veà nhaø thoï trai. Sau khi thoï trai xong, Uggaha cuøng gia quyeán baïch Theá Toân: Nhöõng ñöùa con gaùi naøy cuûa con, baïch Theá Toân, seõ ñi veà nhaø choàng. Baïch Theá Toân, Theá Toân haõy giaùo giôùi chuùng, haõy khuyeân daïy chuùng, ñeå chuùng

ñöôïc haïnh phuùc. Roài Theá Toân noùi vôùi nhöõng ngöôøi con gaùi aáy: Naøy caùc thieáu nöõ, caùc con haõy hoïc taäp nhö sau: Ñoái vôùi ngöôøi choàng, vì muoán lôïi ích, vì tìm haïnh phuùc, ñoái vôùi vò aáy, caùc con haõy thöùc daäy tröôùc, ñi nguû sau cuøng, vui loøng laøm moïi coâng vieäc, xöû söï ñeïp loøng, lôøi noùi deã thöông. Nhöõng ai, choàng caùc con kính troïng nhö cha, meï, Sa moân, Baø la moân thì caùc con haõy toân troïng, ñaûnh leã, cuùng döôøng. Phaøm nhöõng coâng vieäc trong nhaø, caùc con phaûi thoâng thaïo, khoâng ñöôïc bieáng nhaùc, töï tìm hieåu phöông phaùp laøm, vöøa ñuû ñeå töï mình laøm, vöøa ñuû ñeå saép ñaët ngöôøi laøm. Trong nhaø ngöôøi choàng, phaøm coù noâ tyø naøo, hay ngöôøi laøm coâng, caùc con phaûi bieát coâng vieäc cuûa hoï ñaõ laøm; nhöõng thieáu soùt cuûa hoï vôùi coâng vieäc khoâng laøm. Phaûi bieát tình traïng söùc khoûe cuûa nhöõng ngöôøi ñau beänh; phaân chia thöïc phaåm cho moãi ngöôøi. Phaøm coù tieàn baïc, luùa gaïo, baïc vaøng do ngöôøi choàng mang veà, caùc con phaûi phoøng hoä vaø baûo veä chuùng, giöõ gìn ñeå khoûi bò aên troäm, aên caép vaø bò phaù hoaïi. Naøy caùc thieáu nöõ, ñaây laø nhöõng ñieàu caùc con caàn phaûi hoïc taäp ñeå ñöôïc haïnh phuùc, an vui. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, phaåm Sumana, phaàn Uggaha - ngöôøi gia chuû, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.358)

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 289

LÔØI BAØN: Tri thöùc laø haønh trang ñi vaøo cuoäc soáng. Do vaäy, moãi ngöôøi phaûi töï trang bò, caäp nhaät nhöõng tri thöùc caàn thieát ñeå xaây döïng haïnh phuùc, an vui cho chính mình. Tröôùc theàm hoân nhaân, ngöôøi con gaùi vôùi nhöõng hieåu bieát veà ñôøi soáng, coâng vieäc vaø caùc moái quan heä gia ñình choàng laø ñieàu toái caàn thieát. Trôû thaønh ngöôøi vôï toát cuûa choàng, con daâu hieáu thaûo cuûa cha meï choàng vaø laø ngöôøi meï hieàn cuûa con caùi laø khaùt voïng, mô öôùc cuûa taát caû nhöõng ngöôøi thieáu nöõ. Song, ñeå öôùc mô cao caû maø giaûn dò aáy trôû thaønh hieän thöïc laø ñieàu khoâng phaûi deã daøng, ñoøi hoûi söï noã löïc hoïc hoûi, hieåu vaø thöông thaät söï, ñoàng thôøi phaûi phaán ñaáu vaø khaéc phuïc nhöõng sai soùt moät caùch thöôøng xuyeân, beàn bæ, lieân tuïc trong cuoäc soáng. Maëc duø nhöõng chuaån möïc veà moät ngöôøi vôï lyù töôûng ña phaàn khoâng gioáng nhau, tuøy thuoäc vaøo thôøi ñaïi, nhöõng neàn vaên hoùa, taäp quaùn, phong tuïc vaø quan nieäm caù nhaân cuûa moãi ngöôøi. Maët khaùc, vò trí vaø vai troø cuûa ngöôøi phuï nöõ trong gia ñình cuõng nhö ngoaøi xaõ hoäi ngaøy nay ñaõù khaùc xöa. Tuy nhieân, nhöõng tieâu chí veà ngöôøi con daâu hieáu thaûo, ngöôøi vôï toát vaø ngöôøi meï hieàn maø Theá Toân ñaõ thieát laäp ñeå xaây döïng haïnh phuùc hoân nhaân cho haøng Phaät töû ñeán nay vaãn coøn nguyeân veïn chaân giaù trò, coù taùc duïng tích cöïc ñeå xaây ñaép haïnh phuùc gia ñình. Ngoaøi ra, khoâng chæ rieâng töï thaân cuûa nhöõng ngöôøi thieáu nöõ töï trang bò cho mình kieán thöùc veà hoân nhaân maø nhöõng baäc cha meï phaûi quan taâm ñeán töông lai cuûa con caùi. Noi göông gia chuû Uggaha, caùc baäc cha meï khoâng neân phoù maëc maø phaûi tham gia tích cöïc vaøo vieäc ñònh höôùng, giaùo duïc con caùi. Trong xu theá thöïc duïng nhö hieän nay thì vieäc hoïc taäp theo nhöõng di huaán cuûa Theá Toân ñeå xaây döïng haïnh phuùc gia ñình ñoàng thôøi giöõ gìn nhöõng baûn saéc cao

ñeïp cuûa ngöôøi phuï nöõ daân toäc nhö ñoan chính, trung haäu vaø ñaûm ñang laø ñieàu caàn laøm.[

290 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

2- PHAÙI YEÁU Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Raøjagaha, taïi Truùc Laâm. Ngaøi cho goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù naêm ñau khoå rieâng bieät maø ngöôøi ñaøn baø phaûi gaùnh chòu, khaùc bieät vôùi ñaøn oâng. Theá naøo laø naêm? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, ngöôøi ñaøn baø luùc treû tuoåi ñi ñeán nhaø choàng, khoâng coù baø con. Ñaây laø ñau khoå rieâng bieät thöù nhaát, ngöôøi ñaøn baø phaûi gaùnh chòu, khaùc bieät vôùi ñaøn oâng. Laïi nöõa, naøy caùc Tyû kheo, ngöôøi ñaøn baø coù kinh nguyeät. Ñaây laø ñau khoå rieâng bieät thöù hai, ngöôøi ñaøn baø phaûi gaùnh chòu, khaùc bieät vôùi ñaøn oâng. Laïi nöõa, naøy caùc Tyû kheo, ngöôøi ñaøn baø phaûi mang thai. Ñaây laø ñau khoå rieâng bieät thöù ba, ngöôøi ñaøn baø phaûi gaùnh chòu, khaùc bieät vôùi ñaøn oâng. Laïi nöõa, naøy caùc Tyû kheo, ngöôøi ñaøn baø phaûi sinh con. Ñaây laø ñau khoå rieâng bieät thöù tö, ngöôøi ñaøn baø phaûi gaùnh chòu, khaùc bieät vôùi ñaøn oâng. Laïi nöõa, naøy caùc Tyû kheo, ngöôøi ñaøn baø haàu haï ñaøn oâng. Ñaây laø ñau khoå rieâng bieät thöù naêm, ngöôøi ñaøn baø phaûi gaùnh chòu, khaùc bieät vôùi ñaøn oâng. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây laø naêm ñau khoå rieâng bieät, ngöôøi ñaøn baø phaûi gaùnh chòu, khaùc bieät vôùi ñaøn oâng. (ÑTKVN, Töông Öng Boä IV, chöông 3, phaåm Trung löôïc, phaàn Ñaëc thuø, Nxb Toân Giaùo, 2001, tr.384)

LÔØI BAØN: Ñaõ mang thaân phaän con ngöôøi, taát nhieân ai cuõng coù khoå ñau. Nhöng ngöôøi phuï nöõ, vì nghieäp giôùi tính phaûi mang thieân chöùc laøm

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 291

meï neân coù caáu truùc taâm sinh lyù ñaëc thuø, laøm phaùi yeáu vaø dó nhieân coù nhöõng ñau khoå rieâng khaùc bieät vôùi phaùi maïnh, ñaøn oâng. Ñeà caäp ñeán nhöõng noãi ñau thaàm kín, rieâng tö cuûa phuï nöõ ñeå hieåu, thoâng caûm vaø yeâu thöông hoï laø moät cöû chæ toân vinh vaø traân troïng. Moät trong nhöõng nhu yeáu quan troïng cuûa con ngöôøi laø ñöôïc hieåu, nhaát laø ñoái vôùi phaùi yeáu thì nhu caàu naøy toái caàn. Trong xaõ hoäi hieän ñaïi, ngöôøi phuï nöõ ñöôïc quyeàn bình ñaúng vôùi nam giôùi trong moïi phöông dieän. Song, nhöõng giôùi haïn veà nghieäp giôùi tính laøm cho ngöôøi phuï nöõ khoâng theå bình ñaúng thöïc söï vôùi nam giôùi vaø nam giôùi duø cho yeâu thöông phuï nöõ ñeán maáy cuõng khoâng chia seû ñöôïc, ñieån hình trong nhöõng böïc boäi, phieàn toaùi daèng daëc moãi thaùng; söï naëng neà, meät moûi luùc mang thai; noãi ñau vaø hieåm nguy vöôït caïn luùc sinh nôû. Ngaøy nay, xu theá giaûi phoùng phuï nöõ, bình ñaúng xaõ hoäi ñaït ñeán ñænh cao. Vì theá, ña phaàn phuï nöõ thoaùt khoûi hai noãi ñau rieâng laø veà nhaø choàng khi tuoåi coøn treû, khoâng coù ngöôøi thaân vaø haàu haï ñaøn oâng. Tuy nhieân, noã löïc cuûa moät vaøi nhaø khoa hoïc vaø moät soá chò em ôû caùc nöôùc phaùt trieån muoán giaûi phoùng luoân caû thieân chöùc cuûa ngöôøi phuï nöõ laø moät sai laàm lôùn. Vì moät ngöôøi phuï nöõ neáu khoâng coù kinh nguyeät, khoâng mang thai vaø

khoâng sinh con seõ khoâng coøn laø phaùi yeáu, phaùi ñeïp maø thaäm chí cuõng chaúng phaûi laø ñaøn baø nöõa. Hieåu ñeå thoâng caûm vaø yeâu thöông ngöôøi baïn ñôøi cuûa mình hôn laø nhieäm vuï cuûa ngöôøi nam cö só soáng theo lôøi Phaät daïy. Ngöôøi phuï nöõ cuõng caàn hieåu mình hôn, ñaëc bieät laø yù thöùc roõ raøng veà nghieäp giôùi tính cuûa phaùi nöõ ñeå töï hoaøn thieän mình, xöùng ñaùng laø phaùi ñeïp.[

3- DEÃ THÖÔNG NHÖ NGÖÔØI VÔÏ TREÛ Moät thôøi, Theá Toân truù taïi Raøjagaha, daïy caùc Tyû kheo: Ví nhö, naøy caùc Tyû kheo, ngöôøi vôï treû trong ñeâm hay ngaøy, ñöôïc ñöa veà nhaø choàng, naøng caûm thaáy heát söùc xaáu hoå, sôï haõi tröôùc maët meï choàng, cha choàng, tröôùc maët choàng cho ñeán caùc ngöôøi phuïc vuï, laøm coâng. Sau moät thôøi gian, do chung soáng, do thaân maät, naøng coù theå noùi vôùi meï choàng, vôùi cha choàng vaø caû vôùi choàng: Haõy ñi ñi, caùc ngöôøi coù bieát ñöôïc gì. Cuõng vaäy, naøy caùc Tyû kheo, ôû ñaây coù Tyû kheo, trong ñeâm hay ngaøy ñöôïc xuaát gia, töø boû gia ñình soáng khoâng gia ñình, caûm thaáy heát söùc xaáu hoå, sôï haõi tröôùc maët caùc Tyû kheo, Tyû kheo ni, nam cö só, nöõ cö só cho ñeán tröôùc caû Sa di vaø nhöõng ngöôøi laøm vöôøn. Sau moät thôøi gian, do chung soáng, do thaân maät, vò aáy coù theå noùi vôùi thaày A xaø leâ, thaày Giaùo thoï: Haõy ñi ñi, caùc ngöôøi coù theå bieát ñöôïc gì. Do vaäy, naøy caùc Tyû kheo, caùc thaày caàn phaûi hoïc taäp nhö sau: Ta seõ soáng vôùi taâm cuûa ngöôøi vôï treû khi môùi veà nhaø choàng. Nhö vaäy, naøy caùc Tyû kheo, ñaây laø ñieàu caàn phaûi hoïc taäp. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 4, phaåm Khoâng hyù luaän, phaàn Ngöôøi vôï treû, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.702)

LÔØI BAØN: Trong vai troø vaø phaän söï laøm vôï, laøm daâu, coù leõ ñeïp nhaát vaø deã thöông nhaát laø luùc naøng daâu môùi ñöôïc ñöa veà nhaø choàng. Chuyeán ñoø vu quy ñöa naøng daâu veà beán laï vôùi nhieàu noãi buoàn vui laãn loän. Hieän höõu vaø hoøa nhaäp trong moät gia ñình hoaøn toaøn xa laï laø moät thöû thaùch lôùn. Vì theá, naøng daâu môùi luùc naøo cuõng ruït reø, e theïn,

kheùp neùp vaø khieâm cung. Noùi naêng nhoû nheï, cöû chæ töø hoøa, kính treân nhöôøng döôùi, sieâng naêng chaêm chæ cho ñeán ñi thöa veà trình, nhaát nhaát ñeàu leã pheùp, hieàn thuïc. Chính mang taâm nieäm naøy, naøng daâu ñaõ theå hieän troïn veïn neùt ñeïp ñoan trang, thuøy mò, thuïc nöõ. Sau moät thôøi gian chung soáng, quen ngöôøi vaø quen vieäc roài thì naøng daâu hieàn thuïc kia khoâng coøn yù töù vaø laàn löôït xuaát hieän nhöõng tính caùch thoâ thaùo voán aån taøng trong baûn chaát cuûa mình. Khoâng nhöõng thoâ thaùo, thaäm chí coù luùc hoãn haøo vôùi choàng vaø voâ leã vôùi cha meï choàng. Giôø ñaây, trong maét moïi ngöôøi vaø caû chính naøng, naøng khoâng coøn ñeïp vaø deã thöông nöõa. Ngöôøi xuaát gia cuõng vaäy, sô taâm thaät trong traéng vaø ñeïp ñeõ. Nhöõng ngaøy môùi xuaát gia, nhìn ñaâu cuõng thaáy Phaät vaø Boà taùt. Tieác raèng, ngaøy thaùng thoi ñöa, “nhaát

nieân Phaät hieän tieàn, nhò nieân Phaät thaêng thieân” ñeå roài ngaån ngô tieác nuoái caùi sô taâm ngaøy aáy. Thöïc ra, caùi taâm ban ñaàu trinh nguyeân aáy khoâng maát, noù vaãn aån taøng trong taâm khaûm moïi ngöôøi. Coù ñieàu, cuoäc soáng vôùi bao hieän thöïc traàn truïi ñaõ laøm noù chai lì, heùo uùa vaø caèn coãi. Chính ñieàu naøy ñaõ laøm suy giaûm nieàm tònh tín, deã daøng taêng tröôûng töï ngaõ daãn ñeán baát kính vaø thoái thaát. Ngöôøi ñeä töû Phaät phaûi luoân chaùnh nieäm ñeå bieát roõ töï thaân cuûa mình. Soáng vôùi ñöùc khieâm haï, taâm trong saùng, yù hieàn thieän vaø thaän troïng trong haønh xöû cuõng nhö moïi vieäc laøm. Soáng vôùi taâm cuûa ngöôøi vôï treû khi môùi veà nhaø choàng laø bí quyeát ñeå toàn taïi vaø ñöôïc tröôûng döôõng trong Chaùnh phaùp.[

4- PHUÏ NÖÕ THAØNH COÂNG Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi laâu ñaøi cuûa Migaøraø. Roài Visaøkhaø, meï cuûa Migaøraø ñi ñeán, sau khi ñaûnh leã vaø ngoài xuoáng moät beân, Theá Toân noùùi vôùi Visaøkhaø: Naøy Visaøkhaø, ñaày ñuû boán phaùp, nöõ nhaân thaønh töïu söï chieán thaéng ôû ñôøi naøy. Ñôøi naøy rôi vaøo trong taàm tay cuûa naøng. Theá naøo laø boán? ÔÛ ñaây, naøy Visaøkhaø, nöõ nhaân coù khaû naêng kheùo laøm caùc coâng vieäc, bieát thaâu nhieáp caùc ngöôøi phuïc vuï, sôû haønh vöøa yù choàng, bieát giöõ gìn taøi saûn. Thaønh töïu boán phaùp naøy, naøy Visaøkhaø, nöõ nhaân thaønh töïu söï chieán thaéng ôû ñôøi naøy. Ñôøi naøy rôi vaøo trong taàm tay cuûa naøng. Naøy Visaøkhaø, ñaày ñuû boán phaùp, nöõ nhaân thaønh töïu söï chieán thaéng ôû ñôøi sau. Ñôøi sau rôi vaøo tay cuûa naøng. Theá naøo laø boán? ÔÛ ñaây, naøy Visaøkhaø, nöõ nhaân ñaày ñuû loøng tin, ñaày ñuû giôùi ñöùc, ñaày ñuû boá thí, ñaày ñuû trí tueä. Thaønh töïu boán phaùp naøy, naøy Visaøkhaø, nöõ nhaân thaønh töïu söï chieán thaéng ôû ñôøi sau. Ñôøi sau rôi vaøo trong taàm tay cuûa naøng. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä III, chöông 8, phaåm Ngaøy trai giôùi, phaàn ÔÛ ñôøi naøy [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.644)

LÔØI BAØN: Moät phuï nöõ ñöôïc xem laø thaønh coâng trong cuoäc ñôøi, ngoaøi haïnh phuùc cuûa chính baûn thaân coøn laø nieàm vui, söï töï haøo cho choàng con vaø caû gia ñình. Vai troø cuûa ngöôøi phuï nöõ trong gia ñình voâ cuøng quan troïng, vì theá, haàu nhö baát cöù ngöôøi phuï nöõ naøo cuõng phaán ñaáu

ñeå töï hoaøn thieän mình, höôùng ñeán söï thaønh coâng. Theo quan ñieåm cuûa Theá Toân, moät phuï nöõ thaønh coâng tröôùc heát phaûi coù khaû naêng kheùo laøm caùc coâng vieäc. Ngoaøi coâng vieäc nhaø, ngöôøi phuï nöõ phaûi coù moät ngheà nghieäp chuyeân moân ñeå cuøng vôùi choàng con xaây döïng cuoäc soáng. Khoâng nhöõng coù ngheà nghieäp chuyeân moân cao maø coøn coù khaû naêng ñieàu haønh vaø quaûn lyù nhaân söï (toâi tôù vaø nhaân coâng). Ñoái vôùi phuï nöõ ngaøy nay, thaønh töïu hai tieâu chí treân laø chuyeän bình thöôøng, song vaøo thôøi Theá Toân, phuï nöõ bò xem thöôøng vaø bò khinh reû, thì quan ñieåm naøy thöïc söï

caáp tieán. Tieáp ñeán, ngöôøi phuï nöõ thaønh coâng phaûi theå hieän nhuaàn nhuyeãn ngheä thuaät soáng nhaèm ñöa ñeán söï hoøa hôïp trong gia ñình. Laøm cho choàng con ñeïp loøng laø ñieàu khoâng ñôn giaûn, ñoøi hoûi moät kinh nghieäm soáng phong phuù, tình thöông, söï chòu ñöïng vaø treân heát laø söï hy sinh taát caû vì haïnh phuùc gia ñình. Sau cuøng, ngöôøi phuï nöõ thaønh coâng phaûi bieát giöõ gìn taøi saûn cuûa gia ñình. Cuûa choàng nhöng coâng vôi, vì theá vai troø noäi töôùng cuûa ngöôøi phuï nöõ ôû trong gia ñình cöïc kyø quan troïng, coù tính chaát quyeát ñònh söï toàn vong cuûa caû gia ñình. Ñoù laø söï ñieàu tieát chi tieâu hôïp lyù, caân ñoái vaø caên baûn trong thu chi, giöõ vöõng caùc thaønh quaû lao ñoäng vaø taøi saûn cuûa gia ñình. Treân ñaây laø nhöõng nhaân toá cô baûn giuùp moät ngöôøi phuï nöõ thaønh coâng trong ñôøi naøy. Tuy vaäy, ñeå tieáp tuïc duy trì thaønh coâng trong töông lai, ngöôøi phuï nöõ phaûi noã löïc tu hoïc, kieän toaøn töï thaân, nhaát laø phaûi thaønh töïu veà tín, giôùi, thí vaø tueä. Ñeå thaønh coâng trong hieän ñôøi laø khoù nhöng ñeå thaønh coâng trong nhöõng ñôøi sau laïi caøng khoù hôn, bôûi leõ ñi keøm vôùi thaønh coâng luoân laø söï ngaõ maïn, xem thöôøng ngöôøi khaùc. Do ñoù, haøng nöõ cö só phaûi nhaän thöùc saâu saéc vaø öùng duïng ngay nhöõng lôøi daïy cuûa Ñöùc Theá Toân vaøo cuoäc soáng thöïc tieãn neáu muoán trôû thaønh ngöôøi phuï nöõ thaønh coâng trong ñôøi naøy vaø ñôøi sau.[

5- PHÖÔÙC BAÙO THIEÂN NÖÕ KHAÛ AÙI Moät thôøi, Theá Toân truù taïi Kosambi. Luùc baáy giôø, Toân giaû Anuruddha ñang ngoài thieàn tònh thì raát nhieàu Thieân nöõ ñi ñeán thöa Toân giaû: Chuùng toâi laø nhöõng Thieân nöõ vôùi thaân hình khaû aùi. Treân caû ba lónh vöïc, chuùng toâi coù quyeàn löïc vaø töï taïi. Thöa Toân giaû, chuùng toâi muoán coù hình saéc, tieáng hay vaø laïc thoï nhö theá naøo thì ngay laäp töùc lieàn ñöôïc hình saéc, tieáng hay vaø laïc thoï nhö theá aáy. Roài Toân giaû Anuruddha xuaát thieàn, ñi ñeán ñaûnh leã, baïch Theá Toân: Trong khi con toïa thieàn, caùc Thieân nöõ khaû aùi ñi ñeán noùi chuùng toâi coù quyeàn löïc vaø töï taïi. Baïch Theá Toân, thaønh töïu bao nhieâu phaùp, nöõ nhaân sau khi thaân hoaïi maïng chung, ñöôïc sinh veà ôû chung vôùi caùc Thieân nöõ khaû aùi? Naøy Anuruddha, phaûi coù ñaày ñuû taùm phaùp, theá naøo laø taùm? ÔÛ ñaây, nöõ nhaân ñoái vôùi choàng nguû sau, daäy tröôùc, vui veû vôùi coâng vieäc, xöû söï ñeïp loøng, noùi lôøi deã thöông. Ngöôøi choàng kính troïng Sa moân, Baø la moân thì nöõ nhaân aáy cuõng kính troïng, cuùng döôøng. Phaøm taát caû vieäc nhaø phaûi thoâng thaïo, bieát phöông phaùp laøm, saép ñaët ngöôøi laøm. Trong nhaø ngöôøi choàng, phaøm coù noâ tyø, nhaân coâng phaûi bieát quaûn lyù, saép xeáp coâng vieäc, quan taâm ñeán ñôøi soáng cuûa hoï. Taøi saûn choàng laøm ra phaûi bieát gìn giöõ, baûo veä khoâng ñeå hao phí, maát maùt. Nöõ nhaân quy y Tam baûo. Nöõ nhaân giöõ gìn naêm giôùi. Nöõ nhaân soáng vôùi taâm roäng raõi, öa thích boá thí. Thaønh töïu taùm phaùp naøy, nöõ nhaân sau khi thaân hoaïi maïng chung, ñöôïc sinh veà ôû chung vôùi caùc Thieân nöõ khaû aùi.

(ÑTKVN, Taêng Chi Boä III, chöông 8, phaåm Ngaøy trai giôùi, phaàn Toân giaû Anuruddha, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.638)

LÔØI BAØN: Trong luïc ñaïo thì coõi trôøi laø caûnh giôùi coùù phöôùc baùo thuø thaéng nhaát. Soáng laâu, ñeïp ñeõ vaø nhöõng ñieàu kieän toái öu cuûa ñôøi soáng luoân hieän ra ñaày ñuû tuøy theo yù muoán laø ñaëc ñieåm cuûa chö Thieân ôû thieân giôùi. Tu taäp caùc phaùp laønh ñeå sinh veà nhöõng coõi trôøi laø muïc ñích cuûa taát caû caùc toân giaùo treân theá giôùi, trong ñoù coù Phaät giaùo. Daãu raèng caùc coõi trôøi chöa phaûi laø cöùu caùnh, Phaät giaùo chuû tröông thaønh töïu tueä giaùc, chaám döùt sinh töû, vöôït thoaùt ba coõi. Song nhöõng ai chöa ñaày ñuû duyeân laønh ñoaïn taän phieàn naõo, thaønh töïu Nieát baøn thì neân tu taäp phöôùc thieän ñeå taùi sinh vaøo coõi trôøi, töø thaéng duyeân ôû coõøi trôøi, phaùt Boà ñeà taâm tu taäp ñeán giaûi thoaùt. Muoán ñöôïc taùi sinh thieân giôùi laøm nhöõng thieân nöõ khaû aùi coù quyeàn löïc vaø töï taïi, ñoái vôùi phuï nöõ phaûi thaønh töïu taùm phaùp. Ñoù laø moät ngöôøi vôï hoaøn haûo veà tình yeâu, loøng chung thuûy, ñaày ñuû phaåm haïnh, coù traùch nhieäm, bieát hy sinh, kheùo leùo, taän tuïy, thaùo vaùt vaø ñaûm ñang. Maët khaùc, phaûi bieát nöông töïa Tam baûo, giöõ gìn naêm giôùi ñeå thaønh töïu nhaân caùch ngöôøi nöõ cö só. Ñaëc bieät laø tu taäp boá thí, taâm tính roäng raõi, traûi roäng loøng töø, bi maãn vôùi tha nhaân. Ñaây laø nhöõng nhaân laønh caàn thieát ñeå thaønh töïu phöôùc baùo sinh veà caùc coõi trôøi. Xeùt veà phöông dieän hieän taïi, moät phuï nöõ thöïc haønh ñaày ñuû taùm phaùp treân chaéc chaén seõ ñem ñeán haïnh phuùc, an vui cho gia ñình vaø chính baûn thaân mình. Vì theá, taùm phaùp naøy caàn ñöôïc haøng ñeä töû Phaät tu taäp ñeå coù ñaày ñuû phöôùc baùo, haïnh phuùc trong hieän taïi vaø töông lai.[

298 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

6- SÖÙC MAÏNH CUÛA PHAÙI YEÁU Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Raøjagaha, taïi Truùc Laâm, goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù naêm söùc maïnh naøy cuûa ngöôøi ñaøn baø. Theá naøo laø naêm? Söùc maïnh nhan saéc, söùc maïnh taøi saûn, söùc maïnh baø con, söùc maïnh coù con trai vaø söùc maïnh giôùi haïnh. Naøy caùc Tyû kheo, ngöôøi ñaøn baø khoâng do nhaân nhan saéc, khoâng do nhaân taøi saûn, khoâng do nhaân baø con hay khoâng do nhaân sinh con trai ñöôïc sinh thieän thuù, thieân giôùi hay coõi ñôøi naøy. Naøy caùc Tyû kheo, ngöôøi ñaøn baø do nhaân giôùi haïnh, sau khi thaân hoaïi maïng chung ñöôïc sinh thieän thuù, thieân giôùi hay coõi ñôøi naøy. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây laø naêm söùc maïnh cuûa ngöôøi ñaøn baø. (ÑTKVN, Töông Öng Boä IV, chöông 3, phaåm 3, phaàn Nhaân, Nxb Toân Giaùo, 2001, tr.397)

LÔØI BAØN: Ngöôøi ta thöôøng noùi phuï nöõ laø phaùi yeáu, coù theå vì chaân yeáu tay meàm vaø taâm hoàn ña caûm neân caàn ñöôïc phaùi maïnh baûo veä, yeâu thöông vaø che chôû. Kyø thöïc hoï chaúng “yeáu” chuùt naøo, nhaát laø nhöõng phuï nöõ coù nhan saéc, tieàn baïc, baø con, con trai vaø giôùi haïnh bieát vaän duïng, phaùt huy, khai thaùc heát caùc theá maïnh sôû tröôøng. Töø xöa ñeán nay, nhan saéc phuï nöõ luoân laø moät vuõ khí lôïi haïi, coù söùc maïnh laøm “ñoå nöôùc, nghieâng

thaønh". Söï giaøu sang cuõng laøm cho phaùi yeáu theâm söùc maïnh, bôûi ma löïc cuûa ñoàng tieàn coù theå sai khieán ngöôøi khaùc laøm theo yù mình. Coù ñoâng ñaûo baø con, doøng toäc vaø nhaát

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 299

laø coù con trai (theo quan nieäm xöa) laïi caøng cuûng coá vò theá cuûa ngöôøi phuï nöõ trong gia ñình, xaõ hoäi. Phuï nöõ ñeïp taát ñöôïc nhaân loaïi toân vinh nhöng söùc maïnh tieàm taøng vaø maïnh meõ nhaát cuûa hoï chính laø ñöùc haïnh, thöôùc ño veû ñeïp toaøn myõ cuûa nöõ giôùi. Chính ñöùc haïnh laø nhaân toá laøm neân neùt ñeïp vónh cöûu, ñeå laïi aán töôïng khoù phai vaø coù söùc maïnh caûm hoùa loøng ngöôøi. Tuy nhieân, ñöùc haïnh phaûi do hoïc taäp, reøn luyeän vaø trau gioài môùi thaønh töïu. Ngoaøi coâng dung ngoân haïnh thì tu taäp giöõ giôùi (khoâng gieát haïi, khoâng troäm cöôùp, khoâng taø daâm, khoâng noùi doái vaø khoâng côø baïc, röôïu cheø, ma tuùy…) laø neàn taûng caên baûn ñeå kieän toaøn phaåm haïnh ngöôøi phuï nöõ lyù töôûng. ÔÛ ñôøi, coù moät trong naêm nhaân toá keå treân thì phuï nöõ ñoù coù söùc maïnh. Theo Theá Toân, boán söùc maïnh nhan saéc, tieàn baïc, baø con vaø con trai khoâng beàn vöõng, khoâng taïo neân bình an vaø haïnh phuùc laâu daøi trong hieän taïi vaø töông lai cho phuï nöõ baèng söùc maïnh giôùi haïnh. Phuï nöõ thì phaûi ñeïp, coù ñöùc haïnh laïi caøng ñeïp hôn. Vì theá töø xöa cho ñeán nay, "caùi neát ñaùnh cheát caùi ñeïp" vaãn mang giaù trò vónh haèng ñoàng thôøi laø muïc tieâu cho haøng nöõ löu Phaät töû höôùng ñeán vaø chöùng ñaït.[

300 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

7- MAÃU NGUÔØI PHUÏ NÖÕ ÑÖÔÏC NAM GIÔÙI YEÂU THÍCH Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Raøjagaha, taïi Truùc Laâm, goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, ñaày ñuû naêm ñöùc taùnh, moät nöõ nhaân hoaøn toaøn khoâng khaû yù ñoái vôùi ngöôøi ñaøn oâng. Theá naøo laø naêm? Khoâng coù nhan saéc, khoâng coù taøi saûn, khoâng coù giôùi haïnh, löôøi bieáng, khoâng sinh con. Naøy caùc Tyû kheo, ñaày ñuû naêm ñöùc taùnh naøy, moät nöõ nhaân hoaøn toaøn khoâng khaû yù ñoái vôùi ngöôøi ñaøn oâng. Vaø naøy caùc Tyû kheo, ñaày ñuû naêm ñöùc taùnh naøy, moät nöõ nhaân hoaøn toaøn khaû yù ñoái vôùi ngöôøi ñaøn oâng. Theá naøo laø naêm? Coù nhan saéc, coù taøi saûn, coù giôùi haïnh, khoâng bieáng nhaùc, coù sinh con. Ñaày ñuû naêm ñöùc taùnh naøy, naøy caùc Tyû kheo, moät nöõ nhaân hoaøn toaøn khaû yù ñoái vôùi ngöôøi ñaøn oâng. (ÑTKVN, Töông Öng Boä IV, chöông 3, phaåm Trung löôïc, phaàn Khaû yù, khoâng khaû yù, Nxb Toân Giaùo, 2001, tr.383)

LÔØI BAØN: Phaùi nöõ ñöôïc toân vinh laø phaùi ñeïp. Tuy nhieân, nhö theá naøo laø ñeïp thì coøn tuøy thuoäc quan nieäm cuûa moãi ngöôøi, moãi thôøi, phong tuïc taäp quaùn, caùc ñònh cheá xaõ hoäi… Vì theá, quan nieäm veà phaùi ñeïp coù muoân maøu muoân veû khaùc nhau. Thôøi Theá Toân, moät phuï nöõ lyù töôûng phaûi bao goàm naêm yeáu toá: coù saéc ñeïp, coù saûn nghieäp, coù ñaïo ñöùc, sieâng naêng lanh lôïi vaø coù theå sinh con. Ngöôøi phuï nöõ naøo ñaày ñuû naêm ñöùc naøy laø bieåu töôïng cho nam giôùi ñeo ñuoåi, chinh phuïc vaø keát thaân laøm baïn ñôøi.

Ngöôøi phuï nöõ lyù töôûng tröôùc heát laø coù ngoaïi hình ñeïp. Keá ñeán, ngöôøi phuï nöõ aáy phaûi coù söï nghieäp, taøi saûn. Khoâng chæ ñeïp beân ngoaøi maø phaûi coù taâm hoàn cao thöôïng, ñaïo ñöùc saùng ngôøi vaø giôùi

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 301

haïnh thuûy chung. Caàn thieát hôn laø söï thaùo vaùt, lanh lôïi, sieâng naêng, caàn maãn ñeå ñaûm nhieäm thaønh coâng vai troø noäi töôùng, oån ñònh haäu phöông gia ñình vöõng chaéc. Vaø yeáu toá quan troïng nhaát cuûa ngöôøi phuï nöõ lyù töôûng laø thieân chöùc sinh con, giuùp duy trì noøi gioáng, noái doõi toâng ñöôøng, phaùt trieån doøng toäc. Xem ra, nhöõng tieâu chuaån veà moät ngöôøi phuï nöõ lyù töôûng thôøi Theá Toân ñeán taän baây giôø vaãn laø khuoân maãu cho ñaøn oâng tìm kieám. Vaø ñaây cuõng chính laø nhöõng yeáu toá maø caùc ngöôøi con gaùi cuûa Theá Toân (nöõ cö só) hieän nay caàn hoïc taäp, reøn luyeän töï kieän toaøn ñeå trôû neân ñaùng yeâu hôn trong maét choàng con. Ñöøng voäi than traùch raèng choàng con khoâng thöông mình maø haõy nhìn laïi chính mình coù deã thöông hay khoâng, mình ñaõ hoäi ñuû naêm ñöùc tính cuûa ngöôøi con gaùi laønh cuûa Theá Toân chöa? Nhöõng phuï nöõ naøo bieát töï vaán ñieàu naøy thì chính hoï ñaõ tìm ra ñaùp aùn traû lôøi.[

302 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

8- NGÖÔØI VÔÏ LYÙ TÖÔÛNG Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Savatthi, taïi Jetavana, khu vöôøn oâng Anaøthapindika. Luùc baáy giôø, trong truù xöù cuûa Anaøthapindika coù ngöôøi noùi oàn aøo, lôùn tieáng. Sau khi hoûi nguyeân do, ñöôïc bieát coù naøng daâu Sujaøtaø khoâng vaâng lôøi meï, cha choàng; khoâng vaâng lôøi choàng... Roài Theá Toân cho goïi Sujaøtaø: Naøy Sujaøtaø, coù baûy haïng vôï treân ñôøi, theá naøo laø baûy? Vôï nhö ngöôøi saùt nhaân, vôï nhö ngöôøi aên troäm, vôï nhö ngöôøi chuû nhaân, vôï nhö ngöôøi meï, vôï nhö ngöôøi chò, vôï nhö ngöôøi baïn, vôï nhö ngöôøi nöõ tyø. Naøy Sujaøtaø, haõy nghe vaø suy nghieäm kyõ, Ta seõ noùi: Ai taâm bò ueá nhieãm, khoâng töø maãn thöông ngöôøi, thích thuù nhöõng ngöôøi khaùc, bò mua chuoäc baèng tieàn, haêng say gieát haïi ngöôøi, haïng ngöôøi vôï nhö vaäy, ñöôïc goïi vôï saùt nhaân. Coøn haïng nöõ nhaân naøo, tieâu xaøi taøi saûn choàng, do coâng khoù ñem laïi, do vaäy neáu muoán troäm, daàu coù ít ñi nöõa, haïng ngöôøi vôï nhö vaäy, ñöôïc goïi vôï aên troäm. Khoâng öa thích laøm vieäc, bieáng nhaùc nhöng aên nhieàu, aùc khaåu vaø baïo löïc, phaùt ngoân lôøi khoù chòu, ñaøn aùp vaø chæ huy, haïng ngöôøi vôï nhö vaäy, ñöôïc goïi vôï chuû nhaân. Ai luoân luoân töø maãn, coù loøng thöông xoùt ngöôøi, saên soùc giuùp ñôõ choàng, nhö meï chaêm soùc con, taøi saûn choàng taïo ra, bieát hoä trì gìn giöõ, haïng ngöôøi vôï nhö vaäy, ñöôïc goïi vôï nhö meï. Ai nhö ngöôøi em gaùi, bieát cung kính toân troïng, ñoái vôùi ngöôøi choàng mình, vôùi taâm bieát taøm quyù, tuøy thuaän phuïc vuï choàng, haïng ngöôøi vôï nhö vaäy, ñöôïc goïi vôï nhö chò. Ai ôû ñôøi thaáy choàng, taâm hoan hyû vui veû, nhö ngöôøi baïn

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 303

toát laønh, ñaõ laâu töø xa veà, giöõ giôùi daï trung thaønh, haïng ngöôøi vôï nhö vaäy, ñöôïc goïi vôï nhö baïn. Khoâng töùc giaän an tònh, khoâng sôï caùc hình phaït, taâm tö khoâng hieàm haän, nhaãn nhòn ñoái vôùi choàng, khoâng phaãn noä töùc giaän, tuøy thuaän lôøi choàng daïy, haïng ngöôøi vôï nhö vaäy, ñöôïc goïi vôï nöõ tyø. Nhöõng ngöôøi vôï thuoäc haïng saùt nhaân, aên troäm, chuû nhaân do khoâng giöõ giôùi, aùc khaåu vaø voâ leã neân khi thaân hoaïi maïng chung, bò sinh vaøo ñòa nguïc. Nhöõng ngöôøi vôï thuoäc haïng nhö meï, chò, baïn vaø nöõ tyø do an truù treân giôùi ñöùc, neân khi thaân hoaïi maïng chung, ñöôïc sinh vaøo thieän thuù, thieân giôùi. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä III, chöông 7, phaåm Khoâng tuyeân boá, phaàn Caùc ngöôøi vôï, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.404)

LÔØI BAØN: Vôï choàng töï nguyeän gaén boù, chung soáng vôùi nhau, ñoù laø duyeân maø aâu cuõng laø nôï. Ngöôøi ñaøn oâng naøo cuõng mong muoán coù ñöôïc ngöôøi vôï hieàn trong ñôøi. Theá nhöng, do nghieäp löïc vaø duyeân nôï cuûa moãi ngöôøi neân khoâng phaûi ai cuõng tìm ñöôïc ngöôøi vôï nhö yù. Veà phía phuï nöõ, mang trong mình moät söù maïng vaø thieân chöùc cao caû, ai maø khoâng muoán mình trôû neân hoaøn thieän, laø ngöôøi vôï, ngöôøi meï hieàn ñeå xaây döïng, vun ñaép haïnh phuùc gia ñình ñem laïi an vui cho choàng con. Chæ ngaët noãi thöïc teá cuûa cuoäc soáng thì maáy khi mong muoán bình thöôøng aáy trôû thaønh hieän thöïc, bôûi moãi ngöôøi coù nghieäp löïc rieâng vaø ít ai vöôït qua ñöôïc nghieäp löïc cuûa chính mình. Vì theá, söï keát hôïp vôï choàng coù tính töï nguyeän aáy, neáu khoâng kheùo vun boài, chuyeån hoùa vaø khaéc phuïc loãi laàm thì ñoâi khi laïi laø troùi

buoäc vaø töï laøm khoå cho nhau. Theo quan ñieåm cuûa Theá Toân thì coù baûy haïng vôï ôû treân ñôøi. Tuy nhieân, caùch phaân loaïi aáy chæ coù tính bieåu tröng, vì raèng trong baát cöù ngöôøi phuï nöõ naøo cuõng tieàm aån vaø dung chöùa tính caùch cuûa baûy haïng ngöôøi aáy. Do vaäy, ngöôøi nöõ Phaät töû, muoán trôû thaønh ngöôøi vôï toát thì haõy vaâng lôøi Phaät daïy, sieâng naêng tu taäp ñeå chuyeån hoùa töï thaân. Thöôøng hoïc vaø haønh phaùp ñeå chuyeån nhöõng taâm nieäm cuûa caùc ngöôøi vôï nhö saùt nhaân, aên troäm, chuû nhaân thaønh taâm nieäm cuûa nhöõng ngöôøi vôï nhö meï, chò, baïn vaø nöõ tyø. Haïnh phuùc hoân nhaân do chính hai vôï choàng taïo döïng vaø xaây ñaép neân. Hieåu bieát nhau ñeå thöông yeâu nhau thöïc söï; cuøng nhau seû chia, caûm thoâng vaø tha thöù, bao dung, khaéc phuïc loãi laàm ñeå vöôït qua moïi trôû ngaïi treân cuoäc ñôøi nhaèm xaây döïng gia ñình haïnh phuùc laø traùch nhieäm cuûa nhöõng ngöôøi con Phaät.[

V. CAÀU NGUYEÄN

1- CAÀU NGUYEÄN Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Naølandaø, taïi röøng Paøvaørikamba, coù vò thoân tröôûng Asibandhakaputta ñi ñeán ñaûnh leã roài baïch Theá Toân: Baïch Theá Toân, caùc vò Baø la moân coù theå caàu nguyeän cho moät

ngöôøi ñaõ cheát baèng caùch keâu teân vò aáy leân vaø daãn vò aáy vaøo Thieân giôùi? Naøy thoân tröôûng, OÂng nghó theá naøo khi coù moät ngöôøi saùt sinh, laáy cuûa khoâng cho, soáng theo taø haïnh trong caùc duïc, voïng ngöõ, tham lam, saân haän, taø kieán; khi ngöôøi aáy maïng chung, moïi ngöôøi tuï hoïp caàu khaån, mong raèng ngöôøi naøy ñöôïc sinh veà Thieân giôùi? Naøy thoân tröôûng, ví nhö coù ngöôøi laáy moät taûng ñaù lôùn neùm xuoáng hoà saâu, roài tuï hoïp laïi caàu khaån, mong raèng taûng ñaù haõy noåi leân. OÂng nghó theá naøo, taûng ñaù aáy do nhaân duyeân caàu khaån maø coù theå noåi leân khoâng? Thöa khoâng, baïch Theá Toân. Cuõng vaäy, nhöõng ngöôøi soáng theo aùc haïnh nhö treân, khi maïng chung duø ñöôïc caàu nguyeän sinh Thieân giôùi nhöng vaãn phaûi ñoïa vaøo coõi döõ, aùc thuù, ñoïa xöù. OÂng nghó theá naøo, naøy thoân tröôûng, khi coù moät ngöôøi töø boû saùt sinh, töø boû laáy cuûa khoâng cho, töø boû soáng taø haïnh, khoâng voïng ngöõ... coù chaùnh tri kieán; khi ngöôøi aáy maïng chung, moïi ngöôøi tuï hoïp caàu khaån, mong raèng ngöôøi naøy bò ñoïa vaøo ñòa nguïc? Naøy thoân tröôûng, ví nhö coù ngöôøi ñem daàu ñoå xuoáng hoà nöôùc, roài tuï hoïp laïi caàu khaån, mong raèng daàu haõy chìm saâu xuoáng nöôùc. OÂng nghó theá naøo, daàu aáy do nhaân duyeân caàu khaån maø coù theå chìm xuoáng ñaùy hoà? Thöa khoâng, baïch Theá Toân.

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 307

Cuõng vaäy, nhöõng ngöôøi soáng theo thieän haïnh nhö treân, khi maïng chung duø bò caàu nguyeän ñoïa vaøo ñòa nguïc nhöng vaãn sinh vaøo Thieân giôùi. (ÑTKVN, Töông Öng IV, chöông 8, phaàn Ngöôøi ñaát phöông Taây hay ngöôøi ñaõ cheát, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.488)

LÔØI BAØN: Caàu nguyeän laø moät phöông thöùc tu taäp phoå bieán trong Phaät giaùo vaø caùc toân giaùo khaùc. Tuy nhieân, caàu nguyeän theo tueä giaùc cuûa Theá Toân raát ñaëc thuø, khoâng phoù thaùc thaân phaän vaøo moät söï ban ôn cuûa moät ñaáng sieâu nhieân maø hoaøn toaøn töï chuû, nguyeän caàu ñöôïc saùng suoát ñeå chuyeån hoùa nghieäp löïc cuûa töï thaân. Phaät giaùo tuy coù chuû tröông caàu nguyeän, nhöng khoâng phaûi ñeå xin xoû, mong ñöôïc ban ôn. Söï gia taâm caàu nguyeän chæ nhaèm muïc ñích soi saùng, thaép leân ngoïn ñeøn tænh thöùc trong töï taâm cuûa ngöôøi ñöôïc caàu nguyeän, nhaèm giuùp hoï töï thaêng hoa, chuyeån hoùa thaân taâm ñeå ñöôïc giaûi thoaùt. Do vaäy, theo ñaïo Phaät, ngöôøi naøo soáng ñuùng vôùi Chaùnh phaùp thì chaéc chaén ngöôøi aáy ñaït ñöôïc an laïc. Hoï soáng an vui, haïnh phuùc, vöôït ra ngoaøi khoå ñau moät caùch ñöông nhieân, nhö daàu thì luoân noåi leân maët nöôùc. Ngöôïc laïi, ngöôøi naøo soáng vôùi aùc haïnh, khoâng nhö Chaùnh phaùp thì chaéc chaén ngöôøi aáy seõ chòu khoå ñau, ñoïa laïc. Vôùi caùc nghieäp quaù naëng neà thì naêng löïc caàu nguyeän seõ khoâng maáy taùc duïng, töï thaân caù nhaân aáy bò ñoïa laïc nhö taûng ñaù naëng seõ chìm xuoáng nöôùc laø ñieàu taát yeáu. Ngöôøi Phaät töû luoân caàu nguyeän maø khoâng yû laïi, khoâng phoù thaùc ñoàng thôøi khoâng caàu nguyeän suoâng. Soáng vaø tu taäp ñuùng nhö phaùp laø caùch caàu nguyeän chaân chính vaø thieát thöïc nhaát cho töï thaân vaø tha nhaân.[

2- TEÁ ÑAØN Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Raøjagaha. Roài Baø la moân Ujjaya ñi ñeán ñaûnh leã, ngoài xuoáng moät beân, baïch Theá Toân: Coù phaûi Toân giaû Gotama khoâng taùn thaùn teá ñaøn? Naøy Baø la moân, Ta khoâng phaûi khoâng taùn thaùn taát caû loaïi teá ñaøn. Nhöõng loaïi teá ñaøn naøo, naøy Baø la moân, boø bò gieát, deâ cöøu bò gieát, gaø heo bò gieát, caùc loaøi sinh vaät khaùc ñi ñeán bò gieát haïi. Loaïi teá ñaøn aáy, naøy Baø la moân, lieân heä ñeán saùt sinh, Ta khoâng taùn thaùn loaïi teá ñaøn aáy. Nhöõng loaïi teá ñaøn coù saùt sinh nhö vaäy, naøy Baø la moân, caùc A la haùn vaø nhöõng ai ñi treân con ñöôøng höôùng ñeán A la haùn, khoâng coù ñi ñeán. Naøy Baø la moân, taïi nhöõng teá ñaøn naøo, trong aáy khoâng coù boø bò gieát, khoâng coù deâ cöøu bò gieát, khoâng coù gaø heo bò gieát, khoâng coù caùc loaøi sinh vaät khaùc bò gieát haïi. Naøy Baø la moân, Ta taùn thaùn loaïi teá ñaøn khoâng coù saùt sinh nhö vaäy, töùc laø laøm boá thí, teá ñaøn caàu haïnh phuùc cho gia ñình. Nhöõng loaïi teá ñaøn khoâng coù saùt sinh nhö vaäy, naøy Baø la moân, caùc A la haùn vaø nhöõng ai ñi treân con ñöôøng höôùng ñeán A la haùn, coù ñi ñeán. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 4, phaåm Baùnh xe, phaàn Ujjaya, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.629)

LÔØI BAØN: Teá leã laø moät hình thöùc tín ngöôõng coù töø raát xa xöa. Con ngöôøi thöôøng thieát laäp ñaøn traøng, saém sanh leã vaät roài teá leã ñeå caûm taï trôøi ñaát, thaàn linh hoaëc ñeå caàu xin tha toäi hay aân suûng töø nhöõng ñaáng thieâng lieâng. Duø teá ñaøn, moät hình thöùc tín ngöôõng coå xöa nhöng ngaøy nay vaãn toàn taïi ñoàng thôøi coù vai troø quan troïng trong ñôøi soáng

tinh thaàn cuûa con ngöôøi, nhaát laø nhöõng daân toäc coøn duy trì ñöôïc caùc saéc thaùi vaên hoùa baûn ñòa truyeàn thoáng. Theo quan ñieåm cuûa Theá Toân, Ngaøi khoâng ca ngôïi vaø khoâng chaáp nhaän baát cöù loaïi teá ñaøn naøo coù lieân heä ñeán söï gieát haïi. Bôûi leõ, leã phaåm cuûa teá ñaøn töø xöa ñeán nay gaàn nhö maëc ñònh phaûi coù röôïu vaø maùu cuøng thòt cuûa chuùng sinh. Thaäm chí, moät vaøi teá ñaøn cöïc kyø daõ man vaø cuoàng tín khi leã phaåm daâng cuùng thaàn linh khoâng phaûi suùc vaät maø laø con ngöôøi, thöôøng thì ñoù laø moät trinh nöõ xaáu soá. Theá Toân vaø nhöõng ñeä töû cuûa Ngaøi cöïc löïc phaûn ñoái, khoâng ñi ñeán nhöõng nôi cuùng teá maø coù söï gieát haïi bôûi nhöõng cuoäc teá leã naøy khoâng ñem laïi lôïi ích, khoâng taïo ra phöôùc baùo maø chæ taïo theâm oan nghieät, gieát choùc, khoå ñau vaø thuø haän cho chuùng sinh. Tuy nhieân, Theá Toân laïi ca ngôïi vaø hoan hyû vôùi nhöõng loaïi teá ñaøn khoâng coù saùt sinh. Moät teá ñaøn maø phaåm vaät daâng cuùng hoaøn toaøn chay tònh seõ taïo ra phöôùc baùo lôùn vì khoâng coù khoå ñau cuûa gieát haïi, chæ thuaàn tuùy boá thí vaø cuùng döôøng, ñöôïc caùc baäc giôùi ñöùc chöùng minh, chuù nguyeän. Nhôø leã phaåm teá ñaøn chay tònh, nhaân söï teá ñaøn thanh tònh, chuùng sinh ñöôïc lôïi ích boá thí neân chö Thieân, thaàn linh ñeàu hoan hyû, hoä nieäm cho gia chuû ñöôïc toaïi nguyeän, nhö yù, lôïi ích vaø an vui. Trai ñaøn chaån teá trong nghi leã Phaät giaùo hieän nay cuõng

laø moät hình thöùc teá ñaøn trang nghieâm vaø thanh tònh. Vôùi leã phaåm trai nghi cuøng vôùi taâm tònh tín boá thí vaø cuùng döôøng, trai ñaøn chaån teá seõ mang laïi phöôùc baùo lôùn cho gia chuû, aâm döông löôõng lôïi, ñöôïc Theá Toân ca ngôïi vaø taùn thaùn.[

310 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

3- CUÙNG LINH Moät thôøi, Theá Toân ôû taïi truù xöù cuûa Baø la moân Jaønussoni. Sau khi ñi ñeán cung kính ñaûnh leã, hoûi thaêm vaø ngoài xuoáng moät beân, Baø la moân Jaønussoni baïch Theá Toân: Thöa Toân giaû Gotama, chuùng toâi boá thí, laøm caùc leã cuùng cho ngöôøi cheát. Mong raèng, boá thí naøy cho baø con huyeát thoáng ñaõ cheát ñöôïc lôïi ích! Mong raèng, caùc baø con huyeát thoáng ñaõ cheát, thoï höôûng boá thí naøy! Thöa Toân giaû Gotama, boá thí nhö theá coù lôïi ích gì cho caùc baø con huyeát thoáng ñaõ cheát khoâng? Caùc baø con huyeát thoáng ñaõ cheát coù ñöôïc thoï höôûng boá thí aáy hay khoâng? Naøy Baø la moân, neáu coù töông öng xöù, thôøi coù lôïi ích; khoâng coù lôïi ích neáu khoâng coù töông öng xöù. ÔÛ ñaây, naøy Baø la moân, nhöõng ngöôøi naøo... sau khi thaân hoaïi maïng chung sinh vaøo ñòa nguïc, sinh vaøo loaïi baøng sanh, sinh coäng truù vôùi loaøi ngöôøi, sinh coäng truù vôùi chö Thieân. Nhöõng vò naøy, ñöôïc nuoâi soáng vaø toàn taïi vôùi nhöõng moùn aên öùng vôùi caûnh giôùi cuûa caùc vò aáy. Naøy Baø la moân, ñaây laø khoâng töông öng xöù; truù ôû nhöõng nôi aáy, caùc vò aáy khoâng ñöôïc lôïi ích cuûa boá thí aáy. Nhöng ôû ñaây, naøy Baø la moân, ngöôøi naøo sau khi thaân hoaïi maïng chung, sinh vaøo coõi ngaï quyû. Vò aáy ñöôïc nuoâi soáng vaø toàn taïi vôùi caùc moùn aên taïi ñaáy. Moùn aên naøo, caùc baïn beø, thaân höõu, hoaëc baø con, hoaëc ngöôøi cuøng huyeát thoáng muoán höôùng cuùng cho vò aáy; taïi ñaáy, vò aáy soáng vôùi moùn aên ñoù, toàn taïi vôùi moùn aên ñoù. Naøy Baø la moân, ñaây laø töông öng xöù; truù nôi ñaây, vò aáy ñöôïc lôïi ích cuûa boá thí aáy. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä IV, chöông 10, phaåm Jaønussoni, phaàn Jaønussoni, VNCPHVN aán haønh, 1997, tr.595)

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 311

LÔØI BAØN: Cuùng baùi toå tieân, oâng baø, cha meï hoaëc baø con thaân quyeán laø moät trong nhöõng leã tieát quan troïng cuûa ñôøi soáng tinh thaàn, taâm linh coù truyeàn thoáng laâu ñôøi, nhaèm theå hieän söï tri aân, baùo aân, loøng thöông kính ñoái vôùi ngöôøi ñaõ cheát. Tuy nhieân, do khoâng nhaän thöùc ñaày ñuû veà söï thoï duïng cuûa caùc chuùng sinh trong caùc caûnh giôùi coù söï sai khaùc neân vieäc cuùng baùi, gioã chaïp ña phaàn thöôøng ñöôïc laøm theo caûm tính, theå hieän loøng thaønh ñoái vôùi ngöôøi ñaõ khuaát maø khoâng bieát ngöôøi ñöôïc cuùng coù thoï duïng ñöôïc hay khoâng? Thöïc ra, theo tueä giaùc cuûa Theá Toân, chæ coù nhöõng chuùng sinh naøo sinh vaøo loaøi quyû thaàn, thuoäc töông öng xöù môùi höôûng ñöôïc vaät thöïc daâng cuùng. Nhö vaäy, veà phöông dieän ñoái töôïng ñöôïc cuùng baùi thì chæ nhöõng chuùng sinh trong coõi quyû thaàn môùi thoï duïng ñöôïc vaät thöïc, ñoà aên, coøn caùc chuùng sinh trong caùc loaøi khaùc thì khoâng vì baát töông öng xöù. Tuy khoâng nhaän ñöôïc thöùc aên nhöng caùc chuùng sinh aáy vaãn nhaän ñöôïc phöôùc baùo neáu ngöôøi thaân laøm phöôùc ñeå hoài höôùng cho hoï. Vì theá,

ñoái vôùi ngöôøi cuùng baùi, muoán thaân quyeán ñöôïc lôïi ích duø ôû baát kyø coõi naøo thì ngoaøi vieäc saém söûa leã vaät caàn phaûi thöïc haønh phoùng sinh, boá thí vaø cuùng döôøng. Ñieàu ñaùng löu yù ôû ñaây laø caùc chuùng sinh duø ôû töông öng xöù nhöng chæ nhaän ñöôïc ñoà aên chöù khoâng nhaän caùc thöù khaùc nhö quaàn aùo, xe coä, nhaø cöûa hay tieàn baïc v.v... Vì leõ aáy, khoâng neân cuùng vaøng maõ cho ngöôøi cheát, chæ cuùng ñoà aên, thöùc uoáng vaø hoa traùi maø thoâi. Thöïc haønh cuùng baùi nhö lôøi Phaät daïy treân ñaây thì khoâng nhöõng aâm döông löôõng lôïi, ngöôøi cheát ñöôïc lôïi ích, ngöôøi soáng ñöôïc phöôùc baùo maø coøn baûo löu neùt vaên hoùa taâm linh cuûa daân toäc vaø ñaïo phaùp.[

4- THAÙNH CAÀU Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetavana, vöôøn oâng Anathapindika, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù hai söï taàm caàu naøy: Thaùnh caàu vaø phi Thaùnh caàu. Theá naøo laø phi Thaùnh caàu? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, coù ngöôøi töï mình bò sanh, bò giaø, bò beänh, bò cheát, bò oâ nhieãm laïi taàm caàu caùi bò sanh, bò giaø, bò beänh, bò cheát, bò oâ nhieãm. Naøy caùc Tyû kheo, caùi gì goïi laø bò sanh, bò giaø, bò beänh, bò cheát, bò oâ nhieãm? Ñoù laø vôï con, toâi tôù, gia suùc, vaøng baïc. Chaáp thuû, naém giöõ, tham ñaém vaø say meâ chuùng goïi laø töï mình bò sanh, bò giaø, bò beänh, bò cheát, bò oâ nhieãm laïi taàm caàu caùi bò sanh, bò giaø, bò beänh, bò cheát, bò oâ nhieãm. Naøy caùc Tyû kheo, nhö vaäy goïi laø phi Thaùnh caàu. Vaø naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø Thaùnh caàu? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, coù ngöôøi töï mình bò sanh, bò giaø, bò beänh, bò cheát, bò oâ nhieãm; sau khi bieát roõ söï nguy haïi cuûa chuùng, taàm caàu caùi voâ sanh, khoâng giaø, khoâng beänh, baát töû, khoâng oâ nhieãm, voâ thöôïng an oån khoûi caùc khoå aùch, Nieát baøn. Naøy caùc Tyû kheo, nhö vaäy goïi laø Thaùnh caàu. (ÑTKVN, Trung Boä I, kinh Thaùnh caàu [trích], VNCPHVN aán haønh, 1992, tr.361)

LÔØI BAØN: Ñi chuøa, leã Phaät, caàu nguyeän an laønh, caùt töôøng vaø thònh vöôïng laø neùt vaên hoùa taâm linh cuûa nhöõng ngöôøi con Phaät. Söï caàu nguyeän, mong öôùc seõ toát ñeïp hôn trong töông lai laø ñieàu caàn thieát ñoái vôùi moïi ngöôøi. Ña phaàn chuùng ta thöôøng mong caàu, tìm kieám nhöõng yeáu toá haïnh

phuùc bình thöôøng nhö söùc khoûe, phaùt taøi, bình an gia ñaïo... noùi chung laø mong raèng vaïn söï nhö yù. Nhöõng mong caàu naøy laø chính ñaùng, hôïp lyù vaø thöïc tieãn. Tuy vaäy, Theá Toân vaãn raên nhaéc raèng ñoù chöa phaûi laø mong öôùc, söï tìm caàu cao thöôïng, Thaùnh caàu. Bôûi ñoù chæ laø voøng laån quaån cuûa "ngöôøi töï mình bò sanh, giaø, beänh, cheát vaø oâ nhieãm laïi tìm caàu caùi bò sanh, bò giaø, bò beänh, bò cheát, bò oâ nhieãm". Theo tueä giaùc cuûa Theá Toân, mong öôùc xaây döïng ñôøi soáng haïnh phuùc bình thöôøng voán raát quan troïng, nhöng quan troïng hôn laø thieát laäp neàn taûng ñaïo ñöùc ñeå tònh hoùa thaân taâm, thaêng hoa cuoäc soáng, höôùng ñeán giaûi thoaùt vaø giaùc ngoä. ÔÛ ñaây, söï mong

caàu ñöôïc naâng leân moät taàm cao môùi, tìm kieám söï hoaøn thieän nhaân caùch hôn laø sung maõn nhöõng nhu caàu vaät chaát, danh tieáng theo duïc voïng taàm thöôøng. Nhö vaäy, Thaùnh caàu laø mong caàu toái thöôïng, khoâng theå thieáu trong loä trình tu hoïc. Do ñoù, ngoaøi nhöõng mong caàu toát ñeïp bình thöôøng, ngöôøi tu Phaät caàn höôùng ñeán nhöõng mong caàu cao thöôïng laø töï taïi, giaûi thoaùt, baèng caùch thöïc haønh töï giaùc vaø giaùc tha ñeán vieân maõn.[

5- ÖÔÙC NGUYEÄN Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi khu vöôøn oâng Anaøthapindika daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo coù tín taâm, neáu hy caàu moät caùch chaân chaùnh seõ mong caàu nhö sau: “Mong raèng ta seõ nhö Saøriputta vaø Moggallaøna”. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây laø caùn caân, laø ñoà ño löôøng ñoái vôùi caùc ñeä töû Tyû kheo cuûa Ta. Naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo ni coù tín taâm, neáu hy caàu moät caùch chaân chaùnh seõ mong caàu nhö sau: “Mong raèng ta seõ nhö Tyû kheo ni Khemaø vaø Uppalavanna”. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây laø caùn caân, laø ñoà ño löôøng ñoái vôùi caùc ñeä töû Tyû kheo ni cuûa Ta. Naøy caùc Tyû kheo, nam cö só coù tín taâm, neáu hy caàu moät caùch chaân chaùnh seõ mong caàu nhö sau: “Mong raèng ta seõ nhö gia chuû Citta vaø Hatthaka ôû AØlavì”. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây laø caùn caân, laø ñoà ño löôøng ñoái vôùi caùc ñeä töû nam cö só cuûa Ta. Naøy caùc Tyû kheo, nöõ cö só coù tín taâm, neáu hy caàu moät caùch chaân chaùnh seõ mong caàu nhö sau: “Mong raèng ta seõ nhö nöõ cö só Khujjuttaraø vaø Velukantakiyaø, meï cuûa Nanda”. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây laø caùn caân, laø ñoà ño löôøng ñoái vôùi caùc ñeä töû nöõ cö só cuûa Ta. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 2, phaåm Hy caàu [trích], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.163)

LÔØI BAØN: Caàu mong vaø öôùc nguyeän laø moät trong nhöõng hoaït ñoäng taâm linh cuûa nhöõng ngöôøi con Phaät taïi caùc chuøa vieän. Khoâng ít nhöõng mong caàu giaûn dò, bình thöôøng nhö maïnh khoûe, no aám, thònh vöôïng vaø an

bình ñöôïc gôûi gaém leân möôøi phöông chö Phaät trong khoùi höông vaø loøng thaønh kính. Tuy vaäy, trong tinh thaàn Chaùnh phaùp, ngoaøi nhöõng mong caàu bình thöôøng aáy, nhöõng ngöôøi con Phaät coøn phaûi öôùc voïng höôùng ñeán söï thöïc haønh ñeå thaønh töïu giaûi thoaùt, an laïc nhö nhöõng baäc Thaùnh. Ñoái vôùi haøng ñeä töû xuaát gia, nhöõng Tyû kheo vaø Tyû kheo ni tuy höôùng ñeán xaû ly tham duïc nhöng “duïc nhö yù tuùc” vaãn raát caàn. Ñoù laø nhöõng mong muoán ñöôïc thaêng tieán treân ñöôøng ñaïo, mong caàu sôùm ñoaïn tröø phieàn naõo, thaønh töïu öôùc nguyeän “thöôïng caàu haï hoùa” cuûa ngöôøi xuaát gia. Mong sao cho mình giöõ vöõng chí nguyeän ñeå tieáp tuïc daán thaân vaø thaønh töïu giaûi thoaùt vó ñaïi nhö Saøriputta vaø Moggallaøna, nhö Khemaø vaø Uppalavanna. Nhöõng vò Thaùnh giaû A la haùn, caùc vò ñaïi ñeä töû aáy quaû laø taám göông, nieàm ngöôõng moä, voïng caàu cuûa haøng xuaát gia haäu theá. Haøng nam nöõ cö só cuõng vaäy, muïc tieâu cuûa moïi söï mong caàu vaãn khoâng ngoaøi thaûnh thôi, an

laïc vaø giaûi thoaùt. Nhöõng vò cö só nhö Citta vaø Hatthaka (nam) hoaëc Khujjuttaraø vaø Velukantakiyaø (nöõ) voán thaønh coâng, maãu möïc trong trong cuoäc soáng ñôøi thöôøng ñoàng thôøi chöùng ñaéc caùc Thaùnh quaû, coù ñaày ñuû khaû naêng hoaèng phaùp vaø xaây döïng ñaïo traøng, hoä phaùp ñaéc löïc... chính laø chuaån möïc (caùn caân, ñoà ño löôøng), laø göông saùng cho haøng cö só ngaøy nay noi theo, hoïc taäp. Do vaäy, ngöôøi con Phaät khoâng chæ caàu nguyeän bình an gia ñaïo, phaùt taøi, ñaéc loäc maø phaûi mong caàu vaø höôùng ñeán thaønh töïu phaåm haïnh vaø giaûi thoaùt nhö caùc baäc Thaùnh.[

VI. AN CÖ

318 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

1- AN CÖ Moät thôøi, Theá Toân ôû Kosambì, taïi khu vöôøn Ghosita, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù naêm an oån truù naøy, theá naøo laø naêm? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo an truù töø thaân nghieäp ñoái vôùi caùc ñoàng Phaïm haïnh, tröôùc maët vaø sau löng. An truù töø khaåu nghieäp ñoái vôùi caùc ñoàng Phaïm haïnh, tröôùc maët vaø sau löng. An truù töø yù nghieäp ñoái vôùi caùc ñoàng Phaïm haïnh, tröôùc maët vaø sau löng. Ñoái vôùi caùc giôùi khoâng bò beå vuïn, khoâng bò söùt meû, khoâng bò ueá nhieãm, ñöôïc ngöôøi trí taùn thaùn, khoâng bò chaáp thuû, ñöa ñeán thieàn ñònh, vò aáy soáng thaønh töïu caùc giôùi nhö vaäy ñoái vôùi caùc ñoàng Phaïm haïnh, tröôùc maët vaø sau löng. Ñoái vôùi tri kieán naøy, thuoäc baäc Thaùnh ñöa ñeán xuaát ly, ñöôïc ngöôøi thöïc haønh chaân chaùnh ñoaïn dieät khoå ñau, vò aáy soáng thaønh töïu tri kieán nhö vaäy ñoái vôùi caùc ñoàng Phaïm haïnh, tröôùc maët vaø sau löng. Naêm phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, laø naêm an oån truù. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm An oån truù, phaàn An oån truù, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.522)

LÔØI BAØN: An cö nghóa laø ôû yeân, cuoäc soáng coù yeân oån môùi laøm ñöôïc moïi vieäc, vì theá phaûi an cö môùi laïc nghieäp. Ñoái vôùi ñôøi soáng xuaát gia, ñöôïc soáng yeân oån laø moät nhu yeáu quan troïng ñeå töøng böôùc höôùng ñeán thanh tònh taâm hoàn, phaùt trieån vaø thaêng hoa taâm linh. Trong yù nghóa cao quyù cuûa an cö kieát haï maø moãi ngöôøi xuaát gia ñeàu phaûi tuaân thuû khi muøa möa ñeán laø thaân an cö vaø taâm an cö thì ñöôïc ôû yeân hay an oån truù thuoäc veà thaân an cö. Ngöôøi xuaát gia coù truyeàn

thoáng soáng chung vôùi Taêng ñoaøn, do vaäy ñeå ñaït ñöôïc hoøa hôïp, an vui caàn phaûi tuaân thuû nhöõng nguyeân taéc, quy cuû thieàn moân maø Phaät ñaõ cheá ñònh vaø quan troïng hôn phaûi coù moät ngheä thuaät soáng traøn ñaày chaát lieäu tueä giaùc vaø tình thöông. Theo tueä giaùc cuûa Theá Toân, muoán ôû yeân, moät haønh giaû caàn phaûi noã löïc ñeå kieän toaøn töï thaân baèng caùch thöïc haønh nhöõng ngheä thuaät soáng thoaùt tuïc. Tröôùc heát, ñoái vôùi ba nghieäp goàm suy nghó, lôøi noùi vaø haønh ñoäng phaûi ñöôïc nuoâi döôõng vaø bieåu hieän baèng taâm töø, phaùt xuaát töø loøng yeâu thöông chaân thaät ñoái vôùi nhöõng ngöôøi

baïn ñoàng tu, caùc ñoàng Phaïm haïnh, trong moïi luùc vaø moïi nôi. Keá ñeán, muoán soáng chung an laïc, moät haønh giaû phaûi tuaân thuû thanh quy, giôùi luaät. Chính söï töï giaùc kheùp mình trong khuoân khoå, an truï trong giôùi phaùp cuûa moãi caù nhaân taïo neân söï bình oån trong coäng ñoàng, goùp phaàn giuùp ñaïi chuùng ôû yeân. Ñaëc bieät laø söï thaønh töïu Chaùnh tri kieán, thaáy roõ veà söï thaät cuûa caùc phaùp laø voâ thöôøng, voâ ngaõ; nhaän thöùc ñuùng ñaén veà con ñöôøng xuaát ly, ly duïc, ñoaïn dieät khoå ñau ñeå thöïc haønh troïn veïn Baùt Thaùnh ñaïo. Moãi ngöôøi xuaát gia laø moät teá baøo trong cô theå Taêng ñoaøn. Vì theá, moät ngöôøi soáng an oån seõ goùp phaàn taïo neân söï an oån vaø thanh tònh trong ñaïi chuùng. Ñaây cuõng laø moät phaàn yù nghóa an cö maø moãi ngöôøi con Phaät caàn thöïc haønh vaø chöùng ñaït trong muøa an cö kieát haï vaø trong ñôøi soáng tu taäp haøng ngaøy.[

2- TÖÏ TÖÙ Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Ñoâng Vieân, giaûng ñöôøng Loäc Maãu, cuøng ñaïi chuùng khoaûng naêm traêm vò Tyû kheo, taát caû ñeàu chöùng quaû A la haùn. Luùc baáy giôø, nhaân ngaøy traêng troøn Boá taùt Töï töù, Theá Toân ngoài giöõa ñaïi chuùng, sau khi nhìn quanh ñaïi chuùng im laëng, lieàn baûo caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, Ta môøi caùc oâng noùi leân, caùc oâng coù ñieàu gì chæ trích Ta hay khoâng, veà thaân hay veà lôøi noùi? Ñöôïc nghe nhö vaäy, Toân giaû Saøriputta töø choã ngoài ñöùng daäy, chaép tay cung kính baïch Theá Toân: Baïch Theá Toân, chuùng con khoâng coù chæ trích gì Theá Toân veà thaân hay lôøi noùi. Vaø baïch Theá Toân, con xin môøi Theá Toân noùi leân, Theá Toân coù ñieàu gì chæ trích con hay khoâng, veà thaân hay veà lôøi noùi? Naøy Saøriputta, Ta khoâng coù gì chæ trích oâng veà thaân hay veà lôøi noùi. Baïch Theá Toân, ñoái vôùi naêm traêm Tyû kheo naøy, Theá Toân coù gì chæ trích veà thaân vaø lôøi noùi hay khoâng? Naøy Saøriputta, ñoái vôùi naêm traêm Tyû kheo naøy, ta khoâng coù gì chæ trích veà thaân hay veà lôøi noùi. (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 8, phaàn Töï töù [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.419)

LÔØI BAØN: Trong cuoäc soáng ôû theá gian, thöôøng thì “toát khoe, xaáu che”, che ñöôïc chöøng naøo toát chöøng naáy. Nhöng trong tu taäp cuûa chö Tyû kheo thì ngöôïc laïi, caàn phaûi soi saùng cho nhau, baát keå ñoù laø ai neáu hoï vaãn coøn nhöõng ñieàu haïn cheá, loãi laàm. Ñaëc bieät laø söï hoan hyû tieáp

nhaän vaø tri aân veà nhöõng lôøi soi saùng chaân tình cuûa huynh ñeä ñeå thaønh taâm saùm hoái; khoâng heà thuø oaùn, ñeå buïng hay giaän hôøn. Ñaây laø ñieåm son cuûa giaùo phaùp ñöôïc theå hieän qua tinh thaàn Töï töù. Tröôùc khi giaûi haï, chuùng Taêng hoïp laïi laøm leã Töï töù, moãi ngöôøi töï thænh caàu ñaïi chuùng vì thöông meán maø chæ loãi cho mình. Ngay caû Theá Toân, baäc Ñaïo sö cuõng caàu thænh ñaïi chuùng Tyû kheo “chæ trích” Ngaøi. Khi moät Tyû kheo caàu thænh chæ loãi, taát caû nhöõng gì maø ñaïi chuùng ñaõ thaáy hoaëc nghe, thaäm chí chæ nghi

thoâi cuõng chæ ra. Khoâng caàn neå nang hay chaâm cheá gì caû vì ñoái töôïng caàu thænh thaønh taâm mong moûi ñöôïc chæ loãi. Ngöôøi ñöôïc soi saùng neáu nhaän thaáy ñuùng laø loãi cuûa mình thì laäp töùc ghi nhaän vaø saùm hoái ngay. Vì theá, khi Töï töù xong taâm hoaøn toaøn ñöôïc thanh tònh. Ñaëc ñieåm cuûa phaùp Töï töù trong Phaät giaùo laø söï thænh caàu moïi ngöôøi soi saùng cho mình, ngöôøi chæ loãi vaø ngöôøi ñöôïc chæ loãi ñeàu chaân tình vaø hoan hyû. Töï töù laø phaùp dieät tröø toäi loãi, giuùp haønh giaû höôùng ñeán an taâm vaø thanh tònh taâm. Leã Töï töù seõ khoâng coù giaù trò chuyeån hoùa thieát thöïc khi ñöôïc thöïc thi chieáu leä, hình thöùc. Ngaøy nay, ñaïo traøng an cö kieát haï naøo cuõng nhö phaùp toå chöùc Töï töù, giaûi haï. Tuy vaäy, ñeå tinh thaàn Töï töù dieãn ra ñuùng nghóa trong chuùng Taêng nhaèm tònh hoùa Taêng giaø, thaønh töïu caùc Thaùnh quaû laø ñieàu moãi truï xöù, ñaïo traøng an cö phaûi noã löïc. Töï töù nhö phaùp seõ ñem laïi lôïi ích to lôùn cho tieán trình thaêng hoa vaø thanh tònh cuûa chuùng Taêng. Nhôø Töï töù, chuùng Taêng ngaøy moät tröôûng thaønh hôn trong Chaùnh phaùp. Vì theá, ngaøy Taêng Töï töù cuõng chính laø ngaøy Phaät hoan hyû.[

3- THÔØI ÑIEÅM LYÙ TÖÔÛNG ÑEÅ NOÃ LÖÏC TU HAØNH Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetavana goïi caùc Tyû kheo: Coù naêm phi thôøi ñeå tinh caàn, naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø naêm? Tyû kheo giaø yeáu, bò beänh chinh phuïc; Tyû kheo beänh hoaïn, bò beänh hoaïn chinh phuïc; Khi coù naïn ñoùi, khaát thöïc khoù khaên; Luùc coù giaëc cöôùp, daân chuùng ñeàu chaïy troán; Khi Taêng chuùng bò chia reõ, coù söï ñaáu khaåu, keát toäi, taån xuaát laãn nhau. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây laø naêm phi thôøi ñeå tinh caàn. Coù naêm ñuùng thôøi ñeå tinh caàn, naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø naêm? Tyû kheo coøn treû, trong tuoåi thanh xuaân; Tyû kheo ít beänh, ít naõo, thaân theå ñieàu hoøa; Tyû kheo aên uoáng ñaày ñuû, khaát thöïc deã daøng; Khi soáng trong vuøng daân chuùng an bình, khoâng coù sôï haõi; Luùc caùc Tyû kheo soáng hoøa hôïp nhö nöôùc vôùi söõa, aùi kính laãn nhau. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây laø naêm ñuùng thôøi ñeå tinh caàn. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Trieàn caùi, phaàn Thôøi gian ñeå tinh caàn [trích], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.411)

LÔØI BAØN: Sieâng naêng, chaêm chæ, chuyeân caàn laø yeáu toá cöïc kyø quan troïng ñeå daãn ñeán moïi thaønh coâng trong cuoäc soáng. Tu taäp cuõng vaäy, thieáu vaéng nhaân toá tinh caàn thì chaéc chaén seõ thoái ñoïa hoaëc giaäm chaân taïi choã, khoâng theå tieán boä taâm linh. Noã löïc tu taäp raát caàn thieát song ñieàu quan yeáu caàn phaûi xaùc ñònh ñuùng thôøi ñieåm thì môùi coù keát quaû

cao, tieán boä nhanh chuùng. Hoïc taäp, laøm vieäc cho ñeán tu haønh khi coøn treû trung, söùc khoûe traøn ñaày, nhieät huyeát sung maõn môùi ñaït ñeán ñænh cao phong ñoä. Moät ngoä nhaän khaù phoå bieán vaø thaät ñaùng tieác laø khi treû cöù voâ tö vui veû, ñôïi ñeán giaø thì tu haønh cuõng chaúng muoän. Ñeán khi tuoåi giaø,

söùc yeáu, thaân theå beänh hoaïn, tinh thaàn baïc nhöôïc thì löïc baát toøng taâm, daãu muoán tu cuõng khoâng kham noåi, coá gaéng laém cuõng chaúng ñöôïc gì nhieàu. Vì theá, tuoåi treû vaø söùc khoûe laø thôøi ñieåm toát nhaát cho moïi ngöôøi thöïc hieän hoaøi baõo cuûa mình, nhaát laø trong tu taäp laïi caøng caàn thieát hôn. Coù thöïc môùi vöïc ñöôïc ñaïo, an cö môùi laïc nghieäp, vì vaäy tu taäp seõ thuaän duyeân hôn neáu ñöôïc ngoaïi hoä an toaøn, ñaày ñuû. Nhöng quan troïng nhaát laø ñöôïc tu hoïc trong moät Taêng chuùng hoøa hôïp, haïnh phuùc. Seõ thieät thoøi, maát maùt lôùn lao cho ngöôøi tu khi huynh ñeä, baèng höõu coù nhöõng xaùo troän, maâu thuaãn vaø baát an. Ñaïi chuùng laø ñieåm töïa quan troïng nhaát ñeå nhöõng ngöôøi sô taâm phaán ñaáu, daán thaân, phuïng söï. Do vaäy, xaây döïng moät hoäi chuùng an tònh nhaèm trôï duyeân cho moïi ngöôøi noã löïc tu hoïc laø ñieàu caàn laøm. Söï tinh caàn luoân caàn thieát cho tu taäp nhöng nhöõng coá gaéng aáy seõ ñaït keát quaû cao, myõ maõn hôn trong ñieàu kieän thuaän lôïi nhaát. Ñoù laø tueä giaùc maø moãi ngöôøi con Phaät caàn traïch phaùp ñeå haï thuû coâng phu nhaèm thaønh töïu giaûi thoaùt, an laïc.[

4- XÖÙNG ÑAÙNG ÑÖÔÏC CUÙNG DÖÔØNG Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Koliya, daïy caùc Tyû kheo: Thaønh töïu taùm phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, vò Tyû kheo ñaùng ñöôïc cung kính, ñaùng ñöôïc toân troïng, ñaùng ñöôïc chaép tay, laø ruoäng phöôùc voâ thöôïng ôû ñôøi. Theá naøo laø taùm? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, vò Tyû kheo giöõ giôùi, chaáp nhaän vaø hoïc taäp caùc hoïc phaùp; nghe nhieàu vaø kheùo theå nhaäp vôùi chaùnh kieán; laøm baïn vôùi thieän; coù chaùnh tri kieán; chöùng ñaït Boán thieàn, hieän taïi laïc truù; nhôù ñöôïc nhieàu ñôøi tröôùc; ñaéc thieân nhaõn thanh tònh; ñoaïn dieät caùc laäu hoaëc. Naøy caùc Tyû kheo, thaønh töïu taùm phaùp naøy, vò Tyû kheo ñaùng ñöôïc cung kính, ñaùng ñöôïc toân troïng, ñaùng ñöôïc chaép tay, laø ruoäng phöôùc voâ thöôïng ôû ñôøi. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä III, chöông 8, phaåm Gotamì, phaàn Xöùng ñaùng ñöôïc cuùng döôøng [1], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.670)

LÔØI BAØN: Ngöôøi xuaát gia, nguyeän laøm khaát só, soáng nhôø taøi vaät baù taùnh cung caáp, cuùng döôøng. Coá nhieân, ngöôøi tu khoâng tröïc tieáp lao ñoäng saûn xuaát, laøm ra cuûa caûi vaät chaát nhöng ñoùng goùp cuûa hoï vaøo vieäc gìn giöõ caùc gieàng moái ñaïo ñöùc, phaùt huy ñôøi soáng tinh thaàn cho xaõ hoäi raát lôùn. Baèng vieäc trang nghieâm töï thaân, hoaøn thieän chính mình, höôùng daãn ñaïo ñöùc xaõ hoäi, haøng xuaát gia trôû thaønh phöôùc ñieàn toái thaéng cho Phaät töû nöông töïa, gieo troàng coäi phöôùc. Ñaëc bieät trong muøa an cö kieát haï, chö Taêng ngöøng du phöông hoaèng hoùa, taäp trung veà an truï taïi caùc ñaïo traøng, thöïc haønh an cö thì vieäc cuùng döôøng cuûa tín thí caøng haäu hó, chu ñaùo hôn. Ñeå xöùng ñaùng laø ruoäng phöôùc cho haøng Phaät töû, caùc haønh giaû an cö caàn noã

löïc, tinh taán hôn trong phaän söï an cö cuûa mình. Toân troïng vaø gìn giöõ giôùi luaät laø yeáu toá quan troïng nhaát, bôûi giôùi luaät laø neàn taûng xaây döïng neân taát caû coâng ñöùc, trí tueä. Hoïc taäp kinh ñieån ñeå theå nhaäp nhöõng yù chæ saâu xa cuûa giaùo phaùp. Muøa an cö laø cô hoäi vaøng ñeå caùc haønh giaû hoïc hoûi, cuûng coá vaø trau gioài nhaän thöùc veà Phaät phaùp. Maët khaùc, söï tu taäp tinh chuyeân trong moät truï xöù vôùi ñoâng ñaûo chö Taêng seõ taùc ñoäng vaø trôï duyeân cho haønh giaû tinh taán, taêng tröôûng thieän phaùp. Nhaát laø thaønh töïu chaùnh kieán, nhaän thöùc ñuùng ñaén veà Chaùnh phaùp laøm kim chæ nam cho tu hoïc vaø phuïng söï. Ñaëc bieät laø nhôø tinh chuyeân tu taäp, muøa an cö laø cô hoäi thaønh töïu caùc thieàn ñònh, chöùng ñaéc Tam minh, Luïc thoâng vaø giaûi thoaùt toái haäu. Thôøi Theá Toân, sau moãi muøa an cö, chuùng Taêng nhôø thöïc haønh taùm phaùp naøy neân thöôøng chöùng ñaït, taêng tieán caùc Thaùnh vò töø Tu ñaø hoaøn cho ñeán A la haùn. Ngaøy nay, chö Taêng thöïc haønh an cö laø töøng böôùc höôùng veà loä trình naøy ñeå xöùng ñaùng laø nôi nöông töïa, gieo troàng coäi phöôùc cho haøng Phaät töû tín taâm.[

5- ÑÖÙC PHAÄT AN CÖ KHOÂNG TIEÁP KHAÙCH Moät thôøi, Theá Toân truù taïi moät khu röøng ôû Icchaønangala. Taïi ñaáy, Theá Toân baûo caùc Tyû kheo: Ta muoán soáng ñoäc cö thieàn tònh trong ba thaùng, khoâng tieáp moät ai, tröø moät ngöôøi ñem ñoà aên ñeán. Thöa vaâng, baïch Theá Toân. Roài Theá Toân, sau khi ba thaùng an cö ñaõù maõn, töø choã thieàn tònh ñoäc cö ñöùng daäy, goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, neáu caùc du só ngoaïi ñaïo ñeán hoûi: “Vôùi söï an truù naøo, naøy chö Hieàn, Sa moân Gotama an truù nhieàu ngaøy trong muøa möa?”, caùc oâng haõy traû lôøi: “Vôùi ñònh nieäm hôi thôû voâ, hôi thôû ra, naøy chö Hieàn, Theá Toân an truù nhieàu ngaøy trong muøa möa”. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây laø Thaùnh truù, laø Phaïm truù, laø Nhö Lai truù. (ÑTKVN, Töông Öng Boä V, chöông 10, phaåm 2, phaàn Icchaønangala [löôïc], Nxb Toân Giaùo, 2002, tr.486)

LÔØI BAØN: Coù leõ ít ai ngôø raèng Theá Toân cuõng “nhaäp thaát”, thöïc hieän quaùn nieäm hôi thôû moät caùch mieân maät vaø khoâng heà tieáp khaùch hay gaëp baát cöù ai trong muøa an cö. Ngaøi quaù meät moûi vôùi theá söï roài chaêng hay chæ “thò hieän” ñeå raên daïy caùc Tyû kheo vaø haäu theá chuùng ta? Taát nhieân, Theá Toân cuõng caàn nghæ ngôi baèng caùch an truù thaân taâm trong thieàn tònh vaø hieän taïi laïc laïc truù. Nhöng quan troïng hôn laø Ngaøi ñaõ laøm göông, caûnh saùch caùc ñeä töû ñaõ laõng phí quaù nhieàu thôøi gian tu taäp trong vieäc tieáp xuùc, leã laït, hoïp haønh, hoäi thaûo… maø cheånh maûng phaän söï an cö. Maët khaùc, Phaät muoán nhaán maïnh ñeán taàm quan troïng cuûa thieàn

ñònh, nhaát laø phaùp moân Töù nieäm xöù, neàn taûng cho caùc Thaùnh quaû. Ña phaàn caùc Tyû kheo thôøi Theá Toân nhôø thöïc haønh nieäm thaân, thoï, taâm, phaùp trong muøa an cö maø thaønh töïu giaûi thoaùt, chöùng ñaéc caùc Thaùnh

quaû. Ngaøy nay, caùc Tyû kheo cuõng thöïc haønh an cö nhöng chöa thöïc söï höôùng noäi hoaøn toaøn. Phaät söï ña ñoan ñaõ gaëm nhaám heát thôøi gian vaø taâm löïc, neân neáu khoâng kheùo vaän duïng tu hoïc thì an cö chæ ñaït ñöôïc hình thöùc maø thoâi. Do vaäy, thöïc hieän an cö caám tuùc, khoâng ra khoûi truï xöù, ngaøy ñeâm nghieâm maät saùu thôøi coâng phu thieàn ñònh laø ñieàu caàn laøm. Moät naêm chæ coù ba thaùng an cö, Ñöùc Phaät laø baäc ñaõ giaùc ngoä maø coøn khoâng tieáp khaùch, tinh chuyeân tu taäp, phaûi chaêng ñaây laø ñieàu maø haøng haäu hoïc phöôùc moûng nghieäp daøy nhö chuùng ta caàn suy ngaãm? Vaãn bieát, an cö ñích thöïc laø ngay nôi töï taâm cuûa haønh giaû vaø cöùu caùnh naèm trong phöông tieän, nhöõng vieäc laøm cuûa Boà taùt voán khoâng theå nghó baøn. Nhöng neáu chöa phaûi laø Boà taùt sôû haønh voâ ngaïi thì noi göông Phaät, haïn cheá ngoaïi duyeân, chuyeân taâm thieàn ñònh, thöïc hieän phaän söï an cö.[

6- KHUÙC GOÃ Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Kosambi. Treân bôø soâng Haèng, Ngaøi thaáy moät khuùc goã lôùn troâi theo doøng soâng, thaáy vaäy lieàn goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, caùc oâng coù thaáy khuùc goã to lôùn naøy ñang troâi theo doøng nöôùc soâng Haèng khoâng? Thöa coù, baïch Theá Toân. Naøy caùc Tyû kheo, neáu khuùc goã aáy khoâng ñaâm vaøo bôø beân naøy, khoâng ñaâm vaøo bôø beân kia, khoâng chìm giöõa doøng, khoâng maéc caïn treân mieáng ñaát noåi, khoâng bò ngöôøi vaø chö Thieân nhaët laáy, khoâng bò maéc vaøo nöôùc xoaùy, khoâng bò muïc naùt beân trong; nhö vaäy, naøy caùc Tyû kheo, khuùc goã aáy seõ höôùng veà bieån, seõ xuoâi theo bieån, seõ nhaäp vaøo bieån. Cuõng vaäy, naøy caùc Tyû kheo, neáu caùc oâng khoâng ñaâm vaøo bôø beân naøy, khoâng ñaâm vaøo bôø beân kia, khoâng chìm giöõa doøng, khoâng maéc caïn treân mieáng ñaát noåi, khoâng bò ngöôøi vaø chö Thieân nhaët laáy, khoâng bò maéc vaøo nöôùc xoaùy, khoâng bò muïc naùt beân trong; nhö vaäy, naøy caùc Tyû kheo, caùc oâng seõ höôùng veà Nieát baøn, seõ xuoâi theo Nieát baøn vaø seõ nhaäp vaøo Nieát baøn. (ÑTKVN, Töông Öng Boä IV, phaåm Raén ñoäc, phaàn Khuùc goã, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.293)

LÔØI BAØN: Daán thaân tu hoïc ñeå ñaït ñöôïc haïnh phuùc, an laïc, giaûi thoaùt vaø ñem laïi lôïi ích cho moïi ngöôøi laø moät vieäc khoù khaên. Trong loä trình tu taäp, khoâng phaûi ai cuõng vöôït qua chöôùng ngaïi, thuaän buoàm xuoâi gioù veà ñeán bôø giaùc ngoä. Gioáng nhö khuùc goã troâi theo doøng soâng, phaûi traûi qua thôøi gian, vöôït qua raát nhieàu trôû ngaïi môùi mong veà bieån.

Khuùc goã xuoâi theo doøng soâng moät caùch töï nhieân, phoù maëc thaân phaän cho doøng nöôùc ñaåy ñöa, nhöng ngöôøi tu xuoâi veà Nieát baøn thì coù ñònh höôùng roõ reät vaø phaûi noã löïc khoâng ngöøng. Trong ñoù, trí tueä laø nhaân toá cöïc kyø quan troïng, giöõ vai troø quyeát ñònh chi phoái tieán trình thaêng hoa taâm thöùc. Trí tueä giuùp cho haønh giaû khoâng bò keït vaøo ñoâi bôø taø kieán, khoâng bò tham aùi nhaän chìm, khoâng bò theá tuïc hoùa vaø khoâng bò muïc naùt giôùi thaân hueä

maïng. Nhôø ñoù, ngöôøi tu vöôït qua moïi trôû ngaïi, xuoâi veà giaûi thoaùt. Ngaøy nay, vieäc tu taäp caøng khoù khaên hôn vì cuoäc soáng hieän ñaïi coù raát nhieàu söï chöôùng ngaïi, caùm doã. Tuy nhieân, doøng soâng vöøa ñöa khuùc goã vaøo nhöõng vöôùng maéc nhöng vöøa laø ñoäng löïc ñaåy noù veà ñaïi döông. Cuõng vaäy, doøng ñôøi laém nhieãu nhöông nhöng ñoàng thôøi cuõng laø moâi tröôøng giuùp ngöôøi tu thöû thaùch, reøn luyeän ñeå xuoâi veà bieån giaùc. Vì theá, noã löïc thuùc lieãm thaân taâm, trau gioài phaïm haïnh, phaùt huy tueä giaùc laø ñieàu maø töï thaân moãi haønh giaû phaûi thaønh töïu ñeå chöùng ñaéc Nieát baøn. Chính söï tinh caàn tu taäp, an cö caám tuùc cuûa chö Taêng trong muøa an cö kieát haï laø moät bieåu hieän cuï theå nhaèm taán tu ñaïo nghieäp, khai môû tueä giaùc, vöôït qua chöôùng ngaïi, thaønh töïu giaûi thoaùt.[

7- KHOÂNG NEÂN SOÁNG QUAÙ LAÂU TAÏI MOÄT NÔI Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Kimbilaø, taïi Veluvana, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù naêm nguy haïi naøy, neáu soáng quaù laâu taïi moät choã. Theá naøo laø naêm? Ñoà duøng nhieàu, caát chöùa nhieàu ñoà duøng; nhieàu döôïc phaåm, caát chöùa nhieàu döôïc phaåm; nhieàu coâng vieäc phaûi laøm, khoâng kheùo leùo trong nhöõng coâng vieäc phaûi laøm; soáng laãn loän vôùi gia chuû, tuøy thuaän trong söï lieân heä vôùi gia chuû; vaø khi boû truù xöù aáy, ra ñi vôùi söï luyeán tieác. Naøy caùc Tyû kheo, ñoù laø naêm nguy haïi neáu soáng quaù laâu taïi moät choã. Coù naêm lôïi ích naøy, naøy caùc Tyû kheo, neáu soáng ñoàng ñeàu taïi moãi choã. Theá naøo laø naêm? Ñoà duøng khoâng nhieàu, khoâng caát chöùa nhieàu ñoà duøng; döôïc phaåm khoâng nhieàu, khoâng caát chöùa nhieàu döôïc phaåm; khoâng nhieàu coâng vieäc phaûi laøm, kheùo leùo trong nhöõng coâng vieäc phaûi laøm; khoâng soáng laãn loän vôùi gia chuû, khoâng tuøy thuaän trong söï lieân heä vôùi gia chuû; vaø khi boû truù xöù aáy, ra ñi khoâng vôùi söï luyeán tieác. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây laø naêm lôïi ích neáu soáng ñoàng ñeàu taïi moãi choã. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Du haønh daøi, phaàn Soáng quaù laâu [1], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.724)

LÔØI BAØN: Moät trong nhöõng ñaëc ñieåm cuûa ñôøi soáng xuaát gia thôøi Theá Toân laø du haønh, khoâng ôû coá ñònh moät nôi maø thöôøng xuyeân thay ñoåi. Chính ñaëc ñieåm cuûa ñôøi soáng du haønh vôùi ba y vaø moät baùt ñaõ trôï duyeân

raát nhieàu cho thaønh töïu Phaïm haïnh, haïn cheá ñeán toái ña tham aùi, chaáp thuû vaø dính maéc. Ngaøy nay, phaàn lôùn caùc Tyû kheo khoâng soáng du haønh maø thöôøng ôû coá ñònh nôi chuøa vieän cuûa mình. Do vaäy, nhöõng caûnh baùo cuûa Theá Toân veà nhöõng dính maéc lieân quan ñeán danh lôïi, coâng vieäc vaø tình caûm laø ñieàu maø ngöôøi tu chuùng ta phaûi suy ngaãm. Ñôn cöû nhö vieäc nhaäp chuùng an cö, boån phaän quan troïng cuûa ngöôøi xuaát gia, nhöng khoâng phaûi ai cuõng hoäi ñuû duyeân laønh ñeå thöïc hieän. Duø nhöõng lyù do ñöa ra nhö chuøa neo ngöôøi, chuøa ñang xaây döïng, phaûi ñaùp öùng nhu caàu nghi leã cho tín ñoà

v.v... ñeå lyù giaûi cho vieäc khoâng tham döï an cö taäp trung laø hoaøn toaøn chính ñaùng, song nhöõng ñieàu aáy laïi bieåu hieän roõ neùt söï dính maéc. Vaø moät khi ñaõ dính maéc thì chaéc chaén khoù coù theå traùnh ñöôïc nguy haïi. Vì theá, nhaäp chuùng an cö ngoaøi yù nghóa tu taäp coøn laø cô hoäi thay ñoåi moâi tröôøng soáng, laøm giaùn ñoaïn caùc nhaân duyeân tham aùi ñaõ taùc taïo nôi truï xöù. Daãu bieát raèng, nhöõng ñaïo traøng an cö phaàn lôùn khoâng tieän nghi, phuø hôïp vôùi thoùi quen cuûa mình nhöng kham nhaãn vaø tuøy duyeân, tuøy hyû ñöôïc vôùi hieän taïi ñaõù chöùng toû moät phaàn söï khoâng dính maéc, giaûi thoaùt. Do vaäy, nhöõng ai thöïc hieän phaän söï an cö, chæ xeùt veà phöông dieän "soáng ñoàng ñeàu taïi moãi choã" thoâi cuõng ñaõ gaët haùi ñöôïc nhieàu lôïi ích.[

8- CHÖ THIEÂN CUÕNG LUYEÁN TIEÁC AN CÖ Moät thôøi, nhieàu Tyû kheo truù taïi khu röøng ôû Kosala. Sau khi an cö ba thaùng muøa möa xong, caùc Tyû kheo baét ñaàu du haønh. Baáy giôø moät vò Thieân truù ôû khu röøng aáy, khoâng thaáy caùc Tyû kheo nöõa lieàn öu buoàn, noùi leân baøi keä: Hoâm nay taâm cuûa ta/Caûm thaáy khoâng vui veû/Khi thaáy nhieàu choã ngoài/Troáng khoâng, khoâng coù ngöôøi/Nhöõng baäc Ña vaên aáy/Thuyeát phaùp thaät myõ dieäu/Ñeä töû Gotama/Hieän nay ñang ôû ñaâu? Khi nghe nhö vaäy, moät vò Thieân khaùc noùi leân baøi keä: Hoï ñi Magadha/Hoï ñi Kosala/Vaø moät soá vò aáy/Ñi ñeán xöù Vajjaø/ Nhö nai thoaùt baãy saäp/Chaïy nhaûy khaép boán phöông/Tyû kheo khoâng nhaø cöûa/Soáng giaûi thoaùt nhö vaäy. (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 9, phaàn Ña soá hay du haønh, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.437)

LÔØI BAØN: Moãi khi muøa möa ñeán, chö Taêng lo thu xeáp Phaät söï, chuaån bò nhaäp chuùng an cö. Thôøi Theá Toân taïi theá, truï xöù an cö coù theå laø tinh xaù Truùc Laâm, Kyø Vieân hay thoân xoùm vaø thöôøng laø nhöõng khu röøng. An cö xong, chö Taêng ngaøy nay trôû veà chuøa, coøn caùc Tyû kheo ngaøy xöa thì tieáp tuïc du haønh. Trong muøa an cö, chö Taêng thuôøng caàu nguyeän hoä phaùp, thieän thaàn, chö Thieân gia hoä cho ñaïo traøng ñöôïc sung maõn, oån ñònh. Coù ñieàu maø chuùng ta ít nghó ñeán laø chö vò aáy cuõng theo chuùng Taêng nghe phaùp vaø tu taäp. Neân khi an cö xong, caùc Tyû kheo ra ñi, chö Thieân cuõng buoàn, löu luyeán vaø tieác thöông... Nhö moät vò Thieân ôû röøng Kosala, khi chuùng Taêng ñi roài, nhìn thaáy khu röøng troáng vaéng vaø nhaát laø khoâng ñöôïc nghe dieäu phaùp nöõa

neân caûm thaáy buoàn. Thì ra, vieäc tu taäp an cö cuûa chuùng Taêng khoâng chæ thaêng hoa töï thaân, laøm ruoäng phöôùc cho Phaät töû maø coøn giaùo hoùa caû nhöõng ngöôøi "khuaát maët". Chö Thieân bieát roõ töøng taâm nieäm cuûa ngöôøi phaøm. Do ñoù, chuùng Taêng phaûi ñaït ñöôïc thanh tònh, hoan hyû vaø hoøa hôïp ñích thöïc môùi caûm hoùa ñöôïc hoï, ra ñi khieán hoï phaûi kính tieác. Sau moãi muøa an cö, chö Taêng thôøi Theá Toân ña phaàn ñeàu chöùng Thaùnh. Coøn caùc Tyû

kheo ngaøy nay, an cö xong duø chöa chöùng quaû nhöng cuõng caûm nhaän ñöôïc ñaïo vò, ñaïo tình cuûa an laïc vaø thanh tònh. Nhôø noã löïc tu taäp trong muøa an cö vaø ñaëc bieät laø thaønh töïu phaùp Töï töù khi maõn haï, chö Taêng ñaõ töï thanh loïc vaø hoaøn thieän mình ñeå xöùng ñaùng laø nôi nöông töïa cuûa trôøi vaø ngöôøi. Ngaøy Taêng Töï töù, Phaät hoan hyû, chö Thieân hoan hyû vaø Phaät töû cuõng hoan hyû. Muøa an cö ñi qua, ñoïng laïi trong loøng moïi ngöôøi laø söï an laïc vaø luyeán tieác, mong hoäi ngoä vaøo muøa möa sang naêm laø moät söï thaønh töïu.[

VII. GIAØ CHEÁT

336 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

1- COÙ SINH AÉT COÙ DIEÄT Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Savatthi, roài moät hoâm vua Paøsenadi nöôùc Kosala ñi ñeán, ngoài moät beân, baïch Theá Toân: Baïch Theá Toân, coù caùi gì sinh maø khoâng giaø vaø khoâng cheát khoâng? Thöa Ñaïi vöông, khoâng coù caùi gì sinh maø khoâng giaø vaø khoâng cheát. Thöa Ñaïi vöông, daàu cho nhöõng vò Saùt ñeá lî laø nhöõng baäc ñaïi phuù, coù tieàn cuûa lôùn, coù taøi saûn lôùn, coù nhieàu vaøng baïc, coù nhieàu taøi saûn, vaät duïng, coù nhieàu nguõ coác. Caùc vò aáy coù sinh thì cuõng khoâng thoaùt khoûi giaø vaø cheát. Thöa Ñaïi vöông, daàu cho nhöõng vò Baø la moân laø nhöõng baäc ñaïi phuù, coù tieàn cuûa lôùn, coù taøi saûn lôùn, coù nhieàu vaøng baïc, coù nhieàu taøi saûn, vaät duïng, coù nhieàu nguõ coác. Caùc vò aáy coù sinh thì cuõng khoâng thoaùt khoûi giaø vaø cheát. Thöa Ñaïi vöông, cho ñeán caùc vò Tyû kheo, nhöõng baäc A la haùn ñaõ ñoaïn taän caùc laäu hoaëc, phaïm haïnh ñaõ thaønh, nhöõng vieäc neân laøm ñaõ laøm, ñaõ ñaët gaùnh naëng xuoáng, ñaõ ñaït ñöôïc muïc ñích toái haäu, ñaõ hoaøn toaøn giaûi thoaùt, cho ñeán thaân naøy cuûa caùc vò aáy cuõng phaûi bò huûy hoaïi, cuõng phaûi bò töø boû. (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 3, phaåm 1, phaàn Vua, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.165)

LÔØI BAØN: Sinh dieät laø leõ thöôøng nhieân vaän ñoäng töông tuïc trong xoay vaàn cuûa taïo hoùa. Vaïn söï vaïn vaät, töø vaät chaát ñeán tinh thaàn, töø höõu hình ñeán voâ hình neáu ñöôïc sinh ra taát nhieân seõ bò dieät ñi. Con ngöôøi cuõng vaäy, moät khi ñaõ sinh ra treân coõi ñôøi, duø sang hay heøn, ñeïp hay xaáu, haïnh phuùc hay baát haïnh thì ñeàu coù moät ñieåm

chung laø seõ cheát. Laøm ngöôøi, ai cuõng bieát raát roõ raèng caùi cheát seõ ñeán vôùi mình. Tuy vaäy, maáy ai yù thöùc veà ñieàu aáy moät caùch thöôøng tröïc. Taát caû ñeàu hy voïng mong manh raèng caùi cheát seõ coøn xa laém, thaäm chí coá tình laûng traùnh, coá queân caùi chung cuïc bi thaûm cuûa thaân phaän con ngöôøi. Nhöng caùi cheát laïi thaân thieän vaø luoân öu aùi daønh cho con ngöôøi moïi luùc, moïi nôi. Nhaän thöùc moät caùch thöôøng tröïc veà söï cheát ñang chôø ñoùn con ngöôøi phaûi chaêng laø moät taâm lyù tieâu cöïc? Vì raèng söï soáng cuûa con ngöôøi döôùi nhaän thöùc nhö theá traøn ngaäp bi quan chaúng khaùc naøo keû töû tuø ñôïi ngaøy haønh quyeát? Nhöng cheát laø moät söï thaät, neân nhaän thöùc saâu saéc vôùi

söï cheát seõ ñeán vôùi con ngöôøi baát cöù luùc naøo laïi trôû thaønh cô hoäi. Cô hoäi toát ñeå cuoäc soáng taïm bôï naøy trôû neân coù yù nghóa, ít ra cuõng ñem laïi lôïi ích thieát thöïc cho cuoäc ñôøi. Cuoäc ñôøi seõ bôùt tang thöông hôn neáu moãi ngöôøi töøng coù ñoâi laàn öu tö veà thaân phaän ngaén nguûi. Con ngöôøi seõ tha thöù, bao dung vaø bôùt xung ñoät, tranh chaáp hôn khi nhaän ra kieáp ngöôøi giaû taïm, mong manh. Yeâu thöông seõ thay theá haän thuø, vò ngaõ seõ chuyeån thaønh vò tha, cuoäc soáng seõ yù nghóa hôn, nhöõng gì chöa laøm ñöôïc phaûi neân laøm laø leõ soáng cuûa con ngöôøi khi nhaän thöùc saâu saéc veà söï cheát. Khoâng ai thoaùt khoûi giaø cheát, keå caû baäc Thaùnh nhaân, vì theá phaûi soáng heát mình, soáng cho ñaùng soáng.[

2- TUOÅI XEÁ CHIEÀU Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Pubbaøraøma, trong laâu ñaøi cuûa meï Migaøra. Luùc baáy giôø vaøo buoåi chieàu, Theá Toân töø choã ñoäc cö ñöùng daäy, ngoài söôûi aám löng trong aùnh naéng phöông Taây. Roài Toân giaû Ananda ñi ñeán, sau khi ñaûnh leã, xoa boùp chaân tay cho Theá Toân, thöa raèng: Baïch Theá Toân, thaät kinh hoaøng thay, thaät kyø dò thay, maøu da Theá Toân nay khoâng coøn trong saùng; chaân tay raõ rôøi, nhaên nheo; thaân ñöôïc thaáy coøm veà phía tröôùc; caùc caên ñang bò ñoåi khaùc, nhaõn caên, nhó caên, tyû caên, thieät caên vaø thaân caên. Söï theå laø nhö vaäy, naøy Ananda, taùnh giaø naèm trong tuoåi treû; taùnh beänh ôû trong söùc khoûe; taùnh cheát naèm trong söï soáng. Nhö vaäy, maøu da nay khoâng coøn trong saùng; chaân tay raõ rôøi, nhaên nheo; thaân ñöôïc thaáy coøm veà phía tröôùc; caùc caên ñang bò ñoåi khaùc, nhaõn caên, nhó caên, tyû caên, thieät caên vaø thaân caên. Theá Toân laïi noùi theâm: Baát haïnh thay tuoåi giaø! Ñaùng sôï thay cuoäc soáng! Tuoåi giaø laøm phai nhaït saéc dieän cuûa maøu da. Hình boùng ngaøy xöa khaû yù, nay giaø ñaõ phaù tan! Ai soáng ñöôïc traêm tuoåi, cuoái cuøng cuõng phaûi cheát, khoâng boû soùt moät ai, taát caû bò phaù saäp. (ÑTKVN, Töông Öng Boä V, chöông 4, phaåm Veà giaø, phaàn Giaø, Nxb Toân Giaùo, 2002, tr.338)

LÔØI BAØN: Sinh giaø beänh cheát laø moät quy luaät cuûa taïo hoùa, laø thaân phaän cuûa kieáp ngöôøi. Duø thaønh coâng hay thaát baïi trong cuoäc nhaân sinh ba vaïn saùu ngaøn ngaøy, ai cuõng chôït ñöôïm buoàn khi tuoåi ñôøi xeá boùng. Hoaøng hoân vaø maøu tím hiu haét khoâng coøn thô moäng maø bao truøm

noãi buoàn man maùc khi cuoäc ñôøi ñaõ veà chieàu. Tuoåi giaø, coù leõ khoâng ai muoán mình giaø nhöng maø caùi gì ñeán aét phaûi ñeán. Con ngöôøi coù theå chaïy troán ñöôïc nhieàu thöù nhöng khoâng theå chaïy troán thaân phaän. Tuoåi giaø laø tuoåi cuûa kinh nghieäm, hoaøi nieäm vaø tieác nuoái. Giaøu kinh nghieäm laøm cho ngöôøi giaø luoân hoaøi nghi vaø thaän troïng, nhieàu hoaøi nieäm vì ñaõ qua roài moät thôøi vang boùng vaø tieác nuoái vì coøn nhieàu vieäc chöa laøm ñöôïc khi löïc baát toøng taâm. Nhöng öu tö lôùn nhaát cuûa ngöôøi giaø laø söùc khoûe. Ñaâu roài

maùi toùc xanh, laøn da trôn laùng mòn maøng vaø nhöõng böôùc chaân thoaên thoaét cuûa moät thôøi xeû nuùi ngaên soâng. Chæ coøn laïi ñaây nhöõng böôùc chaân run döôùi taám thaân coøng theo naêm thaùng, ñoâi maét xanh mô maøng nay ñaõ môø ñuïc, maù hoàng loã choã ñoài moài, maùi ñaàu baïc phaát phô nhö nhöõng laèn voâi traéng xoùa daàn ñi caû moät ñôøi ngöôøi. Ña phaàn nhöõng ngöôøi giaø ñeàu laïc quan vì hoï ñaõ hoaøn thaønh nhieäm vuï, ñaõ taïo döïng neân nhöõng theá heä keá thöøa. Song chaúng coù gì ngaïc nhieân khi ngöôøi giaø thöôøng beänh, hay buoàn vaø coù phaàn khoù tính vì ñoù voán dó laø nhöõng thuoäc tính cuûa tuoåi giaø. Ñieàu thuù vò ôû ñaây laø Theá Toân ñaõ nhìn thaáy ñöôïc söï giaø nua aån taøng trong tuoåi treû, maàm moáng cuûa beänh taät len loûi trong söùc khoûe vaø caû caùi cheát tieàm taøng trong söï soáng. Chính nhaän thöùc veà con ngöôøi vaø thaân phaän vôùi tueä giaùc nhö vaäy neân Theá Toân cuøng haøng ñeä töû cuûa Ngaøi an nhieân, töï taïi. Khoâng töï haøo, kieâu caêng vaø yû laïi khi treû trung, khoûe maïnh ñoàng thôøi cuõng khoâng bi quan, chaùn naûn vaø khoå ñau khi tuoåi xeá chieàu. Tuoåi giaø thì thöôøng ñau yeáu vaø beänh taät, giaø nua taøn phaù yù chí vaø dung nhan, tuoåi giaø laø ñeøn xanh cuûa thaàn cheát. Vì vaäy, nhöõng ngöôøi con Phaät phaûi bieát traân quyù tuoåi treû vaø söùc khoûe. Ai cuõng seõ giaø vaø phaûi cheát neân caàn laøm ngay taát caû nhöõng gì caàn thieát trong khi coøn coù theå.[

3- NIEÄM CHEÁT Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Naødika, taïi Ginjakaøvasatha. Taïi ñaáy, Theá Toân daïy caùc Tyû kheo: Nieäm cheát, naøy caùc Tyû kheo, ñöôïc tu taäp, ñöôïc laøm cho sung maõn thôøi coù quaû lôùn, coù lôïi ích lôùn, theå nhaäp vaøo baát töû. Tu taäp nieäm cheát nhö theá naøo ñeå ñöa ñeán quaû lôùn, lôïi ích lôùn, theå nhaäp vaøo baát töû? Naøy caùc Tyû kheo, khi ngaøy vöøa taøn, ñeâm vöøa an truù, suy tö nhö sau: Caùc nhaân duyeân ñem ñeán caùi cheát cho ta raát nhieàu. Con raén, con boø caïp hay con rít coù theå caén ta, ta coù theå maïng chung. Ta coù theå vaáp ngaõ vaø teù xuoáng. Thöùc aên coù theå laøm cho ta maéc beänh, laøm ta coù theå maïng chung... Nhö vaäy seõ laø chöôùng ngaïi. Naøy caùc Tyû kheo, khi ñeâm vöøa taøn, ngaøy vöøa an truù, suy tö nhö sau: Caùc nhaân duyeân ñem ñeán caùi cheát cho ta raát nhieàu. Con raén, con boø caïp hay con rít coù theå caén ta, ta coù theå maïng chung. Ta coù theå vaáp ngaõ vaø teù xuoáng. Thöùc aên coù theå laøm cho ta maéc beänh, laøm ta coù theå maïng chung... Nhö vaäy seõ laø chöôùng ngaïi. Naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo aáy caàn suy nghó nhö sau: Ta coøn nhöõng phaùp aùc, baát thieän chöa ñoaïn taän, neáu lôõ maïng chung ñeâm hoaëc ngaøy nay, chuùng coù theå laø nhöõng chöôùng ngaïi cho ta. Bieát ñöôïc nhö vaäy, Tyû kheo aáy tinh caàn, noã löïc, chaùnh nieäm tænh giaùc, ngaøy ñeâm caàn phaûi hoïc taäp trong caùc thieän phaùp. Naøy caùc Tyû kheo, nieäm cheát, tu taäp nhö vaäy, laøm cho sung maõn nhö vaäy thôøi ñöôïc quaû lôùn, ñöôïc lôïi ích lôùn, theå nhaäp vaøo baát töû. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä III, chöông 6, phaåm Caàn phaûi nhôù, phaàn Nieäm cheát, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.49)

LÔØI BAØN: Ñôøi soáng cuûa con ngöôøi thaät quyù giaù nhöng cuõng thaät quaù ñoãi mong manh. Hoâm nay coøn khoûe maïnh, vui soáng nhöng ngaøy sau seõ ra sao vaãn laø ñieäp khuùc bí aån vaán naïn nhaân sinh muoân thuôû. Con ngöôøi chæ chaïnh loøng, teâ taùi khi chöùng kieán caûnh voâ thöôøng soáng cheát xaûy ra vôùi moïi ngöôøi xung quanh maø chaúng maáy ai löu taâm ñeán ñieàu aáy coù theå xaûy ra vôùi mình. Theo tueä giaùc cuûa Theá Toân thì maïng ngöôøi chæ toàn taïi trong hôi thôû, moät khi thôû ra maø khoâng thôû vaøo laø keát thuùc moät ñôøi ngöôøi. Do vaäy, quaùn nieäm vaø ñoái dieän vôùi söï thaät cuûa chính mình raèng caùi cheát seõ ñeán vôùi mình baát cöù luùc naøo laø ñieàu moãi ngöôøi phaûi thöïc haønh. Chính nhaän ra söï mong manh, taïm bôï, nay coøn mai maát cuûa kieáp ngöôøi seõ giuùp con ngöôøi bieát traân quyù cuoäc soáng hôn. Nhöõng thaønh baïi, ñöôïc maát, hôn thua, tranh ñoaït, tham voïng vaø thuø haän v.v... seõ chaúng coù giaù trò gì neáu nhö gaàn keà vôùi caùi cheát. Maët khaùc, nhaän thöùc ñöôïc aùn töû ñang löûng lô quanh mình neân con ngöôøi noã löïc laøm ngay nhöõng vieäc caàn laøm, soáng sao cho ñaùng soáng. Cuoäc soáng xung quanh ta luoân bieán ñoäng, ñaày daãy nhöõng tai naïn, ruûi ro vaø baát traéc. YÙ thöùc roõ raøng veà söï cheát coù theå ñeán vôùi con ngöôøi baát kyø luùc naøo, ngöôøi con Phaät khoâng heïn ngaøy mai. Soáng troïn veïn vôùi giôø phuùt hieän taïi, bôùt tham aùi, hyû xaû, tha thöù vaø luoân nghó ñeán moïi ngöôøi ñoàng thôøi tinh caàn thöïc haønh caùc thieän phaùp. Nghó ñeán voâ thöôøng, thaàn cheát ñang rình raäp laø moät caùch theå nghieäm söï thaät cuûa ñôøi soáng. Cuoäc soáng seõ bôùt khoå ñau vaø con ngöôøi seõ thöông nhau hôn neáu nhö moïi ngöôøi bieát suy nieäm veà caùi cheát.[

4- CHEÁT DO TAI NAÏN SEÕ TAÙI SINH VEÀ ÑAÂU? Moät thôøi, Theá Toân truù giöõa daân chuùng Sakka, taïi Kapilavatthu, khu vöôøn Nigroda. Roài Mahaønaøma ñi ñeán, sau khi ñaûnh leã, ngoài xuoáng moät beân, baïch Theá Toân: Kapilavatthu naøy, baïch Theá Toân, raát phoàn vinh, daân cö ñoâng ñuùc, quaàn chuùng chen chuùc, chaät heïp. Baïch Theá Toân, sau khi haàu haï Theá Toân hay caùc Tyû kheo ñaùng kính, vaøo buoåi chieàu, con ñi vaøo Kapilavatthu, con gaëp con voi cuoàng chaïy, con gaëp con ngöïa cuoàng chaïy, con gaëp ngöôøi cuoàng chaïy, con gaëp coã xe lôùn cuoàng chaïy, con gaëp coã xe nhoû cuoàng chaïy. Trong khi aáy, baïch Theá Toân, taâm con nghó ñeán Phaät, Phaùp vaø Taêng bò hoang mang. Roài baïch Theá Toân, con suy nghó nhö sau: Neáu luùc aáy con meänh chung, thôøi sinh thuù cuûa con laø gì, sinh xöù ñôøi sau laø choã naøo? Chôù coù sôï, naøy Mahaønaøma! Khoâng aùc laø caùi cheát cuûa oâng! Naøy Mahaønaøma, vôùi nhöõng ai ñaõ laâu ngaøy taâm tu taäp troïn veïn veà tín, veà giôùi, veà sôû vaên, veà thí xaû, veà trí tueä; vôùi nhöõng ngöôøi aáy, daàu saéc thaân naøy bò voâ thöôøng phaù hoaïi, tan naùt, hoaïi dieät, nhöng neáu taâm vò aáy ñöôïc tu taäp laâu ngaøy troïn veïn veà tín, giôùi, sôû vaên, thí xaû vaø trí tueä thì taâm cuûa vò aáy thöôïng thaëng, ñi ñeán thuø thaéng. Ví nhö, naøy Mahaønaøma, moät ngöôøi nhaän chìm moät gheø daàu vaøo trong hoà nöôùc saâu vaø ñaäp beå gheø aáy. ÔÛ ñaây, caùc maûnh gheø vì chìm xuoáng nöôùc nhöng daàu thì noåi leân, troài leân treân. Cuõng vaäy, vôùi ai ñaõ laâu ngaøy taâm ñöôïc tu taäp

troïn veïn veà tín, giôùi, sôû vaên, thí xaû vaø trí tueä; vôùi nhöõng ngöôøi aáy, daàu saéc thaân naøy bò voâ thöôøng phaù hoaïi, tan naùt, hoaïi dieät, nhöng neáu taâm vò aáy ñöôïc tu taäp laâu ngaøy troïn veïn veà tín, giôùi, sôû vaên, thí xaû vaø trí tueä thì taâm cuûa

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 343

vò aáy thöôïng thaëng, ñi ñeán thuø thaéng. (ÑTKVN, Töông Öng Boä V, chöông 10, phaåm Saranaøri, phaàn Mahaønaøma [1], Nxb Toân Giaùo, 2002, tr.539)

LÔØI BAØN: Cuoäc soáng cuûa con ngöôøi luoân ñoàng haønh vôùi voâ vaøn bieán ñoäng, baát traéc. Thieân tai, ñòch hoïa, beänh taät cuøng vôùi caùc tai naïn lao ñoäng, giao thoâng, hoûa hoaïn… töøng phuùt, töøng giaây ñaõ cöôùp ñi raát nhieàu sinh maïng. Thaân ngöôøi thaät mong manh, deã vôõ, duø thaän troïng ñeán maáy thì khoâng ai daùm xaùc quyeát raèng ta seõ an toaøn trong nhöõng giaây phuùt tieáp theo. Nhöõng caùi cheát baát thình lình, baát ñaéc kyø töû, ñoät töû do caùc tai naïn thaät oan uoång nhöng luoân rình raäp, ñe doïa con ngöôøi. Trong caùc tröôøng hôïp naøy, söï cheát aäp ñeán raát nhanh vaø ña phaàn caùc naïn nhaân ñeàu hoaûng loaïn tröôùc khi cheát. Ñoái vôùi ngöôøi ít tu taäp thì chính ñieàu naøy ñaõ taïo ra caän töû nghieäp baát thieän, aûnh höôûng khoâng toát ñeán xu höôùng taùi sinh. Tuy nhieân, theo tueä giaùc cuûa Theá Toân, nhöõng ai ñaõ tu taäp laâu ngaøy troïn veïn veà tín, giôùi, sôû vaên, thí xaû vaø trí tueä thì daãu bò hoang mang, khoâng giöõ vöõng chaùnh nieäm tröôùc luùc cheát do tai naïn quaù baát ngôø nhöng vôùi neàn taûng tu taäp vöõng chaéc, troïn veïn ñoái vôùi caùc thieän phaùp, nhôø thieän nghieäp saâu daøy seõ giuùp hoï ñi ñeán choã thuø thaéng, taùi sinh vaøo coõi laønh, khoâng heà bò ñoïa laïc. Sinh thuaän, töû an laø moät phöôùc baùo lôùn cuûa con ngöôøi. Moät khi chöa bieát nghieäp duyeân cuûa mình seõ cheát bình an hay baát an thì haõy coá gaéng tu taäp caùc thieän phaùp. Söï chuaån bò naøy seõ voâ cuøng quan troïng, coù yù nghóa thieát thöïc cho ñôøi soáng hieän taïi vaø caû nhöõng caùi cheát baát ngôø, neáu coù, ôû töông lai.[

344 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

5- TRÔÏ DUYEÂN CHO NGÖÔØI HAÁP HOÁI Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Bhagga, röøng Bhesakaøla, Loäc Uyeån. Luùc baáy giôø, gia chuû, cha cuûa Nakula bò troïng beänh. Meï cuûa Nakula noùi vôùi cha cuûa Nakula nhö sau: Thöa gia chuû, chôù coù maïng chung vôùi taâm coøn mong caàu luyeán aùi. Ñau khoå laø ngöôøi khi maïng chung vôùi taâm coøn mong caàu luyeán aùi. Theá Toân ñaõ quôû traùch ngöôøi khi maïng chung vôùi taâm coøn mong caàu luyeán aùi. Gia chuû coù theå suy nghó: Meï cuûa Nakula, sau khi ta maïng chung, khoâng coù theå nuoâi döôõng caùc con vaø duy trì nhaø cöûa; Sau khi ta maïng chung, meï cuûa Nakula seõ ñi ñeán moät gia ñình khaùc; Meï cuûa Nakula, sau khi ta maïng chung, seõ khoâng muoán yeát kieán Theá Toân vaø chuùng Taêng; Sau khi ta maïng chung, meï cuûa Nakula seõ khoâng giöõ giôùi moät caùch ñaày ñuû… Thöa gia chuû, chôù coù nghó nhö vaäy! Sau khi gia chuû maïng chung, toâi coù theå nuoâi döôõng caùc con vaø duy trì nhaø cöûa; Gia chuû

cuõng ñaõ bieát, möôøi saùu naêm nay toâi ñaõ soáng vôùi gia chuû vaø thöïc haønh phaïm haïnh theá naøo roài; Sau khi gia chuû maïng chung, toâi seõ yeát kieán Theá Toân vaø chuùng Taêng nhieàu hôn; Cho ñeán khi naøo, caùc nöõ ñeä töû aùo traéng cuûa Theá Toân coøn giöõ giôùi luaät moät caùch ñaày ñuû, toâi laø moät trong nhöõng ngöôøi aáy... Do vaäy, gia chuû, chôù coù maïng chung vôùi taâm coøn mong caàu luyeán aùi. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä III, chöông 6, phaåm Caàn phaûi nhôù, phaàn Cha meï cuûa Nakula [1], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.32)

LÔØI BAØN: Con ngöôøi, ñoái dieän vôùi caùi cheát, neáu chöa phaûi laø baäc Thaùnh thì

ña phaàn ñeàu lo aâu, hoang mang vaø sôï haõi. Ngoaøi vieäc sôï cheát, ngöôøi laâm troïng beänh bieát mình khoâng qua khoûi coøn aân haän vôùi nhöõng ñieàu chöa laøm ñöôïc trong ñôøi, tieác nuoái nhöõng nieàm vui chöa höôûng troïn ñoàng thôøi traên trôû vaø thao thöùc thaät nhieàu veà vôï con, taøi saûn, beø baïn... Sau khi ta nhaém maét, hoï seõ laøm gì? Soáng nhö theá naøo? Saûn nghieäp ta ñaõ daøy coâng taïo döïng seõ ñi veà ñaâu??? Chính nhöõng baên khoaên, tieác nuoái vaø lo sôï aáy laø taâm mong caàu luyeán aùi ñaõ taïo ra caän töû nghieäp tieâu cöïc, aûnh höôûng khoâng toát ñeán xu höôùng taùi sinh. Do vaäy, trôï duyeân cho ngöôøi saép cheát baèng caùch traán an, höùa khaû laøm troøn boån phaän, seõ thöïc hieän caùc di nguyeän cuûa ngöôøi saép cheát ñeå giuùp taâm hoï an oån, thanh thaûn laø ñieàu caàn laøm. Sinh thuaän, töû an laø moät phöôùc baùo lôùn. Ñeå coù ñöôïc moät söï ra ñi nheï nhaøng vaø bình an, chìm vaøo "giaác nguû ngaøn thu" moät caùch laëng leõ khoâng ñau ñôùn, vaät vaõ, quaèn quaïi vaø hoát hoaûng laø ñieàu khoâng phaûi ai cuõng coù ñöôïc. Sinh thôøi phaûi tu taâm döôõng taùnh, troàng phöôùc tích ñöùc, töø bi hyû xaû thaät nhieàu thì môùi hy voïng coù moät caùi cheát bình an. Ñaëc bieät laø söï trôï duyeân cuûa ngöôøi thaân nhö noùi phaùp cho ngöôøi haáp hoái ñeå hoï nhaän thöùc veà leõ voâ thöôøng, sinh töû; tuïng kinh, nieäm Phaät ñeå taâm hoï an tònh; nhaéc laïi nhöõng ñieàu toát maø hoï ñaõ laøm trong ñôøi; bieåu hieän söï chu toaøn traùch nhieäm vôùi gia ñình khi hoï vónh vieãn ñi xa... seõ laøm cho ngöôøi haáp hoái ñöôïc thoûa nguyeän vaø ra ñi thanh thaûn. Chính nhöõng ñieàu naøy ñaõ goùp phaàn xaû ly luyeán aùi ñeå trôï duyeân cho ngöôøi cheát sinh veà caûnh giôùi an laønh.[

6- CHEÁT - MOÄT SÖÏ THAÄT TAÁT YEÁU Moät thôøi, Theá Toân ôû Saøvatthi. Roài vua Pasenadi nöôùc Kosala ñi ñeán, sau khi ñaûnh leã vaø ngoài xuoáng moät beân. Ñaïi vöông töø ñaâu ñi ñeán giöõa tröa theá naøy? Baïch Theá Toân, toå maãu cuûa con giaø nua, ñaõ ñaït ñeán tuoåi thoï vaø ñaõ meänh chung. Con raát yeâu quyù toå maãu. Baïch Theá Toân, neáu con ñöôïc cho moät voi baùu, hay ñeå toå maãu con khoûi cheát, con seõ cho voi baùu... Neáu con ñöôïc cho moät quoác ñoä, hay ñeå toå maãu con khoûi cheát, con seõ cho quoác ñoä. Thöa ñaïi vöông, taát caû chuùng sinh

ñeàu phaûi cheát, ñeàu keát thuùc trong söï cheát, ñeàu khoâng vöôït qua söï cheát. Thaät vi dieäu, thaät hy höõu thay! Baïch Theá Toân. Nhö vaäy laø phaûi, thöa ñaïi vöông. Taát caû chuùng sinh ñeàu phaûi cheát, ñeàu keát thuùc trong söï cheát, ñeàu khoâng vöôït qua söï cheát. Ví nhö, taát caû ñoà goám ñöôïc laøm ra ñeàu phaûi beå, ñeàu keát thuùc trong söï beå, ñeàu khoâng vöôït qua söï beå. Ñaïi vöông neân bieát: Moïi chuùng sinh seõ cheát/Maïng soáng seõ keát thuùc/Tuøy nghieäp, hoï seõ ñi/Nhaän laõnh quaû thieän aùc/ AÙc nghieäp ñoïa ñòa nguïc/Thieän nghieäp leân thieân giôùi/Do vaäy haõy laøm laønh/Tích luõy cho ñôøi sau/Coâng ñöùc cho ñôøi sau/Laøm haäu cöù cho ngöôøi. (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 3, phaåm 3, phaàn Toå maãu [trích], VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.216)

LÔØI BAØN: Ai cuõng bieát roài ñaây mình seõ cheát nhöng khoâng bieát cheát luùc naøo vaø caùi cheát ñeán vôùi mình nhö theá naøo? Bôûi vì cheát laø moät söï keát thuùc taøn nhaãn vaø phuõ phaøng neân ña phaàn moïi ngöôøi ñeàu coá traùnh, xem nhö caùi cheát coøn xa laém. Roài khi moät ngöôøi thaân trong

gia quyeán maát ñi daãu coøn xuaân xanh hay thöôïng thoï thì nieàm ñau thöông, tieác nuoái daønh cho ngöôøi maát vaãn lôùn voâ haïn. Vì theá, trong ñôøi soáng phaûi trang bò nhaän thöùc vaø phaùt huy tueä quaùn ñeå ñoái dieän vaø vöôït qua ñau thöông maát maùt aáy. Vua Pasenadi thöïc söï ñau ñôùn khi toå maãu qua ñôøi, daãu ñaõ thöôïng thoï. OÂng thöông tieác cuøng toät vaø nghó raèng coù theå ñoåi caû vöông quoác neáu ñöôïc, ñeå giaønh laïi söï soáng cho toå maãu. Nhôø gaëp Theá Toân, vua ñöôïc khai thò hieåu roõ voâ thöôøng, coù sinh thì coù dieät, caùi cheát seõ ñeán vôùi moïi ngöôøi laø moät söï thaät taát yeáu. Nhaän chaân ñöôïc söï thaät naøy, ngöôøi con Phaät nguyeän soáng hieàn thieän vaø ñöôïc cheát thanh thaûn, khoâng tham soáng maø cuõng chaúng sôï cheát. Thöïc teá thì söï soáng cheát, sinh dieät ñang dieãn ra töøng giaây phuùt trong chuùng ta. Cheát khoâng phaûi laø heát, chaám döùt taát caû maø chæ laø söï thay ñoåi, chuyeån sang moät ñôøi soáng khaùc trong doøng luaân hoài voâ taän. Söï keát thuùc naøy chính laø tieàn ñeà cho moät söï baét ñaàu maø ñôøi soáng ôû töông lai hoaøn toaøn phuï thuoäc vaøo nghieäp löïc ñaõ taïo ra trong hieän taïi. Moät khi hieåu roõ cheát laø ñieàu khoâng traùnh khoûi vôùi taát caû moïi loaøi, ngöôøi con Phaät caøng traân quyù söï soáng, bình thaûn vôùi söï cheát hôn ñoàng thôøi laøm taát caû nhöõng gì caàn laøm ñeå ñem ñeán an vui cho mình vaø ngöôøi, ôû ñôøi naøy vaø ñôøi sau.[

7- CHEÁT COÙ ÑAÙNG SÔÏ KHOÂNG? Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Kapilavatthu, goïi Mahaønaøma: Chôù coù sôï haõi, naøy Mahaønaøma! Khoâng aùc seõ laø caùi cheát cuûa oâng. Khoâng aùc laø caùi cheát cuûa oâng. Do thaønh töïu boán phaùp, naøy Mahaønaøma, vò Thaùnh ñeä töû höôùng veà Nieát baøn, xuoâi veà Nieát baøn. Theá naøo laø boán? ÔÛ ñaây, naøy Mahaønaøma, vò Thaùnh ñeä töû thaønh töïu loøng tònh tín baát ñoäng ñoái vôùi Phaät, ñoái vôùi Phaùp, ñoái vôùi Taêng, thaønh töïu

caùc Giôùi, ñöôïc caùc baäc Thaùnh aùi kính... ñöa ñeán thieàn ñònh. Ví nhö, naøy Mahaønaøma, moät caây nghieâng veà phía Ñoâng, höôùng veà phía Ñoâng, neáu bò chaët ñöùt noù seõ ngaõ veà phía naøo? Baïch Theá Toân, noù seõ ngaõ theo phía noù nghieâng, noùù höôùng veà. Cuõng vaäy, naøy Mahaønaøma, thaønh töïu boán phaùp naøy, vò Thaùnh ñeä töû höôùng veà Nieát baøn, xuoâi veà Nieát baøn. (ÑTKVN, Töông Öng Boä V, chöông 11, phaåm Saranaøni, phaàn Mahaønaøma [2], Nxb Toân Giaùo, 2002, tr.542)

LÔØI BAØN: Coù leõ ñieàu ñaùng sôï vaø aùm aûnh nhaát cho moïi ngöôøi ôû treân ñôøi laø caùi cheát. Moãi ngöôøi coù moät caùch nhìn nhaän veà söï cheát khaùc nhau vaø haàu nhö ai cuõng coá tình laån traùnh noù nhöng cuoái cuøng thì phaûi ñoái dieän. Neáu nhö cheát laø heát, khoâng coøn gì caû thì söï soáng hieän taïi khoâng maáy yù nghóa. Giaû nhö cheát roài hoaëc sinh veà coõi trôøi hoaëc ñoïa xuoáng hoûa nguïc vónh kieáp thì ngöôøi ta luoân phaäp phoàng, baát an vì ñôøi soáng voán troän laãn hai maët cuûa thieän aùc. Vaø khi boû xaùc thaân naøy, thaàn thöùc seõ theo nghieäp cuûa töï thaân ñaõ gaây taïo maø taùi sinh vaøo caûnh

giôùi töông öùng, xem ra ñieàu naøy khaù coâng baèng, con ngöôøi khoâng oaùn traùch ai caû ngoaøi chính baûn thaân mình. Theo tueä giaùc cuûa Theá Toân, “Con ngöôøi laø chuû nhaân cuûa nghieäp, laø keû thöøa töï nghieäp”. Tuøy theo nghieäp mình taïo ra thieän hoaëc aùc maø gaët haùi keát quaû haïnh phuùc hay khoå ñau trong hieän taïi vaø caû töông lai. Nhö moät caây nghieâng, nghieâng veà höôùng naøo thì khi bò chaët goác seõ ngaõ theo höôùng ñoù. Nhöõng ngöôøi con Phaät luoân xaây döïng caây ñôøi nghieâng theo höôùng thieän, baèng caùch chuyeån hoùa ba nghieäp thaân khaåu yù töø xaáu aùc thaønh toát ñeïp, thì chaéc chaén noù seõ ngaõ theo höôùng laønh. Vaäy thì caùi cheát seõ laø moät söï thay aùo môùi, thaêng hoa theâm, toát ñeïp hôn ôû ñôøi soáng töông lai vaø nhö theá thì coù gì phaûi ñaùng sôï. Söï soáng luoân troâi chaûy, nhö doøng soâng qua moãi khuùc quanh seõ khaùc ñi, thaùc gheành hoaëc eâm aû nhöng roài seõ xuoâi ra bieån lôùn. Caùi cheát cuûa con ngöôøi cuõng vaäy, laø böôùc ngoaët cuûa doøng soáng ñeå môû ra moät sinh loä môùi theânh thang hôn, seõ xuoâi veà Nieát baøn neáu ngöôøi con Phaät chuyeân laøm caùc vieäc laønh, nhaát laø coù nieàm tin saâu saéc vaøo Tam baûo, giôùi luaät vaø thaønh töïu thieàn ñònh.[

8- COÄI NGUOÀN KHOÅ ÑAU Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Ñoâng Vieân, Loäc Maãu giaûng ñöôøng. Luùc baáy giôø, ngöôøi chaùu trai cuûa Visaøkhaø bò meänh chung. Vaø Visaøkhaø vôùi aùo ñaãm öôùt, toùc ñaãm öôùt, vaøo luùc saùng sôùm ñi ñeán ñaûnh leã Theá Toân, roài ngoài xuoáng moät beân. Theá Toân noùi vôùi Visaøkhaø: Naøy Visaøkhaø, baø töø ñaâu ñeán, vôùi aùo vaø toùc ñaãm öôùt, ñi ñeán ñaây quaù sôùm nhö vaäy? Baïch Theá Toân, ñöùa chaùu khaû aùi vaø deã thöông cuûa con ñaõ meänh chung. Cho neân con vôùi aùo vaø toùc ñaãm öôùt, ñi

ñeán ñaây vaøo saùng sôùm nhö vaäy. Naøy Visaøkhaø, baø coù muoán taát caû ngöôøi ôû Saøvatthi naøy laø con vaø laø chaùu cuûa baø khoâng? Baïch Theá Toân, con muoán taát caû ngöôøi ôû Saøvatthi naøy laø con vaø laø chaùu cuûa con. Nhöng naøy Visaøkhaø, coù bao nhieâu ngöôøi ôû Saøvatthi maïng chung (cheát) haøng ngaøy? Baïch Theá Toân, coù möôøi ngöôøi ôû Saøvatthi maïng chung haøng ngaøy. Cho ñeán coù moät ngöôøi ôû Saøvatthi maïng chung haøng ngaøy. Baïch Theá Toân, ôû Saøvatthi khoâng coù thoaùt ñöôïc soá ngöôøi bò cheát. Baø nghó theá naøo, naøy Visaøkhaø? Nhö vaäy baø coù khi naøo ñöôïc khoâ vaûi vaø toùc khoâng bò öôùt khoâng? Thöa khoâng, baïch Theá Toân! Thaät laø vöøa ñuû cho con, soá nhieàu nhö vaäy veà con vaø veà chaùu. Naøy Visaøkhaø, nhöõng ai coù moät traêm ngöôøi thaân yeâu, nhöõng ngöôøi aáy coù moät traêm söï ñau khoå. Cho ñeán nhöõng ai coù moät ngöôøi thaân yeâu, nhöõng ngöôøi aáy coù moät söï ñau khoå.

Nhöõng ai khoâng coù ngöôøi thaân yeâu, nhöõng ngöôøi aáy khoâng coù söï ñau khoå. Ta noùi raèng hoï laø ngöôøi khoâng coù saàu, khoâng coù tham ñaém vaø khoâng coù öu naõo. (ÑTKVN, Tieåu Boä I, chöông 8, phaåm Paøtaligaømiya [löôïc], Nxb TP.HCM aán haønh, 1999, tr.286)

LÔØI BAØN: Soáng treân ñôøi, moãi ngöôøi ñeàu coù nhöõng ngöôøi thaân thöông nhö gia ñình, baïn beø, ñoàng nghieäp. Khi xaûy ra nhöõng maát maùt, chia ly, ai cuõng thöông tieác vaø khoå ñau. Coù leõ nieàm ñau lôùn nhaát cuûa con ngöôøi laø cuoäc chia tay vôùi nhöõng ngöôøi raát thaân yeâu, vónh vieãn ra ñi khoâng bao giôø trôû laïi. Nieàm ñau aáy laø thuoäc tính, laø thaân phaän cuûa con ngöôøi, khoâng ai traùnh khoûi. Coù ñieàu laø ñau khoå aáy nhieàu hay ít, thöa thôùt hay doàn daäp vaø thaùi ñoä tieáp nhaän, ñoái dieän vôùi thöïc teá phuõ phaøng giöõa moãi ngöôøi khaùc bieät maø thoâi. OÂm chaët laáy nieàm ñau hay vöôït leân treân ñau khoå ñeå toàn taïi laø moät caâu hoûi lôùn. Coù theå ai cuõng bieát caùch lyù giaûi nhöng khoâng phaûi ngöôøi naøo cuõng laøm ñöôïc. Vì raèng, maát ñi moät ngöôøi thaân thöông nhaát laø maát taát caû, coù khi maát luoân phöông höôùng vaø ñieåm töïa cuûa moät ñôøi ngöôøi. Nhöng trôù treâu vaø nghieät ngaõ thay cho cuoäc ñôøi laø ngöôøi maát ra ñi thì ñaõ ñaønh nhöng ngöôøi coøn soáng thì vaãn ôû laïi. ÔÛ laïi ñeå tieác thöông, ñeå thaám thía vaø ñeå caûm nhaän saâu thaúm toät cuøng theá thaùi, nhaân tình. Theo tueä giaùc Theá Toân, chính söï luyeán aùi, thöông yeâu laø coäi nguoàn cuûa ñau khoå. Tuy nhieân, nhöõng ai thieáu vaéng thöông yeâu thì khoâng theå laø ngöôøi. Vì theá, ngöôøi con Phaät voán giaøu loøng yeâu thöông nhöng phaûi vöôït leân treân ñau khoå baèng tueä quaùn bôûi nieàm ñau aáy khoâng phaûi chæ rieâng mình. Nhö baø Visaøkha nhaän thöùc ñöôïc raèng nieàm ñau aáy khoâng chæ rieâng mình maø bao truøm caû thaønh Saøvatthi.

Ñöùc Phaät daïy nhöõng ai khoâng coù ngöôøi thaân yeâu, nhöõng ngöôøi aáy khoâng ñau khoå khoâng coù nghóa laø goã ñaù, voâ caûm, quay löng vôùi thaân nhaân vaø

cuoäc ñôøi maø chính laø vöôït leân tình chaáp thöông yeâu vò kyû, sieâu vieät caùi toâi luyeán aùi caù nhaân. Vì theá, ngöôøi con Phaät phaûi bieát chaáp nhaän quy luaät voâ thöôøng nghieät ngaõ cuûa cuoäc ñôøi ñeå vöôït leân nieàm ñau cuûa tình caûm caù nhaân, an truù trong hieän taïi.[

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 353

VIII. THUYEÁT PHAÙP & NGHE PHAÙP

354 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

1- BA HAÏNG NGÖÔØI NGHE PHAÙP Moä t thôø i , Theá Toâ n truù ôû Savatthi, taï i vöôø n oâ n g Anaøthapindika daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù ba haïng ngöôøi naøy xuaát hieän ôû ñôøi. Theá naøo laø ba? Haïng ngöôøi vôùi trí tueä loän ngöôïc, haïng ngöôøi vôùi trí tueä baép veá, haïng ngöôøi vôùi trí tueä roäng lôùn. Naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø haïng ngöôøi vôùi trí tueä loän ngöôïc? ÔÛ ñaây, coù haïng ngöôøi thöôøng ñi nghe phaùp. Ngöôøi aáy, ñoái vôùi baøi thuyeát giaûng khoâng coù taùc yù ñeán ñoaïn ñaàu, ñoaïn giöõa vaø ñoaïn cuoái. Khi ñöùng daäy, ñoái vôùi baøi thuyeát giaûng khoâng coù taùc yù ñeán ñoaïn ñaàu, ñoaïn giöõa vaø ñoaïn cuoái. Ví nhö, moät caùi gheø loän ngöôïc, nöôùc chöùa trong gheø tuoân chaûy, khoâng döøng laïi. Naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø haïng ngöôøi vôùi trí tueä baép veá? ÔÛ ñaây, coù haïng ngöôøi thöôøng ñi nghe phaùp. Ngöôøi aáy, ñoái vôùi baøi thuyeát giaûng coù taùc yù ñeán ñoaïn ñaàu, ñoaïn giöõa vaø ñoaïn cuoái. Nhöng khi ñöùng daäy, ñoái vôùi baøi thuyeát giaûng khoâng coù taùc yù ñeán ñoaïn ñaàu, ñoaïn giöõa vaø ñoaïn cuoái. Ví nhö, treân baép veá moät ngöôøi, ñeå caùc haït ñaäu, haït gaïo. Khi ngöôøi aáy ñöùng daäy, khieán taát caû ñeàu rôi vaõi. Naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø haïng ngöôøi vôùi trí tueä roäng lôùn? ÔÛ ñaây, coù haïng ngöôøi thöôøng ñi nghe phaùp. Ngöôøi aáy, ñoái vôùi baøi thuyeát giaûng coù taùc yù ñeán ñoaïn ñaàu, ñoaïn giöõa vaø ñoaïn cuoái. Khi ñöùng daäy, ñoái vôùi baøi thuyeát giaûng coù taùc yù ñeán ñoaïn ñaàu, ñoaïn giöõa vaø ñoaïn cuoái. Ví nhö, moät caùi gheø döïng ñöùng, nöôùc chöùa trong aáy ñöôïc giöõ laïi, khoâng coù chaûy ñi. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 3, phaåm Ngöôøi, phaàn Loän ngöôïc [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.231)

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 355

LÔØI BAØN: Trong Phaät giaùo, nghe phaùp laø moät trong nhöõng phöông thöùc tu taäp trí tueä (vaên tueä). Nhôø nghe phaùp maø am hieåu giaùo lyù vaø tröïc nhaän ra nhieàu vaán ñeà, roài töø ñoù coù theå chuyeån hoùa ñöôïc caùc taät xaáu, nhöõng khoå ñau. Tuy nhieân, trong soá khaù nhieàu ngöôøi tham döï nghe phaùp taïi caùc ñaïo traøng, giaûng ñöôøng thì khoâng phaûi ai cuõng hoäi ñuû caên laønh ñeå nhaän thöùc troïn veïn giaùo phaùp. Coù haïng ngöôøi nghe phaùp chæ ñeå “gieo duyeân”, khoâng taäp trung, khoâng naém baét ñöôïc giaùo nghóa vaø taát nhieân laø hoï khoâng theå suy tö, chieâm nghieäm veà lôøi Phaät daïy ñeå aùp duïng trong cuoäc soáng thöôøng ngaøy. Phaät ví haïng ngöôøi naøy nhö caùi gheø uùp ngöôïc, khoâng ñöïng ñöôïc chuùt nöôùc naøo. Haïng ngöôøi thöù hai thì mau queân, khi nghe phaùp

coù taäp trung, hieåu ñöôïc giaùo phaùp nhöng nghe xong thì thoâi, chaúng löu taâm nghieàn ngaãm. Tuy coù khaù hôn haïng ngöôøi thöù nhaát nhöng vì ít löu taâm neân duø nghe phaùp nhieàu vaãn hieåu bieát giaùo phaùp raát khieâm nhöôøng. Phaät ví söï hieåu bieát giaùo phaùp cuûa haïng ngöôøi naøy nhö haït ñaäu, haït gaïo ñeå treân baép veá, ñöùng daäy laø rôi ngay xuoáng ñaát, khoâng dính laïi. Haïng ngöôøi thöù ba nghe phaùp ñöôïc Phaät khen ngôïi, vì sau khi nghe hieåu thì thöôøng xuyeân nhôù nghó, tö duy, chieâm nghieäm veà nhöõng gì ñaõ ñöôïc nghe. Nhôø vaäy, giaùo phaùp luoân thaám nhuaàn trong cuoäc soáng, öùng xöû cuûa hoï. Vaø haún nhieân haïng ngöôøi naøy tu taäp coù chuyeån hoùa, ñaït ñöôïc an vui, giaûi thoaùt. Vì theá, nhöõng ngöôøi con Phaät luoân töï raên nhaéc mình ñeå höôùng ñeán laø haïng ngöôøi nghe phaùp vôùi trí tueä roäng lôùn: nghe, hieåu, ghi nhôù, chieâm nghieäm vaø thöïc haønh.[

2- ÑUÙNG THÔØI Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetavana, daïy caùc Tyû kheo: Coù boán thôøi gian naøy, naøy caùc Tyû kheo, neáu kheùo tu taäp, kheùo vaän chuyeån, tuaàn töï ñöa ñeán söï ñoaïn dieät caùc laäu hoaëc. Theá naøo laø boán? Nghe phaùp ñuùng thôøi, ñaøm luaän veà phaùp ñuùng thôøi, chæ ñuùng thôøi, quaùn ñuùng thôøi. Naøy caùc Tyû kheo, ví nhö trôøi möa treân ñænh nuùi, nöôùc chaûy theo khe nuùi traøn ñaày thung luõng, sau ñoù traøn ngaäp ao hoà, traøn ñaày soâng suoái roài traøn xuoáng ñaïi döông. Cuõng vaäy, boán thôøi gian naøy, naøy caùc Tyû kheo, neáu kheùo tu taäp, kheùo vaän chuyeån, tuaàn töï ñöa ñeán söï ñoaïn dieät caùc laäu hoaëc. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 4, phaåm AÙnh saùng, phaàn Thôøi gian, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.81)

LÔØI BAØN: Söï nghieäp tu taäp cuûa moät ngöôøi, ñeå ñoaïn taän laäu hoaëc, ñaït ñeán giaûi thoaùt, caàn tuaân thuû theo moät trình töï nhaát ñònh. Tieán trình naøy ñöôïc Theá Toân aûnh duï nhö nöôùc xuoâi doøng töø treân ñænh nuùi veà ñeán bieån khôi. Nghe phaùp laø nhaân toá quan troïng ñaàu tieân. Khoâng nghe giaûng, hoïc taäp, nghieân cöùu vaø tìm hieåu giaùo ñieån thì chaéc chaén “tu muø”. Nghe phaùp chính laø moät trong nhöõng phaùp tu taùc thaønh neân trí tueä (Vaên tueä). Vieäc tìm hieåu kinh ñieån phaûi ñuùng thôøi, töùc laø phaûi ñi theo trình töï, theo thöù baäc töø thaáp ñeán cao, töø tuïc ñeá ñeán chaân ñeá. Sau khi nghe phaùp, khoâng phaûi ai cuõng hieåu troïn veïn, naém baét ñöôïc tinh tuùy cuûa giaùo phaùp. Vì theá, caàn phaûi tö duy, chieâm nghieäm vaø ñaøm luaän ñeå ñaøo saâu nghóa lyù. Phaùp ñaøm laø moät

phöông thöùc hoïc Phaät phaùp voâ cuøng caàn thieát. Tö duy vaø thaûo luaän Phaät phaùp seõ giuùp haønh giaû thaåm thaáu giaùo phaùp saâu saéc, chính xaùc hôn (Tö tueä). Vaên tueä vaø Tö tueä voán raát quan troïng, laøm neàn taûng cho Tu tueä. Chæ vaø quaùn, hay noùi caùch khaùc, tu taäp ñònh vaø tueä laø cô sôû cho moïi phaùp moân. Chæ laø ñònh, töùc söï taäp trung, ngöng ñoïng, laéng yeân taát caû moïi taïp

nieäm. Quaùn laø thaåm saùt, thaáy roõ nhö thaät töï tính cuûa vaïn phaùp. Chæ vaø quaùn ñuùng thôøi laø vaän duïng chæ quaùn nhuaàn nhuyeãn, töông thích vôùi thöïc taïi cuûa thaân taâm ñeå dieät taän phieàn naõo, thaønh töïu chaùnh trí, chöùng ñaéc giaûi thoaùt, Nieát baøn. Nhö vaäy, hoïc hoûi, tö duy vaø thöïc haønh phaùp neáu ñöôïc öùng duïng coù thöù lôùp, trình töï laø nhaân toá ñöa ñeán söï thaønh coâng trong tu taäp. Duïng coâng ñuùng thôøi laø ñieàu caàn löu taâm cho baát kyø ai muoán tu hoïc coù keát quaû. Ngaøy nay, ngöôøi tu tuy nhieàu nhöng chöùng ñaéc caùc Thaùnh quaû khoâng nhieàu, phaûi chaêng chuùng ta chöa thöïc söï “kheùo tu taäp” nhö lôøi chæ daïy cuûa Theá Toân?[

3- THUYEÁT PHAÙP PHAÂN BIEÄT Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Nalandaø, taïi röøng Paøvaørikamba. Roài thoân tröôûng Asibandhakaputta ñi ñeán ñaûnh leã, baïch Theá Toân: Baïch Theá Toân, vì sao ñoái vôùi moät soá ngöôøi, Theá Toân thuyeát phaùp moät caùch hoaøn toaøn troïn veïn vaø ñoái vôùi moät soá ngöôøi khaùc laïi khoâng nhö vaäy? Naøy thoân tröôûng, oâng nghó theá naøo, moät ngöôøi caøy ruoäng coù ba thöûa ruoäng. Moät loaïi ruoäng toát, moät loaïi baäc trung vaø moät loaïi ruoäng xaáu. Ngöôøi caøy ruoäng aáy muoán gieo haït ôû thöûa ruoäng naøo tröôùc? Baïch Theá Toân, taát nhieân ngöôøi caøy ruoäng muoán gieo haït gioáng vaøo thöûa ruoäng toát tröôùc. Naøy thoân tröôûng, cuõng vaäy, ví nhö thöûa ruoäng toát laø caùc Tyû kheo, Tyû kheo ni cuûa Ta. Ví nhö thöûa ruoäng loaïi trung, laø caùc nam nöõ cö só cuûa Ta. Ñoái vôùi hoï, Ta thuyeát phaùp sô thieän, trung thieän vaø haäu thieän, coù nghóa, coù vaên. Ta noùi leân cho hoï bieát ñôøi soáng Phaïm haïnh thanh tònh. Vì hoï soáng laáy Ta laøm choã nöông töïa. Ví nhö thöûa ruoäng xaáu laø caùc ngoaïi ñaïo, Baø la moân, du só. Ñoái vôùi hoï, Ta thuyeát phaùp sô thieän, trung thieän vaø haäu thieän, coù nghóa, coù vaên. Vì raèng, neáu hoï hieåu ñöôïc chæ moät caâu, nhö vaäy laø hoï ñöôïc haïnh phuùc an laïc laâu daøi. (ÑTKVN, Töông Öng Boä IV, chöông 8, phaàn Thuyeát phaùp [trích], Nxb Toân Giaùo, 2001, tr.493)

LÔØI BAØN: Taát caû chuùng sinh ñeàu coù khaû tính giaùc ngoä, tuy nhieân tuøy thuoäc vaøo duyeân nghieäp cuûa moãi ngöôøi maø khaû naêng aáy ñöôïc phaùt huy

vaø coù nhöõng thaønh töïu nhaát ñònh. Theo tueä giaùc Theá Toân, coù ba nhoùm ñoái töôïng cô baûn caàn phaân bieät giaùo hoùa. Tröôùc heát laø nhöõng ñeä töû xuaát gia, nhöõng thöûa ruoäng toát caàn gieo haït tröôùc. Hoa traùi giaûi thoaùt cuûa Töù thaùnh quaû voán ñaõ tieàm taøng trong haøng nguõ xuaát gia. Vôùi lôïi theá cuûa ñôøi soáng xuaát gia laø khoâng bò gia ñình raøng buoäc, coù theå daønh heát thôøi gian cho thieàn ñònh vaø nhö theá, söï chöùng ñaéc caùc Thaùnh quaû laø ñieàu chaéc chaén hoï seõ gaët haùi ñöôïc. Ñaây cuõng laø lyù do Theá Toân öu aùi haøng tröôûng töû. Tieáp ñeán laø haøng cö só Phaät töû, nhöõng ñeä töû taïi gia cuûa Theá Toân. Do ñaëc ñieåm sinh keá vaø nhieàu raøng buoäc vôùi gia ñình, xaõ hoäi neân khoâng theå chuyeân nhaát tu taäp giaûi thoaùt nhö haøng xuaát gia. Tuy nhieân,

haøng cö só coù moät troïng traùch to lôùn laø hoä phaùp vaø vaãn coù theå thaønh töïu nhöõng quaû Thaùnh töø Sô quaû ñeán Tam quaû. Do ñoù, haøng cö só trong giaùo phaùp laø nhöõng thöûa ruoäng loaïi trung, neáu gia taâm chaêm boùn thì cuõng ñöôïc ñeàn buø xöùng ñaùng. Ngoaøi ra, ñoái vôùi nhöõng thöûa ruoäng xaáu, Theá Toân vaãn gieo maàm hy voïng, mong moûi nôi hoï döï phaàn giaùc ngoä ñeå ñöôïc lôïi ích. Do vaäy, Theá Toân thöôøng quaùn saùt caên cô ñeå tuøy duyeân giaùo hoùa, duø bình ñaúng ñoái vôùi taát caû chuùng sinh nhöng phöông tieän vaø phaùp moân tuyeân thuyeát cuõng nhö söï quan taâm cho moãi nhoùm ñoái töôïng thì coù khaùc bieät.[

4- GIAÙO HOÙA NGÖÔØI NGHEØO Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Raøjagha, Veluvana. Baáy giôø, moät ngöôøi beänh huûi teân laø Suppabuddha ngheøo ñoùi, aên xin, khoán cuøng. Töø xa, thaáy hoäi chuùng ñang nghe Theá Toân thuyeát phaùp, Suppabuddha nghó raèng: “ÔÛ ñaây, coù theå xin ñöôïc caùi gì ñeå aên”, lieàn ñi ñeán. Khi ñeán nôi, bieát Theá Toân ñang thuyeát phaùp, lieàn ôû laïi nghe phaùp. Roài Theá Toân, quaùn saùt hoäi chuùng bieát raèng ngöôøi huûi Suppabuddha coù theå hieåu phaùp neân tuaàn töï thuyeát veà boá thí, trì giôùi, thieân giôùi, söï nguy hieåm cuûa caùc duïc, söï xuaát ly. Nhö taám vaûi ñöôïc goät röûa nhöõng veát ñen neân deã nhuoäm; cuõ n g vaä y , sau khi nghe phaù p , trong taâ m ngöôø i huû i Suppabuddha khôûi leân phaùp nhaõn xaû ly traàn caáu: Phaøm caùi gì ñöôïc khôûi leân, taát caû ñeàu bò ñoaïn dieät, chöùng quaû Döï löu. Roài Suppabuddha phaùt taâm quy y Tam baûo, nguyeän töø nay cho ñeán maïng chung, troïn ñôøi quy ngöôõng. (ÑTKVN, Tieåu Boä I, chöông 5, phaåm Tröôûng laõo Sona, Nxb.TPHCM aán haønh, 1999, tr.203)

LÔØI BAØN: Khoâng phaûi ñeán baây giôø maø ngay töø thôøi Theá Toân taïi theá, khi thaáy hoäi chuùng ñoâng ñaûo thì nhöõng ngöôøi aên xin keùo ñeán, vôùi öôùc mong ñôn giaûn laø coù theå xin ñöôïc thöïc phaåm ñeå soáng qua ngaøy. Vì theá, moãi khi chuøa coù leã hay hoäi thì nhöõng ngöôøi aên xin tuï veà ñoâng ñaûo, nhaát laø dòp leã lôùn thì hoï ñeán caøng ñoâng hôn. Coá nhieân Theá Toân vaø caùc Tyû kheo thôøi baáy giôø soáng ñôøi khaát thöïc neân khoâng coù nhieàu thöïc phaåm ñeå san seû nhöng nhôø quaùn saùt nhaân duyeân, Theá Toân kheùo thuyeát giaûng hôïp vôùi caên taùnh cuûa hoï neân giaùo hoùa deã daøng, ñöa hoï veà vôùi Chaùnh phaùp, trôû thaønh Phaät

töû chaân chaùnh, thaäm chí chöùng ñaéc Thaùnh quaû. Ngaøy nay, chuùng ta coù nhieàu caùi ñeå cho nhöõng ngöôøi haønh khaát hôn, vì theá hoï taäp trung ñeán chuøa vaøo nhöõng dòp leã hoäi caøng ñoâng. Moãi khi ñeán chuøa leã baùi, tham quan, thö giaõn vaø tónh taâm, nhìn thaáy caûnh töôïng naøy ai cuõng khoâng khoûi chaïnh loøng. Giaûi phaùp cho vaán ñeà naøy thì coù nhieàu nhöng keát quaû khoâng maáy khaû quan. Bôûi vì neáu cho hoï vaät chaát thoâi thì chæ laø phöông thöùc taïm thôøi, ñoâi khi bò nhöõng ngöôøi bieáng nhaùc lôïi duïng. Neân chaêng ngoaøi vaät

chaát ra, ngöôøi con Phaät caàn phaùt khôûi loøng töø boá thí phaùp, nhö Theá Toân ñaõ thuyeát phaùp giaùo hoùa Suppabuddha. Ngöôøi cho vaø nhaän ñeàu ñöôïc lôïi ích khi caû hai hieåu ñöôïc yù nghóa cuûa vieäc mình laøm. Do vaäy, töø bi vaø trí tueä phaûi song haønh trong moïi haønh xöû cuûa ngöôøi con Phaät, nhaát laø trong phöông dieän boá thí, ñeå taát caû ñeàu lôïi laïc.[

5- DU HAØNH Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Kimbilaø, taïi Veluvana, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù naêm ñieàu nguy haïi naøy cho ngöôøi soáng du haønh daøi, du haønh khoâng coù muïc ñích. Theá naøo laø naêm? Khoâng nghe ñieàu chöa ñöôïc nghe; khoâng laøm cho thanh tònh ñieàu ñaõ ñöôïc nghe; coù sôï haõi moät phaàn ñieàu ñaõ ñöôïc nghe; caûm xuùc beänh hoaïn traàm troïng; khoâng coù baïn beø. Naøy caùc Tyû kheo, coù naêm lôïi ích naøy cho ngöôøi soáng du haønh coù muïc ñích. Theá naøo laø naêm? Nghe ñieàu chöa ñöôïc nghe; laøm cho thanh tònh ñieàu ñaõ ñöôïc nghe; khoâng coù sôï haõi moät phaàn ñieàu ñaõ ñöôïc nghe; khoâng caûm xuùc beänh hoaïn traàm troïng; coù baïn beø. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Du haønh daøi, phaàn Du haønh daøi [1], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.723)

LÔØI BAØN: Du haønh laø khoâng ôû coá ñònh moät nôi, luoân di chuyeån, gaàn nhö lang thang voâ ñònh coát yeáu nhaèm khoâng dính maéc vaøo caùc tieän nghi vaät chaát. Du haønh laø loái soáng ñeïp, thong dong nheï nhaøng cuûa caùc baäc xuaát gia, khaát só. Chæ ba y vaø bình baùt, vò Tyû kheo cöù theá boä haønh, vaân du ñoù ñaây töï taïi. Côm aên haøng ngaøy phuï thuoäc vaøo tín thí, choã nghæ laø nhöõng goác caây. Soáng ñôn giaûn tri tuùc vaø thieåu duïc, khoâng caàn döï phoøng cho töông lai; chæ an truù vöõng chaõi, chaùnh nieäm töøng phuùt giaây trong hieän taïi. Ñaëc tröng cuûa ñôøi soáng khaát só laø du haønh, vôùi muïc ñích trôï duyeân cho giaûi thoaùt. Thay ñoåi moâi tröôøng soáng lieân tuïc nhaèm traùnh xa söï tham ñaém vaø chaáp thuû. Ngay caû goác caây maø khoâng

neân nguû quaù ba ñeâm vì sôï khôûi taâm öa thích vaø baùm víu, huoáng gì laø tinh xaù, chuøa chieàn vaø tín ñoà… Maët khaùc, du haønh coù muïc ñích laø cô hoäi quyù giaù ñeå hoïc hoûi, taàm caàu giaùo phaùp. Ra ñi, taàm nhìn seõ ñöôïc môû mang, tri thöùc seõ theâm hoaøn thieän, bôûi “ñi moät ngaøy ñaøng, hoïc moät saøng khoân”. Ñaëc bieät laø hoïc hoûi nhöõng kinh nghieäm thöïc taäp chuyeån hoùa noäi taâm töø caùc baäc tröôûng laõo, toân tuùc ñeå chuyeån hoùa phieàn naõo töï thaân. Ñöôïc tieáp nhaän vaø trao truyeàn kinh nghieäm tu taäp laø phuùc duyeân cuûa haøng haäu hoïc. Söï traûi nghieäm cuûa chö vò tröôûng laõo seõ laøm giaøu theâm haønh trang giaûi thoaùt cho ngöôøi thöïc taâm caàu hoïc, nhaát laø söï thaân chöùng maø chö vò ñoù kinh qua nhö nhaân quaû, nghieäp baùo, toäi phöôùc vaø caùc dieãn bieán noäi taâm trong thieàn ñònh. Nhöõng lôøi giaùo huaán aáy nhö cam loä töôùi taåm nhöõng taâm hoàn baát an, ñaëc bieät laø khôi daäy nieàm tònh tín giaûi thoaùt nôi caùc haønh giaû sô cô, noäi taâm chöa thöïc söï an laïc, vöõng chaõi. Du haønh coøn

laø moät phöông thöùc vaän ñoäng cô theå, reøn luyeän theå löïc, thích öùng vôùi nhieàu moâi tröôøng soáng khaùc nhau, taïo ra söï ñieàu hoøa vaø khoûe maïnh. Ñoàng thôøi, ñôøi soáng du haønh seõ môû roäng caùc quan heä phaùp löõ, thaét chaët theâm tình huynh ñeä ôû nhöõng truï xöù khaùc nhaèm trôï duyeân vaø nöông töïa laãn nhau höôùng ñeán giaûi thoaùt. Ñaây laø nhöõng lôïi ích thieát thöïc cho nhöõng haønh giaû soáng du haønh coù muïc ñích. Tuy nhieân, ñoái vôùi nhöõng ai du haønh khoâng vì muïc tieâu höôùng ñeán giaûi thoaùt thì chæ ñôn thuaàn laø du hí maø thoâi. Vaân du sôn thuûy du lòch ñoù ñaây maø xa rôøi muïc tieâu phaïm haïnh vaø höôùng ñeán giaûi thoaùt thì khoâng phaûi laø haïnh du haønh. Vì theá, du haønh coù muïc ñích laø ñieàu toái caàn thieát cho ñôøi soáng khaát só nhaèm höôùng ñeán giaûi thoaùt, an laïc.[

6- BOÁN HAÏNG NGÖÔØI NGHE PHAÙP Moät thôøi, Theá Toân truù ôû giöõa daân chuùng Vajji, laøng Bhanda. Taïi ñaáy, Theá Toân goïi caùc Tyû kheo: Coù boán haïng ngöôøi, naøy caùc Tyû kheo, hieän höõu ôû ñôøi. Theá naøo laø boán? Nghe ít, ñieàu ñaõ nghe khoâng ñöôïc khôûi leân; nghe ít, ñieàu ñaõ nghe ñöôïc khôûi leân; nghe nhieàu, ñieàu ñaõ nghe khoâng ñöôïc khôûi leân; nghe nhieàu, ñieàu ñaõ nghe ñöôïc khôûi leân. ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, coù haïng ngöôøi ñöôïc nghe ít veà kinh phaùp. Vôùi nhöõng ñieàu ñaõ nghe ít oûi naøy, ngöôøi aáy khoâng bieát nghóa, khoâng thöïc haønh phaùp. Naøy caùc Tyû kheo, ôû ñaây, coù haïng ngöôøi ñöôïc nghe ít veà kinh phaùp. Vôùi nhöõng ñieàu ñaõ nghe ít oûi naøy, ngöôøi aáy bieát nghóa, thöïc haønh phaùp. ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, coù haïng ngöôøi ñöôïc nghe nhieàu veà kinh phaùp. Vôùi nhöõng ñieàu ñaõ nghe nhieàu naøy, ngöôøi aáy khoâng bieát nghóa, khoâng thöïc haønh phaùp. Naøy caùc Tyû kheo, ôû ñaây, coù haïng ngöôøi ñöôïc nghe nhieàu veà kinh phaùp. Vôùi nhöõng ñieàu ñaõ nghe nhieàu naøy, ngöôøi aáy bieát nghóa, thöïc haønh phaùp. Naøy caùc Tyû kheo, coù boán haïng ngöôøi naøy hieän höõu ôû ñôøi. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 4, phaåm Bhandagaøma, phaàn Hoïc hoûi ít, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.560)

LÔØI BAØN: Nghe phaùp laø moät trong nhöõng phöông thöùc tu hoïc cuûa ngöôøi con Phaät. Muoán tu hoïc thaønh coâng taát phaûi hoïc taäp, nghe phaùp ñeå hieåu vaø haønh trì ñuùng Chaùnh phaùp. Tuy nhieân, tuøy theo khaû naêng maø

moãi ngöôøi trong quaù trình nghe phaùp nhaän thöùc giaùo phaùp khaùc bieät nhau. Tröôùc heát, coù haïng ngöôøi ít nghe ñoàng thôøi vôùi cô duyeân nghe phaùp ít oûi aáy cuõng khoâng hieåu phaùp. Ñaây laø moät haïn cheá lôùn, vì khoâng hieåu phaùp seõ ñöa ñeán nhieàu tai haïi, haønh trì sai laïc, nhaát laø vaán ñeà "tin maø khoâng hieåu Ta chính laø phæ baùng". Ñoái vôùi haïng ngöôøi ít nghe phaùp nhöng hieåu ñöôïc vaø thöïc haønh nhöõng vaán ñeà ñaõ nghe, ñieàu naøy thaät quyù giaù, ñaùng traân troïng. Chæ caàn hieåu phaùp duø khoâng nhieàu nhöng ñaûm baûo seõ nhaän thöùc vaø haønh trì ñuùng phaùp vaø chaéc chaén seõ coù nhieàu lôïi ích. Tröôøng

hôïp cuûa haïng ngöôøi nghe nhieàu nhöng hieåu vaø haønh trì chaúng bao nhieâu khaù phoå bieán. Thöïc teá cho thaáy hieän nay ngöôøi hoïc phaùp raát nhieàu nhöng coát tuûy vaø tinh hoa cuûa giaùo phaùp maø ngöôøi hoïc laõnh hoäi ñöôïc khoâng maáy khaû quan. Nhaát laø phöông dieän haønh trì phaùp, neàn taûng cuûa chuyeån hoùa khoâng ñöôïc öùng duïng neân ña phaàn khoâng vöôït thoaùt khoå ñau. Cuoái cuøng, haïng ngöôøi nghe phaùp nhieàu, hieåu vaø thöïc haønh ñaày ñuû nhöõng ñieàu ñaõ ñöôïc nghe laø nhöõng haït gioáng toát trong Chaùnh phaùp. Bôûi haïng ngöôøi naøy laø nhöõng baäc chaân nhaân, chaéc chaén seõ tìm ra haïnh phuùc, an laïc trong ñôøi soáng ñoàng thôøi noã löïc ñem kinh nghieäm giaûi thoaùt ñoù truyeàn baù cho moïi ngöôøi cuøng ñöôïc lôïi ích, an vui. Ngöôøi con Phaät chaân chaùnh laø phaûi hieåu vaø thöïc haønh Chaùnh phaùp ñeå töøng böôùc chuyeån hoùa khoå ñau, thieát laäp haïnh phuùc trong ñôøi soáng hieän taïi. Vì theá, nghe phaùp ñeå hieåu, hieåu phaùp ñeå thöïc haønh, thöïc haønh phaùp ñeå thoaùt khoå laø phöông chaâm tu hoïc cuûa taát caû nhöõng ngöôøi con Phaät.[

7- BAÛN LÓNH HOAÈNG PHAÙP Moät thôøi, Theá Toân ôû taïi Rajagaha, Veluvana. Roài Toân giaû Punna (Phuù Laâu Na) ñi ñeán ñaûnh leã, baïch Theá Toân: Laønh thay! Baïch Theá Toân, neáu Theá Toân vaén taét thuyeát phaùp cho con. Sau khi nghe phaùp, con seõ soáng an tònh, khoâng phoùng daät, nhieät taâm, tinh caàn. Naøy Punna, sau khi ñöôïc nghe giaùo giôùi vaén taét cuûa Ta, oâng seõ truù taïi quoác ñoä naøo? Baïch Theá Toân, con seõ ôû taïi Sunaørapanta. Naøy Punna, thoâ baïo, ñoäc aùc laø ngöôøi xöù Sunaørapanta. Neáu ngöôøi xöù Sunaørapanta chöûi bôùi, maéng nhieác oâng, oâng nghó theá naøo? Baïch Theá Toân, con seõ nghó: Thaät hieàn thieän, ngöôøi xöù Sunaørapanta! Vì nhöõng ngöôøi naøy khoâng laáy tay ñaùnh ñaäp ta. Nhöng neáu hoï ñaùnh ñaäp oâng baèng tay, oâng nghó nhö theá naøo? Baïch Theá Toân, con seõ nghó: Thaät hieàn thieän, ngöôøi xöù Sunaørapanta! Vì nhöõng ngöôøi naøy khoâng ñaùnh ñaäp ta baèng gaäy. Naøy Punna, nhöng neáu ngöôøi xöù Sunaørapanta seõ ñaùnh ñaäp oâng baèng gaäy, thôøi oâng nghó nhö theá naøo? Baïch Theá Toân, con seõ nghó: Thaät hieàn thieän, ngöôøi xöù Sunaørapanta! Vì nhöõng ngöôøi naøy khoâng ñoaïn maïng ta baèng kieám saéc beùn. Naøy Punna, nhöng neáu ngöôøi xöù Sunaørapanta seõ ñoaïn maïng oâng vôùi löôõi kieám saéc beùn, thôøi oâng nghó nhö theá naøo? Baïch Theá Toân, neáu nhöõng ngöôøi xöù Sunaørapanta seõ ñoaïn maïng con vôùi löôõi kieám saéc beùn thì con seõ nghó:

Chính hoï ñaõ giuùp con loaïi boû caùi thaân oâ tröôïc naøy. Laønh thay, laønh thay, naøy Punna. OÂng coù theå soáng taïi quoác ñoä Sunaørapanta. Roài Toân giaû ñeán xöù Sunaørapanta, trong muøa möa aáy, Toân giaû ñoä ñöôïc 500 cö só. (ÑTKVN, Töông Öng Boä IV, phaåm Chana, muïc Punna, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.105)

LÔØI BAØN: Gieo troàng, phaùt taùn haït gioáng Boà ñeà vaøo taâm thöùc moïi ngöôøi laø söù maïng thieâng lieâng cuûa ñeä töû Nhö Lai. Ñeå thöïc thi troïn veïn söù maïng

cao caû aáy, ngöôøi con Phaät phaûi daán thaân, phuïng hieán taát caû vì töông lai cuûa Phaät phaùp, thaäm chí phaûi daùm xaû thaân vì ñaïo. Moät trong nhöõng yeáu toá cô baûn vaø quan troïng nhaát cuûa vò Nhö Lai söù giaû laø un ñuùc, trui reøn yù chí nhaèm hoaøn thieän töï thaân, saét son vôùi taâm nguyeän hoaèng phaùp. Khoâng chæ hoïc roäng, bieän taøi, vò Nhö Lai söù giaû coøn phaûi phaùt ñaïi nguyeän ñoä sinh cho ñeán khoâng tieác thaân maïng. Khi söï hoaøn thieän ñaït ñeán ñoä chín, trí tueä vaø phöông tieän hoaèng phaùp ñaày ñuû seõ taïo ra baûn lónh cuûa moät vò Nhö Lai söù giaû. Luùc baáy giôø, hoï ñuû khaû naêng ñi ñeán baát cöù nôi ñaâu, baát chaáp nôi aáy khoù khaên ñeán theá naøo cuõng coù theå hoaøn thaønh vieân maõn Phaät söï. Nôi Toân giaû Punna dung hoäi ñaày ñuû caùc yeáu toá caàn thieát cuûa moät vò Nhö Lai söù giaû. Laø baäc tieân phong ñaày baûn lónh vaø thaønh coâng nhaát trong coâng cuoäc ñöa Phaät phaùp ñeán nhöõng vuøng xa. Toân giaû Punna, moät baäc thaày ñaùng kính, moät ñieån hình sinh ñoäng cho caùc vò Nhö Lai söù giaû trong thôøi hieän ñaïi hoïc taäp vaø noi theo.[

8- NGHE PHAÙP ÑÖÔÏC NHIEÀU LÔÏI ÍCH Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Kimbilaø, taïi Veluvana, Ngaøi cho goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, nghe phaùp coù naêm lôïi ích naøy. Theá naøo laø naêm? Ñöôïc nghe ñieàu chöa nghe, laøm cho trong saïch ñieàu ñaõ ñöôïc nghe, ñoaïn tröø nghi, laøm cho tri kieán chaùnh tröïc, laøm cho taâm tònh tín. Naøy caùc Tyû kheo, nghe phaùp coù naêm lôïi ích naøy. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Kimbila, phaàn Nghe phaùp, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.708)

LÔØI BAØN: Tri thöùc laø chìa khoùa ñeå môû cöûa moïi kho taøng cuûa cuoäc soáng. Ngay caû kho taøng trí tueä Baùt nhaõ voán sieâu vieät ngoân ngöõ vaø tö duy cuõng raát caàn ñeán tri thöùc trong giai ñoaïn tieáp caän ñaàu tieân. ÔÛ phöông dieän theá gian, neáu khoâng coù tri thöùc thì cuoäc ñôøi seõ toái taêm, nhaân loaïi seõ maõi khoå ñau, laàm than, cô cöïc. Trong haønh trình tìm caàu chaân lyù, cuõng vaäy, neáu thieáu vaéng tri thöùc thì seõ khoâng coù chieác beø ñeå qua soâng vaø chaúng theå naøo coù ngoùn tay ñeå chæ maët traêng. Muoán coù ñöôïc tri thöùc aáy thì ngoaøi khaû naêng tö duy, nghe vaø ñoïc laø nhöõng phöông thöùc cô baûn ñoàng thôøi cuõng toái öu nhaát. Moät ngöôøi con Phaät, muoán coù tri thöùc ñuùng ñaén ñeå thieát laäp chaùnh kieán thì phaûi ñoïc, nghe vaø tö duy thaät nhieàu veà nhöõng lôøi Phaät daïy. Thôøi Ñöùc Theá Toân coøn taïi theá, kinh Phaät döôùi daïng vaên baûn chöa hình thaønh. Do vaäy, nghe phaùp laø phöông caùch duy nhaát ñeå hoïc taäp giaùo phaùp nhaèm tö duy, tu taäp roài töøng böôùc theå nhaäp, tröïc nhaän chaân lyù. Muoán coù moät ñeà muïc ñeå tö duy, taát nhieân phaûi ñöôïc nghe Phaät hoaëc chö Taêng giaûng thuyeát, khai môû tröôùc veà ñeà

muïc aáy. Vì theá trong ba loaïi trí tueä: trí tueä nhôø nghe phaùp (vaên tueä), trí tueä nhôø tö duy phaùp (tö tueä) vaø trí tueä nhôø tu taäp veà phaùp (tu tueä) thì vaên tueä

ñöôïc thieát laäp ñaàu tieân laøm cô sôû cho tö tueä vaø tu tueä. Nghe phaùp ñeå coù nhaän thöùc ñuùng ñaén veà Chaùnh phaùp laø moät trong nhöõng nhieäm vuï cô baûn cuûa ngöôøi con Phaät. Trong naêm lôïi ích cuûa nghe phaùp maø Phaät ñaõ neâu treân khoâng ngoaøi muïc ñích nghe ñeå hieåu, hieåu ñeå tin vaø tin hieåu ñeå thöïc haønh. Moät Phaät töû neáu chæ ñôn thuaàn coù nieàm tin vaøo Tam baûo thì chöa ñuû, ngoaøi nieàm tin thì baét buoäc phaûi coù söï hieåu bieát chính xaùc, saâu saéc veà giaùo phaùp. Vì raèng, nieàm tin theo quan ñieåm cuûa Theá Toân phaûi laø tònh tín, töùc do hieåu bieát môùi coù nieàm tin. Neáu tin maø khoâng hieåu thì ñoàng nghóa vôùi söï phæ baùng, laø meâ tín. Do vaäy, ngöôøi con Phaät phaûi thöôøng xuyeân nghe phaùp; nghe phaùp ñeå tu hoïc nhaèm hoaøn thieän töï thaân vaø ñeå hoaèng phaùp lôïi sanh. Ngaøy nay, ñeå tieáp caän vaø hoïc taäp giaùo lyù cuûa Ñöùc Phaät coù voâ soá phöông tieän. Tuy nhieân, nghe phaùp vaãn laø phöông tieän toái thaéng vì coù tính tröïc quan, raát sinh ñoäng, ñaëc bieät laø thính chuùng coù theå thaûo luaän tröïc tieáp vôùi ngöôøi giaûng phaùp ñeå tröïc nhaän chaân lyù. Vì theá, ngöôøi Phaät töû phaûi thöôøng xuyeân nghe phaùp ñeå phaùt huy nhaän thöùc, hieåu bieát saâu saéc hôn veà giaùo lyù, phaù tan nhöõng nghi hoaëc, thaønh töïu nieàm tin Tam baûo vöõng chaéc, khoâng thoái chuyeån.[

9- NAÊM ÑÖÙC CUÛA PHAÙP SÖ Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Kosambì, taïi vöôøn Ghosita. Luùc baáy giôø, Toân giaû Udaøyi ñang ngoài thuyeát phaùp vôùi hoäi chuùng ñoâng ñaûo vaây quanh. Toân giaû AØnanda thaáy vaäy baïch Theá Toân: Baïch Theá Toân, Toân giaû Udaøyi ñang ngoài thuyeát phaùp vôùi hoäi chuùng ñoâng ñaûo vaây quanh. Naøy AØnanda, thaät khoâng deã gì thuyeát phaùp cho ngöôøi khaùc. Ñeå thuyeát phaùp cho ngöôøi khaùc, naøy AØnanda, sau khi noäi taâm an truù ñöôïc naêm phaùp, môùi neân thuyeát phaùp cho ngöôøi khaùc. Theá naøo laø naêm? Ta seõ thuyeát phaùp theo tuaàn töï; Ta seõ thuyeát phaùp vôùi maét nhìn vaøo phaùp moân; Ta seõ thuyeát phaùp vôùi loøng töø maãn; Ta seõ thuyeát phaùp, khoâng phaûi vì taøi vaät; Ta seõ thuyeát phaùp, khoâng laøm thöông toån cho mình vaø ngöôøi. Naøy AØnanda, khi thuyeát phaùp cho ngöôøi khaùc caàn phaûi suy nghó nhö vaäy. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Dieäu phaùp, phaàn Toân giaû Udaøyi, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.611)

LÔØI BAØN: Thuyeát giaûng giaùo ñieån, kinh phaùp cho moïi ngöôøi hieåu roõ lôøi Phaät daïy vaø öùng duïng thöïc haønh ñeå chuyeån hoùa khoå ñau, xaây döïng haïnh phuùc an vui laø nhieäm vuï cuûa moãi ngöôøi con Phaät. Khoâng keå laø xuaát gia hay taïi gia, ñeä töû Phaät phaûi chung söùc gaùnh vaùc söù maïng hoaèng phaùp, ñem aùnh saùng Chaùnh phaùp soi saùng cuoäc ñôøi, thoâng qua söï tu hoïc cuûa chính mình ñeå laøm lôïi ích cho baûn thaân vaø xaõ hoäi. Dieãn thuyeát Phaät phaùp maø chuyeån hoùa ñöôïc ngöôøi nghe ñoàng thôøi khieán hoï trôû neân thích thuù tìm hieåu giaùo phaùp, haâm moä phaùp sö

chaúng phaûi laø chuyeän deã daøng. Phaûi tu luyeän, tích luõy kinh nghieäm, trau gioài tri thöùc vaø hoäi tuï ñaày ñuû phöông duyeân môùi trôû thaønh moät phaùp sö gioûi, chinh phuïc ñöôïc ngöôøi nghe. Theo tueä giaùc Theá Toân, cô sôû ñeå moät phaùp sö thuyeát phaùp thaønh coâng thì taâm phaûi an truù vaøo naêm ñöùc: Trình baøy vaán ñeà theo trình töï; hieåu roõ veà giaùo phaùp ñang trình baøy; ñoäng cô thuyeát phaùp laø töø bi; khoâng thuyeát giaûng vì danh lôïi; nhöõng ñieàu noùi ra khoâng laøm haïi cho mình vaø ngöôøi. Hieän nay, khoâng khí hoïc Phaät vaø thuyeát giaûng giaùo lyù ôû nöôùc ta dieãn ra khaù soâi noåi ôû khaép nôi. Töø nhöõng giaûng ñöôøng, hoïc ñöôøng Phaät giaùo cho ñeán caùc chuøa vieän, ñaïo traøng vaø nhöõng khoùa tu ñeàu coù toå chöùc thuyeát phaùp. Tuy nhieân, thöïc teá cho thaáy haàu heát phaùp sö laø chö toân ñöùc Taêng, trong khi ñoäi nguõ phaùp sö Ni tuy coù hoaït ñoäng nhöng khaù khieâm nhöôøng vaø gaàn nhö hieám hoi laém môùi coù moät vaøi cö só thaêng toøa dieãn thuyeát giaùo phaùp cho quaûng ñaïi quaàn chuùng. Ñaây laø vaán ñeà maø chuùng ta cuøng suy ngaãm ñeå ña daïng hoùa ñoäi nguõ phaùp sö, giaûng sö. Vì theo tieâu chí cuûa Theá Toân, naêm ñöùc nhö ñaõ noùi ôû treân môùi chính laø neàn taûng ñeå kieän toaøn khaû naêng hoaèng phaùp, thuyeát phaùp cuûa moät caù nhaân chöù khoâng phaân bieät laø Tyû kheo hay Tyû kheo ni hoaëc taïi gia hay xuaát gia…[

372 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

10- THUYEÁT PHAÙP NHÖ TYÛ KHEO NI SUKKAØ Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Raøjagaha, taïi Veluvana, choã nuoâi döôõng caùc con soùc. Luùc baáy giôø, Tyû kheo ni Sukkaø ñang thuyeát phaùp vôùi ñaïi chuùng ñoanh vaây. Roài moät Daï xoa coù loøng tònh tín ñoái vôùi Tyû kheo ni Sukkaø, ñi töø ñöôøng naøy ñeán ñöôøng khaùc, töø ngaõ tö naøy ñeán ngaõ tö khaùc ôû Raøjagaha, vaø ngay luùc aáy, noùi leân nhöõng baøi keä naøy: Naøy ngöôøi Vöông Xaù thaønh/Caùc ngöôøi ñaõ laøm gì/ Maø nay laïi naèm daøi/Nhö say vì röôïu ngoït/Khoâng haàu haï Sukkaø/Ñang thuyeát phaùp baát töû/Phaùp aáy khoâng trôû lui/ Cam loà khoâng löng vôi/Ta nghó ngöôøi trí tueä/Uoáng nöôùc cam loà aáy/Chaúng khaùc moät traän möa/Vôùi keû khaùt löõ haønh. (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 10, phaàn Sukkaø, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.468)

LÔØI BAØN: Thuyeát phaùp laø nhieäm vuï caên baûn (chæ sau tu taäp) cuûa caùc Tyû kheo. Caùc baäc Thaùnh taêng thôøi xöa thöôøng tuyeân thuyeát giaùo phaùp trong khi ñi khaát thöïc, sau khi thoï trai, nhöõng luùc ngöôøi khaùc tìm ñeán hoûi ñaïo, trong luùc caàn phaûi tranh luaän vaø phaàn lôùn laø thuyeát phaùp taïi caùc tinh xaù, giaûng ñöôøng v.v… Ngoaøi Theá Toân, caùc Tyû kheo thì nhöõng Tyû kheo ni vaø haøng cö só cuõng goùp phaàn quan troïng vaøo söï nghieäp hoaèng phaùp. Nhöõng Thaùnh nöõ A la haùn thoâng tueä nhö Khema (Trí tueä ñeä nhaát), bieän taøi nhö Dhammadinnaø (Thuyeát phaùp ñeä nhaát) ñaõ laøm raïng danh giaùo phaùp Nhö Lai. Tyû kheo ni Sukkaø tuy khoâng ñöôïc toân vinh vaøo haøng ñaïi ñeä töû nhöng taøi trí vaø ñöùc ñoä hôn ngöôøi ñaõ thuyeát phaùp khieán cho quyû thaàn quy phuïc, phaùt nguyeän hoä trì.

Chuùng ta caàn thaáy raèng, khoâng haún laø phaûi coù baèng caáp chuyeân ngaønh giaûng sö hay coù hoïc vò cao môùi thuyeát phaùp thaønh coâng. Tyû kheo ni Sukkaø chæ vôùi taâm thaønh, nhieät huyeát hoaèng phaùp cuøng vôùi khaû naêng thieàn ñònh, thaâm nhaäp vaø theå nghieäm giaùo phaùp cuûa töï thaân maø caûm hoùa ñöôïc hoäi chuùng trôøi ngöôøi. Moät phaùp sö tuyeân thuyeát giaùo phaùp maø nhieáp phuïc ñöôïc hoäi chuùng ñoâng ñaûo, oàn aøo trôû neân thanh tònh vaéng laëng ñoù laø ñieàu khoù, nhöng chuyeån hoùa ñöôïc caùc loaøi khaùc (chö Thieân, ma quyû...) boû taø quy chaùnh laïi caøng khoù hôn. Ngaøy nay, naêng löôïng giaùc ngoä vaø giaûi thoaùt, hay noùi caùch khaùc, phaïm haïnh, ñöùc ñoä, söï thöïc tu, thöïc chöùng cuûa vò phaùp sö trôû neân voâ cuøng quan troïng, neàn taûng cho söï hoaèng phaùp thaønh coâng. Phaùp thoaïi naøy cuõng cho thaáy vai troø hoä phaùp cuûa chö Thieân vaø quyû thaàn. Chuùng ta thöû töôûng töôïng, moät phaùp sö ñaêng ñaøn thuyeát phaùp maø trong ñaïo traøng khoâng chæ haøng Phaät töû maø coù caû chö Thieân vaø quyû thaàn vì kính troïng phaùp sö maø ñoäng vieân, nhaéc nhôû moïi ngöôøi ñeán nghe phaùp thì ñaïo traøng aáy seõ trang nghieâm vaø höng thònh ñeán möùc naøo. Ngoaøi ra, thuyeát phaùp khoâng nhaát thieát laø phaûi ñaêng ñaøn vôùi hoäi chuùng ñoâng ñaûo vaø thao thao voâ ngaïi bieän taøi maø chæ caàn thaønh taâm ñoïc tuïng kinh ñieån moät caùch roõ raøng hay im laëng trong tö duy thieàn quaùn caùc ñeà muïc Chaùnh phaùp cuõng coù theå giaùo hoùa chuùng sinh.[

IX. CHÖ THIEÂN & MA QUYÛ

376 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

1- NHAÂN DUYEÂN PHÖÔÙC BAÙO LAØM THIEÂN CHUÛ Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Vesaøli, taïi Truøng Caùc giaûng ñöôøng. Roài Mahaøli, ngöôøi Licchavi ñi ñeán ñaûnh leã vaø baïch Theá Toân: Baïch Theá Toân, Theá Toân coù bieát Thieân chuû Sakka khoâng? Naøy Mahaøli, Ta bieát Sakka vaø caùc phaùp taùc thaønh Sakka. Chính do chaáp trì caùc phaùp aáy, Sakka ñöôïc ñòa vò Thieân chuû. Naøy Mahaøli, thuôû xöa, khi Thieân chuû Sakka coøn laø ngöôøi, vò naøy chaáp trì vaø thöïc haønh baûy caám giôùi tuùc. Theá naøo laø baûy caám giôùi tuùc? Cho ñeán troïn ñôøi, toâi hieáu döôõng vôùi cha meï. Cho ñeán troïn ñôøi, toâi kính troïng caùc baäc gia tröôûng. Cho ñeán troïn ñôøi, toâi noùi lôøi nhu hoøa. Cho ñeán troïn ñôøi, toâi khoâng noùi hai löôõi. Cho ñeán troïn ñôøi, vôùi taâm xa lìa caáu ueá vaø xan tham, toâi soáng vôùi taâm boá thí; hoan hyû thí xaû, nhieät tình ñaùp öùng caùc nhu caàu, sung söôùng phaân phoái vaät boá thí. Cho ñeán troïn ñôøi, toâi noùi lôøi chaân thaät. Cho ñeán troïn ñôøi, toâi khoâng phaãn noä; neáu toâi phaãn noä, seõ mau choùng deïp tröø. Nhôø chaáp trì baûy caám giôùi tuùc naøy, Sakka ñöôïc ñòa vò Thieân chuû. (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 11, phaåm 2, phaàn Chö Thieân, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.511)

LÔØI BAØN: Thieân chuû Sakka laø vua cuûa coõi trôøi Tam Thaäp Tam, coù ñaày ñuû phöôùc baùo vaø uy quyeàn trong Thieân giôùi. Ñòa vò Thieân chuû cuûa Sakka coù

ñöôïc nhôø tu taäp baûy caám giôùi troïn veïn, ñaày ñuû khi coøn laøm ngöôøi. Baûy giôùi caám naøy chính laø nhaân ñeå taùc thaønh phöôùc baùo cuûa moät vò Thieân chuû, ñoàng thôøi ñoù cuõng laø baûy nhaân caùch cuûa moät ngöôøi ñeä

töû Phaät. Chí nguyeän cao caû cuûa ngöôøi con Phaät laø höôùng ñeán giaûi thoaùt vaø giaùc ngoä. Tuy nhieân, neáu chöa ñaày ñuû phöôùc ñöùc, trí tueä ñeå chöùng ñaéc quaû Phaät thì chí ít cuõng ñöôïc taùi sinh laøm trôøi, ngöôøi vaø xa lìa khoå ñau cuûa tam ñoà, aùc ñaïo: ñòa nguïc, ngaï quyû, suùc sanh. Nhö vaäy, muoán taùi sinh laøm ngöôøi, haøng ñeä töû Phaät phaûi gìn giöõ vaø tu taäp naêm giôùi caám troïn veïn, ñaày ñuû. Muoán sinh vaøo coõi trôøi, laøm vua cuûa trôøi Tam Thaäp Tam, ngöôøi Phaät töû phaûi tu taäp vieân maõn baûy giôùi caám. Trong ñoù, hieáu döôõng vôùi cha meï laø vaán ñeà toái quan troïng, ñöôïc ñöa leân haøng ñaàu. Tieáp ñeán laø kính troïng caùc baäc boâ laõo, toäc tröôûng, gia tröôûng. Maët khaùc, trong lôøi aên tieáng noùi haøng ngaøy phaûi chaân thaät, nhu hoøa, yeâu thöông vaø xaây döïng. Ñoàng thôøi phaûi bieát chia seû, boá thí vaø giöõ taâm luoân an vui, khoâng noùng giaän, oaùn thuø. Chæ caàn thöïc taäp troïn veïn baûy ñieàu treân thì chaéc chaén seõ gaët haùi ñöôïc nhieàu an vui vaø haïnh phuùc trong hieän taïi vaø phöôùc baùo Thieân chuû ôû vò lai. Töông lai cuûa moãi ngöôøi ñeàu phuï thuoäc vaøo söï taùc nghieäp cuûa chính hoï trong hieän taïi. Vì vaäy, moãi ngöôøi con Phaät phaûi töï quyeát ñònh laáy töông lai cuûa chính mình baèng caùch trang nghieâm phöôùc baùo töï thaân, thoï trì baûy caám giôùi.[

2- TROÄM HÖÔNG Moät thôøi, moät Tyû kheo truù giöõa daân chuùng Kosala, taïi moät khu röøng. Luùc baáy giôø, Tyû kheo aáy aên xong, treân con ñöôøng ñi khaát thöïc trôû veà, ñi xuoáng hoà nöôùc vaø ngöûi muøi boâng sen hoàng. Roài moät vò Thieân truù ôû khu röøng aáy, thöông xoùt Tyû kheo, muoán haïnh phuùc, muoán caûnh giaùc lieàn ñi ñeán Tyû kheo. Sau khi ñi ñeán, vò Thieân aáy noùi leân baøi keä: Hoa naøy töø nöôùc sanh/Khoâng cho, oâng ngöûi troäm/Nhö vaäy moät loaïi troäm/Ta goïi oâng troäm höông. Tyû kheo ñaùp: Khoâng laáy ñi khoâng beû/Ñöùng xa ta ngöûi hoa/Vaäy do hình töôùng gì/Ñöôïc goïi laø troäm höông/Ai ñaøo reã cuû sen/AÊn duøng caùc loaïi sen/Do caùc haønh ñoäng aáy/Sao khoâng goïi troäm höông? Vò Thieân traû lôøi: Ngöôøi ti tieän ñoäc aùc/Lôøi ta khoâng lieân heä/Nhöng chính thaät cho oâng/Chính lôøi ta töông öng/Vôùi ngöôøi khoâng caáu ueá/Thöôøng höôùng caàu thanh tònh/Vôùi keû aùc nhìn thaáy/Nhoû nhö ñaàu sôïi loâng/Vò aáy xem thaät lôùn/Nhö ñaùm maây treân trôøi. Tyû kheo noùi: Thaät söï naøy Daï xoa/OÂng bieát ta, thöông ta/Haõy noùi laïi vôùi ta/Khi thaáy ta nhö vaäy. Vò Tyû kheo ñöôïc vò Thieân aáy caûnh giaùc, taâm heát söùc xuùc ñoäng. (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 9, phaàn Sen hoàng hay sen traéng, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.449)

LÔØI BAØN: Thöôûng sen laø moät thuù tao nhaõ, ñieàn vieân thaät bình an, trong saùng, thanh cao vaø thaùnh thieän nhö moät bieåu hieän ñoàng caûm, bieát ôn ñaát

trôøi tröôùc söï ban taëng cuûa thieân nhieân haøo phoùng. Chæ coù nhöõng ngöôøi thaät söï thaûnh thôi, coù taâm hoàn cao khieát môùi ñuû tinh teá ñeå caûm nhaän heát nhöõng veû ñeïp huyeàn nhieäm cuûa töï nhieân. Theá nhöng, ñoái vôùi vò Tyû kheo, söï thöôûng thöùc vaø caûm nhaän tinh teá aáy laïi laø toäi loãi vì ñang thöïc hieän haønh vi aên troäm. Thaät laï vaø ngaïc nhieân ñaày thuù vò cho theá thöôøng khi vaät bò troäm thì voâ hình, keû aên troäm laø ngöôøi löông thieän vaø haønh vi aên troäm laïi laø thuù thanh cao, leõ naøo yeâu thieân nhieân laïi laø toäi loãi? Thì ra, khoâng phaûi Tyû kheo troäm hoa maø troäm höông. Ñoái vôùi ngöôøi thöôøng thì taâm nieäm "nhìn baèng maét chôù nhaët baèng tay" laø moät söï caûnh tænh tuyeät vôøi, nhöng ñoái vôùi moät haønh giaû höôùng ñeán xaû ly tham aùi thì phaûi caûnh giaùc ñaém nhieãm töø trong taâm yù. Bôûi ñam meâ, thích thuù duø thanh khieát vaø tao nhaõ ñeán maáy cuõng laø bieåu hieän ña chieàu cuûa tham aùi, döïa treân neàn taûng cuûa duïc voïng. Sôû dó, vò Thieân caûnh tænh bôûi kính troïng ñöùc ñoä vaø caûm meán söï tu haønh cuûa vò Tyû kheo neân trôï duyeân. Theo vò Thieân aáy, "vôùi ngöôøi khoâng caáu ueá, thöôøng höôùng caàu thanh tònh" thì nhöõng ñieàu aùc duø "nhoû nhö ñaàu sôïi loâng, vò aáy xem thaät lôùn, nhö ñaùm maây treân trôøi". Vì theá, troäm höông duø ñaúng caáp thöôïng thaëng khieán nhöõng baäc thaày cuûa ñaïo chích phaûi khaâm phuïc, duø tinh vi ñeán ñoä töï thöôûng, voâ hình, khoâng daáu veát, laø coõi rieâng ngöôøi ngoaøi khoâng theå bieát... cuõng vaãn laø troäm, moät trong nhieàu hình thöùc cuûa taâm tham, neân caàn phaûi traùnh. Nguyeän khoâng laáy cuûa khoâng cho, ñöa tay ra roài ruït tay vaøo chöa phaûi laø khoù. Khi luïc caên tieáp xuùc vôùi luïc traàn, ñeå vöôït thoaùt tham aùi môùi thaät söï khoù laøm. Do vaäy, muoán thu thuùc luïc caên, baûo hoä thaân taâm, vöõng chaõi tröôùc traàn caûnh caàn phaûi chaùnh nieäm thöôøng tröïc, tænh giaùc cao ñoä. Ñaây cuõng laø nguyeân taéc caên baûn cuûa vieäc haøng phuïc vaø an truï taâm.[

3- TUÏNG KINH Moät thôøi, moät Tyû kheo soáng giöõa daân chuùng Kosala, taïi moät khu röøng. Luùc baáy giôø, vò Tyû kheo aáy tröôùc kia sieâng naêng tuïng kinh raát nhieàu, sau moät thôøi gian, trôû thaønh thuï ñoäng, im laëng. Roài moät vò Thieân truù ôû khu röøng aáy khoâng coøn ñöôïc nghe phaùp töø vò Tyû kheo, lieàn ñi ñeán, sau khi ñeán, vò Thieân aáy noùi leân baøi keä sau: Naøy Tyû kheo, sao oâng/Soáng chung caùc Tyû kheo/Laïi khoâng chòu tuïng ñoïc/Caùc kinh ñieån phaùp cuù/ Ai nghe thuyeát Chaùnh phaùp/Taâm ñöôïc sinh tònh tín/Vaø ngay ñôøi hieän taïi/Ñöôïc moïi ngöôøi taùn thaùn. Vò Tyû kheo ñaùp: Tröôùc kia ñoái phaùp cuù/Ta tha thieát tìm hieåu/Cho ñeán khi chöùng ñöôïc/Quaû vò baäc ly duïc/Töø khi chöùng ly duïc/Moïi thaáy, nghe, xuùc caûm/Nhôø trí tueä hieåu bieát/Ñeàu ñöôïc boû moät beân/Chính caùc baäc Hieàn thieän/Giaûng daïy laø nhö vaäy. (ÑTKVN, Töông Öng I, chöông 9, phaàn Tuïng hoïc kinh ñieån, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.445)

LÔØI BAØN: Noùi ñeán tu taäp, ngöôøi ta lieân töôûng ngay ñeán vieäc tuïng nieäm. Coá nhieân tu thì phaûi tuïng kinh, nieäm Phaät nhöng khoâng nhaát thieát heã tu laø

cöù phaûi tuïng kinh, goõ moõ. Tuïng nieäm nhö theá naøo laø vaán ñeà coøn tuøy thuoäc vaøo naêng löïc coâng phu vaø noäi chöùng cuûa moãi caù nhaân. Tuy nhieân, trong giai ñoaïn ñaàu thöïc haønh phaùp thì tuïng kinh laø moät phaùp trôï duyeân khoâng theå thieáu cho vieäc thaønh töïu thieàn ñònh veà sau. Ñieàu thuù vò nhaát trong phaùp thoaïi naøy laø vieäc tuïng kinh khoâng chæ

ñem laïi söï nhaän thöùc saâu saéc veà giaùo phaùp cho baûn thaân ngöôøi tuïng maø ñoàng thôøi ñoù coøn laø moät thôøi "thuyeát phaùp". Ñoái töôïng nghe phaùp laø chö Thieân vaø quyû thaàn maø maét ngöôøi bình thöôøng thì khoâng theå thaáy nhöng chaéc chaén nhöõng thôøi tuïng kinh thanh tònh aáy ñoù mang laïi lôïi ích thieát thöïc cho nhieàu chuùng sinh. Maët khaùc, phaùp thoaïi naøy cho thaáy töø thôøi Theá Toân coøn taïi theá, vieäc tuïng kinh (phaùp cuù) laø moät trong nhöõng noäi dung tu taäp, haønh trì coù tính chaát phoå bieán ñoái vôùi haøng Tyû kheo taân hoïc. Ñieàu naøy lyù giaûi moät caùch thoûa ñaùng cho truyeàn thoáng tuïng kinh cuûa nhöõng ngöôøi ñeä töû Phaät raát thònh haønh vaø phoå bieán hieän nay. Coù nghóa tuïng kinh khoâng phaûi laø xu höôùng tu haønh theo kieåu "keä kinh nhieàu keû ñoïc suoâng", phi chính thoáng nhö moät vaøi ngöôøi töøng quan nieäm. Tuïng kinh laø moät phaùp moân tu taäp ñöôïc öùng duïng cho haøng xuaát gia thöïc thi ngay töø thôøi Theá Toân coøn taïi theá. Tuy nhieân, khi thaønh töïu Thaùnh quaû, ñoaïn taän tham duïc thì vò Tyû kheo chæ an tònh trong hieän phaùp laïc truù vôùi tueä giaùc thöôøng tröïc vaø hoaøn toaøn töï chuû. Ñaây laø thôøi ñieåm maø haønh giaû ñaït ñeán "söï im laëng cuûa baäc Thaùnh". Ngay ñaây, vieäc tuïng kinh hay khoâng tuïng kinh khoâng coøn laø vaán ñeà nhöng vì ñeå moïi chuùng sinh (nhaát laø trôøi, thaàn) ñöôïc nghe phaùp thì tuïng kinh laïi caøng caàn thieát hôn.[

4- KHOÂNG BÒ PHI NHAÂN LAØM HAÏI Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, goïi caùc Tyû kheo: Ví nhö, naøy caùc Tyû kheo, nhöõng gia ñình naøo coù nhieàu phuï nöõ vaø ít ñaøn oâng, thì nhöõng gia ñình aáy raát deã bò ñaïo taëc, troäm cöôùp naõo haïi. Cuõng vaäy, naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo naøo khoâng tu taäp töø taâm giaûi thoaùt, khoâng laøm cho sung maõn, thì vò aáy deã bò phi nhaân naõo haïi. Ví nhö, naøy caùc Tyû kheo, nhöõng gia ñình naøo coù ít phuï nöõ vaø nhieàu ñaøn oâng, thì nhöõng gia ñình aáy khoù bò ñaïo taëc, troäm cöôùp naõo haïi. Cuõng vaäy, naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo naøo tu taäp töø taâm giaûi thoaùt, laøm cho sung maõn, thì vò aáy raát khoùù bò phi nhaân naõo haïi. Do vaäy, naøy caùc Tyû kheo, caùc oâng caàn phaûi hoïc taäp nhö sau: Chuùng toâi seõ tu taäp töø taâm giaûi thoaùt, laøm cho sung maõn, laøm thaønh caên cöù ñòa, an truù vaø kheùo thöïc hieän. (ÑTKVN, Töông Öng Boä II, chöông 9, phaàn Gia ñình, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.461)

LÔØI BAØN: Phi nhaân laø nhöõng chuùng sinh khoâng phaûi loaøi ngöôøi noùi chung. Theo nhaân sinh quan Phaät giaùo thì trong vuõ truï coùù nhieàu loaïi chuùng sinh, ngoaøi loaøi ngöôøi coøn coù loaøi trôøi, A tu la, suùc sanh, ngaï quyû, ñòa nguïc.

Phi nhaân laø nhöõng chuùng sinh thuoäc nhoùm thieân, thaàn, quyû vaø vaät, soáng chung hoaëc soáng trong caùc “theá giôùi ñan xen” vôùi loaøi ngöôøi. Tröø caùc baäc Thaùnh coù theå thaáy bieát vaø giao tieáp vôùi phi nhaân, coøn ña phaàn chuùng ta thì khoâng coù khaû naêng aáy. Tuy vaäy, töø xa xöa

trong neàn taûng ñaïo ñöùc, vaên hoùa öùng xöû cuûa ngöôøi AÙ Ñoâng ñoái vôùi phi nhaân luoân toân kính nhöng thaän troïng, caûnh giaùc (Quyû thaàn kính nhi vieãn chi - Khoảng Töû). Quan ñieåm cuûa Phaät giaùo cuõng vaäy, toân troïng moïi chuùng sinh vì tinh thaàn töø bi, bình ñaúng vaø nhaát laø caùc chuùng sinh ñeàu coù khaû naêng giaùc ngoä. Caùc chuùng sinh trong loaøi phi nhaân cuõng nhö loaøi ngöôøi coù caû thieän aùc, toát xaáu laãn loän. Hôn nöõa, chuùng coù thaàn löïc hôn loaøi ngöôøi neân coù khaû naêng laøm haïi con ngöôøi neáu bò xuùc phaïm hoaëc coù theå giuùp ñôõ con ngöôøi trong moät vaøi tröôøng hôïp ñuû duyeân. Vì theá neân töø xa xöa, con ngöôøi thöôøng hay cuùng baùi, caàu xin thaàn linh ban phöôùc cho mình vaø giaùng hoïa leân keû thuø. Tín ngöôõng vaøo thaàn linh kieåu naøy ñeán nay vaãn coøn. Ñaëc ñieåm noåi baät cuûa loaøi phi nhaân (aùc thaàn) laø töï ngaõ, phaãn noä vaø naõo haïi. Nhaát laø khi chuùng ta voâ tình hay coá yù xuùc phaïm ñeán töï ngaõ, sôû thích hoaëc choã ôû cuûa hoï. Trong nhöõng tröôøng hôïp treân, loaøi phi nhaân thöôøng khoâng hyû xaû vaø boû qua maø tìm caùch laøm haïi. Vì vaäy neân ñoái vôùi quyû thaàn, tuy con ngöôøi kính troïng maø phaûi traùnh xa. Caûm hoùa loaøi phi nhaân, theo tueä giaùc cuûa Theá Toân laø caàn traûi loøng töø vôùi hoï. Chính taâm töø bi hyû xaû seõ laø suoái nguoàn an tònh coù khaû naêng dung nhieáp vaø hoùa giaûi phaãn noä, naõo haïi nôi loaøi phi nhaân, ñoàng thôøi laø phöông tieän baûo veä höõu hieäu nhaát ñeå phoøng hoä söï laøm haïi cuûa hoï, neáu coù.[

5- NGAÏ QUYÛ NGHE KINH Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi. Baáy giôø, Toân giaû Anuruddha ôû Jetavana, taïi vöôøn oâng Anaøthapindika, thöùc daäy khi ñeâm vöøa môùi saùng, ñang tuïng ñoïc phaùp cuù. Khi aáy, moät nöõ Daï xoa, meï cuûa Piyankara doã cho con nín nhö sau: Naøy Piyankara/ Chôù coù sinh tieáng ñoäng/ Vò Tyû kheo ñang tuïng/ Nhöõng lôøi veà phaùp cuù/Neáu chuùng ta bieát ñöôïc/ Hoïc ñöôïc phaùp cuù naøy/ Roài nhö phaùp haønh trì/ Chuùng ta ñöôïc lôïi ích/ Khoâng saùt haïi sinh vaät/Khoâng coá yù noùi laùo/ Töï hoïc taäp giôùi luaät/ Chuùng ta thoaùt ngaï quyû. (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 10, phaàn Piyankara, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.462)

LÔØI BAØN: Chuyeän ngöôøi xuaát gia trì tuïng kinh Phaät ñaõ coù töø thôøi Theá Toân. Taát nhieân, tuïng kinh laø nhieäm vuï quan troïng cuûa ngöôøi tu. Tuïng ñoïc kinh ñieån moãi ngaøy ñeå ghi nhôù, hieåu saâu vaø theå nhaäp dieäu phaùp. Vieäc tuïng kinh khoâng chæ mang ñeán lôïi ích cho rieâng ngöôøi ñoïc tuïng maø caùc loaøi höõu tình khaùc neáu nghe ñöôïc ñeàu lôïi laïc. Vì theá, trong quaù trình trì tuïng kinh phaùp caàn phaûi chính xaùc, roõ raøng vaø nhaát laø khoâng sô soùt, boû maát caâu

chöõ. Trong luïc ñaïo, tröø caùc chuùng sinh trong ñòa nguïc Voâ giaùn bò ñau khoå haønh haï lieân tuïc vaø caùc chuùng sinh loaøi suùc sinh luoân ngu muoäi taêm toái, coøn laïi caùc loaøi khaùc ñeàu coù khaû naêng nghe hieåu ñöôïc taâm yù, ngoân ngöõ cuûa loaøi ngöôøi. Ñieàu thuù vò laø moät soá ma quyû coù thieän taâm cuõng thích nghe kinh Phaät. Ngaï quyû thöôøng soáng chung vôùi loaøi ngöôøi nhöng chuùng ta haàu nhö ít khi nhaän bieát hoaëc yù thöùc veà söï hieän höõu cuûa hoï. Nghieäp löïc ñaëc

thuø cuûa loaøi naøy laø tham lam, keo seûn neân ngaï quyû thöôøng xuyeân bò ñoùi khaùt haønh haï. Tuy vaäy, moät soá ngaï quyû cuõng bieát phaùt taâm höôùng thieän, tu haønh. Mong muoán ñöôïc nhanh choùng thoaùt khoûi caûnh khoå cuûa Daï xoa, meï cuûa Piyankara laø moät ñieån hình. Hình aûnh moät ngaï quyû meï doã con: “Ñöøng khoùc con ôi, ñöøng coù laøm oàn, quyù thaày ñang tuïng kinh ñoù, hai meï con chuùng ta caàn sieâng naêng nghe kinh vaø öùng duïng haønh trì ñeå mau thoaùt kieáp ngaï quyû” thaät ñeïp vaø deã thöôøng nhö nhöõng ñeä töû Phaät thuaàn thaønh, khoâng coù chuùt boùng daùng gì cuûa “ñoà quyû caùi” caû. Loaøi ngaï quyû maø coøn bieát daïy nhau nghe phaùp ñeå tu hoïc, huoáng hoà Phaät töû chuùng ta? Vì theá, moãi khi tuïng kinh, chuùng ta caàn phaùt taâm boá thí phaùp vaø hoài höôùng coâng ñöùc cho chuùng sinh. Naêng löïc chuyeån hoùa cuûa kinh phaùp laø khoâng theå nghó baøn. Moãi chuùng ta ñeàu laø “phaùp sö” hoùa ñoä voâ löôïng chuùng sinh neáu tuïng kinh Phaät ñeàu ñaën, chính xaùc trong taâm töø aùi vaø thanh tònh.[

6- CHÖ THIEÂN CAÛNH GIAÙC Moät thôøi, Toân giaû Ananda truù giöõa daân chuùng Kosala, taïi moät khu röøng. Luùc baáy giôø, Toân giaû Ananda soáng quaù baän roän bôûi nhieàu lieân heä vôùi cö só. Roài moät vò Thieân truù ôû khu röøng aáy thöôøng xoùt Toân giaû Ananda, muoán haïnh phuùc, muoán caûnh giaùc, lieàn ñi ñeán Toân giaû Ananda. Sau khi ñi ñeán, vò aáy noùi leân baøi keä vôùi Toân giaû Ananda: OÂng ñaõ quyeát löïa choïn/Ñôøi soáng döôùi goác caây/ Taâm oâng quyeát nhaäp moät/Vôùi muïc ñích Nieát baøn/Cuø Ñaøm, haõy thieàn tö/Vaø soáng chôù phoùng daät/Ñoái vôùi oâng, ích gì/ Taïp thoaïi voâ vò aáy. Toân giaû Ananda ñöôïc vò Thieân aáy caûnh giaùc, taâm heát söùc xuùc ñoäng. (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 9, phaàn Ananda, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.438)

LÔØI BAØN: Ñaønh raèng moái lieân heä giöõa boán chuùng ñeä töû Phaät voán hoøa hôïp nhö nöôùc vôùi söõa, luoân khaéng khít vaø khoâng theå taùch rôøi. Theá nhöng, quaù baän roän bôûi caùc lieân heä vôùi cö só chöa phaûi laø ñieàu hay ñoái vôùi ngöôøi xuaát gia, vì duyeân traàn seõ quaáy ñaûo an tònh noäi taâm, laøm chöôùng ngaïi thieàn ñònh. Nhö Toân giaû Ananda, thò giaû cuûa Theá Toân, baåm tính thoâng minh, coù trí nhôù phi thöôøng laïi raát deã thöông vaø hoøa aùi neân ñöôïc haøng cö só ñaëc bieät meán moä. Vaø do ñaëc ñieåm cuûa coâng vieäc thò giaû cho Ñöùc Phaät neân phaûi xöû lyù voâ soá coâng vieäc ñoàng thôøi phaûi tieáp xuùc, gaëp gôõ raát

nhieàu haïng ngöôøi. Töø ñoù, Toân giaû Ananda coøn raát ít thôøi gian cho thieàn ñònh nhaèm thanh loïc vaø thaêng hoa taâm. Vì theá, moät vò Trôøi ôû trong truï xöù cuûa Toân giaû Ananda ñaõ trôï duyeân,

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 387

caûnh tænh vôùi Toân giaû raèng söï baän roän aáy tuy laø Phaät söï (coù phöông baùo) nhöng ñoái vôùi muïc tieâu giaûi thoaùt Nieát baøn thì chæ laø "phoùng daät, taïp thoaïi voâ vò". Ñaây cuõng laø moät baøi hoïc lôùn cho chuùng ta nhaèm traùnh boû goác ñeå chaïy theo ngoïn, nhaän ra nhöõng vieäc coát tuûy maø haøng xuaát gia caàn phaûi laøm. Ñoái vôùi ngöôøi xuaát gia, hai muïc tieâu töï lôïi vaø lôïi tha caàn phaûi thöïc hieän song haønh. Tuy vaäy, khi noäi taâm chöa thöïc söï vöõng chaõi tröôùc nhöõng thaùch thöùc vaø caùm doã cuûa ngoaïi caûnh thì töï lôïi, töùc söï tu hoïc caù nhaân caàn ñöôïc öu tieân hôn. Khi noäi taâm chöa thöïc söï an tònh vaø vöõng vaøng maø chuyeân lo lôïi tha vaø queân maát phaàn töï lôïi thì coù khi maát caû chì laãn chaøi. Toân giaû Ananda thoâng tueä ñeán theá, nhôù taát caû nhöõng lôøi daïy cuûa Theá Toân maø ñeán khi Theá Toân nhaäp Nieát baøn vaãn chöa chöùng ñaéc Thaùnh quaû A la haùn laø ñieàu ñaùng cho taát caû chuùng ta suy ngaãm.[

388 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

7- KHOÂNG CHEÁ NGÖÏ Moät thôøi, raát nhieàu Tyû kheo truù giöõa daân chuùng Kosala, taïi khu röøng noï, coáng cao, ngaïo maïn, oàn aøo, laém mieäng, laém lôøi, thaát nieäm, khoâng tænh giaùc, khoâng ñònh tónh, taâm taùn loaïn, caùc caên khoâng cheá ngöï. Roài moät vò thieân truù ôû khu röøng aáy, vì loøng thöông xoùt, muoán haïnh phuùc, muoán caûnh giaùc, lieàn ñi ñeán caùc Tyû kheo noùi leân baøi keä sau: Xöa soáng thaät an laïc/Chuùng ñeä töû Cuø Ñaøm/Khoâng tham tìm moùn aên/Khoâng tham tìm choã truù/Bieát ñôøi laø voâ thöôøng/ Hoï chaám döùt khoå ñau/Nay töï laøm aùc haïnh/Nhö thoân tröôûng trong laøng/Hoï aên, aên ngaõ guïc/Theøm khaùt vaät nhaø ngöôøi/ Con vaùi chaøo chuùng Taêng/Ñaûnh leã moät vaøi vò/Vaát vöôûng khoâng höôùng daãn/Hoï soáng nhö ngaï quyû/Nhöõng ai soáng phoùng daät/Vì hoï, con noùi leân/Nhöõng ai khoâng phoùng daät/ Chaân thaønh con ñaûnh leã. Caùc vò Tyû kheo aáy ñöôïc vò thieân caûnh tænh, taâm heát söùc xuùc ñoäng. (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 9, phaàn Khoâng cheá ngöï caên hay nhieàu Tyû kheo, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.448)

LÔØI BAØN: Töø thôøi Theá Toân, laùc ñaùc vaãn coù nhöõng hoäi chuùng Tyû kheo phoùng daät, tham ñaém lôïi döôõng, khoâng maáy thuù höôùng tu haønh ñeå ñaït ñeán giaûi thoaùt, Nieát baøn. Nhaát laø veà sau, khi Taêng ñoaøn phaùt trieån lôùn maïnh, ngöôøi xuaát gia ngaøy caøng ñoâng vaø nhöõng keû cô hoäi ñoù traø troän vaøo haøng nguõ xuaát gia nhöng khoâng vì muïc tieâu giaûi thoaùt caøng nhieàu thì nhöõng teä ñoan baét ñaàu gia taêng. Raát deã daøng ñeå nhaän ra moät hoäi chuùng Tyû kheo keùm phaåm chaát,

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 389

khieám khuyeát veà phaïm haïnh, khoâng ñöôïc thanh tònh thoâng qua caùc bieåu hieän nhö “coáng cao, ngaïo maïn, oàn aøo, laém mieäng, laém lôøi, thaát nieäm, khoâng tænh giaùc, khoâng ñònh tónh, taâm taùn loaïn, caùc caên khoâng cheá ngöï”. Vaø nhöõng hoäi chuùng Tyû kheo naøo maø trong noäi dung caùc hoaït ñoäng tu taäp vaø Phaät söï thieáu vaéng tinh thaàn giôùi, ñònh vaø tueä thì hoäi chuùng ñoù chæ coù hình thöùc, danh nghóa maø thoâi. Coù ñieàu chaéc chaén raèng, khi moät hoäi chuùng Tyû kheo khoâng thanh tònh thì söï ngöôõng moä vaø quy höôùng cuûa tín ñoà suy giaûm daàn, ngaøy caøng maát ñi söï uûng hoä cuûa haøng cö só vaø chö Thieân. Do vaäy, vai troø hoä phaùp cuûa cö só vaø chö Thieân khoâng chæ taän löïc uûng hoä veà cuùng döôøng taøi vaät maø coøn theå hieän baèng tinh thaàn xaây döïng, cuûng coá Taêng ñoaøn. Vì thanh tònh cuûa Taêng ñoaøn, vì toàn vong cuûa ñaïo phaùp, chö Thieân vaø cö só hoä phaùp luoân quan taâm ñeán chö Taêng, uûng hoä vaø baûo veä heát loøng, chia seû khi khoù khaên, goùp yù vaø thöùc tænh luùc phoùng daät... vôùi taát caû taâm töø nhö vò thieân trong phaùp thoaïi treân ñaây, chính laø traùch nhieäm hoä phaùp cuûa moãi ngöôøi ñeä töû Phaät.[

8- AÙC MA XUÙI GIUÏC CAI TRÒ Moät thôøi, Theá Toân ôû Kosala, döôùi chaân nuùi Tuyeát Sôn, taïi moät am thaát nhoû trong röøng. Trong khi Theá Toân thieàn tònh ñoäc cö, tö töôûng sau ñaây ñöôïc khôûi leân: Coù theå chaêng cai trò maø khoâng gieát haïi, khoâng ñeå ngöôøi gieát haïi; Khoâng chinh phuïc, khoâng khieán ngöôøi chinh phuïc; Khoâng saàu muoän, khoâng khieán ngöôøi saàu muoän moät caùch ñuùng phaùp? Roài AÙc ma, bieát ñöôïc taâm tö Theá Toân nhö vaäy, lieàn ñi ñeán noùi vôùi Theá Toân: - Baïch Theá Toân, Theá Toân haõy cai trò. Thieän Theä haõy cai trò. - Naøy AÙc ma, oâng thaáy gì maø oâng noùi vôùi Ta nhö vaäy? - Baïch Theá Toân, Boán nhö yù tuùc ñoù ñöôïc Theá Toân tu taäp, laøm cho sung maõn, kheùo aùp duïng. Vaø baïch Theá Toân, neáu Theá Toân muoán nuùi Tuyeát Sôn, vua caùc loaøi nuùi trôû thaønh vaøng, Theá Toân coù theå quyeát ñònh nhö vaäy, vaø ngoïn nuùi coù theå trôû thaønh vaøng. Theá Toân (noùi keä): Daàu cho caû ngoïn nuùi/Trôû thaønh toaøn vaøng roøng/Cho ñeán hoùa gaáp ñoâi/Cuõng khoâng thoûa maõn ñöôïc/Tham voïng cuûa moät ngöôøi/Bieát vaäy ñeå haønh trì/Ai thaáy roõ ñau khoå/Vaø nguyeân nhaân ñau khoå/Laøm sao ngöôøi nhö vaäy/Coù khuynh höôùng aùi duïc?/Sau khi bieát sinh y/Laø raøng buoäc ôû ñôøi/ Ngöôøi bieát vaäy neân hoïc/Giaûi tröø moïi buoäc raøng. Roài AÙc ma bieát ñöôïc: “Theá Toân ñaõ bieát ta, Thieän Theä ñaõ bieát ta”, saàu khoå, thaát voïng, lieàn bieán maát taïi choã aáy. (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 4, phaåm 2, phaàn Thoáng trò, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.257)

LÔØI BAØN: Phaùp thoaïi naøy cho thaáy Theá Toân ñaõ töøng nghó ñeán vieäc thieát laäp moät xaõ hoäi ñöùc trò lyù töôûng, trong ñoù coù cai trò maø “khoâng gieát haïi, khoâng ñeå ngöôøi gieát haïi; khoâng chinh phuïc, khoâng khieán ngöôøi chinh phuïc; khoâng saàu muoän, khoâng khieán ngöôøi saàu muoän”. Quaû ñaây laø moät yù töôûng tuyeät vôøi, taâm nguyeän vì chuùng sinh cao caû. Nhöng khi Theá Toân vöøa

khôûi leân tö töôûng naøy thì aùc ma lieàn naém baét ñoàng thôøi caát lôøi xöng taùn vaø ñoäng vieân Ngaøi haõy thieát laäp söï cai trò. Ngay laäp töùc, Theá Toân bieát ñöôïc aùc ma ñang lôïi duïng loøng toát cuûa Ngaøi neân lieàn xaû nieäm, an truï vaøo voâ taâm, tòch tònh. Vôùi trí tueä cuûa baäc Giaùc ngoä, Ngaøi thaáy raèng duø cho laøm ñöôïc ñieàu khoù laøm nhaát nhö bieán ngoïn Tuyeát Sôn thaønh moät khoái vaøng roøng nhöng neáu taâm tham chöa ñieàu phuïc thì vieäc aáy chæ taêng tröôûng tham voïng, chaáp thuû vaø buoäc raøng maø thoâi. Ñieàu naøy thaät ñaùng ñeå cho nhöõng ñeä töû Phaät suy tö tröôùc nhöõng hoaøi baõo ñoä sinh to lôùn, nhöõng Phaät söï boän beà vaø nhaát laø noã löïc ñeå caûi thieän vaø kieän toaøn caùc hình thaùi toå chöùc xaõ hoäi cuõng nhö Giaùo hoäi... trong khi thaân taâm coøn nhieàu raøng buoäc vaø giôùi haïn cuûa taäp khí, phieàn naõo. AÙc ma luoân ca ngôïi vaø khuyeán khích haønh giaû (chöa giaûi thoaùt) tham gia quaûn trò xaõ hoäi nhöng thöïc chaát laø ñaùnh laïc höôùng chuùng ta leäch khoûi muïc tieâu giaûi thoaùt vaø taêng tröôûng tham aùi quyeàn löïc. Do ñoù, tuøy duyeân maø laøm lôïi ích cho ñôøi, laøm taát caû nhöõng haïnh laønh nhöng phaûi buoâng xaû taát caû, voâ chaáp ñeå vöôït qua moïi keàm toûa vaø lôïi duïng cuûa aùc ma.[

9- COÂ ÑOÄC MAØ KHOÂNG COÂ ÑÔN Moät thôøi, Tyû kheo Vajjiputtaka truù ôû Vesaøli taïi moät khu röøng. Luùc baáy giôø coù moät cuoäc leã toå chöùc suoát ñeâm ôû Vesaøli. Tyû kheo aáy ñöôïc nghe tieáng nhaïc khí, tieáng coàng v.v... ñaùnh leân, tieáng oàn aøo khôûi leân, lieàn than thôû, noùi leân ngay luùc aáy baøi keä naøy: Chuùng ta soáng moät mình/Trong khu röøng coâ ñoäc/Nhö khuùc goã loät voû/Laên loùc trong röøng saâu/ Trong ñeâm toái haân hoan/Nhö hieän taïi ñeâm nay/Ai soáng ñôøi baát haïnh/Nhö chuùng ta hieän soáng. Roài moät vò Thieân truù ôû khu röøng aáy, coù loøng thöông xoùt vò Tyû kheo aáy, muoán haïnh phuùc, muoán caûnh giaùc lieàn ñi ñeán vò Tyû kheo. Sau khi ñeán, vò Thieân aáy noùi leân baøi keä: OÂng soáng chæ moät mình/Trong khu röøng coâ ñoäc/Nhö khuùc goã loät voû/Laên loùc trong röøng saâu/Raát nhieàu ngöôøi theøm muoán/ Ñôøi soáng nhö oâng vaäy/Nhö keû ñoïa ñòa nguïc/Theøm muoán sinh thieân giôùi. Tyû kheo aáy ñöôïc vò Thieân caûnh giaùc, taâm heát söùc xuùc ñoäng. (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 9 Töông öng Röøng, phaàn Vajjiputta, VNCPHVN aán haønh 1993, tr.443)

LÔØI BAØN: Duø ñaõ phaùt nguyeän daán thaân, töï nguyeän chaáp nhaän soáng ñôøi coâ ñoäc nhöng thænh thoaûng baát chôït xuaát hieän caûm giaùc coâ ñôn, troáng traûi aâu cuõng laø chuyeän thöôøng tình. Ñaëc bieät, trong tröôøng hôïp haïnh phuùc xuaát theá chöa ñaït ñöôïc maø haïnh phuùc ñôøi thöôøng laïi khoâng coù thì caûm giaùc coâ ñôn laïi deã uøa veà xaâm chieám taâm hoàn chuùng ta hôn, nhaát laø nhöõng khi xung quanh ta ngaäp traøn khoâng khí leã hoäi, ca nhaïc oàn aøo naùo nhieät.

Moät aån só soáng coâ ñoäc trong röøng, vì thieáu chaùnh nieäm cho neân chôït chaïnh loøng, caûm giaùc coâ ñôn, xoùt xa cho thaân phaän baát haïnh. Ñaây laø moät bieåu hieän quen thuoäc cuûa taâm hoang vu khi thieáu söï kieåm soaùt, thieáu yù thöùc veà thöïc taïi. Ñeå khaéc phuïc tình traïng naøy, haønh giaû nhanh choùng trôû veà thöïc taïi baèng caùch höôùng taâm vaøo chaùnh nieäm. Ñeà muïc ñeå duy trì chaùnh nieäm coù theå laø nieäm danh hieäu Phaät, chuù taâm vaøo hôi thôû hoaëc thieàn quaùn veà taâm thöùc ñöông taïi... Khi ñaõ an truù taâm vaøo chaùnh nieäm thì caûm giaùc coâ ñôn bò ñaåy luøi vaø trieät tieâu. Ai khaéc phuïc ñöôïc coâ ñôn töùc ngöôøi aáy ñaõ naém vöõng ngheä thuaät cuûa Ngöôøi bieát soáng moät mình. Theo tueä giaùc Theá Toân, ngöôøi tu nhôø bieát duy trì chaùnh nieäm thöôøng tröïc neân duø soáng coâ ñoäc maø khoâng heà coâ ñôn. Bí quyeát soáng haïnh phuùc, hoan hyû vui töôi, taâm sung maõn traøn ngaäp bi trí cuûa Ngöôøi bieát soáng moät mình laø phaùp laïc, hoa traùi cuûa chaùnh nieäm. Moät vò Trôøi nhaän thöùc saâu saéc veà haïnh phuùc noäi taâm cuûa moät aån só neân khaúng ñònh "raát nhieàu ngöôøi theøm muoán, ñôøi soáng nhö oâng vaäy". Nhaát laø trong cuoäc soáng hieän taïi vôùi voâ vaøn bieán ñoäng, ñaày daãy troùi buoäc, heä luïy vaø hö doái thì moät cuoäc soáng thanh bình, tónh taïi nhöng sung maõn haïnh phuùc töï noäi vaãn laø mong muoán, khaùt voïng cuûa nhieàu ngöôøi. Coâ ñôn, troáng vaéng vaø nhöõng taâm hoàn ñi hoang laø hoäi chöùng laøm ñieâu linh taâm thöùc cuûa con ngöôøi hieän ñaïi. Hoï thöôøng chaïy troán vaø sôï haõi coâ ñôn, nhaát laø khi phaûi ñoái dieän vôùi chính mình. Vì vaäy, phaûi nhaän dieän vaø thaân thieän vôùi taâm hoang vu cuûa baûn thaân ñeå thaáy raèng coâ ñôn khoâng khuûng khieáp vaø ñaùng sôï nhö ta töôûng, vì coâ ñôn voán khoâng thöïc. Haõy thaép saùng chaùnh nieäm ñeå laøm chuû, an truù vaø nuoâi döôõng taâm baèng nieàm haïnh phuùc töï noäi. Ñaây chính laø bí quyeát Cö traàn laïc ñaïo cuûa nhöõng ngöôøi tu Phaät.[

X. THAM AÙI

396 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

1- KHOÂNG BAO GIÔØ THOÛA MAÕN Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, Jetavana, taïi vöôøn oâng Anaøthapindika. Luùc baáy giôø, Theá Toân goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, höôûng thoï ba söï ôû ñôøi, khoâng bao giôø thoûa maõn. Theá naøo laø ba? Höôûng thoï nguû nghæ, naøy caùc Tyû kheo, khoâng bao giôø thoûa maõn. Höôûng thoï röôïu men röôïu naáu, naøy caùc Tyû kheo, khoâng bao giôø thoûa maõn. Höôûng thoï khoaùi laïc aân aùi nam nöõ, naøy caùc Tyû kheo, khoâng bao giôø thoûa maõn. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, Chöông 3, phaåm Chaùnh giaùc, phaàn Khoâng thoûa maõn, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.473)

LÔØI BAØN: Tröø caùc baäc Boà taùt vì bi nguyeän taùi sinh, coøn laïi heát thaûy chuùng ta sinh ra trong coõi Duïc vôùi goác reã nghieäp duyeân tham aùi. Do ñoù, aùi duïc laø baûn chaát cuûa con ngöôøi vaø söï khaùt aùi trôû neân voâ cuøng taän. Ngöôøi ta noùi "loøng tham voâ ñaùy" vì loøng tham cuøng vôùi söï höôûng thoï caùc moùn duïc ôû ñôøi döôøng nhö khoâng bao giôø thoûa maõn. Söï höôûng duïc ví nhö ngöôøi bò troâi giaït giöõa bieån khôi khaùt nöôùc, caøng uoáng nöôùc bieån vaøo laïi

caøng khaùt, hay gioáng nhö ngöôøi bò beänh phong cuøi ngoài beân beáp löûa caøo caáu veát thöông, caøng ñaõ ngöùa thì veát thöông caøng lôû loeùt ra theâm. Trong caùc thuù vui ôû ñôøi, theo tueä giaùc Theá Toân thì nguû nghæ, söû duïng caùc chaát gaây nghieän (röôïu, ma tuùy...) vaø hoan laïc aân aùi nam nöõ laø khoâng bao giôø thoûa maõn. Nhö luùc no say, nhu caàu aên uoáng taïm ngöng nhöng roài khoâng laâu sau con ngöôøi laïi caàn aên uoáng vaø ñieäp khuùc naøy dieãn tieán ñeán heát ñôøi. Thöïc ra, "söï höôûng thoï khoâng bao giôø thoûa maõn" aáy laø moät trong nhöõng nhu caàu soáng chính ñaùng cuûa con ngöôøi. Vaán ñeà laø phaûi

nhaän thöùc roõ raøng veà vieäc ta khoâng bao giôø thoûa maõn vôùi nhöõng gì hieän coù vaø nhu caàu höôûng thuï aáy khoâng coù ñieåm döøng ñeå chuyeån hoùa tham aùi cuûa töi thaân. Maët khaùc, nghó raèng thoûa maõn caùc tham muoán laø haïnh phuùc thì khoâng bao giôø tìm ra haïnh phuùc ñích thöïc vì nhu caàu ñöôïc thoûa maõn voán ña daïng vaø voâ cuøng. Do nhaän thöùc ñöôïc vaán ñeà neân ngöôøi con Phaät thieát laäp muoán ít vaø bieát ñuû ñoàng thôøi laøm sung maõn vaø an tònh noäi taâm baèng thieàn ñònh. Loä trình chuyeån hoùa taâm töø bôùt tham ñeán ly tham ñöôïc xaây döïng treân neàn taûng tueä giaùc chöù khoâng phaûi khoå haïnh hay chòu ñöïng. Phaûi thaáy ñöôïc sai laàm trong quan nieäm thoûa maõn caùc nhu caàu tham aùi laø haïnh phuùc ñeå khoâng chaïy theo, khoâng tìm caàu haïnh phuùc beân ngoaøi. Haïnh phuùc ñích thöïc khi taâm ñaït ñeán traïng thaùi thanh tònh, khoâng coøn tham aùi vaø chaáp thuû.[

2- CON VÖÔÏN VAØ CHIEÁC BAÃY Moät thôøi, Theá Toân truù taïi Saøvatthi, Ngaøi noùi vôùi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, taïi nuùi chuùa Tuyeát sôn, coù khoaûnh ñaát baèng phaúng, khaû aùi, coù caùc loaøi vöôïn vaø loaøi ngöôøi qua laïi. Taïi ñaáy, nhöõng ngöôøi thôï saên ñaët caùc baãy nhöïa treân ñöôøng ñeå baét nhöõng con vöôïn. ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, nhöõng con vöôïn naøo taùnh khoâng ngu si, khoâng tham aên, thaáy baãy nhöïa lieàn traùnh xa. Coøn con vöôïn naøo ngu si, tham aên, thaáy baãy nhöïa aáy, thoø tay naém laáy vaø bò dính vaøo ñaáy. "Ta seõ gôõ baøn tay ra", noù thoø baøn tay khaùc vaøo lieàn bò dính. "Ta seõ gôõ hai tay ra", noù giô chaân naém laáy vaø bò dính. "Ta seõ gôõ hai tay vaø baøn chaân ra", noù ñöa chaân khaùc vaøo vaø bò dính. "Ta seõ gôõ caû hai tay vaø hai chaân ra", noù duøng mieäng ngaäm vaøo vaø bò dính luoân ôû ñaáy. Nhö vaäy, naøy caùc Tyû kheo, con vöôïn bò dính naêm choã, naèm reân la, rôi vaøo baát haïnh. Ngöôøi thôï saên ñaâm cheát noù vaø nöôùng noù treân ñoáng cuûi. Cuõng vaäy, naøy caùc Tyû kheo, neáu ñi ñeán choã khoâng phaûi haønh xöù cuûa mình, choã caûnh giôùi cuûa ngöôøi khaùc laø saéc, thanh, höông, vò vaø xuùc khaû laïc, khaû yù, haáp daãn... AÙc ma seõ naém ñöôïc cô hoäi, seõ baét ñöôïc ñoái töôïng... (ÑTKVN, Töông Öng Boä V, chöông 3, phaåm Ambapaøli, phaàn Con vöôïn [löôïc], Nxb Toân Giaùo, 2002, tr.230)

LÔØI BAØN: Soáng ôû treân ñôøi, ai maø khoâng thích ñöôïc sôû höõu naêm moùn duïc laïc. Saéc ñeïp, tieáng hay, höông thôm, vò ngoït vaø xuùc chaïm eâm aùi

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 399

luoân laø muïc tieâu tìm kieám nhaèm chieám höõu cuûa con ngöôøi. Mieät maøi chaïy theo nguõ duïc, khoâng bao giôø bieát döøng laïi ñaõ daãn khoâng ít ngöôøi ñeán bi kòch bò troùi buoäc, bò dính maéc vaø trôû thaønh noâ leä cuûa nguõ duïc maø khoâng töï bieát. Nguõ duïc raát haáp daãn ñoàng thôøi cuõng raát nguy hieåm, luoân rình raäp nhö nhöõng chieác baãy. Caïm baãy nguõ duïc raát eâm aùi, ñöôïc thieát keá baèng moät chaát keo sieâu dính, moät khi ñaõ vöôùng vaøo thì con moài caøng vuøng vaãy laïi caøng bò dính chaët. Cheát trong nguõ duïc laø cheát ngoäp, tuy khoâng ñau ñôùn thaäm chí coøn ngoït ngaøo, nguõ duïc troùi chaët vaø nhaän chìm con moài cho ñeán cheát. Nhö con vöôïn ngu si vaø tham aên kia khi ñaõ dính vaøo baãy nhöïa, caøng xoay xôû ñeå thoaùt ra thì laïi caøng bò dính chaët hôn. Ñieàu ñaùng löu yù ôû ñaây laø khi ñaõ dính vaøo moät chi aét dính luoân caùc chi coøn laïi. Con vöôïn bò dính vaøo naêm choã, töù chi vaø mieäng, ñeå roài naèm reân la vaø keát quaû phaûi ñeán laø bò ngöôøi thôï saên ñaâm cheát roài nöôùng chaùy treân ngoïn löûa. Cuõng vaäy, aùc ma luoân giaêng baãy nguõ duïc ñeå chôø ñoùn nhöõng Tyû kheo. Trong xaõ hoäi phaùt trieån, nguõ duïc thònh haønh vaø taát nhieân söï thaønh coâng cuûa aùc ma khoâng phaûi laø ít. Nhö nhöõng con vöôïn khoân ngoan kia khoâng ñi vaøo vuøng coù giaêng baãy, neáu phaûi ñi vaøo vuøng coù baãy thì caûnh giaùc, traùnh xa. Ngöôøi sô taâm hoïc Phaät khoâng neân ñi vaøo nguõ duïc, choã khoâng phaûi haønh xöù cuûa mình. Khoâng nhöõng theá maø ñi ñuùng vaøo haønh xöù cuûa Tyû kheo töùc thöïc haønh Töù nieäm xöù, ñöôïc vaäy, aùc ma seõ khoâng coøn cô hoäi, khoâng theå naøo naém baét.[

400 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

3- COÏ CAÂY LAÁY LÖÛA Moät thôøi, Theá Toân ôû taïi Vesali, röøng Ñaïi Laâm, taïi Truøng Caùc giaûng ñöôøng. Roài Aggivessana ñi ñeán choã Theá Toân, sau khi chaøo hoûi, chuùc tuïng vaø ngoài xuoáng moät beân. Theá Toân giaûng cho oâng veà caùch coï caây laáy löûa. Naøy Aggivessana, ví nhö coù moät khuùc caây öôùt ñaãm, ñaày nhöïa soáng vaø ñaët trong nöôùc. Coù moät ngöôøi ñeán, caàm duïng cuï laøm löûa vôùi yù nghó: Ta seõ nhen löûa, hôi noùng seõ hieän ra. Naøy Aggivessana, oâng nghó theá naøo? Ngöôøi aáy laáy khuùc caây öôùt ñaãm, ñaày nhöïa soáng vaø ñaët trong nöôùc aáy, roài coï xaùt vôùi duïng cuï laøm löûa thì coù theå nhen löûa, khieán hôi noùng hieän ra ñöôïc khoâng? Thöa khoâng, Toân giaû Gotama. Cuõng vaäy, naøy Aggivessana, nhöõng Sa moân hay Baø la moân soáng khoâng xaû ly caùc duïc veà thaân nhö duïc tham, duïc aùi, duïc hoân aùm, duïc nhieät naõo vaø noäi taâm chöa ñöôïc kheùo ñoaïn tröø thì caùc vò aáy khoâng theå chöùng ñöôïc Voâ thöôïng Chaùnh giaùc. Naøy Aggivessana, ví nhö coù moät khuùc caây khoâ, khoâng nhöïa, ñöôïc vôùt khoûi nöôùc, ñöôïc ñaët treân ñaát khoâ. Coù moät ngöôøi ñeán, caàm duïng cuï laøm löûa vôùi yù nghó: Ta seõ nhen löûa, hôi noùng seõ hieän ra. Naøy Aggivessana, oâng nghó theá naøo? Ngöôøi aáy laáy khuùc caây khoâ, khoâng nhöïa, ñöôïc vôùt khoûi

nöôùc, ñöôïc ñaët treân ñaát khoâ aáy, roài coï xaùt vôùi duïng cuï laøm löûa thì coù theå nhen löûa, khieán hôi noùng hieän ra ñöôïc khoâng? Thöa ñöôïc, Toân giaû Gotama. Cuõng vaäy, naøy Aggivessana, nhöõng Sa moân hay Baø la moân soáng xaû ly caùc duïc veà thaân nhö duïc tham, duïc aùi, duïc hoân aùm, duïc nhieät naõo vaø noäi taâm ñöôïc kheùo ñoaïn tröø thì

caùc vò aáy coù theå chöùng ñöôïc Voâ thöôïng Chaùnh giaùc. (ÑTKVN, Trung Boä I, Ñaïi kinh Saccaka [trích], VNCPHVN aán haønh, 1992, tr.528)

LÔØI BAØN: Tu taäp laø moät loä trình daøi, muoán thaønh töïu giaùc ngoä phaûi töøng böôùc doïn deïp thaân taâm, ñoaïn tröø phieàn naõo. Neáu khoâng noã löïc laøm ñoaïn giaûm tham aùi thì quaû vò giaûi thoaùt vaãn coøn xa vôøi nhö söï voâ voïng cuûa ngöôøi coï caây laáy löûa vôùi moät khuùc caây öôùt ñaãm, traøn ñaày nhöïa soáng. Moät trong nhöõng nguyeân lyù cô baûn cuûa Nieát baøn laø xa lìa vaø ñoaïn taän tham duïc, luyeán aùi. Nhö nöôùc vôùi löûa khoâng theå cuøng song song toàn taïi; cuõng vaäy, Nieát baøn vaø aùi duïc khoâng theå dung hôïp laãn nhau. Vì theá maø Nieát baøn coù moät nghóa laø aùi dieät. Chuaån bò cho quaû vò Voâ thöôïng Chaùnh giaùc, laøm böøng saùng trí tueä Baùt nhaõ thì töï thaân taâm cuûa moãi haønh giaû phaûi xaû ly tham aùi. Ngoïn löûa trí tueä seõ buøng chaùy khi thaân taâm thöïc söï khoâ kieät phieàn naõo. Nhö coï xaùt caønh caây khoâ vôùi duïng cuï laøm löûa môùi hy voïng coù hôi noùng boác leân vaø phaùt hoûa. Ñeå taïo ra löûa khoâng nhöõng caàn phaûi coù caønh caây khoâ vaø duïng cuï laøm löûa maø ñoøi hoûi phaûi coù moät söï kieân trì, beàn bæ vaø lieân tuïc. Löûa khoâng theå phaùt sinh neáu quaù trình coï caây bò giaùn ñoaïn, neáu döøng laïi thì caønh caây seõ nguoäi ñi vaø ñeå coù löûa aét phaûi coï xaùt laïi töø ñaàu. Cuõng vaäy, trong quaù trình ñoaïn taän tham aùi, tinh taán laø yeáu toá cöïc kyø quan troïng. Löûa voán saün trong caây, chæ caàn laøm cho caây khoâ vaø kieân trì coï xaùt vôùi duïng cuï laøm löûa, chaéc chaén seõ coù löûa. Giaùc ngoä voán aån taøng trong chuùng sinh daãu ñaày daãy tham duïc. Vì theá, tinh taán vaø ly tham laø ñieàu toái caàn cho nhöõng ngöôøi con Phaät höôùng ñeán Voâ thöôïng Chaùnh giaùc.[

4- VOÂ LÖÔÏNG KIEÁP LUAÂN HOÀI Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi. Roài coù nhieàu Tyû kheo ñi ñeán, ngoài xuoáng moät beân, baïch Theá Toân: Coù bao nhieâu kieáp, baïch Theá Toân, ñaõ ñi qua, ñaõ vöôït qua? Raát nhieàu, naøy caùc Tyû kheo, laø nhöõng kieáp ñaõ ñi qua, ñaõ vöôït qua. Thaät khoâng deã gì ñeå coù theå ñeám chuùng ñöôïc laø moät vaøi kieáp, moät vaøi traêm kieáp, moät vaøi ngaøn kieáp, moät vaøi traêm ngaøn kieáp. Baïch Theá Toân, Theá Toân coù theå cho moät ví duï ñöôïc khoâng? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, coù boán vò ñeä töû, soáng ñeán moät traêm naêm. Cöù moãi ngaøy hoï nhôù ñeán traêm ngaøn kieáp, naøy caùc Tyû kheo, caùc kieáp ñöôïc hoï nhôù ñeán laø vaäy. Nhieàu nhö vaäy, naøy caùc Tyû kheo, laø nhöõng kieáp ñaõ ñi qua, ñaõ vöôït qua. Thaät khoâng deã gì ñeå coù theå ñeám

chuùng ñöôïc laø moät vaøi kieáp, moät vaøi traêm kieáp, moät vaøi ngaøn kieáp, moät vaøi traêm ngaøn kieáp. Vì sao? Voâ thæ laø luaân hoài naøy, naøy caùc Tyû kheo, laø vöøa ñuû ñeå caùc oâng nhaøm chaùn, laø vöøa ñuû ñeå caùc oâng töø boû, laø vöøa ñuû ñeå caùc oâng giaûi thoaùt ñoái vôùi taát caû caùc haønh. (ÑTKVN, Töông Öng Boä II, chöông 4, phaåm 1, phaàn Caùc ñeä töû, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.317)

LÔØI BAØN: Tröø caùc baäc Thaùnh A la haùn, khoâng moät ai coù theå bieát ñöôïc chuùng ta töø ñaâu ñeán vaø seõ ñi veà ñaâu trong cuoäc töû sinh baát taän, voâ thæ vaø voâ chung naøy. Theá giôùi voâ bieân, nhöõng chuùng sinh soáng trong caùc theá giôùi voâ soá löôïng vaø söï sinh töû luaân hoài cuûa hoï cuõng voâ cuøng. Luaân hoài laø hình aûnh baùnh xe quay troøn, quay maõi khoâng döøng.

Söï troâi laên töû sinh leân xuoáng cuûa chuùng sinh trong saùu neûo trôøi, ngöôøi, a tu la, suùc sanh, ngaï quyû vaø ñòa nguïc cuõng nhö vaäy. Chính nghieäp hoaëc thieän hoaëc aùc do moãi chuùng sinh gaây taïo trong quaù khöù vaø hieän taïi laø ñoäng löïc thuùc ñaåy tieán trình taùi sinh. Trong ñoù, tham aùi laø taùc nhaân quan troïng, chính yeáu nhaát cuûa chu trình luaân hoài sinh töû. Coù theå noùi, tham aùi laø daáu hieäu noåi baät nhaát ñeå moät caù nhaân töï nhaän bieát mình ñang coøn bò keàm toûa bôûi luaân hoài. Noùi caùch khaùc, coøn tham aùi laø coøn luaân hoài, chöa theå giaûi thoaùt ñöôïc. Maø ai trong chuùng ta laø ngöôøi ñaõ heát saïch tham aùi? Bôùt ñi hoaëc ít laïi nhöõng taâm tham, nieäm aùi trong cuoäc soáng laø ñaõ quyù laém roài. Vaäy neân doøng luaân hoài töï muoân ñôøi vaãn luoân nhoän nhòp, ñoâng vui. Duø vaäy, baùnh xe quay neáu heát trôùn cuõng döøng, ngoïn ñeøn chaùy heát daàu phaûi taét, voøng luaân hoài voâ taän kia neáu dieät heát tham aùi cuõng phaûi vôõ tan. Giôùi, ñònh vaø tueä chính laø nhöõng chaát lieäu laøm xoùi moøn tham aùi, tan chaûy cô cheá taùi sinh. Vì theá, ñeå chaám döùt luaân hoài, moãi ngöôøi con Phaät phaûi töï noã löïc ñoaïn tröø tham aùi baèng caùch thaønh töïu Tam voâ laäu hoïc.[

5- NHÖ CAÙ MAÉC CAÂU Moät thôøi, Theá Toân ôû Raøjagaha, taïi vöôøn xoaøi Jivaka, goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, ví nhö moät ngöôøi caâu caù trong hoà nöôùc saâu, quaêng xuoáng nöôùc moät löôõi caâu coù maéc moài. Moät con caù ñôùp moài, nuoát löôõi caâu aáy. Nhö vaäy, naøy caùc Tyû kheo, con caù aáy vì nuoát löôõi caâu neân ñi ñeán baát haïnh, ñi ñeán aùch naïn, bò ngöôøi caâu caù muoán laøm gì thì laøm. Cuõng vaäy, naøy caùc Tyû kheo, coù saùu löôõi caâu trong ñôøi, ñöa ñeán baát haïnh cho loaøi höõu tình, ñöa ñeán tai haïi cho caùc loaøi chuùng sinh. Theá naøo laø saùu? Naøy caùc Tyû kheo, coù nhöõng saéc do maét nhaän thöùc, khaû laïc, khaû hyû, khaû aùi, haáp daãn, lieân heä ñeán duïc. Neáu hoan hyû, taùn döông, tham luyeán vaø an truù vaøo saéc aáy, thì naøy caùc Tyû kheo, ñöôïc goïi laø nuoát löôõi caâu cuûa aùc ma, ñaõ ñi ñeán baát haïnh, ñaõ ñi ñeán aùch naïn, ñaõ bò aùc ma muoán laøm gì thì laøm. Naøy caùc Tyû kheo, coù nhöõng tieáng do tai nhaän thöùc… Coù nhöõng

höông do muõi nhaän thöùc… Coù nhöõng vò do löôõi nhaän thöùc… Coù nhöõng xuùc do thaân nhaän thöùc… Coù nhöõng phaùp do yù nhaän thöùc, khaû laïc, khaû hyû, khaû aùi, haáp daãn, lieân heä ñeán duïc. Neáu hoan hyû, taùn döông, tham luyeán vaø an truù vaøo phaùp aáy, thì naøy caùc Tyû kheo, ñöôïc goïi laø nuoát löôõi caâu cuûa aùc ma, ñaõ ñi ñeán baát haïnh, ñaõ ñi ñeán aùch naïn, ñaõ bò aùc ma muoán laøm gì thì laøm. (ÑTKVN, Töông Öng Boä IV, phaåm Bieån, phaàn Ngöôøi caâu caù [trích], Nxb Toân Giaùo, 2001, tr.264)

LÔØI BAØN: Caùc giaùc quan cuûa con ngöôøi laø nhöõng coâng cuï ñeå nhaän thöùc theá

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 405

giôùi khaùch quan vaø caû chieàu saâu noäi taïi trong taâm thöùc cuûa töøng chuû theå. Nhöõng giaùc quan aáy, kinh Phaät goïi laø “caên” vaø phoøng hoä, thu thuùc saùu caên laø moät trong nhöõng phaùp tu cöïc kyø quan troïng trong Phaät giaùo. Coù theå noùi, töø nôi saùu caên naøy maø moãi ngöôøi töï xaây döïng cho mình moät theá giôùi an vui tònh laïc cuûa giaûi thoaùt Nieát baøn hay ngöôïc laïi laø caûnh giôùi khoå ñau, ñoïa laïc. Khi caùc giaùc quan tieáp xuùc vôùi ñoái töôïng cuûa noù, nhö maét thaáy saéc ñeïp, tai nghe tieáng hay, muõi ngöûi muøi thôm… thì taâm tham aùi khôûi leân vaø mong öôùc sôû höõu hình thaønh. Vaø cuõng töø ñaây, con ngöôøi phaûi coá gaéng baèng moïi caùch ñeå truy tìm, chinh phuïc nhaèm thoûa maõn khaùt voïng chieám höõu. Theá Toân goïi haønh vi naøy laø nuoát phaûi löôõi caâu coù gaén moài duïc voïng cuûa aùc ma vaø bò aùc ma muoán laøm gì thì laøm. Ñaønh raèng, phaán ñaáu ñeå xaây döïng cuoäc soáng hoaøn thieän, ñaày ñuû, sung tuùc laø tieâu chí chung cuûa nhaân loaïi. Nhöng vì loøng tham khoâng bao giôø thoûa maõn neân cuoäc ñôøi maõi laø cuoäc haønh trình höôùng veà, höôùng ñeán… trong chi phoái cuûa tham duïc vaø voâ minh maø thoâi. Trong thöïc teá, chuùng ta khoå ñau khoâng phaûi vì thieáu thoán maø vì mong öôùc quaù nhieàu, tham voïng quaù lôùn. Do vaäy, giöõ taâm chaùnh nieäm khi saùu caên tieáp xuùc vôùi saùu traàn ñeå khoâng bò loâi keùo, khoâng chaïy theo, khoâng ñaùnh maát mình laø traùnh ñöôïc löôõi caâu cuûa aùc ma. Soáng trong traàn theá maø chaúng nhieãm buïi traàn chính laø nhôø söï tu taäp giöõ gìn, phoøng hoä saùu caên naøy.[

406 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

6- TRUÙNG TEÂN ÑOÄC Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, daïy caùc Tyû kheo: Khoå luïy, naøy caùc Tyû kheo, laø lôïi ñaéc, cung kính, danh voïng… Nhö theá naøo, naøy caùc Tyû kheo, bò muõi teân ñoäc baén truùng (ñöôïc ví nhö) moät ngöôøi höõu hoïc vôùi taâm trí nhieät thaønh khi bò caùc lôïi ñaéc, cung kính, danh voïng chaïm ñeán. Muõi teân, naøy caùc Tyû kheo, chæ cho caùc lôïi ñaéc, cung kính, danh voïng. Naøy caùc Tyû kheo, nhö vaäy khoå luïy laø caùc lôïi ñaéc, cung kính, danh voïng. Nhö vaäy, naøy caùc Tyû kheo, caùc oâng caàn phaûi hoïc taäp. (ÑTKVN, Töông Öng Boä II, chöông 6, phaàn Truùng ñoäc, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.396)

LÔØI BAØN: Lôïi loäc, danh tieáng vaø nhöõng söï troïng voïng ôû ñôøi laø ñieàu maø heát thaûy moïi ngöôøi ñeàu mong öôùc vaø gaéng söùc phaán ñaáu ñeå thaønh töïu. Cuoäc ñua chen trong tröôøng danh lôïi naøy vôùi muoân ngaøn saéc maøu ñöôïc maát vaø voâ soá cung baäc buoàn vui chính laø dieän maïo soáng ñoäng nhaát cuûa böùc tranh ñôøi. Vaø cuõng chính vì maûi chaïy theo danh lôïi vôùi loøng tham voâ taän neân khoâng ít ngöôøi bò thaân baïi danh lieät, chòu lao lyù tuø ñaøy vaø thaäm chí coù theå maát maïng. Ñoái vôùi ngöôøi xuaát gia, danh lôïi vaø cung kính cuõng theo thôøi gian seõ tìm ñeán hoï vì ñoù laø hoa traùi cuûa phöôùc baùo höõu laäu. Tuy nhieân, theo tueä giaùc Theá Toân, baäc haønh giaû phaûi xem ñoù laø nhöõng muõi teân ñoäc ñeå neù traùnh vaø ñeà phoøng. Caøng ít thoï nhaän vaø vöôùng maéc vaøo danh lôïi bao nhieâu thì caøng an oån vaø vöõng tieán treân ñöôøng ñaïo baáy nhieâu. Nhö caây lôùn coù nhieàu chim choùc tìm veà laøm toå, sôùm toái ca haùt veùo

von thì sôùm muoän gì cuõng khoâng traùnh khoûi vieäc gaõy caønh, truïi laù. Cuõng vaäy, nhöõng ñoanh vaây cuûa danh lôïi vaø cung kính seõ goùp phaàn laøm leäch höôùng muïc tieâu giaûi thoaùt ñoái vôùi nhöõng ai chöa thieát laäp ñöôïc taâm Boà ñeà. Vì theá, quaùn chieáu veà danh lôïi nhö muõi teân ñoäc ñeå giöõ taâm vaø laäp chí vöõng chaéc laø ñieàu caàn yeáu ñoái vôùi haøng sô taâm. Daãu bieát vaäy nhöng chuùng ta coù ñuû tueä giaùc ñeå nhaän ra ñoù laø nhöõng muõi teân ñoäc vaø can ñaûm neù traùnh vaø khöôùc töø chuùng hay khoâng môùi laø vaán ñeà. Khoâng ít ngöôøi ngaøy nay xem vieäc thaønh töïu veà phöôùc baùo höõu laäu laø thaønh coâng trong söï nghieäp xuaát gia. Ñieàu naøy chæ ñuùng moät phaàn treân phöông dieän phöông tieän hoaèng hoùa nhöng baùm víu vaøo phöông tieän thì chæ ôû “hoùa thaønh”, trong khi muïc tieâu hay cöùu caùnh cuûa ngöôøi xuaát gia laø phaïm haïnh, giaûi thoaùt vaø Nieát baøn.[

7- BÒ TRUÙNG LAO Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, daïy caùc Tyû kheo: Khoå luïy, naøy caùc Tyû kheo, laø lôïi ñaéc, danh voïng, cung kính, laø chöôùng ngaïi phaùp ñeå chöùng ñaéc voâ thöôïng an oån, khoûi caùc khoå aùch. Naøy caùc Tyû kheo, thuoû xöa, trong moät hoà nöôùc coù nhöõng con ruøa sinh soáng. Roài moät con ruøa noùi vôùi con ruøa khaùc: Chôù coù ñi ñeán choã aáy. Con ruøa kia khoâng nghe lôøi ñi ñeán choã aáy lieàn bò ngöôøi thôï saên phoùng truùng noù moät caây lao coù sôïi daây. Khi thaáy con ruøa kia ñi ñeán, con ruøa naøy hoûi: Naøy baïn, baïn coù bò thöông, bò baén truùng khoâng? Khoâng, toâi khoâng bò thöông, khoâng bò baén truùng nhöng coù ngoïn lao vaø sôïi daây dính theo löng toâi. Naøy baïn, baïn bò thöông thaät roài. Baïn bò baén truùng thaät roài. Chính vì nhöõng vaät naøy cuûa ngöôøi thôï saên maø cha oâng cuûa baïn rôi vaøo baát haïnh, rôi vaøo tai hoïa. Naøy caùc Tyû kheo, ngöôøi thôï saên chæ cho aùc ma. Caùi lao chæ cho lôïi ñaéc, danh voïng vaø cung kính. Sôïi daây chæ cho hyû tham. Tyû kheo naøo, ñoái vôùi lôïi ñaéc, danh voïng, cung kính maø thoï höôûng vaø luyeán aùi thì vò aáy ñaõ bò lao ñaâm truùng, ñaõ rôi vaøo tai hoïa, bò aùc ma muoán laøm gì thì laøm. (ÑTKVN, Töông Öng

Boä II, chöông 6, phaåm 1, phaàn Con ruøa [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.391)

LÔØI BAØN: Lôïi danh laø moät trong nhöõng moùn duïc haáp daãn ôû ñôøi. Khi chöa ñoaïn tröø taâm tham thì taát nhieân chuùng ta vaãn bò cuoán theo nguõ

duïc. Vaán ñeà laø moãi ngöôøi coù nhaän ra ñieàu aáy ñeå töï thuùc lieãm, chænh ñoán thaân taâm cuûa mình tröôùc côn loác tham duïc hay khoâng? Chuyeän con ruøa bò ngöôøi thôï saên phoùng lao caém chaët treân löng cuøng vôùi sôïi daây maø khoâng töï bieát mình ñang bò naïn, saép rôi vaøo tai hoïa cho ta nhieàu suy ngaãm. Phaûi chaêng ñaâu ñoù treân thaân taâm mình cuõng ñang dính chaët moät ngoïn lao danh lôïi? Nhöng chaéc laø khoâng, vì chaúng thaáy ñau ñôùn hay thoáng khoå gì caû! Cuõng nhö chuù ruøa kia nhôø chieác mai daøy neân duø truùng lao nhöng khoâng coù caûm giaùc ñau, vaø ñaây môùi laø vaán ñeà. Laøm ñöôïc nhöõng ñieàu toát, caùc vieäc thieän hay nhöõng Phaät söï noùi chung voán thaät quyù hoùa. Tuy nhieân, ñeå nuoâi döôõng töø taâm, phuïng söï chuùng sinh laâu daøi trong tinh thaàn voâ ngaõ vò tha, quaû chaúng deã daøng. Söï thaønh coâng laém khi trôû thaønh phuø sa maøu môõ cho caùi toâi naûy maàm, beùn reã. Moät khi caùi toâi coù maët thì tham aùi vaø chaáp thuû baét ñaàu troãi daäy, ngoïn lao vaø sôïi daây xuaát hieän, khaû naêng loït vaøo voøng keàm toûa cuûa aùc ma coù theå xaûy ra. Do ñoù, thöôøng xuyeân caûnh giaùc vôùi danh lôïi vaø cung kính, tænh taùo tröôùc vò ngoït cuûa duïc ñeå traùnh nhöõng ngoïn lao luoân nhaém vaøo chuùng ta. Ngöôøi thôï saên deã daøng khoáng cheá, baét laøm thòt con ruøa ñaõ truùng lao. Cuõng vaäy, chuùng ta cuõng deã daøng bò aùc ma ñieàu khieån, thao tuùng, daãn daét khi moùng taâm thoï höôûng vaø luyeán aùi lôïi danh.[

8- BÒ TROÙI Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Kosala. Roài moät soá ñoâng caùc Tyû kheo vaøo thaønh khaát thöïc, sau khi thoï thöïc hoï trôû veà, ñi ñeán ñaûnh leã, baïch Theá Toân: Baïch Theá Toân, treân ñöôøng khaát thöïc, chuùng con thaáy vua Pasenadi nöôùc Kosala baét troùi moät soá ngöôøi; moät soá bò troùi baèng daây, moät soá bò troùi baèng keàm keïp. Roài Theá Toân sau khi bieát söï vieäc, lieàn noùi leân baøi keä: Baäc coù trí noùi raèng/Troùi vaäy khoâng vöõng chaéc/Troùi baèng saét, daây gai/Keàm keïp baèng goã moäc/Ñam meâ caùc duïc laïc/ Vôùi chaâu baùu vaø trang söùc/Vaø taâm tö töôûng voïng/Höôùng veà con veà vôï/Baäc coù trí noùi raèng/Troùi vaäy thaät vöõng chaéc. (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 3, phaåm 1, phaàn Trieàn phöôïc [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.177)

LÔØI BAØN: Caùc Tyû kheo treû trong Taêng ñoaøn ngaøy xöa cuõng quan taâm ñeán chuyeän thôøi söï. Gioáng nhö caùc Tyû kheo thôøi nay thöôøng hay ñoïc baùo, xem truyeàn hình ñeå bieát theâm dieãn bieán cuûa cuoäc soáng haøng ngaøy. Vaán ñeà laø qua nhöõng ñieàu maét thaáy tai nghe aáy, chuùng ta coù vaän duïng tö duy, thieàn quaùn ñeå coù ñöôïc söï tueä tri veà söï thaät cuûa cuoäc ñôøi maø tinh taán tu taäp hay khoâng? Neáu coù chaùnh tö duy thì taát caû nhöõng gì xaûy ra chung quanh

ta ñeàu laø nhöõng ñeà muïc thieàn quaùn höõu ích. Moät nhoùm toäi phaïm bò troùi, giaûi ñi treân ñöôøng phoá, taát nhieân seõ thu huùt söï quan taâm cuûa nhieàu ngöôøi. Ngöôøi hay buoân chuyeän thì chæ ghi nhaän thoâng tin vaø hình aûnh roài keå laïi cho ngöôøi khaùc. Ngöôøi tu thì laïi khaùc, hình aûnh ñoù giuùp ta lieân heä ñeán nhaân quaû hieän tieàn. Nhöõng phaïm nhaân kia, aét tröôùc ñoù ñoù laøm ñieàu gì xaáu aùc; troäm cöôùp, gieát choùc, buoân laäu...,

gieo nhaân aùc taát phaûi gaët quaû baùo. Vôùi Theá Toân, hình aûnh nhoùm phaïm nhaân bò troùi ñöôïc tö duy theo moät taàm cao môùi, troùi vaäy chöa vöõng chaéc. Vì sao? Xieàng xích vaø goâng cuøm chæ laø giaûi phaùp cho vaán ñeà thuoäc veà quaû, trong khi nhaân cuûa vaán ñeà laïi boû ngoû. “Boà taùt sôï nhaân, chuùng sinh sôï quaû”. Do ñoù, phaûi hoaøn thieän con ngöôøi baét ñaàu töø nhaân, ngaên chaën ñieàu aùc khi chöa xaûy ra thaäm chí ngay töø trong taâm töôûng. Maët khaùc, theo tueä giaùc Theá Toân, khoâng chæ caùc phaïm nhaân môùi bò troùi, bò giaûi ñi maø taát caû moïi ngöôøi ñeàu ñang bò troùi, bò daãn daét bôûi tham voïng vaø voâ minh. Vaø söï troùi buoäc naøy coøn vöõng chaéc hôn caû goâng cuøm vaø xieàng xích. Ai thaønh töïu ñöôïc tueä giaùc naøy môùi coù khaû naêng thaùo gôõ cho chính mình. Vui veû, hoan hyû vaø töï nguyeän ñöôïc troùi buoäc theo duïc voïng, lôïi danh... maø khoâng töï bieát coøn nguy haïi, giam haõm con ngöôøi hôn caû nguïc tuø. Vì vaäy, ngöôøi con Phaät caàn quaùn chieáu, sôùm nhaän ra daây troùi tham voïng vaø voâ minh ñeå caét ñöùt, töï giaûi thoaùt cho chính mình.[

9- CAÛNH GIAÙC VÔÙI LÔÏI DÖÔÕNG, CUNG KÍNH Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Raøjagaha, taïi Veluvana. Luùc baáy giôø, hoaøng töû AØjaøtasattu (A Xaø Theá), saùng chieàu ñi ñeán haàu Devadatta (Ñeà Baø Ñaït Ña) vôùi naêm traêm coã xe vaø cuùng döôøng caùc moùn aên trong naêm traêm maâm baøn. Roài moät soá ñoâng Tyû kheo ñi ñeán baïch Theá Toân veà chuyeän aáy. Theá Toân daïy: Naøy caùc Tyû kheo, chôù coù theøm lôïi ñaéc, cung kính vaø danh voïng cuûa Devadatta. Ví nhö, naøy caùc Tyû kheo, neáu ñem boùp laù gan tröôùc muõi con choù döõ thì con choù caøng döõ doäi boäi phaàn. Cuõng vaäy, chöøng naøo hoaøng töû AØjaøtasattu saùng chieàu coøn ñi ñeán haàu Devadatta vôùi naêm traêm coã xe vaø cuùng döôøng caùc moùn aên trong naêm traêm maâm baøn, thôøi naøy caùc Tyû kheo, ñoái vôùi Devadatta, chæ coù chôø ñôïi söï toån giaûm trong thieän phaùp, khoâng coù söï taêng tröôûng. Nhö vaäy, khoå luïy laø lôïi ñaéc, cung kính vaø danh voïng... caùc oâng caàn phaûi hoïc taäp. (ÑTKVN, Töông Öng Boä II, chöông 6, phaåm 4, phaàn Xe [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.421)

LÔØI BAØN: Ngöôøi tu haønh ñöùc ñoä, uy tín caøng cao thì tín ñoà nöông töïa caøng nhieàu, cung phuïng caøng haäu. Tuy hình thöùc coù thoï nhaän nhöng ñoái vôùi baäc chaân tu, taâm luoân hyû xaû, chuû yeáu laø laøm ruoäng phöôùc cho chuùng sinh. Coøn ñoái vôùi ngöôøi môùi tu, hoaëc tu laâu maø chöa chöùng thì ñoái vôùi lôïi

döôõng chæ caàn vöøa ñuû vaø phaûi deø chöøng, vì ñoù laø “nôï”. Ngoaøi ra, ngöôøi tu caàn tænh taùo ñeå khoûi maát mình bôûi thieân haï coù theå “mua” ñöùt chuùng ta baèng hình thöùc cuùng döôøng, troïng voïng. Chuyeän vöông töû AØjaøtasattu vôø vónh cung kính, troïng voïng Tyû kheo

Devadatta thôøi Theá Toân taïi theá laø moät ñieån hình. AØjaøtasattu aâm möu soaùn ñoaït ngai vaøng neân caáu keát, tranh thuû söï uûng hoä cuûa Devadatta baèng caùch cuùng döôøng haäu hó. Vaø Devadatta vôùi tham voïng laøm giaùo chuû neân “lieân minh ma quyû” giöõa hoï caøng thaém thieát hôn. Nhöõng taân Tyû kheo chöa coù tueä nhaõn nhìn Devadatta aùo maõo xeânh xang, leân xe xuoáng ngöïa, thöôøng hoäi ñaøm vôùi vua quan thì xuyùt xoa, ngöôõng voïng. Vì vaäy, Theá Toân ñaõ kòp thôøi caûnh tænh hieän töôïng Devadatta laø khoå luïy, laø söï toån giaûm trong thieän phaùp, moät söï leäch höôùng tu taäp traàm troïng, caàn phaûi chaán chænh kòp thôøi. Thì ra, coù nhöõng söï cuùng döôøng ñuùng phaùp vaø phi phaùp. Ñoái vôùi söï cuùng döôøng ñuùng phaùp, ngöôøi tu coøn phaûi töï löôïng söùc mình “muoán ít vaø bieát ñuû” ñeå chuyeån hoùa tham lam, noùi chi ñeán cuùng döôøng phi phaùp. Nôï cuûa ñaøn na tín thí, ngöôøi tu coù theå traû ñöôïc baèng söï tu haønh cuûa chính mình nhöng nôï cuûa nhöõng aâm möu vaø tham voïng theá tuïc thì chaúng nhöõng khoâng traû noåi maø coøn gaùnh chòu haäu quaû maát maïng, vong thaân.[

10- NGUY HIEÅM CUÛA ÑAM MEÂ RÖÔÏU CHEØ Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Raøjagaha, taïi Veluvana. Baáy giôø, Singaølaka, gia chuû töû, daäy sôùm, ra khoûi thaønh Vöông Xaù, chaép tay ñaûnh leã saùu phöông. Roài Theá Toân, buoåi saùng vaøo thaønh Vöông Xaù khaát thöïc, sau khi daïy Singaølaka veà yù nghóa ñaûnh leã saùu phöông, Ngaøi daïy theâm: Naøy gia chuû töû, ñam meâ caùc loaïi röôïu coù saùu nguy hieåm: Taøi saûn hieän taïi bò toån thaát, ñaáu tranh taêng tröôûng, beänh taät deã xaâm nhaäp, toån thöông danh döï, ñeå loä aâm taøng vaø trí löïc toån haïi. Naøy gia chuû töû, ñam meâ caùc loaïi röôïu coù saùu nguy hieåm nhö vaäy. (ÑTKVN, Tröôøng Boä II, kinh Giaùo thoï Thi Ca La Vieät [trích], VNCPHVN aán haønh, 1991, tr.533)

LÔØI BAØN: “Mieáng traàu laø ñaàu caâu chuyeän” hay “Voâ töûu baát thaønh leã” laø taäp tuïc, truyeàn thoáng laâu ñôøi cuûa ngöôøi Vieät. Vì vaäy, trong nhöõng dòp aên möøng, tieäc tuøng, nhaát laø nhöõng ngaøy ñaàu xuaân thì ly traø, cheùn röôïu ñöôïc nhieàu ngöôøi xem laø “ñaàu caâu chuyeän”. Ngöôøi Phaät töû, dó nhieân khoâng duøng röôïu (tröø thuoác ngaâm röôïu ñeå chöõa beänh), coøn nhöõng ngöôøi khaùc uoáng chuùt tí nhaèm giao haûo thì cuõng chaúng sao. Tuy vaäy, khoâng phaûi ai cuõng töï laøm chuû, bieát döøng laïi maø phaàn lôùn vì vui veû neân queân, roài quaù cheùn. Hieän nay, naùt röôïu coù theå xem nhö moät teä naïn xaõ hoäi. Trong caùc tai naïn, nhaát laø tai naïn giao thoâng thì ña phaàn do say röôïu gaây ra, laøm toån thaát, thieät haïi khoâng ít veà ngöôøi vaø cuûa. Roài röôïu vaøo thì lôøi ra, nheï

thì laøm maát loøng nhau, naëng thì gaây goå, ñaùnh nhau laøm aûnh

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 415

höôûng nghieâm troïng ñeán an ninh, traät töï xaõ hoäi. Uoáng say ñeán bí tæ coù theå daãn ñeán töû vong vì ngoä ñoäc, truùng gioù. Ngoaøi ra uoáng nhieàu röôïu coùù theå seõ bò xô gan, moät trong nhöõng beänh khoù trò hieän nay. Khi say, khoâng laøm chuû ñöôïc mình neân coù theå noùi naêng, haønh ñoäng ngôù ngaån, coù theå daãn ñeán maát heát nhaân caùch, danh döï. Chuyeän ngöôøi say ñeán ñoä vöùt boû caû y phuïc, laøm troø cöôøi cho thieân haï, ñeán khi tænh laïi dôû khoùc dôû cöôøi cuõng khoâng phaûi laø chuyeän laï. Sau côn say khöôùt thì thaân theå meät moûi, tay chaân raõ rôøi, ñaàu oùc ñôø ñaãn, taâm trí khoâng coøn minh maãn. Ñoù laø nhöõng nguy hieåm do uoáng quaù nhieàu röôïu gaây ra. Vì say röôïu coù saùu nguy hieåm nhö theá neân Theá Toân luoân khuyeán khích haøng Phaät töû töø boû. Ngöôøi con Phaät phaùt nguyeän khoâng uoáng röôïu, khoâng saûn xuaát, khoâng môøi moïc, khoâng ca ngôïi vieäc uoáng röôïu. Coá nhieân, röôïu vaãn phoå bieán trong ñôøi soáng xaõ hoäi, vaán ñeà laø caàn nhaän thöùc roõ raøng taát caû nhöõng nguy hieåm cuûa noù nhaèm töï cheá ngöï khi duøng vaø phaán ñaáu ñeå ñaït ñeán chaám döùt, ñoaïn tuyeät vôùi say söa.[

416 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

11- VÖÔÙNG MAÉC NGUÕ DUÏC Moät thôøi, Theá Toân truù taïi Saøvatthi, daïy caùc Tyû kheo: Khoå luïy, naøy caùc Tyû kheo, laø lôïi ñaéc, cung kính vaø danh voïng... Naøy caùc Tyû kheo, ví nhö coù moät con deâ caùi, loâng daøi, ñi vaøo moät khoùm caây gai goùc. Choã naøy, choã kia noù bò maéc dính vaøo; choã naøy, choã kia noù bò vöôùng maéc vaøo; choã naøy, choã kia noù bò troùi buoäc vaøo; choã naøy, choã kia noù bò rôi vaøo baát haïnh, tai hoïa. Cuõng nhö vaäy, naøy caùc Tyû kheo, ôû ñaây coù Tyû kheo bò lôïi ñaéc, cung kính, danh voïng chi phoái, taâm vò aáy bò xaâm chieám, vaøo buoåi saùng ñaép y, mang baùt ñi vaøo laøng khaát thöïc. Choã naøy, choã kia vò aáy bò maéc dính vaøo; choã naøy, choã kia vò aáy bò vöôùng maéc vaøo; choã naøy, choã kia vò aáy bò troùi buoäc vaøo; choã naøy, choã kia vò aáy bò rôi vaøo baát haïnh, tai hoïa. Nhö vaäy, naøy caùc Tyû kheo, dính maéc vaøo lôïi ñaéc, cung kính vaø danh voïng laø khoå luïy, caùc oâng caàn phaûi hoïc taäp. (ÑTKVN, Töông Öng Boä II, chöông 6, phaåm 1, phaàn Loâng daøi, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.393)

LÔØI BAØN: Moät ngöôøi khi môùi phaùt taâm tu thöôøng nhuû loøng, theä nguyeän phaûi "xaû phuù caàu baàn, xaû thaân caàu ñaïo". Caùi sô taâm ñeïp ñeõ vaø cao thöôïng laém, neáu giöõ ñöôïc taám loøng son aáy, chaéc chaén con ñöôøng thaønh Phaät, Boà taùt tuy khoâng gaàn nhöng cuõng chaúng xa. AÁy theá maø moät vaøi ngöôøi trong chuùng ta thì "nhaát nieân Phaät hieän tieàn" roài "nhò nieân Phaät thaêng thieân". Taác loøng son tuy loùe saùng nhöng khoâng phaûi ai cuõng vöõng vaøng tröôùc baõo toá caùm doã cuûa cuoäc ñôøi. Coù keû ñeøn loøng vuït taét, coù ngöôøi sô taâm leo leùt chaäp chôøn, vì

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 417

vaäy maø khoâng ñuû saùng suoát ñeå soi ñöôøng cho caû chính mình (noùi gì soi saùng cho ngöôøi), ñeán noãi phaûi vaáp ngang teù doïc, neám ñuû traàn ai. Nhö con deâ loâng daøi chui vaøo buïi gai, caøng vuøng vaãy thì caøng bò dính chaët, ngöôøi tu chaúng may vöôùng vaøo danh lôïi vaø cung kính laïi caøng khoù thoaùt ra. Ñaønh raèng, tu taäp seõ ñem ñeán phöôùc baùo, tuy höôùng veà Khoâng nhöng coù vaãn ñuû ñaày. Song, nguõ duïc coù söùc meâ hoaëc kyø laï, laøm cho moät vaøi ngöôøi muï mò boû Khoâng ñeå chaïy theo, naém giöõ caùi coù ñeå roài hoaøn khoâng, maát traéng, rôi vaøo khoå luïy. Haún nhieân, ñi trong hoàng traàn laøm sao khoâng dính buïi traàn, ngöôøi tu soáng trong coõi duïc khi chöa thöïc söï vöõng chaõi, giaûi thoaùt thì ít nhieàu cuõng bò duïc nhieãm xaâm chieám. Vaán ñeà laø phaûi thaáy ñöôïc söï nguy hieåm cuûa noù. Con kieán cheát trong cheùn maät laø cheát chìm, cheát ngoäp chöù khoâng heà cheát ñoùi. Ngöôøi tu maø khoâng bieát mình chæ laø “keû aên xin” (khaát só), chaïy theo hoaëc töï maõn vôùi danh lôïi vaø cung kính thì chaéc chaén khoâng ngoäp cuõng chìm. Do vaäy, caàn phaûi thaáy roõ nguõ duïc laø khoå luïy ñeå sôï haõi, traùnh xa, quyeát khoâng vöôùng maéc, môùi mong thaønh töïu ñaïo nghieäp.[

418 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

12- CHUÙNG SINH Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, roài Toân giaû Raødha ñi ñeán ñaûnh leã, baïch Theá Toân: “Chuùng sinh, chuùng sinh”, baïch Theá Toân, cho ñeán nhö theá naøo ñöôïc goïi laø chuùng sinh? Naøy Raødha, duïc naøo, tham naøo, hyû naøo, khaùt aùi naøo ñoái vôùi saéc, thoï töôûng, haønh vaø thöùc trieàn phöôïc ôû ñaáy, trieàn mieân ôû ñaáy, goïi laø chuùng sinh. Ví nhö, naøy Raødha, nhöõng ñöùa treû chôi vôùi caùi nhaø baèng ñaát. Cho ñeán khi ñoái vôùi caên nhaø baèng ñaát aáy loøng tham, aùi, duïc chöa thoaùt ly thôøi chuùng coøn tham dính vaøo, thích chôi, chaát chöùa vaø ñaém tröôùc nhöõng caên nhaø baèng ñaát aáy. Nhöng khi naøo nhöõng ñöùa treû aáy ñoái vôùi nhöõng caên nhaø baèng ñaát kia, loøng tham, aùi, duïc ñaõ thoaùt ly, thôøi vôùi tay vaø chaân, chuùng phaù tan, phaù vôõ, phaù saäp, khoâng chôi vôùi nhöõng caên nhaø baèng ñaát aáy. Cuõng vaäy, naøy Raødha, oâng haõy phaù tan, phaù vôõ, phaù saäp, khoâng chôi vôùi saéc, thoï, töôûng, haønh vaø thöùc, chuù taâm höôùng ñeán ñoaïn dieät khaùt aùi ñoái vôùi saéc, thoï, töôûng, haønh vaø thöùc. Ñoaïn dieät khaùt aùi, naøy Raødha, laø Nieát baøn. (ÑTKVN, Töông Öng Boä III, chöông 2, phaåm 1, phaàn Chuùng sinh, Nxb Toân Giaùo, 2000, tr.331)

LÔØI BAØN: Theá giôùi cuûa chuùng ta ñang soáng thuoäc coõi duïc. Döïa treân neàn taûng aùi duïc maø con ngöôøi coù maët ôû ñôøi. Taát caû nhöõng bieåu hieän veà tö duy, ngoân ngöõ vaø haønh ñoäng cuûa con ngöôøi luoân gaén lieàn vôùi tham aùi, vì theá chuùng ta ñöôïc goïi laø chuùng sinh.

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 419

Coù maët ôû ñôøi töø caên nguyeân aùi duïc neân con ngöôøi ai cuõng tham duïc. Khaùt aùi, tham voïng cuûa con ngöôøi voán voâ taän, khoâng coù ñieåm döøng. Tuy vaäy, tham aùi thaân naøy môùi thöïc söï saâu daøy, naëng neà nhaát. Taát caû

nhöõng vieäc laøm cuûa con ngöôøi ñeàu khoâng ngoaøi muïc ñích phuïc vuï cho caùi toâi, bò troùi buoäc trieàn mieân vôùi töï ngaõ, do ñoù goïi laø chuùng sinh. Theo tueä giaùc Theá Toân, chuùng sinh luyeán aùi töï ngaõ cuõng gioáng nhö treû con nghòch ñaát, yeâu thích nhöõng ngoâi nhaø baèng ñaát do chuùng ñaép neân. Luõ treû ñaâu bieát raèng caùi thieân ñöôøng baèng ñaát thaân yeâu aáy thaät mong manh, deã vôõ. Cuõng vaäy, thaân taâm naøy laø cuûa toâi, laø nhaát, laø baát khaû xaâm phaïm... nhöng söï thaät thì thaân taâm naøy coù ñoù roài khoâng ñoù, sinh giaø beänh cheát chi phoái maõnh lieät maø chaúng ai coù theå laøm gì khaùc ñöôïc. Khi naøo nhaän chaân ñöôïc caùi töï ngaõ maø ta thöông yeâu nhaát chæ laø moät hôïp theå naêm uaån, voán duyeân sinh vaø hoaøn toaøn voâ ngaõ, luùc ñoù con ngöôøi coù khaû naêng laøm suy giaûm, ñoaïn taän tham aùi vaø chaáp thuû. Nhö luõ treû kia, nhaøm chaùn ngoâi nhaø baèng ñaát, khoâng coøn yeâu thích nöõa thì töï tay chuùng ñaäp phaù. Cuõng vaäy, thieàn quaùn vaø tueä tri veà söï thaät duyeân khôûi cuûa naêm uaån laø phöông caùch höõu hieäu ñeå dieät tröø khaùt aùi. Chaám döùt tham aùi, khoâng coøn bò troùi buoäc vôùi töï ngaõ, ñoù chính laø giaûi thoaùt, Nieát baøn.[

420 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

13- ÑÖÔÏC VAØ MAÁT Moät thôøi, Theá Toân ôû Saøvatthi, daïy caùc Tyû kheo: Khoå luïy, naøy caùc Tyû kheo, laø lôïi ñaéc, danh voïng vaø cung kính... Caùc oâng coù nghe chaêng luùc trôøi gaàn saùng, coù con daõ can tru lôùn tieáng? Thöa coù, baïch Theá Toân. Naøy caùc Tyû kheo, ñoù laø tieáng con daõ can giaø, maéc beänh gheû lôû, khoâng thoaûi maùi khi ôû choã hoang vaéng, khi ôû döôùi goác caây, luùc noù ñi ñöùng ngoài naèm, taïi caùc choã aáy noù caûm thaáy tai hoïa, baát haïnh. Cuõng vaäy, naøy caùc Tyû kheo, ôû ñaây, Tyû kheo naøo bò lôïi ñaéc, cung kính vaø danh voïng chi phoái, taâm bò xaâm chieám thì vò aáy khoâng thoaûi maùi khi ôû choã hoang vaéng, khi ôû döôùi goác caây, luùc ñi ñöùng ngoài naèm, taïi caùc choã aáy vò aáy caûm thaáy tai hoïa, baát haïnh. Nhö vaäy, naøy caùc Tyû kheo, khoå luïy laø lôïi ñaéc, danh voïng vaø cung kính... (ÑTKVN, Töông Öng Boä II, chöông 6, phaåm 1, phaàn Con daõ can, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.397)

LÔØI BAØN: Moät phaàn cuûa söï thaønh coâng trong cuoäc soáng chính laø thaønh töïu tieàn taøi, danh voïng vaø ñöôïc moïi ngöôøi kính troïng. Ñaây cuõng chính laø muïc tieâu phaán ñaáu cuûa moïi ngöôøi, luoân mong moûi vaø vöôn tôùi moät töông lai töôi ñeïp hôn. Ñeå ñaït ñöôïc ñieàu ñoù, con ngöôøi phaûi phaán ñaáu thaät nhieàu neáu muoán ñi leân baèng con ñöôøng löông thieän, chaân chaùnh. Rieâng ñoái vôùi nhöõng ngöôøi phaùt nguyeän ly tuïc, tìm caàu giaûi thoaùt

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 421

thì söï thaønh töïu veà lôïi döôõng, cung kính vaø danh voïng neáu coù cuõng chæ laø phöông tieän ñeå haønh ñaïo, chaúng coù gì ñeå löu taâm, vöôùng baän vì cöùu caùnh cuûa hoï laø giaûi thoaùt sinh töû. Tuy vaäy, khoâng phaûi ngöôøi tu naøo cuõng ñaày ñuû chaùnh kieán ñeå vöôït qua nhöõng troùi buoäc, heä luïy taàm thöôøng naøy, thaäm chí moät vaøi ngöôøi coøn chaïy theo, bò troùi buoäc naëng neà ñeå roài rôi

vaøo khoå luïy, luoân soáng trong tai hoïa vaø baát haïnh. Duøng hình aûnh con daõ can giaø bò gheû lôû haønh haï, tru treùo thoáng khoå trong ñeâm toái vì ñau nhöùc, khoâng luùc naøo ñöôïc an oån ñeå lieân töôûng ñeán söï khoå luïy cuûa con ngöôøi khi bò troùi buoäc vaøo danh lôïi thaät aán töôïng. Coá nhieân danh lôïi seõ ñeán vôùi ngöôøi tu hoaëc nhieàu, hoaëc ít vì leõ ñoù laø phöôùc baùo. Caùi ñöôïc naøy laø keát quaû hieån nhieân, khoâng mong caàu vì phöôùc baùo troøn ñaày, caøng xaû bao nhieâu thì laïi ñöôïc baáy nhieâu. Nhöng neáu khôûi taâm tìm caàu, khao khaùt thì chaúng nhöõng khoâng ñöôïc gì maø coøn bò maát traéng. Maø daãu coù ñöôïc chaêng thì vaãn laø maát vì taâm chaïy theo danh lôïi ñaõ thieâu ñoát, haønh haï laøm chuùng ta luoân baát an. Bôûi chính nhöõng baát haïnh naøy laø vaät caûn, chöôùng ngaïi treân loä trình höôùng ñeán ly tham, thaønh töïu giaûi thoaùt. Tu taäp laø xaû ly moïi söï raøng buoäc, maø ñænh cao laø thaønh töïu Nieát baøn. Tuøy duyeân, khoâng chaáp thuû, thaûnh thôi vaø töï taïi luoân laø muïc tieâu höôùng ñeán cuûa moïi ngöôøi con Phaät.[

14- NGUY HIEÅM CUÛA ÑAM MEÂ CÔØ BAÏC Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Raøjagaha, taïi Veluvana. Baáy giôø, Singaølaka, gia chuû töû, daäy sôùm, ra khoûi thaønh Vöông Xaù, chaép tay ñaûnh leã saùu phöông. Roài Theá Toân, buoåi saùng vaøo thaønh Vöông Xaù khaát thöïc, sau khi daïy Singaølaka veà yù nghóa ñaûnh leã saùu phöông, Ngaøi daïy theâm: Naøy gia chuû töû, ñam meâ côø baïc coù saùu nguy hieåm: Neáu thaéng thì sinh oaùn thuø, neáu thua thì sinh taâm saàu muoän, taøi saûn hieän taïi bò toån thaát, taïi hoäi tröôøng (phaùp ñình) lôøi noùùi khoâng hieäu löïc, baèng höõu ñoàng lieâu khinh mieät, vaán ñeà cöôùi gaû khoâng ñöôïc tín nhieäm vì keû ñam meâ côø baïc khoâng xöùng ñeå coù vôi. Naøy gia chuû töû, ñam meâ côø baïc coù saùu nguy hieåm nhö vaäy. (ÑTKVN, Tröôøng Boä II, kinh Giaùo thoï Thi Ca La Vieät [trích], VNCPHVN aán haønh, 1991, tr.534)

LÔØI BAØN: Côø baïc, caù cöôïc hay caùc troø ñoû ñen noùi chung laø caùi thuù, ñam meâ cuûa nhieàu ngöôøi. Thöôøng thì vaøo nhöõng dòp ñoaøn tuï, gaëp gôõ, hoäi heø hay ngaøy ñaàu xuaân ngöôøi ta coù thoùi quen tieâu khieån, giaûi trí, mua vui baèng caùch chôi baøi, ñaùnh cöôïc... vôùi soá tieàn cöïc nhoû, vui laø chính. Tuy vaäy, ít ai ñuû tænh taùo ñeå döøng laïi nôi giaûi trí ñôn thuaàn maø ña soá bò tham, saân chi phoái roài sa laày. Töø choã chôi cho vui daãn ñeán chôi heát mình, aên thua, saùt phaït; töø choã chôi vôùi soá tieàn nhoû ñeán soá tieàn lôùn, maát saïch tieàn baïc, phaûi caàm coá taøi saûn; töø choã chôi moãi khi coù dòp vui ñeán suoát thaùng, quanh naêm. Tham lam, bieáng nhaùc, taø kieán tin vaøo may ruûi laø ñaëc ñieåm cuûa nhöõng ngöôøi ñam meâ côø baïc. Daán thaân vaøo theá giôùi ñoû ñen töùc

phaûi ñoái dieän vôùi nhieàu hieåm nguy luoân chôø ñôïi, rình raäp. Theo tueä giaùc cuûa Theá Toân, coù saùu nguy hieåm cho nhöõng ai ñam meâ côø baïc: Neáu thaéng lôùn thì chöa chaéc toaøn maïng, ai maø ñoaùn ñöôïc caùc con baïc traéng tay seõ

laøm gì khi khoâng coøn gì ñeå maát. Khi maát saïch thì laïi caøng bi thöông hôn. Bieát bao taøi saûn tích luõy ñöôïc do coâng khoù lao ñoäng laàn löôït ra ñi. Vì caàn tieàn chôi tieáp, hy voïng cöùu vaõn tình theá neân caùc con baïc tìm moïi caùch ñeå coù tieàn. Roài maát daàn uy tín caù nhaân; ngöôøi thaân, baïn beø, ñoàng nghieäp caûnh giaùc, xa laùnh thaäm chí khinh mieät. Teä haïi hôn laø khoâng ñuû tö caùch ñeå tìm kieám moät ngöôøi baïn ñôøi... Ngaøy nay, caùc hình thöùc ñoû ñen bieán thaùi muoân hình vaïn traïng vaø thaâm nhaäp vaøo moïi ngoõ ngaùch cuoäc soáng. Töø baøi baïc, ñeà ñoùm, ñeán caù cöôïc trong caùc moân theå thao v.v... vaø ngay caû treân theá giôùi aûo, internet cuõng baøy troø ñoû ñen luoân kích thích loøng tham cuûa con ngöôøi. Vì vaäy, hôn luùc naøo heát, tu taäp chaùnh maïng, töùc tìm moät coâng vieäc chaân chaùnh ñeå möu sinh laø toái caàn thieát. Töø boû moïi aûo töôûng heân xui, ñieàu phuïc thoùi ñam meâ côø baïc, traùnh xa caùc hình thaùi giaûi trí khoâng laønh maïnh laø ñieàu moïi ngöôøi con Phaät caàn löu taâm vaø thöïc haønh.[

424 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

15- ÑAÈNG SAU MIEÁNG MOÀI NGON LAØ KHOÅ LUÏY Moä t thôø i , Theá Toâ n truù ôû Saø v atthi, taï i vöôø n oâ n g Anaøthapindika. Roài Theá Toân goïi caùc Tyû kheo vaø noùi nhö sau: Khoå luïy, naøy caùc Tyû kheo, laø lôïi ñaéc, cung kính, danh voïng; thaät laø ñaéng cay, aùc ñoäc, laø chöôùng ngaïi phaùp ñeå chöùng ñaït voâ thöôïng an oån, khoûi caùc khoå aùch. Ví nhö, naøy caùc Tyû kheo, moät ngöôøi caâu caù quaêng moät löôõi caâu coù gaén moài thòt vaøo trong moät hoà nöôùc saâu vaø moät con caù coù maét thaáy moài thòt nuoát löôõi caâu aáy. Nhö vaäy, naøy caùc Tyû kheo, con caù ñoù nuoát löôõi caâu aáy bò rôi vaøo baát haïnh, bò rôi vaøo tai hoïa, bò ngöôøi caâu caù muoán laøm gì thì laøm. Ngöôøi caâu caù, naøy caùc Tyû kheo, chæ cho aùc ma; löôõi caâu coù gaén moài thòt chæ cho lôïi ñaéc, danh voïng vaø cung kính. Tyû kheo naøo thoï höôûng, aùi luyeán lôïi ñaéc, danh voïng vaø cung kính ñaõ ñeán, Tyû kheo aáy ñöôïc goïi laø Tyû kheo ñaõ nuoát löôõi caâu cuûa aùc ma, bò rôi vaøo baát haïnh, bò rôi vaøo tai hoïa, bò aùc ma muoán laøm gì thì laøm. Do vaäy, naøy caùc Tyû kheo, caùc oâng phaûi hoïc taäp nhö sau: "Ñoái vôùi lôïi ñaéc, danh voïng vaø cung kính ñaõ ñeán, chuùng ta haõy töø boû chuùng. Ñoái vôùi lôïi ñaéc, danh voïng vaø cung kính chöa ñeán, chuùng ta khoâng ñeå chuùng xaâm chieám taâm vaø an truù". (ÑTKVN, Töông Öng Boä II, chöông 6, phaåm 1, phaàn Löôõi caâu, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.390)

LÔØI BAØN: Quyeàn lôïi, danh voïng vaø uy quyeàn laø ñieàu moïi ngöôøi soáng treân ñôøi ñeàu mong muoán chieám höõu. Ban ñaàu, con ngöôøi thöôøng mong caàu lôïi döôõng, mô öôùc laøm giaøu. Moät khi ñaõ ñaày ñuû veà phöông dieän vaät

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 425

chaát, con ngöôøi coù khuynh höôùng tìm caàu ñòa vò, chöùc töôùc vaø danh voïng. Khoâng döøng laïi ôû choã coù tieàn, coù danh, taäp khí tham lam coá höõu cuûa con ngöôøi luoân khaùt khao uy quyeàn, thoáng laõnh vaø nhieáp phuïc thieân haï; thích thuù, haû heâ khi ñöôïc moïi ngöôøi cung kính, kheùp neùp vaø sôï haõi. Lôïi danh vaø

cung kính thaät ngon ngoït, haáp daãn nhöng laïi khoâng coù nhieàu neân moïi ngöôøi phaûi tranh chaáp, xaâu xeù, chuïp giöït... vaø ñoù laø caên nguyeân cuûa moïi ñoå vôõ, maâu thuaãn, xung ñoät, baát haïnh ôû ñôøi. Khoâng ít ngöôøi bò lôïi danh laøm môø maét, baát chaáp haäu quaû, khoâng ngaïi thuû ñoaïn, löôøng gaït, xu nònh, thaäm chí voâ sæ ñeán ñoä cam taâm baùn mình, vong thaân, vong baûn. Theo tueä giaùc cuûa Theá Toân, danh lôïi vaø cung kính gioáng nhö mieáng moài ngon bao boïc beân ngoaøi moät löôõi caâu saéc nhoïn. Ñoái vôùi ngöôøi xuaát gia, tieáp xuùc vôùi moài ngon lôïi danh vaø cung kính thì laïi caøng caån troïng hôn. Vì ngöôøi xuaát gia coù moät ñieåm kyø ñaëc khaùc vôùi ngöôøi ñôøi laø sau moät thôøi gian tu haønh thì phöôùc ñöùc taêng tröôûng, daãu khoâng caàu nhöng lôïi danh vaø cung kính töï ñeán. Thoï nhaän söï daâng cuùng, toân vinh vaø kính troïng cuûa tín ñoà laø traùch nhieäm cuûa ngöôøi xuaát gia ñeå taïo phöôùc baùo cho tín ñoà song cuõng ngay chính ôû ñaây aån taøng moät hieåm hoïa khoân löôøng. Neáu khoâng chaùnh nieäm ñeå tri tuùc vaø thieåu duïc thì chaéc chaén bò dính caâu, rôi vaøo baát haïnh, chòu söï sai khieán cuûa keû khaùc. Vì theá, muoán thaønh töïu giaûi thoaùt, vöôït ra ngoaøi moïi söï kieàm toûa, ngöôøi con Phaät phaûi luoân taâm nieäm, quaùn saùt veà söï nguy hieåm cuûa duïc. Lôïi danh vaø cung kính chaúng khaùc naøo chuùt maät treân löôõi dao, vò ngoït ngon cuûa chuùt maät aáy luoân gaàn keà vôùi tai hoïa ñöùt löôõi.[

XI. SAÂN HAÄN

428 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

1- GIEÁT GIAËC PHIEÀN NAÕO Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetavana cuøng chuùng Tyû kheo. Roài Thieân chuû Sakka ñi ñeán, sau khi ñaûnh leã, noùi leân baøi keä hoûi Theá Toân: Gieát vaät gì, ñöôïc vui/ Gieát vaät gì, khoâng saàu/ Coù moät loaïi phaùp gì/ Ngaøi taùn ñoàng saùt haïi/ Toân giaû Gotama? Theá Toân traû lôøi: Gieát phaãn noä ñöôïc vui/ Gieát phaãn noä khoâng saàu/ Phaãn noä vôùi ñoäc caên/ Vôùi vò ngoït toái thöôïng/ Phaùp aáy, baäc Hieàn Thaùnh/ Taùn ñoàng söï saùt haïi/ Saùt phaùp aáy, khoâng saàu/ Hôõi naøy Vaøsava! (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 11, phaåm 3, phaàn Saùt haïi gì, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.527)

LÔØI BAØN: Moät trong nhöõng yù nghóa cuûa A la haùn laø gieát giaëc phieàn naõo (saùt taëc). Vaø ngöôøi tu cuõng laø moät chieán só, luoân chieán ñaáu khoâng ngöøng vôùi noäi taâm, vöôït leân caùi aùc ñeå chieán thaéng nghieäp löïc, hoaøn thieän chính mình. Hình aûnh Boà taùt Vaên Thuø, tay caàm kieám trí tueä saùng ngôøi, bieåu tröng cho tinh thaàn chieán ñaáu vaø chieán thaéng giaëc phieàn naõo cuûa ngöôøi tu. Trong caùc phieàn naõo, phaãn noä hay giaän döõ raát nguy hieåm, coù söùc taøn phaù coâng ñöùc khuûng khieáp nhaát. Phaät daïy “Chôù coi thöôøng ñoám löûa nhoû” bôûi neáu khoâng ngaên chaën kòp thôøi, ngoïn löûa nhoû aáy seõ gaây neân hieåm hoïa khoân löôøng. Giaän thì maát khoân, khoâng ai coù theå löôøng tröôùc mình seõ laøm gì trong côn giaän döõ. Chæ moät phuùt maát bình tónh, khoâng keàm ñöôïc noùng giaän seõ gaây neân tai hoïa. Nhöõng noãi ñau khoå, nhöõng nieàm aân haän cuûa con ngöôøi thöôøng baét ñaàu baèng phuùt noâng noåi, töï ñaùnh maát mình khi töùc giaän buøng phaùt.

Vì theá, chuyeån hoùa noùng giaän laø vieäc caàn phaûi laøm trong moãi phuùt giaây cuûa ñôøi soáng haøng ngaøy. Ai cuõng coù phaãn noä, noù tieàm aån trong taâm, tuøy theo duyeân maø buøng noå. Do ñoù, luoân yù thöùc söï nguy hieåm cuûa noùng giaän ñeå thöïc taäp "moät ñieàu nhòn, chín ñieàu laønh". Ñieàu caàn yeáu laø thieát laäp ñôøi soáng höôùng noäi, thöôøng xuyeân thaáy roõ taâm mình, ñeå nhaän ra nhöõng yù nieäm giaän döõ khi môùi manh nha, coøn trong tröùng nöôùc. Phaùt hieän côn giaän khi coøn laø ñoám löûa nhoû thì môùi coù khaû naêng giaäp taét. Ñeå giaäp taét moät ñaùm chaùy, caàn phaùt hieän sôùm vaø ñuû phöông tieän chöõa chaùy. Cuõng vaäy, muoán chuyeån hoùa ngoïn löûa saân haän, caàn nhaát laø chaùnh nieäm tænh giaùc vaø töø bi. Tænh giaùc laø khaû naêng quaùn saùt, roõ bieát thaân vaø taâm, hieåu mình vaø hieåu ngöôøi. Nhaän dieän troïn veïn veà côn giaän ñang hình thaønh vôùi caùc taùc ñoäng kích thích beân ngoaøi seõ deã daøng khoáng cheá vaø chuyeån hoùa noù. Maët khaùc, nöôùc töø bi cam loà phaûi luoân ñaày ñuû vaø saün saøng môùi coù theå töôùi maùt, giaäp taét löûa saân kòp thôøi. Cho neân tu taäp trí tueä vaø töø bi, hieåu roõ ñeå yeâu thöông vaø tha thöù laø phöông thöùc gieát giaëc noùng giaän hieäu quaû nhaát. Phaùp naøy ñöôïc Theá Toân taùn ñoàng vaø nhöõng ngöôøi con Phaät öùng duïng ñeå xaây döïng cuoäc soáng bình an.[

2- KHAM NHAÃN Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Kimbilaø, taïi Veluvana, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù naêm nguy haïi naøy cho ngöôøi khoâng kham nhaãn. Theá naøo laø naêm? Quaàn chuùng khoâng aùi moä, khoâng öa thích; nhieàu ngöôøi haän thuø; nhieàu ngöôøi traùnh neù; khi maïng chung taâm bò meâ loaïn; sau khi thaân hoaïi maïng chung, sinh vaøo coõi döõ, aùc thuù, ñoïa xöù, ñòa nguïc. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây laø naêm nguy haïi cho ngöôøi khoâng kham nhaãn. Naøy caùc Tyû kheo, coù naêm lôïi ích naøy cho ngöôøi coù kham nhaãn. Theá naøo laø naêm? Quaàn chuùng aùi moä vaø öa thích; khoâng coù nhieàu ngöôøi haän thuø; khoâng coù nhieàu ngöôøi traùnh neù; khi maïng chung taâm khoâng bò meâ loaïn; sau khi thaân hoaïi maïng chung, ñöôïc sinh vaøo coõi thieän thuù, thieân giôùi, coõi ñôøi naøy. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây laø naêm lôïi ích cho ngöôøi coù kham nhaãn. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Maéng nhieác, phaàn Khoâng kham nhaãn, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.719)

LÔØI BAØN: Trong cuoäc soáng, ñeå ñaït ñeán thaønh coâng vaø nhaát laø mong öôùc kieán taïo haïnh phuùc, hoøa hôïp, an vui trong gia ñình, coäng ñoàng thì khoâng theå thieáu söï kham nhaãn. Nhöõng ai ñaõ töøng traûi trong ñôøi thì kinh nghieäm saâu saéc veà ñieàu naøy bôûi khoâng ít ngöôøi phaûi ngaäm nguøi, aân haän vaø nuoái tieác ñeán suoát ñôøi chæ vì moät phuùt noâng noåi, thieáu kieàm cheá, khoâng kham nhaãn.

Kham nhaãn laø söï chòu ñöïng, chaáp nhaän, nhaãn chòu tröôùc nhöõng ñieàu khoâng nhö yù. Tuy nhieân, tinh thaàn kham nhaãn theo lôøi daïy cuûa Theá Toân khoâng ñôn thuaàn laø nhaãn nhòn mang tính ñeø neùn, nuoát haän maø laø söï vöôït qua nghòch caûnh moät caùch an nhieân nhôø tueä giaùc. Söï tónh taïi, baát ñoäng trong moïi hoaøn caûnh chính laø taâm thaùi saùng suoát, vöõng chaõi khi ñaõ thaáu trieät söï thaät hö aûo veà töï thaân, con ngöôøi vaø cuoäc ñôøi. Coù theå moïi ngöôøi ñeàu ít nhieàu nhaän ra lôïi ích cuûa kham nhaãn vaø nhöõng taùc haïi khi khoâng kham nhaãn noåi caùc chöôùng ngaïi trong ñôøi soáng. Vôùi tueä giaùc vaø kinh nghieäm cuûa Theá Toân thì naêm lôïi ích cuûa kham nhaãn vaø naêm nguy haïi cuûa khoâng kham nhaãn ñöôïc trình baøy trong phaùp thoaïi treân thaät roõ raøng. Tuy vaäy, duø thaáy roõ hai maët lôïi haïi cuûa vaán ñeà nhöng ñeå thöïc haønh kham nhaãn moät caùch troïn veïn laø ñieàu khoâng ñôn giaûn. Böôùc ñaàu tieân thöïc haønh kham nhaãn laø söï chòu ñöïng, duø söùc chòu ñöïng voán giôùi haïn, seõ cöïc kyø nguy hieåm khi quaù ngöôõng. Tieáp ñeán phaûi vaän duïng naêng löïc ñònh tónh vaø tueä giaùc nhôø thöïc taäp thieàn ñònh trong ñôøi soáng cuûa töï thaân ñeå kham nhaãn, vöôït thoaùt. An nhieân tröôùc moïi nghòch caûnh vì thaáy roõ baûn chaát cuûa noù, kham nhaãn ñöôïc taát caû nhöng khoâng caàn coá gaéng môùi laø Nhaãn nhuïc ba la maät. Vaän duïng trí tueä ñeå hoùa giaûi taát caû nhöõng xung ñoät vaø maâu thuaãn noäi taâm cuõng nhö ngoaïi caûnh chính laø neàn taûng cuûa söï an taâm, bình tónh, töï chuû, töï taïi tröôùc moïi bieán ñoäng trong cuoäc ñôøi. Ñaây chính laø bí quyeát cuûa vieäc tu taäp kham nhaãn ñeå vöôït qua nghòch caûnh, chöôùng duyeân nhaèm ñem ñeán söï bình an, hoøa hôïp, haïnh phuùc vaø an vui trong ñôøi soáng maø moãi ngöôøi con Phaät caàn phaûi thöïc taäp ñeå thaønh töïu.[

432 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

3- NHÖÕNG HAÏNG NGÖÔØI NOÙNG GIAÄN Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Baøraønasi, taïi vöôøn Nai, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù ba haïng ngöôøi naøy xuaát hieän ôû ñôøi. Theá naøo laø ba? Haïng ngöôøi nhö chöõ vieát treân ñaù, haïng ngöôøi nhö chöõ vieát treân ñaát, haïng ngöôøi nhö chöõ vieát treân nöôùc. Theá naøo laø haïng ngöôøi nhö chöõ vieát treân ñaù? Naøy caùc Tyû kheo, coù ngöôøi luoân luoân phaãn noä vaø phaãn noä cuûa ngöôøi naøy tieáp tuïc laâu daøi. Ví nhö chöõ vieát treân ñaù khoâng bò gioù hay nöôùc taåy xoùa nhanh choùng, ñöôïc toàn taïi laâu daøi. Vaø naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø haïng ngöôøi nhö chöõ vieát treân ñaát? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, coù ngöôøi luoân luoân phaãn noä vaø phaãn noä cuûa ngöôøi naøy khoâng coù tieáp tuïc laâu daøi. Ví nhö chöõ ñöôïc vieát treân ñaát bò gioù hay nöôùc taåy xoùa mau choùng, khoâng toàn taïi laâu daøi. Theá naøo laø haïng ngöôøi nhö chöõ vieát treân nöôùc? Naøy caùc Tyû kheo, coù ngöôøi daãu bò noùi moät caùch kòch lieät, bò noùi moät caùch aùc ñoäc, bò noùi moät caùch thoâ loã, tuy vaäy, vaãn deã daøng hoøa hôïp, thaân thieän vaø hoan hyû. Ví nhö chöõ vieát treân nöôùc ñöôïc mau choùng bieán maát, khoâng coù toàn taïi laâu daøi. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 3, phaåm Kusinaøra, phaàn Chöõ vieát treân ñaù, treân ñaát, treân nöôùc, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.517)

LÔØI BAØN: Con ngöôøi soáng ôû ñôøi thöôøng haân hoan khi gaëp nhöõng ñieàu gì vöøa yù ñoàng thôøi phaûn öùng giaän döõ, gay gaét luùc gaëp caûnh chaúng ñeïp loøng. Phaãn noä, saân haän vôùi nhöõng ñieàu traùi yù laø taâm lyù bình thöôøng cuûa chuùng sinh. Tuy nhieân, tuøy theo nghieäp löïc naëng nheï

cuûa moãi ngöôøi maø bieåu loä söï giaän döõ vôùi nhöõng saéc thaùi vaø caáp ñoä khaùc nhau. Coù haïng ngöôøi raát deã bò saân haän, chæ caàn nghòch yù thì laäp töùc ñuøng ñuøng noåi giaän. Ngöôøi deã giaän maø khoù nguoâi thì gaàn nhö voâ phöông cöùu chöõa, chaúng maáy ai daùm gaàn guõi vaø thaân thieát vôùi haïng ngöôøi naøy. Bôûi giaän thì maát khoân, khoâng theå laøm chuû lôøi noùi cuõng nhö haønh vi moät khi ñaõ noåi giaän. Nhö doøng chöõ khaéc saâu vaøo ñaù, khoù phai môø duø gioù taùp möa sa, söï phaãn noä toàn taïi laâu daøi seõ thieâu ñoát thaân taâm, laøm cho ai oâm aáp noù phaûi heùo hon, caèn coãi. Neáu nhö mau giaän maø choùng queân, noùng naûy chæ vì tröïc tính, coù chuyeän lieàn noùi ra khoâng ñeå buïng thì vaãn coøn ñöôïc caûm thoâng. Moät ngöôøi coù noùng giaän nhöng roài sau ñoù bieát loãi, nhaän thöùc ñöôïc söï nguy hieåm maø tìm caùch khaéc phuïc, raát ñaùng ñöôïc ca ngôïi. Bôûi chuùng sinh thì ai cuõng coù noùng giaän nhöng phaûi bieát kieàm cheá vaø nhaãn nhòn ñeå ñieàu phuïc. Gioáng nhö chöõ vieát treân caùt, möa gioù deã daøng xoùa nhoøa, ngöôøi coù giaän cuõng khoâng neân giaän laâu, nhanh choùng chuyeån hoùa cho thaân taâm nheï nhaøng, maùt meû. Khoâng giaän laø tröôøng hôïp hieám coù ôû treân ñôøi, moät ngöôøi thaønh töïu tueä giaùc voâ ngaõ môùi ñaït ñeán khaû naêng naøy. Baäc thaùnh giaû luoân hoan hyû vôùi nhöõng nghòch caûnh nhôø coù ñaày ñuû trí tueä vaø töø bi. Nhö chöõ vieát treân nöôùc, coù maø nhö khoâng, chaúng coù gì coù theå laøm lay ñoäng taâm tö cuûa nhöõng vò naøy. Ngöôøi con Phaät trong quaù trình höôùng ñeán khoâng saân haän cuûa baäc Thaùnh, tröôùc phaûi bieát nhaãn nhòn ñoàng thôøi phaùt huy bi vaø trí ñeå töøng böôùc ñieàu phuïc, chuyeån hoùa noùng giaän cuûa chính mình.[

4- NGÖÔØI AÙC VAØ NGÖÔØI HIEÀN Moä t thôø i , Theá Toâ n truù ôû Saø v atthi, taï i vöôø n oâ n g Anaøthapindika. Roài thoân tröôûng Canda ñi ñeán. Baïch Theá Toân, do nhaân gì, duyeân gì coù ngöôøi ñöôïc goïi laø taøn baïo, coù ngöôøi ñöôïc goïi laø hieàn laønh? ÔÛ ñaây, naøy Thoân tröôûng, coù ngöôøi tham, saân, si chöa ñöôïc ñoaïn taän. Do tham, saân, si chöa ñöôïc ñoaïn taän, ngöôøi aáy bò ngöôøi khaùc laøm cho phaãn noä. Do bò ngöôøi khaùc laøm phaãn noä neân phaãn noä hieän haønh. Ngöôøi aáy do vaäy ñöôïc goïi laø ngöôøi taøn baïo. Naøy Thoân tröôûng, ñaây laø nhaân, laø duyeân coù ngöôøi ñöôïc goïi laø taøn baïo. Nhöng ôû ñaây, naøy Thoân tröôûng, coù ngöôøi tham, saân, si ñöôïc ñoaïn taän. Do tham, saân, si ñöôïc ñoaïn taän, ngöôøi aáy khoâng bò ngöôøi khaùc laøm cho phaãn noä. Do khoâng bò ngöôøi khaùc laøm phaãn noä neân phaãn noä khoâng hieän haønh. Ngöôøi aáy do vaäy ñöôïc goïi laø hieàn laønh. Naøy Thoân tröôûng, ñaây laø nhaân, laø duyeân coù ngöôøi ñöôïc goïi laø hieàn laønh. (ÑTKVN, Töông Öng Boä IV, chöông 8, Töông öng thoân tröôûng, phaàn Canda

[trích], Nxb Toân Giaùo, 2001, tr.479)

LÔØI BAØN: Moät ngöôøi soáng löông thieän luùc naøo cuõng taâm nguyeän laøm laønh traùnh döõ. Nhöng ñeå thöïc söï trôû thaønh ngöôøi hieàn ñuùng nghóa laø chuyeän khoâng deã daøng, bôûi trong taâm ta voán chöùa laãn loän voâ soá maàm thieän aùc. Nhöõng bieåu hieän hieàn laønh trong ñôøi soáng neáu coù cuõng chæ laø phaàn noåi cuûa khoái baêng leânh ñeânh trong ñaïi döông maø ít ai bieát ñöôïc trong phaàn chìm cuûa khoái baêng taâm aáy tieàm aån

nhöõng gì. Vì theá, Ñöùc Phaät töøng khuyeán caùo chöa phaûi laø baäc A la haùn thì khoâng neân chuû quan vaøo taâm yù cuûa mình. Phaùp thoaïi naøy cho thaáy khi tham, saân vaø si chöa ñoaïn taän thì chuùng ta vaãn laø ngöôøi aùc, coù theå seõ laøm aùc ñeán taøn baïo duø ñieàu aáy chöa töøng xaûy ra. Vaø ñieàu quan troïng laø maáy ai hieän höõu treân coõi ñôøi chöùng ñaït söï thanh tònh tuyeät ñoái, döùt baët ba phieàn naõo caên baûn aáy. Quaùn nieäm veà ñieàu naøy thaät saâu saéc ñeå thaáy raèng phieàn naõo coøn thì caùi aùc vaãn coøn. Taâm ta laø ngoïn nuùi löûa ñöôïc phuû leân moät thaûm thöïc vaät hieàn hoøa, xanh toát vaø chæ caàn chuùt duyeân ñòa chaán thì nham thaïch saân haän seõ traøo tuoân vaø nhaán chìm taát caû trong bieån löûa phaãn noä. Hieåu ñöôïc ñieàu naøy, chuùng ta khoâng maáy ngaïc nhieân khi gaëp nhöõng phaûn öùng saân haän boäc phaùt döõ doäi nôi nhöõng ngöôøi voán dó hieàn laønh, ñoàng thôøi chuùng ta cuõng khoâng laáy laøm khoù hieåu veà nhöõng haønh vi giaän döõ baát thöôøng cuûa chính mình. Bôûi caùi aùc khoâng haún laø baûn chaát cuûa con ngöôøi song noù luoân tieàm aån chôø cô hoäi ñeå buøng phaùt. Nhaän thöùc ñöôïc ñieàu naøy laø moät trong nhöõng ñieàu kieän thieát yeáu ñeå tieán tôùi laøm chuû vaø tònh hoùa taâm thöùc. Khoâng chuû quan, khoâng maát caûnh giaùc vôùi chính mình, thöïc taäp tænh thöùc trong moïi suy nghó, lôøi noùi vaø haønh ñoäng ñeå kieåm soaùt thaân taâm moät caùch troïn veïn laø phöông thöùc ñeå trôû thaønh ngöôøi hieàn, vaø ñaây cuõng laø muïc tieâu phaán ñaáu nhaèm hoaøn thieän töï thaân cuûa moãi ngöôøi con Phaät.[

5- PHAÃN NOÄ Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetavana, goïi caùc Tyû kheo: Coù boán loaïi raén, naøy caùc Tyû kheo. Theá naøo laø boán? Loaïi raén coù noïc ñoäc nhöng khoâng aùc ñoäc; loaïi raén aùc ñoäc nhöng khoâng coù noïc ñoäc; loaïi raén coù noïc ñoäc vaø aùc ñoäc; loaïi raén khoâng coù noïc ñoäc, khoâng coù aùc ñoäc. Cuõng vaäy, naøy caùc Tyû kheo, coù boán haïng ngöôøi ñöôïc ví duï nhö boán loaïi raén naøy coù maët ôû ñôøi. Theá naøo laø boán? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, coù haïng ngöôøi raát mau phaãn noä nhöng phaãn noä khoâng toàn taïi laâu daøi. Ví nhö loaïi raén coù noïc ñoäc nhöng khoâng aùc ñoäc. Naøy caùc Tyû kheo, coù haïng ngöôøi khoâng mau phaãn noä nhöng phaãn noä toàn taïi laâu daøi. Nhö laø loaïi raén aùc ñoäc nhöng khoâng coù noïc ñoäc. ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, coù haïng ngöôøi raát mau phaãn noä nhöng phaãn noä toàn taïi laâu daøi. Ví nhö loaïi raén coù noïc

ñoäc vaø aùc ñoäc. Naøy caùc Tyû kheo, coù haïng ngöôøi khoâng mau phaãn noä nhöng phaãn noä khoâng toàn taïi laâu daøi. Nhö laø loaïi raén khoâng coù noïc ñoäc, khoâng coù aùc ñoäc. Coù boán haïng ngöôøi naøy, naøy caùc Tyû kheo, coù maët, hieän höõu ôû ñôøi. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 4, phaåm Maây möa, phaàn Caùc con raén, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.23)

LÔØI BAØN: Taâm saân haän cuûa con ngöôøi thöôøng ñöôïc ví nhö hình aûnh ngoïn löûa taøn phaù nhöõng khu röøng haïn haùn, thieâu ñoát taát caû nhöõng gì

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 437

toát ñeïp maø chính hoï ñaõ taïo döïng. Côn giaän buøng phaùt ra beân ngoaøi thöôøng hung haõn nhö ngoïn löûa lôùn. Tuy nhieân, khi giaän döõ ñöôïc neùn vaøo trong loøng thì noù aån taøng hieåm hoïa nhö noïc ñoäc cuûa raén ñoäc. Noùng giaän nhanh maø nguoäi laïnh nhanh, haïng ngöôøi naøy boäc tröïc, ngay thaúng, khoâng ñeå buïng, ñieàu gì khoâng vöøa yù thì noùi ngay, noùi roài thoâi. Xem ra neáu hieåu thì cuõng deã daøng thoâng caûm vaø soáng chung vôùi hoï. Tuy vaäy, haïng ngöôøi naøy thöôøng mang laïi nhöõng toån thöông, töï aùi cho nhieàu ngöôøi. Nhö loaïi raén ñoäc thöôøng phun noïc ñoäc nhöng duøng ñeå töï veä hôn laø taán coâng nhaèm gieát haïi ñoái phöông. Haïng ngöôøi khaùc ít noùng giaän hôn hoaëc coù giaän thì thöôøng doàn neùn maø khoâng bieåu hieän ra. Tuy hoï coù veû thoaûi maùi, deã chòu nhöng moät khi ñaõ ghim guùt thì giaän laâu, khoù thaùo gôõ. Nhö loaïi raén khoâng coù noïc ñoäc nhöng taâm tính aùc ñoäc. Ít giaän nhöng moät khi ñaõ giaän ai thì giaän dai, khoâng hyû xaû cuõng laø moät taâm tính aùc caàn phaûi ñoaïn tröø. Nguy hieåm nhaát laø haïng ngöôøi deã giaän vaø giaän laâu. Hieåm hoïa thaät khoù löôøng luoân chôø ñoùn nhöõng ngöôøi soáng chung vaø chính baûn thaân cuûa ngöôøi aáy. Neáu khoâng ñuû tueä giaùc vaø töø bi ñeå dung nhieáp thì caàn phaûi traùnh xa haïng ngöôøi naøy. Bôûi caàm ñuoác ñi ngöôïc gioù thì seõ coù ngaøy chaùy tay, gaàn raén ñoäc vaø hung döõ thì khoù traùnh khoûi tai hoïa. Khoâng saân haän hay neáu coù thì nhanh choùng hyû xaû laø moät trong nhöõng ñaëc ñieåm lyù töôûng ñeå soáng chung an hoøa. Haïng ngöôøi naøy hieám coù treân ñôøi, phaûi noã löïc tu taäp trong thôøi gian daøi môùi mong thaønh töïu. Do vaäy, nuoâi döôõng vaø phaùt trieån töø bi, trí tueä töøng phuùt giaây trong ñôøi soáng haøng ngaøy laø ñieàu caàn yeáu vaø quan troïng cuûa moãi ngöôøi.[

6- TAÂM NGÖÔØI NHÖ VEÁT THÖÔNG Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetavana, daïy caùc Tyû kheo: Coù ba haïng ngöôøi naøy, naøy caùc Tyû kheo, coù maët, xuaát hieän ôû ñôøi. Theá naøo laø ba? Haïng ngöôøi vôùi taâm ví duï nhö veát thöông, vôùi taâm ví duï nhö chôùp saùng, vôùi taâm ví duï nhö kim cang. Vaø naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø haïng ngöôøi vôùi taâm ví duï nhö veát thöông? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, coù ngöôøi phaãn noä, nhieàu hieàm haän, daàu coù bò noùi chuùt ít, cuõng töùc toái phaãn noä, saân haän, söøng soä, bieåu loä söï phaãn noä, saân haän vaø böïc töùc. Ví nhö moät veát thöông ñang laøm muû, neáu bò caây gaäy hay moät mieáng saønh ñaùnh phaûi, lieàn chaûy muû nhieàu hôn. Vaø naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø haïng ngöôøi vôùi taâm ñöôïc ví duï nhö chôùp saùng? ÔÛ ñaây,

naøy caùc Tyû kheo, coù haïng ngöôøi nhö thaät roõ bieát: “ñaây laø khoå”,..., nhö thaät roõ bieát “ñaây laø con ñöôøng ñöa ñeán khoå dieät”. Ví nhö moät ngöôøi coù maét, thaáy caùc saéc trong ñeâm toái muø mòt, khi coù chôùp saùng. Vaø naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø haïng ngöôøi vôùi taâm ñöôïc ví duï nhö kim cang? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, coù haïng ngöôøi, nhôø ñoaïn taän caùc laäu hoaëc, ngay trong hieän taïi, töï mình vôùi thaéng trí, chöùng ngoä, chöùng ñaït vaø an truù voâ laäu taâm giaûi thoaùt, tueä giaûi thoaùt. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây goïi laø haïng ngöôøi, vôùi taâm ñöôïc ví duï nhö kim cang. Ba haïng ngöôøi naøy, naøy caùc Tyû kheo, coù maët, xuaát hieän ôû ñôøi. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 3, phaåm Ngöôøi, phaàn Veát thöông laøm muû [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.220)

LÔØI BAØN: Trong ba haïng ngöôøi maø Theá Toân ñaõ trình baøy, chaéc chaén raèng chuùng ta khoâng phaûi laø haïng ngöôøi vôùi taâm nhö kim cang. Vì ñoù laø taâm cuûa caùc baäc Thaùnh A la haùn ñaõ ñoaïn taän phieàn naõo, laäu hoaëc, hoaøn toaøn thanh tònh vaø giaûi thoaùt. Vaø ñoâi khi, taâm cuûa chuùng ta chôït loùe saùng, nhö tia chôùp xeù tan maøn ñeâm. Tieác raèng, aùnh chôùp aáy tuy raát saùng nhöng ngaén nguûi, neân khi vuït taét roài thì boùng ñeâm laïi traøn ngaäp. Khi chuùng ta bình taâm, laéng loøng trong saïch thì coù theå nhaän dieän raát roõ veà nhöõng söï thaät ôû ñôøi, luoân xaûy ra trong cuoäc soáng xung quanh ta nhö söï mong manh, voâ thöôøng, nhöõng khoå ñau trong cuoäc soáng vaø tình traïng khoâng chuû theå (voâ ngaõ) cuûa taát caû. Nhöõng khi thaáy ñöôïc nhö theá, taâm ta trôû neân nheï nhaøng, bình an vaø thanh thaûn hôn tröôùc nhöõng lo toan laøm giaøu, ñua tranh, gheùt ghen vaø thuø haän... Nhöõng phuùt taâm loùe saùng nhö theá tuy khoâng nhieàu nhöng ñaõ goùp phaàn to lôùn nuoâi döôõng tueä giaùc vaø tình thöông vaø vun ñaép nieàm tin yeâu cho cuoäc soáng. Coøn laïi thì ña phaàn chuùng ta ñeàu coù taâm ôû traïng thaùi nhö veát thöông, saün saøng traøo tuoân maùu muû vaø lôû loeùt theâm moãi khi ñuïng vaøo. Nhöõng tham lam, giaän döõ gaàn nhö coù maët thöôøng xuyeân, phaûn öùng beùn nhaïy vôùi caùc moâi tröôøng hoaøn caûnh cuoäc soáng. Vì theá, ñôøi soáng chuùng ta voán ñaõ vaát vaû, taát baät cho cho cuoäc möu sinh laïi caøng caêng thaúng, phöùc taïp theâm. Do ñoù, chuùng ta caàn thieát laäp ñôøi soáng höôùng noäi, giöõ taâm thaêng baèng, ñoàng thôøi quaùn saùt saâu saéc hôn veà thaân taâm vaø cuoäc soáng ñeå cho taâm ñöôïc loùe saùng.[

XII. SI MEÂ

442 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

1- TOÅN THAÁT LÔÙN NHAÁT Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Vesaøli, taïi Ñaïi Laâm, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù naêm ñieàu toån thaát naøy. Theá naøo laø naêm? Toån thaát baø con, toån thaát taøi saûn, toån thaát vì beänh taät, toån thaát giôùi vaø toån thaát tri kieán. Naøy caùc Tyû kheo, khoâng do nhaân toån thaát baø con, khoâng do nhaân toån thaát taøi saûn, khoâng do nhaân toån thaát vì beänh taät maø caùc loaøi höõu tình sau khi maïng chung sinh vaøo coõi döõ, aùc thuù, ñoïa xöù, ñòa nguïc. Naøy caùc Tyû kheo, chính do nhaân toån thaát giôùi, toån thaát tri kieán maø caùc loaøi höõu tình sau khi maïng chung sinh vaøo coõi döõ, aùc thuù, ñoïa xöù,

ñòa nguïc. Naøy caùc Tyû kheo, coù naêm toån thaát naøy. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Beänh, phaàn Thaønh töïu [trích], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.547)

LÔØI BAØN: Coù theå noùi, toån thaát vaø maát maùt laø thuoäc tính cô baûn cuûa ñôøi soáng. Nhöõng gì ta ñang coù hoâm nay seõ rôøi boû chuùng ta ra ñi baát cöù luùc naøo. Neáu may maén, nhöõng gì ta yeâu thöông luoân gaén boù thì moät ngaøy naøo ñoù chuùng ta cuõng phaûi lìa boû noù. Bôûi chaúng ai coù theå ñem theo baát cöù vaät gì khi nhaém maét, xuoâi tay; coù chaêng laø nghieäp löïc cuûa chính mình. Maát maùt daãu khoâng ai muoán nhöng ñoù laø söï thaät, vaán ñeà laø xaùc ñònh toån thaát caùi gì trong cuoäc ñôøi laø to lôùn nhaát. Taøi saûn chaêng? Ngöôøi ta thöôøng an uûi nhau cuûa ñi thay ngöôøi. Maát cuûa thì coù theå laøm laïi ñöôïc. Nhöõng ngöôøi thaân maát ñi laø toån thaát lôùn, vì ngöôøi cheát khoâng bao giôø soáng laïi vaø chuùng ta maát caùc ñieåm töïa quan troïng

trong ñôøi. Beänh taät, hoaïn naïn ñaõ cöôùp ñi moät phaàn söùc khoûe vaø thaân theå cuõng laø toån thaát lôùn. Tuy vaäy, nhöõng toån thaát naøy duø lôùn nhöng chæ aûnh höôûng ñeán trong ñôøi naøy. Theo tueä giaùc cuûa Theá Toân, ñaùnh maát nhaân caùch ñaïo ñöùc (giôùi) vaø khoâng nhaän thöùc ñuùng ñaén (tri kieán) laø toån thaát lôùn nhaát. Chính söï suy thoaùi ñaïo ñöùc vaø nhöõng quan nieäm soáng leäch laïc, taø kieán laø nguyeân nhaân chuû yeáu daãn ñeán sa ñoïa, taïo ra khoå ñau cho mình vaø ngöôøi trong hieän taïi vaø caû töông lai. Ngaøy nay xaõ hoäi ñang baùo ñoäng veà baêng hoaïi ñaïo ñöùc, tha hoùa nhaân caùch daãn ñeán söï gia taêng tham nhuõng, huû hoùa, suy ñoài vaø caùc teä naïn xaõ hoäi... Nhöõng bieåu hieän tieâu cöïc naøy luoân ñi keøm vôùi nhaän thöùc khoâng ñuùng ñaén, quan nieäm soáng laàm laïc nhö thöïc duïng, höôûng thuï, tuyeät ñoái hoùa söùc maïnh cuûa ñoàng tieàn, baát chaáp nhaân quaû, toäi phöôùc v.v... Chính caùc haønh vi xaáu aùc phaùt xuaát töø quan ñieåm sai laàm laø taùc nhaân cuûa ñoïa laïc vaøo aùc thuù, coõi döõ vaø ñòa nguïc. Do vaäy, ngöôøi con Phaät nhaän thöùc saâu saéc lôøi Phaät daïy, luoân thieát laäp vaø duy trì neàn taûng ñaïo ñöùc baèng caùch giöõ gìn naêm giôùi caám. Quan troïng hôn, kieän toaøn nhaän thöùc vaø quan ñieåm soáng theo chaùnh kieán: thaáy bieát ñuùng chaân lyù, tin saâu nhaân quaû toäi phöôùc, laøm laønh traùnh döõ, töông thaân töông aùi, chia seû khoå ñau maát maùt vôùi moïi ngöôøi...[

2- VÖÏC THAÚM Moät thôøi, Theá Toân truù taïi Raøjagaha, treân nuùi Gìjjhakuøta. Roài Theá Toân cho goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, chuùng ta haõy ñi ñeán Patibhaønakuøta. Khi ñeán Patibhaønakuøta, moät Tyû kheo thaáy vöïc thaúm lieàn baïch Theá Toân: Baïch Theá Toân, thaät laø lôùn, thaät ñaùng sôï haõi, vöïc thaúm naøy! Khoâng bieát coù vöïc thaúm naøo khaùc lôùn hôn vaø ñaùng sôï haõi hôn khoâng? Naøy caùc Tyû kheo, coù vöïc thaúm khaùc lôùn hôn vaø ñaùng sôï haõi hôn vöïc thaúm naøy. Ñoù laø caùc Sa moân naøo khoâng bieát roõ nhö thaät: ñaây laø Khoå, ñaây laø nguyeân nhaân cuûa Khoå, ñaây laø Khoå dieät vaø ñaây laø con

ñöôøng ñöa ñeán Khoå dieät. Hoï hoan hyû vôùi caùc haønh ñöa ñeán sanh, hoï hoan hyû vôùi caùc haønh ñöa ñeán giaø, beänh, cheát, saàu, bi, khoå, öu, naõo. Vì hoan hyû vôùi caùc haønh neân taïo döïng caùc haønh ñöa ñeán sanh, giaø... öu, naõo. Vì taïo döïng caùc haønh ñöa ñeán sanh, giaø... öu, naõo neân bò rôi vaøo vöïc thaúm cuûa sanh, hoï rôi vaøo vöïc thaúm cuûa giaø, beänh, cheát, saàu, bi, khoå, öu vaø naõo. Ta noùi raèng, hoï khoâng lieãu thoaùt khoûi ñau khoå. Do vaäy, naøy caùc Tyû kheo, moät coá gaéng caàn phaûi laøm ñeå roõ bieát: Ñaây laø Khoå, ñaây laø nguyeân nhaân cuûa Khoå, ñaây laø Khoå dieät vaø ñaây laø con ñöôøng ñöa ñeán Khoå dieät. (ÑTKVN, Töông Öng Boä V, chöông 12, phaåm Vöïc thaúm, phaàn Vöïc thaúm, Nxb Toân Giaùo, 2002, tr.651)

LÔØI BAØN: Trong töï nhieân, saâu nhaát coù leõ laø nhöõng vöïc thaúm trong loøng ñaïi döông. Ñoái vôùi con ngöôøi, vöïc thaúm khoù doø laø taám loøng ngoån ngang

bao suy tö, toan tính. Duø saâu ñeán maáy, vöïc thaúm cuûa ñaïi döông vaãn ño ñöôïc. Nhöng loøng ngöôøi thì khoù löôøng bôûi taän trong baûn chaát voán dó thaäm thaâm, thöôøng baát chôït ñoåi thay trong töøng saùt na cuûa caùc thaùi cöïc buoàn vui, thöông gheùt, haïnh phuùc vaø khoå ñau, cao thöôïng vaø ñôùn heøn... Ñöùng tröôùc vöïc thaúm cuûa töï nhieân, con ngöôøi thöôøng coù caûm giaùc sôï haõi. Ñoái dieän vôùi vöïc thaúm cuûa loøng ngöôøi, ta caûm thaáy gheâ tôûm vaø kinh khieáp. Nhöng trôù treâu thay, ít ai thaáu hieåu vaø caûm nhaän heát caùi ñoán maït, doái traù vaø nguy hieåm cuûa vöïc thaúm loøng mình. Trong taán bi haøi kòch cuoäc ñôøi, nhöõng chieác maët naï lieân tuïc ñöôïc mang vaøo roài laïi côûi ra, rieát roài töï thaân cuûa nhöõng dieãn vieân aáy khoâng xaùc ñònh ñöôïc ñaâu laø maët thaät cuûa chính mình. Nhöõng chieác maët naï aáy laø boït beøo soâi leân töø vöïc thaúm cuûa taâm thöùc, laø maët noåi cuûa voïng töôûng voán gian traù, xaûo quyeät vaø muoân thuôû löu manh. Trong ñaïo loä giaûi thoaùt, moät vöïc thaúm saâu hôn, nguy hieåm hôn baát kyø vöïc thaúm tuyeät muø naøo laø voâ minh, khoâng nhaän ra chaân lyù Töù Thaùnh ñeá. Theo tueä giaùc cuûa Theá Toân, khoâng nhaän chaân ñöôïc Boán söï thaät môùi laø vöïc thaúm lôùn nhaát vaø nguy hieåm nhaát. Chaáp nhaän sinh töû vaø öu naõo moät caùch töï nguyeän vaø thích thuù, thaäm chí xem ñoù laø cöùu caùnh cuûa moät ñôøi ngöôøi, moät caên beänh nan y cuûa chuùng sinh coù tieàn söû voâ minh, gaàn nhö heát phöông cöùu chöõa. Muoán vöôït ra khoûi hoá thaúm cuoäc ñôøi vaø cuûa chính töï thaân, nhöõng ngöôøi con Phaät phaûi quay veà töï taâm, nhìn thaúng vaøo cuoäc ñôøi vaø chính mình. Ñeå roài töø ñoù, caûm nhaän ñöôïc nhöõng söï thaät veà con ngöôøi vaø theá giôùi, thaáy ñöôïc nguy hieåm cuûa vöïc thaúm voïng taâm ñeå xa lìa, ñoàng thôøi theå nhaäp, an truù chôn taâm maø cuï theå laø giaùc ngoä Boán söï thaät cao thöôïng.[

3- RÖÛA TOÄI Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi. Luùc baáy giôø, Baø la moân Sangaørava truù ôû Saøvatthi laø nhaø Tònh thuûy haønh, tin töôûng nhôø nöôùc

ñöôïc thanh tònh, saùng chieàu theo haïnh xuoáng nöôùc ñeå taém cho thanh tònh. Roài Baø la moân Sangaørava ñi ñeán Theá Toân. Theá Toân noùi vôùi Baø la moân Sangaørava: Coù ñuùng söï thaät chaêng, naøy Baø la moân, oâng laø nhaø Tònh thuûy haønh, tin töôûng nhôø nöôùc ñöôïc thanh tònh, saùng chieàu theo haïnh xuoáng nöôùc ñeå taém cho thanh tònh? Naøy Baø la moân, nhaèm muïc ñích lôïi ích gì, oâng laø nhaø Tònh thuûy haønh, tin töôûng nhôø nöôùc ñöôïc thanh tònh, saùng chieàu theo haïnh xuoáng nöôùc ñeå taém cho thanh tònh? ÔÛ ñaây, Toân giaû Gotama, ban ngaøy toâi laøm aùc nghieäp gì, buoåi chieàu toâi taém ñeå goäi saïch aùc nghieäp aáy; buoåi toái toâi laøm aùc nghieäp gì, buoåi saùng hoâm sau toâi taém ñeå goäi saïch aùc nghieäp aáy. Do muïc ñích nhö vaäy, toâi laø nhaø Tònh thuûy haønh, tin töôûng nhôø nöôùc ñöôïc thanh tònh, saùng chieàu theo haïnh xuoáng nöôùc ñeå taém cho thanh tònh. Naøy Baø la moân: Chaùnh phaùp laø ao hoà/Giôùi laø beán nöôùc taém/Khoâng caáu ueá, trong saïch/Ñöôïc thieän nhôn taùn thaùn/ Laø choã baäc coù trí/Thöôøng taém tröø ueá taïp/Khi tay chaân trong saïch/Hoï qua bôø beân kia. Khi ñöôïc nghe nhö vaäy, Baø la moân Sangaørava phaùt taâm quy y Phaät. (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 7, phaåm Cö só, phaàn Sangarava, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.401)

LÔØI BAØN: Bieát yù thöùc, quan taâm ñeán nhöõng haønh vi cuûa töï thaân trong ñôøi

soáng haøng ngaøy ñeå nhaän dieän toát xaáu laø ñieàu ñaùng quyù. Moät ngöôøi, muoán töï hoaøn thieän mình thì phaûi thöïc taäp töï vaán löông taâm moãi ngaøy. Coù theå vaøo moãi buoåi saùng, luùc môùi thöùc daäy, daønh vaøi phuùt yeân laëng ñeå xem ngaøy hoâm qua ta ñaõ laøm gì vaø ngaøy hoâm nay coâng vieäc seõ ñeán vôùi ta theá naøo? Ñieàu gì haïi mình, haïi ngöôøi caàn aên naên ñeå töø boû vaø ñieàu gì lôïi mình, lôïi ngöôøi thì tieáp tuïc phaùt huy. Baø la moân Sangaørava laø ngöôøi coù chí höôùng thieän, tìm caùch khaéc phuïc nhöõng laàm loãi cuûa baûn thaân haøng ngaøy. Chæ coù ñieàu, oâng ta laïc vaøo taø kieán, tin töôûng raèng nöôùc coù theå röûa saïch toäi loãi. Vì theá, oâng tinh taán taém goäi haøng ngaøy ñeå mong raèng nöôùc seõ cuoán ñi taát caû toäi loãi maø mình ñaõ taïo ra. Vaø taát nhieân, keát quaû cuûa söï noã löïc naøy vaãn raát khieâm toán, chæ yù thöùc maø khoâng hoùa giaûi ñöôïc toäi loãi, coù chaêng chæ laø ñöôïc caûm laïnh maø thoâi. Theo tueä giaùc cuûa Theá Toân, toäi loãi ñöôïc taïo ra töø haønh ñoäng (thaân), lôøi noùi (khaåu), tö duy (yù) thì phaûi nhaèm ngay nôi ba nghieäp maø saùm hoái, thanh loïc vaø tònh hoùa. Trong ñoù, yù laø coäi reã, cöù ñieåm xuaát phaùt ñaàu tieân ñeå taïo ra aùc nghieäp muoân hình vaïn traïng. Do vaäy, “Toäi töø taâm khôûi ñem taâm saùm, taâm ñöôïc tònh roài toäi lieàn tieâu” laø coát loõi cuûa phöông thöùc dieät toäi theo Phaät giaùo. Ngöôøi con Phaät luoân yù thöùc veà söï taïo nghieäp vaø luoân saùm hoái nhöõng toäi loãi cuûa mình baèng caùch nöông theo beán bôø giôùi luaät ñeå taém goäi thaân taâm trong Chaùnh phaùp. Nöông vaøo Phaùp vaø Luaät ñeå chuyeån hoùa phieàn naõo, röûa saïch toäi loãi, thanh tònh thaân taâm laø bieän phaùp khaû thi cho moïi ngöôøi höôùng ñeán giaûi thoaùt, an vui.[

4- MUØ LOØA Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Vöông Xaù, taïi Truùc Laâm. Taïi ñaáy, Theá Toân goïi caùc Tyû kheo: Taát caû, naøy caùc Tyû kheo, laø muø loøa. Vaø naøy caùc Tyû kheo, caùi gì laø muø loøa? Maét, naøy caùc Tyû kheo, laø muø loøa. Caùc saéc laø muø loøa. Nhaõn thöùc laø muø loøa. Nhaõn xuùc laø muø loøa. Do duyeân nhaõn xuùc khôûi leân caûm thoï gì, laïc thoï, khoå thoï hay baát khoå baát laïc thoï; caûm thoï aáy laø muø loøa. Muø loøa bôûi caùi gì? Ta noùi raèng muø loøa bôûi sanh, giaø, cheát, saàu, bi, khoå, öu, naõo... Tai, Muõi, Löôõi, Thaân vaø YÙ, naøy caùc Tyû kheo, laø muø loøa... Thaáy vaäy, naøy caùc Tyû kheo, vò Ña vaên Thaùnh ñeä töû nhaøm chaùn ñoái vôùi maét, nhaøm chaùn ñoái vôùi caùc saéc, nhaøm chaùn ñoái vôùi nhaõn thöùc, nhaøm chaùn ñoái vôùi nhaõn xuùc. Do duyeân nhaõn xuùc khôûi leân caûm thoï gì, laïc thoï, khoå thoï hay baát khoå baát laïc thoï; vò aáy nhaøm chaùn caûm thoï aáy. Do nhaøm chaùn, vò aáy ly tham. Do ly tham, vò aáy ñöôïc giaûi thoaùt. Trong söï giaûi thoaùt, trí khôûi leân bieát raèng: "Sinh ñaõ taän, Phaïm haïnh ñaõ thaønh, nhöõng vieäc neân laøm ñaõ laøm, khoâng coøn trôû lui traïng thaùi naøy nöõa". (ÑTKVN, Töông Öng boä IV, chöông 1, phaåm Taát caû, phaàn Muø loøa, Nxb Toân Giaùo, 2001, tr.40)

LÔØI BAØN: "Meï cho em ñoâi maét saùng ngôøi...", thaät vaäy, tröø nhöõng ngöôøi taät nguyeàn, moïi ngöôøi ñeàu ñöôïc cha meï vaø cuoäc ñôøi ban cho moät ñoâi maét saùng, tinh töôøng. Khoâng chæ ñoâi maét maø caùc giaùc quan khaùc ñeàu ñaày ñuû, khoûe maïnh, coù theå nhaän thöùc taát caû caùc söï vaät, hieän töôïng. Vaäy maø Theá Toân daïy taát caû ñeàu muø loøa. Chaúng leõ, chuùng

ta taät nguyeàn thaät sao? Khoâng, maét cuûa ta raát saùng, tai nghe raát roõ... chuùng ta khoâng heà bò thöông taät. Chæ coù ñieàu nhaän thöùc giaùc quan cuûa chuùng ta veà theá giôùi raát giôùi haïn, phieán dieän, haàu heát laø sai laàm. Söï thaáy bieát aáy bò haïn cheá, che laáp bôûi nghieäp löïc neân ña phaàn khoâng nhaän thöùc ñuùng nhö thaät. Ñaõ khoâng nhaän thöùc ñuùng thì chaúng khaùc naøo ngöôøi muø "thaáy" raát roõ theá giôùi muoân hoàng ngaøn tía chæ thuaàn moät maøu ñen. Baûn chaát cuûa söï muø loøa, theo tueä giaùc Theá Toân laø muø loøa bôûi sanh, giaø, cheát, saàu, bi, khoå, öu, naõo... Phaûn öùng tình caûm (aùi) cuûa chuùng ta; thöông, gheùt hoaëc döûng döng voâ caûm chính laø neàn taûng cuûa tham, saân, si ñeàu baét nguoàn töø caùc caûm thoï vui, khoå hoaëc khoâng vui khoâng khoå. Maø nhöõng caûm thoï thì do giaùc quan (caên), ñoái töôïng giaùc quan (traàn), nhaän thöùc (thöùc) vaø söï keát hôïp giöõa chuùng (xuùc) taïo neân. Taát caû ñeàu laø bieåu hieän cuûa nghieäp voán dó taêm toái, muø loøa. Nghieäp löïc chi phoái nhaän thöùc, tình caûm ñoàng thôøi nhaän thöùc vaø tình caûm aáy laïi taïo thaønh nghieäp löïc. Vaø chính voøng xoaùy voâ taän aáy ñoù taïo ra thaân phaän muø loøa, bôûi muø loøa neân laån quaån trong sanh, giaø, cheát, saàu, bi, khoå, öu, naõo... Tu hoïc chính laø môû to ñoâi maét, nhìn thaúng vaøo cuoäc ñôøi ñeå thaáy ñuùng söï thaät. Vaän duïng tueä giaùc veà duyeân sinh vaø voâ ngaõ tính cuûa taát caû söï vaät hieän töôïng ñeå

caûm nhaän cuoäc soáng. Döôùi söï soi roïi, minh trieát cuûa tueä giaùc aáy thì ngöôøi con Phaät thaáy raát roõ raøng cô cheá vaän haønh cuûa caên, traàn, thöùc vaø xuùc, ñoàng thôøi mæm cöôøi vôùi söï thaät duyeân sanh, giaû hôïp vaø nhaát laø vöõng vaøng töï chuû khoâng bò nhöõng caûm thoï sai khieán, ñaùnh löøa. Nhaøm chaùn caên, traàn, thöùc, xuùc vaø caûm thoï vì thaáy roõ baûn chaát cuûa chuùng voán muø loøa. Nhôø nhaøm chaùn neân ly tham, do ly tham maø thaønh töïu giaûi thoaùt.[

5- TROÙI BUOÄC VAØ NGAÊN CHE Moät thôøi, Theá Toân truù giöõa nhöõng ngöôøi Sumbha, taïi thò traán Setaka daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù naêm caáu ueá naøy ñoái vôùi vaøng. Ñoù laø saét, ñoàng, thieác, chì vaø baïc. Do nhöõng caáu ueá naøy, vaøng bò ueá nhieãm, khoâng coù nhu nhuyeán, khoâng coù kham nhaäm, khoâng coù choùi saùng, deã bò beå vuïn vaø khoâng chaân chaùnh chòu söû duïng. Cuõng vaäy, naøy caùc Tyû kheo, coù naêm caáu ueá cuûa taâm. Ñoù laø duïc tham, saân, hoân traàm, traïo hoái vaø nghi. Chính nhöõng caáu ueá naøy khieán taâm bò ueá nhieãm, khoâng coù nhu nhuyeán, khoâng coù kham nhaäm, khoâng coù choùi saùng, deã bò beå vuïn vaø khoâng chaân chaùnh ñöôïc ñònh tónh ñeå ñoaïn dieät caùc laäu hoaëc. (ÑTKVN, Töông Öng Boä V, phaåm Trieàn caùi, phaàn Caáu ueá, Nxb Toân Giaùo, 2002, tr.146)

LÔØI BAØN: Trong coâng ngheä luyeän kim, vieäc thanh loïc caùc taïp chaát ra khoûi quaëng laø moät trong nhöõng coâng ñoaïn quan troïng ñeå taùc thaønh chaát löôïng saûn phaåm. Cuõng vaäy, trong lónh vöïc luyeän taâm, ñieàu toái caàn laø phaûi loaïi boû nhöõng caáu ueá, dô baån ra khoûi taâm thì môùi coù theå ñieàu phuïc taâm trôû thaønh thanh tònh. Muoán thaønh töïu thieàn ñònh, tröôùc heát vaø quan troïng nhaát phaûi vöôït qua chöôùng ngaïi naêm trieàn caùi. Duïc tham, saân haän, hoân traàm, traïo hoái vaø nghi ngôø laø naêm thöù taïp chaát, caáu ueá khieán cho taâm bò troùi buoäc vaøo caùc duïc vaø laøm ngaên che, chöôùng ngaïi thieàn ñònh. Do vaäy, böôùc ñaàu thanh loïc taâm cuõng chính laø noã löïc tònh hoùa naêm moùn troùi buoäc vaø ngaên che naøy. Taâm chuùng ta chaúng bao giôø yeân laëng maø luoân bò khuaáy ñoäng. Chæ

caàn ngoài yeân vaøi phuùt thoâi thì raát deã daøng nhaän ra ñieàu aáy. Böôùc ñaàu thöïc taäp thieàn ñònh, naêm trieàn caùi naøy laø trôû löïc chuû yeáu khieán haønh giaû khoù ñaït ñeán nhaát taâm. Tuy nhieân, neáu haønh giaû tinh taán nhieáp taâm vaøo ñeà muïc (nieäm hôi thôû, nieäm Phaät hay trì chuù...) ñoàng thôøi ghi nhaän moät caùch roõ raøng veà söï xuaát hieän, toàn taïi vaø ra ñi cuûa naêm trieàn caùi cuøng caùc phieàn naõo khaùc (neáu coù) thì daàn daàn seõ thieát laäp ñöôïc chaùnh nieäm, an truù vöõng chaõi trong ñeà muïc. Chaùnh nieäm laø vuõ khí saéc beùn ñeå tieâu dieät naêm trieàn caùi. Do ñoù, thöïc taäp ñeå phaùt huy chaùnh nieäm thöôøng tröïc ñeán cao ñoä laø neàn taûng quan troïng cuûa thieàn ñònh. Vöôït qua söï troùi buoäc vaø ngaên che cuûa trieàn caùi môùi coù khaû naêng tieán vaøo Sô thieàn.

Nhieáp phuïc vaø chuyeån hoùa ñöôïc naêm trieàn caùi laø haønh giaû ñaõ böôùc leân moät giai ñoaïn môùi trong loä trình thaêng hoa taâm. Töø Sô thieàn leân ñeán Töù thieàn cuøng vôùi noã löïc thieàn quaùn veà voâ ngaõ, trieät tieâu möôøi kieát söû töùc chöùng Thaùnh vò A la haùn laø moät chaëng ñöôøng daøi, ñieåm xuaát phaùt vaãn laø ñoaïn tröø naêm trieàn caùi. Cuõng nhö vaøng roøng coù theå laøm voâ soá ñoà trang söùc quyù baùu nhöng tröôùc heát caàn phaûi gaïn ñuïc khôi trong.[

6- COÄI NGUOÀN CUÛA BAÁT AN Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi. Roài vua Pasenadi nöôùc Kosala ñi ñeán, sau khi ñaûnh leã, ngoài xuoáng moät beân, baïch Theá Toân: Coù bao nhieâu loaïi phaùp, baïch Theá Toân, khi khôûi leân trong noäi taâm moät ngöôøi, seõ ñöa laïi baát lôïi, khoå naõo vaø baát an cho ngöôøi aáy? Thöa Ñaïi vöông, coù ba loaïi phaùp, khi khôûi leân trong noäi taâm moät ngöôøi, seõ ñöa laïi baát lôïi, khoå naõo vaø baát an cho ngöôøi aáy. Theá naøo laø ba? Tham phaùp, saân phaùp vaø si phaùp khi khôûi leân trong noäi taâm moät ngöôøi, seõ ñöa laïi baát lôïi, khoå naõo vaø baát an cho ngöôøi aáy. Ba phaùp naøy, thöa Ñaïi vöông, khi khôûi leân trong noäi taâm moät ngöôøi, seõ ñöa laïi baát lôïi, khoå naõo vaø baát an cho ngöôøi aáy. (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 3, phaåm 1, phaàn Ngöôøi, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.164)

LÔØI BAØN: Con ngöôøi soáng ôû ñôøi ai cuõng mong muoán ñöôïc haïnh phuùc, an vui. Tuy vaäy, ña phaàn trong chuùng ta ñeàu phaûi chaáp nhaän moät thöïc taïi cuûa ñôøi soáng voán dó vui ít, khoå nhieàu. Coù nhieàu nguyeân nhaân daãn ñeán nhöõng ñau khoå, phieàn muoän vaø baát an nhöng coäi nguoàn vaãn laø do tham saân si daáy khôûi vaø chi phoái. Tham lam, saân haän vaø si meâ voán laø nhöõng thuoäc tính coá höõu, gaàn nhö laø baûn chaát cuûa con ngöôøi, vì theá kinh Phaät goïi chuùng laø caên baûn phieàn naõo. Chæ coù töø baäc Thaùnh A la haùn trôû leân môùi hoaøn toaøn ñoaïn taän, daäp taét tham saân si, coøn haïng phaøm phu chuùng ta thì ai cuõng bò chuùng chi phoái, nhieãu loaïn. Chæ sai khaùc ôû choã laø tuøy caên

taùnh, nghieäp löïc vaø noã löïc tu taäp cuûa moãi ngöôøi maø bò tham saân si chi phoái, laøm toån haïi vôùi nhöõng caáp ñoä khaùc nhau. Khi tham saân si taïm thôøi laéng xuoáng, noäi taâm tónh laëng ñoù laø thôøi ñieåm maø chuùng ta caûm thaáy bình an, haïnh phuùc nhaát. Haïnh phuùc vaø an vui ñích thöïc chính laø luùc ta coù ñöôïc söï an tònh cuûa taâm hoàn. Nhöõng ai ñoù töøng traûi nghieäm vôùi ñöôïc maát, thaêng traàm, vinh nhuïc... trong ñôøi thì seõ thaáu hieåu ñieàu aáy. Song, söï “nguû yeân” hieám hoi cuûa tham saân si chæ coù tính caùch taïm thôøi, chuùng seõ buøng leân vaø ñem ñeán baát an cho con ngöôøi baát cöù luùc naøo. Do vaäy, thöïc taäp phaùp ñeå töï chuû vôùi nhöõng bieán ñoäng cuûa noäi taâm vaø ngoaïi giôùi, cheá ngöï vaø laøm giaûm thieåu tham saân si chính laø minh trieát trong ñôøi soáng cuûa nhöõng ngöôøi con Phaät. Haïnh phuùc ñích thöïc cuûa ñôøi ngöôøi khoâng phaûi nhôø giaøu coù, danh voïng... thoûa maõn nguõ duïc noùi chung maø chính laø

söï bình oån cuûa thaân taâm khi tham saân si khoâng coøn chi phoái.[

454 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

7- TA THÖÔNG MÌNH NHAÁT Moät thôøi, Theá Toân truù taïi Saøvatthi. Luùc baáy giôø vua Pasenadi nöôùc Kosala coù maët vôùi hoaøng haäu Mallikaø, treân laàu thöôïng (hoaøng cung). Roài vua Pasenadi nöôùc Kosala noùi vôùi hoaøng haäu Mallikaø: Naøy Mallikaø, coù ai khaùc thaân aùi vôùi hoaøng haäu hôn laø töï ngaõ cuûa hoaøng haäu? Thöa ñaïi vöông, khoâng coù ai khaùc thaân aùi vôùi thieáp hôn laø töï ngaõ cuûa thieáp. Nhöng thöa ñaïi vöông, coù ai khaùc thaân aùi vôùi ñaïi vöông hôn laø töï ngaõ cuûa ñaïi vöông? Naøy Mallikaø, khoâng coù ai khaùc thaân aùi vôùi ta hôn laø töï ngaõ cuûa ta. Roài vua Pasenadi ñi ñeán ñaûnh leã, baïch Theá Toân: Baïch Theá Toân, con coù noùi vôùi hoaøng haäu Mallikaø: Naøy Mallikaø, coù ai khaùc thaân aùi vôùi hoaøng haäu hôn laø töï ngaõ cuûa hoaøng haäu? Khi ñöôïc noùi vaäy, baïch Theá Toân, hoaøng haäu Mallikaø traû lôøi vôùi con: Thöa ñaïi vöông, khoâng coù ai khaùc thaân aùi vôùi thieáp hôn laø töï ngaõ cuûa thieáp. Nhöng thöa ñaïi vöông, coù ai khaùc thaân aùi vôùi ñaïi vöông hôn laø töï ngaõ cuûa ñaïi vöông? Ñöôïc noùi vaäy, baïch Theá Toân, con traû lôøi cho hoaøng haäu Mallikaø: Naøy Mallikaø, khoâng coù ai khaùc thaân aùi vôùi ta hôn laø töï ngaõ cuûa ta. Roài Theá Toân, sau khi bieát roõ, noùi leân baøi keä naøy: Taâm ta ñi cuøng khaép/Taát caû moïi phöông trôøi/Cuõng khoâng tìm thaáy ñöôïc/Ai thaân hôn töï ngaõ/Töï ngaõ ñoái moïi ngöôøi/Quaù thaân aùi nhö vaäy/Vaäy ai yeâu töï ngaõ/Chôù haïi töï ngaõ ngöôøi. (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 3, phaåm 1, phaàn Mallikaø, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.173)

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 455

LÔØI BAØN: Thöôøng thì trong nhöõng laàn gaàn guõi, taâm söï vôùi nhöõng ngöôøi mình yeâu thöông nhö cha meï, vôï choàng, con caùi v.v... chuùng ta thöôøng noùi raèng ta thöông yeâu hoï nhaát. Daãu raèng, nhöõng lôøi yeâu thöông aáy haàu heát laø thaät loøng, phaùt xuaát töø tình caûm chaân thaønh. Nhöng neáu bình taâm suy xeùt taän cuøng trong saâu thaúm cuûa lôøi aùi ngöõ kia seõ thaáy roõ raèng chuùng ta vaãn chöa thöông ñöôïc ngöôøi ngoaøi baèng chính baûn thaân mình. Ta thöông mình nhaát laø moät söï thaät. Ta cuõng thöông nhöõng ngöôøi thaân cuûa mình nhöng ít hôn thöông mình vaø ñoäng cô cuûa tình thöông aáy cuõng vì ta. Hieám hoi laém ta môùi môû roäng ñöôïc bieân giôùi cuûa tình thöông, yeâu thöông taát caû moïi ngöôøi, moïi loaøi maø khoâng coù ñieàu kieän. Vì chaáp ngaõ laø moät taäp khí saâu daøy cuûa chuùng sinh. Chaáp thuû veà ta vaø cuûa ta ñöôïc thieát laäp töø voâ thæ, cuøng vôùi ta du haønh trong vaïn neûo luaân hoài. Nhaän thöùc roõ raøng veà tình thöông cuûa ta nhö theá ñeå thaáy raèng ngaõ aùi voán raát naëng neà, ñoàng thôøi ñaây laø cô hoäi ñeå ta xem laïi tình thöông cuûa mình daønh cho nhöõng ngöôøi thaân (vaø nhöõng ngöôøi ñaùng thöông) ñoù thöïc söï vì hoï hay chæ vì ta? Maët khaùc, nhôø söï quaùn saùt naøy maø ta nghieäm ra raèng mình yeâu thöông baûn thaân mình nhieàu nhaát vaø bieát ngöôøi khaùc cuõng nhö vaäy neân toân troïng vaø baûo veä söï soáng cuûa hoï. Ai cuõng yeâu quyù thaân maïng cuûa mình neân

nguyeän khoâng gieát haïi, khoâng laøm toån haïi söï soáng cuûa moïi ngöôøi, moïi loaøi khaùc.[

456 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

8- NHAÂN DUYEÂN CUÛA SÖÏ SUY VONG Moät thôøi, Theá Toân truù ôû AØlavì, röøng Simsapaø. Roài moät Baø la moân giaøu coù lôùn ñi ñeán ñaûnh leã, baïch Theá Toân: Do nhaân gì, duyeân gì, thöa Toân giaû Gotama, ngaøy nay loaøi ngöôøi laïi bò tieâu dieät, bò giaûm thieåu troâng roõ nhö theá, caùc laøng trôû thaønh khoâng phaûi laøng, caùc thò traán trôû thaønh khoâng phaûi thò traán, caùc thaønh phoá trôû thaønh khoâng phaûi thaønh phoá, caùc quoác ñoä trôû thaønh khoâng phaûi quoác ñoä? Ngaøy nay, naøy Baø la moân, loaøi ngöôøi bò tham aùi phi phaùp laøm cho say ñaém, aùc tham chinh phuïc, bò taø kieán chi phoái, khieán hoï caàm göôm saéc beùn saùt haïi laãn nhau. Do vaäy, nhieàu ngöôøi maïng chung. Ñaây laø nhaân, naøy Baø la moân, ñaây laø duyeân, ngaøy nay loaøi ngöôøi bò tieâu dieät, bò giaûm thieåu... Laïi nöõa, naøy Baø la moân, ngaøy nay, loaøi ngöôøi bò tham aùi phi phaùp laøm cho say ñaém, bò aùc tham chinh phuïc, bò caùc taø kieán chi phoái, khieán trôøi khoâng möa xuoáng ñeàu ñaën. Vì vaäy, böõa aên khoù tìm, muøa maøng hö maát. Do vaäy, nhieàu ngöôøi maïng chung. Ñaây laø nhaân, naøy Baø la moân, ñaây laø duyeân, vì sao ngaøy nay loaøi ngöôøi bò tieâu dieät, bò giaûm thieåu... (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 3, phaåm Caùc Baø la moân, phaàn Ngöôøi giaøu coù [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.285)

LÔØI BAØN: Chieán tranh loaïn laïc cuøng vôùi thieân tai, dòch beänh laø nhöõng nguyeân nhaân chính yeáu ñe doïa söï toàn vong cuûa loaøi ngöôøi. Lòch söû nhaân loaïi ñaõ ghi nhaän raát roõ raøng vaø chính xaùc veà nhöõng bieán coá aáy. Nhöõng töôûng nhaân loaïi ngaøy caøng vaên minh thì chieán tranh vaø ngheøo ñoùi seõ giaûm thieåu nhöng thöïc teá thì ngöôïc laïi, chinh chieán vaãn noå ra ôû khaép nôi, chieán söï trôû neân khoác lieät vôùi söï huûy dieät

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 457

haøng loaït cuûa vuõ khí hieän ñaïi. Vaø nhöõng ngöôøi daân voâ toäi trong caùc vuøng chieán söï seõ tröïc tieáp gaùnh chòu nhöõng hy sinh, maát maùt vaø thieät thoøi. Theo tueä giaùc Theá Toân, chính tham lam, saân haän vaø si meâ laø taùc nhaân gaây ra nhöõng ñau thöông vaø maát maùt ñoù. Ngöôøi ta coù theå nhaân danh baát cöù ñieàu gì ñeå khôûi ñoäng chieán tranh, nhöng taän trong saâu thaúm cuûa vaán ñeà thì taát caû ñeàu “bò tham aùi phi phaùp laøm cho say ñaém, bò aùc tham chinh phuïc, bò caùc taø kieán chi phoái”. Khoâng chæ con ngöôøi töï taøn haïi laãn nhau maø trôøi ñaát cuõng trôû neân phaãn noä vôùi con ngöôøi khi hoï quaù taøn aùc, tham voïng vaø toái taêm. Gaàn ñaây, qua caùc phöông tieän truyeàn thoâng, naïn baïo löïc baén gieát, ñaâm cheùm, haõm haïi laãn nhau moät caùch daõ man xaûy ra lieân tuïc cuõng cho thaáy loøng ngöôøi ngaøy caøng trôû neân hung baïo. Söï tham lam voâ ñoä cuøng vôùi taø kieán suøng tín söùc maïnh cuûa ñoàng tieàn, khoâng tin vaøo nhaân quaû, baát chaáp luaät leä cuûa khoâng ít ngöôøi ñaõ goùp phaàn laøm

neân nhöõng haønh vi toäi aùc. Khoâng chæ baûn thaân gaùnh chòu haäu quaû trong hieän taïi, nhöõng toäi loãi aáy seõ ñeå laïi di hoïa cho gia ñình, xaõ hoäi vaø caû nhöõng kieáp lai sinh. Vì theá, ñeå chung söùc laøm neân bình an cho xaõ hoäi, goùp phaàn xaây döïng hoøa bình theá giôùi, töï thaân moãi ngöôøi phaûi töï ñieàu phuïc tham saân si cuûa chính mình.[

HEÁT TAÄP II

Nguồn: Giảng Sư (giangsu.io.vn) — văn bản trích từ kho sách cổ và kinh điển.